

**BIBLIOTECA UNIVERSITARIA
DE ZARAGOZA**

SIGNATURA: I – 129

*Pio II. Papa. Epistolae in Cardinalatu
editae. Romae. 1478.*

ENEAS Silvii Piccolomini qui 2° Pius secundus
fuit Epistole in Cardinalatu edite Lege fecit.

Tuo Imperatore Federico Augusto domino suo
ENEAS sacrosancte Romane ecclesie tituli sancte
Sabine Presbit Cardinalis 7 Episcopus Senensis
S.P.D. Quod iam dudum optasti procurastiq;
Cesar in persona mea nunc demum completum est. habes tota
quod mente petisti. Nam quod sancte memorie Nicolaus Papa
Quintus tue mansuetudini sepe pollicitus est. Beatissimus ponti-
fex Calixtus. iiii. implevit. Qui non meis meritis nulla enim me
virtus honore dignum efficit. Sed sua incredibili bonitate que
usq; ad indignos protenditur 7 tua potissimum intercessione his
diebus ad Cardinalatus ordinem cu quinq; aliis Cenerabilibus
magne auctoritatis Episcopis me prouexit. Intellego quantum
debeo tue sublimitati. At unde persolvere possim debitum no in-
tellego. Conabor tamen dum spiritus hos reget artus ita me ge-
rere ut omnes intelligant. ad hanc me dignitatem tuo fauore
et tua clemencia misisse. Mem. ibi. magis q; Ite lum.

Ego pro... pro impio pro impio...
strie pro tuis quibusq; caris nullos unquam labores nullas curas
effugiam. Nihil unq; tue mansuetudini negabit. quod mea
effici possit. Vale Et urbe uicesimasecunda Decibus. addeco

Erenissime Imperatrice Leonore Auguste dom
ENEAS sacrosancte Romane ecclesie tituli sac
ne Presbiter Cardinalis 7 Episcopus Senensis
D. Non meis meritis que nulla sunt. sed tua 7 cōlatio
Federici Romanorum Imperatoris Augusti intercess
dinalatus honorem superioribus diebus pictas apo
uerit. multa exant tua in me beneficia. Sed hoc
hac dignitate me dignum iudicasti 7 ut illam con
omisisti. quando 7 summo pontifici 7 sacro colleg
tuo Regi Aragonū potentissimo me sepius cōmer

Handwritten notes and a circular seal impression.

Igitur apud sedem apostolicā homines tue mansuetudini deditis
simum. qui pro te tuoq; splendore glorie amplitudine omni tem
pore curiosus erit. neq; enim ullus me unq; grauabit labor quem
tua causa susceperim. tue maiestatis deinceps erit ita me uti quē
admodum ingentis que mihi contulisti beneficia deponunt. uale
ex Roma die. ꝑꝑii. decembris. Mcccclvi.

Serenissimo 7 potentissimo principi Ladislas Hungarie
ac Bohemie Regi. **THEAS** Cardinalis Senensis. S. P. D.
D. q. me summus pontifex his diebus ad Cardinalatū
ordinem accersiuert tua intercessionē magna ex parte factum nō
ambigo. cū sepe numero 7 litteris 7 nuntiis apostolice pietati me
cōmendaueris. Scio igitur me obnoxium quoad uiuam 7 facul
tas adsit tuis omnibus desideriis morem gerere neq; id negligam
quidem. Nam si quid est q; noua dignitas mihi credita uel tue
amplitudini uel subditorum tuorum utilitati conferri possit id tā
tum negotiatur quantum ipse requirere. postposueris nec mihi res
ulls iocundior fuerit q; tue uoluntati complacuisse. tuisq; regnis
7 reliq; principatibus usui aliquando fuisse. Vale ex urbe Roma
die. ꝑꝑii. decembris. Mcccclvi.

THEAS Cardinalis Senensis Alfonso Regi Aragonū
S. P. D. Serui qui modo quocunq; peculium auerunt
Reꝑ serenissime ac potentissime Infideles damnandiq;
uerint nisi dominis suis rationem lucri reddiderint. eam ob cau
sam cum hodie maximus pontifex Calixtus. iiii. me uel minus me
rentem ad cardinalatus honoreꝝ prouerit. peculioꝝ quodāmodo
meum adauerit officii mei esse putauit id tue maiestati cuius sum
marcipā quibus inuile tamen fidele notum efficere. ut si quid est
in ea dignitate mihi credita uel utilitatis uel decoris id totū tuū
esse noueris. ad me labor tantum molestiaq; suscepti officii perti
nebit. in quo tanto magis affligendum me scio quanto ingignior
hoc muneris sum consequens. Ex urbe Roma die. ꝑꝑii. decembris
Mcccclvi.

THEAS Cardinalis Senensis Nicolao pisoriensi doc
tori utriusq; iuris. S. P. D. Nihil nobis est dubiū te ut

scribis nostra promotione letatum esse. quis enim amicus est et a
mici honorem non libenter intuetur. Scio quo te loco habemus
7 quanti te factū quid nī. ergo letaris nos auctos dignitate esse
cum 7 tu una creueris. si modo creuimus. etenim nobis non dum
liquet letari an fieri potius debeamus ad tante dignitatē culmen
euecti. Nam quid miserius est q; id officii gerere cui nequeas sa
tisfacere. onus grauissimū 7 humeris nostris omnino impar subiti
mus nisi miseror dominus qui dedit honorem 7 retinendi facul
tatem prebuerit. Intelligimus quārum imminet precipitium atq;
idcirco de nobis ipsis nescimus ferre iudicium ut cūq; sit nostra
erga te beniuolentia nunquā minuetur nam qui te dilexeris in epi
scopatu in cardinalatu magis ac magis amabim⁹. famulos quos
pollicer⁹ recipere non possum⁹ supra quā nostra res ferat onerati
tibi uero semper erit in domo nostra seruatus locus si saltem di
gnaberis apud nos esse 7 nos illi simus quib; usui possimus esse
optamus mulam aliquam perquiras pro nobis 7 rescribas precū
ante quam emas ut tibi per banchum de miraballis pecunia mit
tamus. Vale 7 dominū Ambrosium ac dominū Alexiū nostrum
iubeto saluere. nosq; illis offerro 7 dato Alexio amplius dicito
ne omnino fidei renunciet quāuis indices indignos ad maiores as
sumi dignitates animaduertitis ut nobis modo factum est. Nam
diuina potentia tum potissime demonstratur cum subleuat que
sunt minima 7 consilia eius nostra non possunt ingenia attingere
Iterū uale. Datū Rome die. ꝑꝑii. decembris. Mcccclvi.

THEAS Cardinalis Senensis Johanni Cardinali sancti
Angeli. S. P. D. Quod annis iam plurimis reuerēdis
sime pater tuo filio concupisti. que si uistiq; nunc de
mum cōpletum est. Summa enim concordia sacri collegii Calix
pōtifer max⁹ ad cardinalatū ordinē me uocauit atq; assūpsit. scio
quāto altius sū euectus q; merui sed ira suasiones tue precesq; Le
saris effecerunt. non sum ego qui gratias agere possim tue erga
me caritati. nam quid p̄stare tanto dño seruo possim tue
iam dudū tua est quecunq; postmodū accessere illam sequitur.
fui tu⁹ cū essem pauper presbiter. neq; me manu tua episcopatus
cripuit. sum tu⁹ etiam cardinalis. babes in collegio complures

amicos 7 me seruū nisi me ueluti mancipio utaris nihil in me cul
pe fuerit. si uelut emancipatus filius aut manu emissus serus mi
nus agam q̄ par fuerit. Vale optime. Ex urbe Roma die .xxv
decembrii. ad. cccc. lviij.

NEAS Cardinalis Senensis Johanni Cardinali Pa
piensi. S. P. D. Si qua mihi uoluptas est ad cardinala
tus honorem esse assumptum Inde tantū est q̄ tua di
gnatio mihi collega 7 pater. 7 dominus traditus est. quo cū uiue
re dulcissimū erit. nunc tui labores sua premia susceperunt. nunc
tue uirtuti quod suū erat creditum scio quid lucri acceperit sacer
senatus ex tua promotione. magnum lumen Romanam suscepit ec
clesia tua nobilitas tuaq; doctrina meam ignorantiam 7 ignobili
tatem obteget. sub scuto indignus ego securus militabo. ueni igit̄
sitibundi expectamus omnes reditum tuum. Jam satis Alamaia
Galliaq; 7 Hungaria te tenuit. Italia nunc 7 ipsa mater orbis
Roma te perfrui uult. nisi redieris cito etiam ipse Lyberis male
dicet absentie tue. non fuisti in bello 7 uicisti. Scies que pugna
facta est cum redieris. Nulli unquam Cardinales egrius quā nos
collegiū intrauere. iam enī rubigo cardines ira obduserat ut uer
ti hostiū 7 aperiri non poss. Arietibus 7 omni machinaz genere
usus est Calixtus pontifex ut ualuas aperiret. demumq; arte non
modica belli ferratos postes portasq; refregit. Vale ex urbe die
xxvi. decembrii. ad. cccc. lviij.

NEAS Cardinalis Senensis. Nicolao Cardinali san
cti petri de uincula. S. P. D. Placuit sanctissimo dño
nostro Pape Calixto p̄ hos dies me longe immeritū ad
Cardinalatus ordinem assūere. uestroq; sacro cetui aggregare. scio
quātū pōderis subiui. nec uideo quo pacto credere mihi dignitati
satisfaciā nisi fortasse tua reuerēdissima p̄ritas ad curiā redierit.
tūc enī instructus ab ea securus in hoc procelloso mari nauigarem.
Precor igit̄ si p̄ces seruitoris audiēde sunt 7 iaz demū in p̄riam
redeas. Nā cardinali sola roma p̄ria est etiā si nat̄ apud Indos is
fuerit. aut recussasse pileū oportuit. aut cete receptū Rome gesta
re 7 matri oīuz sedi cōsulere. neq; illa excusatio p̄donea est. non
audior recta mouens. mutant̄ enī rpa 7 qui oliz p̄ceptui fuit nūc
p̄cipue honorat̄. ueni igit̄ obsecro ueni. neq; enī tua uirtus est

que inter uiues 7 umbrosas clausa ualles languescere debeat. scio
complures esse qui te uidere audire 7 seq̄ cupiunt. inter quos me
semp̄ auditorē discipulūq; obsequit̄ inuenies. Vale optime ex ur
be Roma die. xxvii. decembrii. ad. cccc. lvij.

NEAS Cardinalis Senensis. magistratui Balie Senen
sis. S. P. D. Nō me uirtus q̄ scio quā tenuis est. sed boni
tas sumi p̄sulis Calixti 7 intercessio diui Cesaris fede
rici ad cardinalatus honore me prouexit. non est cur ex hoc meus
turgeat animus. Nā dignitas min⁹ merenti credita oneri potius
est quā honori. itaq; non ueluti iactabund⁹ collegio uestro promo
tionē meam significo. sed quia dignū existimo quecūq; mihi obue
niunt uobis nota efficeie. nā si qua erit in hac noua dignitate mea
uel honoris ul̄ emolumētū id totū desugat dulcissima patria uolo
ad me nihil nisi labores molestiq; p̄tinebūt. Datum Rome die
xxvii. decembrii. ad. cccc. lvij.

NEAS Cardinalis Senensis Diuo. Federico Cesari.
S. P. D. Audies a latore p̄feritū q̄ mirabilia 7 incredi
bilia damna fecerit terremoto in regno Apulie. nā mul
ta opida funditus coruerūt. alia magna ex pte collapsa sunt in
Neapoli om̄e fere ecclesie 7 maria palatia ceciderūt. plus. xxx. mi
lia corporū opp̄ssa ruinis tradunt̄. popul⁹ oīa habitat in tentoriis
Rex Aragonū q̄ aberat audito nouo incidit in feb̄e 7 colicā pas
sionē ferebat̄. curatus nūc dī recidiuasse 7 uita eius in piculo esse
credit̄. quod si moriat̄ tātus rex q̄ absit nō frustra comētē uidi
mus cū Turci fugati 7 magna ex pte celi fuerint. Subemator
Hungarie 7 fater Johānea obierit. comes Cilie interfect⁹ occubue
rit 7 Prefectus urbis comes Tagliacozius uita funct⁹ sit sed uelit
pietas diuina tantū regē adhuc diuti⁹ terris cōcedere. cuius obi
tus magnā Italie atq; Hispanie partē cōturbaret. datū Rome die
xxviii. decembrii. ad. cccc. lvij.

NEAS Cardinalis Senensis Johanni Campisio Ep̄o
Placētino. S. P. D. Dicit̄ Audiuiti ex aliis opinamur nos
cardinalatus ordinem adeptos 7 quāuis indigni hoc ho
nore sum⁹ id tñ tibi gratū eē s̄didim⁹. quis enī amicus est 7 amici
ep̄altatōz n̄ q̄rit. at p̄ merit⁹ dicas amicū amici dignitatē expectē

Inter amicitia Scotorum fortasse dictauerit. amicitia nostra ex
media philosophia est et pingui quadam mineris res metit sua
utcumq; nobiscum acrum est nostra promotionem tibi dulcissimam
fuisse confidimus cum ad eam nuntium eius delatum est uellemus
id primi enuntiasse patri amantissimo. sed nulla literarum ueloci-
tas est que famam imitari possit. audisti et aliis nobis cardinalis
tus creditam dignitatem audi et nunc et nobis et persuade tibi
nos eos esse erga te qui Papie Mediolani Basilee Romeq; fui-
mus et nobis per ueteri amicitia tanquam fratre amantissimo utere
Et Roma die. xxviii. decembris. Mcccclvii.

NEAS Cardinalis Senensis Senatui Senesi. S. P.
Dicit. Que credimus expediri ut uester sensus intelli-
gat non tacebimus dum poterimus honeste literis aut
nuntiis committere. nunc quod significemus hoc est. Rex Aragonum
grauiter egrossuit deinde conualuit. modo relatum est cum reci-
diuasle. nescimus an uerum id sit. comes Lagliaocosi pridie mortis
obit que res non nihil nouitatis paritura uidetur. nam comes a
uersus hereditatem petit Abbas Ursinus contra nescit comes. Ur-
binas bellum fertur indixisse malatestis. hec ad alios pertinent. in
rebus uestris hec sunt. Orator ducis Mediolani communicato no-
biscum consilio enixe communitatem uestram sumo pontifici comen-
dauit. quod habuerit responsum ab eo scietis. Dominus Ribes
pro custodia montis acuti petit aureos trecentos. dicit enim se
tenuisse famulos plures pro custodia. cui cum diceremus non fuis-
se necesse replicauit penitus oportuisse pro securitate pascuorum.
id quid significet ipsi intelligitis. nunc de nouo Reuerendissimus
cardialis Ursinus petit a sanctissimo domino nostro aureos tre-
centos quos mutuauit sibi tempore exercitus. papa uero respondit
illos pertinere ad rationes uestras. scitis in hac re quid agere debe-
atis. nobis consultissimum uidetur ut oratores uestros hic habeatis
qui loqui aperte ualeant. nobis non licent omnia. iuuabimur tamē
oratores ipsos cum hic fuerint summa fide. Uestraq; rei publice
quantum facultas tulerit nunquam deerim. Datum Rome uice
sumana die decembris. Mcccclvii

NEAS Cardinalis Senensis Johanni Bichio Senesi
Salutes plurimas dicit. Scientes quantum pro nobis
conatus es in magistratu illo tuo Capitaneatus populi
reprehensibiles fuerimus nisi nos ipsos. gratos ostendamus. sed
hoc modo prestare non possumus. quippe qui non uerbis sed rebus
reddendas esse gratias non ignoramus et si quando facultas sese
obtulerit cognosces nos tui amantes esse et accepti beneficii me-
mores. nunc non est aliud quod scribamus nisi quod e re publica
uestra censemus apud hunc pontificem oratores uestros commo-
ri. quia multa indices occurrunt ponderosa et uestram ciuitatem tan-
gentis scio quia non omnia nobis licent. sed oratoribus fideliter
assistemus Et urbe Roma die. xxix. decembris. Mcccclvii.

NEAS Cardinalis Senensis Bindo Bindio Senesi
Salutes plurimas dicit. Credimus ut scribis promotio-
nem uestram tibi iocunditatem fuisse. ita enim exposcebat
uetus amicitia nostra. nos autem ex hac dignitate nescimus trista-
ri debeamus aut letari. Nam sublime decus non merenti traditum
oneris potius quam honori est. uenit in mentem illud. Appolinis
preceptum quo iubet ut nos ipsos cognoscamus. consideramus im-
perfectum nostrum et dum hinc paruitatem uestram inde altitu-
dinem dignitatis ad epte metimur. horrescimus ac trepidamus.
Nam quanto altior est ascensus tanto periculosior casus. Inter
hec tam anxie mentis dubia nullum occurrit nobis aliud remedi-
um nisi ad deum ipsum recurramus et ei supplicemus ut qui dedit
honorem ipse conseruet. et nos eam uitam ducere donet que tan-
te dignitati par sit. tu uero de nobis persuade tibi quoniam
illi erimus erga te qui semper fuimus et amicitie iura incommuta-
seruabimus. Vale et amicos illos nostros Neapolitanos nostro
noie saluere iubeto Anthonium Panoicham Nathem Dafertum Bar-
tholomeam factum Nathem Johannem et reliquos quibus nos
offerto et dato. Et urbe Roma die. xxix. decembris. Mcccclvii.

NEAS Cardinalis Senensis Leonardo beneuolenti.
Salutes plurimas dicit. Si quicquam amicitie nostre
detractum arbitraris quoniam aucti honore uidemur loque

falleris. Nā ueram amicitiam nulla dignitas tollit. Sumus qui fui
mus dū pedibus simul peterem⁹ Romā si potuisset adici beniuo
lentie nostre aliquid cardinalatus n̄ profecto addidisset. sed plena
que sūt uascula nihil aliud admittūt. Nos igit̄ erga te iudē erim⁹
uita comite nec de te aliter arbitramur. de dño proposito nepote
tuo sumus memores ⁊ quoniā breui Senas uenire nō possumus co
gicabimus quomō hic rem illam diffiniamus. erimusq; illi fauētes
quātū feret equitas que comes amicitie inseparabilis est. uos uiri
senenses moie uestro prouidi fueritis si hac in curia sedulo habe
bitis oratores quibus ⁊ nos magna fide assistemus. C̄sale Lauren
tū sibi nostrū iube saluere ⁊ nos sibi offerro ⁊ dominū Balganū
pari modo q̄ scribere oibus nō possumus. ex Roma die .xxij. de
cembri. a. dcccclvii.

NEAS Cardinalis Senensis Petro Cardinali sancti
Marci .S.P.D. Refero gratias humanitati tuelque se
cā benigne obtulit in materia camerariatus sacri collegiū
uoluntatem pro facto suscipio. At cum iutelligam id alteri officiū
deberi. Supplico ne ulterius rem promoueas q̄ nulli reuerendissi
moz dñoz meoz uel grauis uel iniurius esse uolo. malozq; pauper
amari q̄ diues odiri. spero tñ tuo auxilio ⁊ sanctissimi dñi nostri
clementia ita mihi aliquando prouisum iri ut honeste uitam tra
ducere possim. Ex urbe die .xxij. decembris. a. dcccclvii

NEAS Cardinalis Senensis. comiti Jacobo piccinino
S.P.D. Illustris ⁊ magnifice comes amice carissime. ac
cepimus humanissimas lras tuas quibus de promotione
nra ad cardinalatū congratularis. offers officia ⁊ opera tuas ad bñ
placita nra ⁊ te ipsū nobis efficis cōmendatū. rogans ut negocia
tua si quādo requiramus gratiose fauere prosequamur. n̄debim⁹
breuiter homini arma tractanti. qui facta magis q̄ uerba requirit
de cōgratulatione quā sincero ex animo prodire nō ambigimus gra
tias agimus idēq; pro tuis oblationibus dicimus. sentientes nos
propterea tue magnificentie plurimū obligatos honori tuo ⁊ cō
modo ubi per nos aliquid agendū occurrat bono aīo fauebimus.
uellemus inter te ⁊ Senenses eam uigere beniuolentiā q̄ inter eos
clareq; memorie genitoē tuū olim uiguit. sic enim liberiori ⁊ p̄o
ptiori animo ⁊ loqui ⁊ scribere. ⁊ subseruire alter alteri ualercimus

Datū Rome die .xviii. Januarii.

NEAS Cardinalis Senensis Johāni miraballo equiti
Neapolitano. S.P.D. Non scripsimus tibi statim cuz
andiuimus dilectissimū filiū tuū mortem obiisse. neq;
enī cōsolari magnificentiā tuā poteramus ipsi consolationis egētes
nihil enim. minus nos assipit prudentis ⁊ ornatissimi uiri raptus
q̄ te eius parentē. quippe tu filii mortē ut natura iubet grauit̄
⁊ acerbe tulisti. nos ⁊ illius obitus ⁊ tuus metoz nō mediocri do
lore affecit. at nunc paululū ad nos reuersi ⁊ humanaz rerū cōditi
nes animo reuoluentes. arbitramur te pro tua sapientia finem luc
tui posuisse neq; uelle amplius angī sup his que mutari nō p̄nt.
oib⁹ una additio posita ē eādē mori. Lex nature ē imutabilis ⁊ ine
uitabilis q̄ licet unū quam alterū serius app̄hendat bono tñ uiro
nūq; tēpestiuoz pudenda. est q̄ ex tenebris transit ad lucē. ex la
bobus ad quietem. ex miseria ad felicitatem. Cū ergo fili⁹ tu⁹
uitam mūdā atq; optimā duxerit. cōgaudere illi debemus qui
terrena ⁊ transitoua pro celestibus atq; eternis bonis pmutauit.
Oramus igit̄ ut questibus ac lacrimis modum ponēs ⁊ te ⁊ reli
quos filios tuos hilaritate sumēs cōsoleris. Neq; enī nobis ⁊ ipi
proli tue quicq; gratus aut recept⁹ p̄stare potes quā tuam uitaz
cū iocunditate ⁊ letitia traducere q̄ certe facies cū cogitabis di
uinā pietatem te donis innumerabilib⁹ cumulasse. Nam ⁊ uitā lon
gam ⁊ opes amplissimas ⁊ regum gratiam ⁊ sobolem electissimā
⁊ nomē bonū ⁊ inter omnes italos atq; externos mariaz reputati
onē. Deus ipse magnus ac misericors cū sapiētia antea donasset
liberāit elargitus est. datū Rome die .xviii. Januarii. a. dcccclvii.

NEAS Cardinalis tituli sancte Sabine Episcop⁹ Se
nensis Magistratui Balie ciuitatis senensis. S.P.D.
Decreuerat p̄ hos dies sanctissimus dñs noster certuz
Oratorē suū ad uos trasmittere qui uobiscū ad ea intenderet. p̄
que paz uestre ciuitatis ⁊ securitas libertatis ac regiminis uestri
solidare posset. Et quātū eius mentē cape potuim⁹ sua sanctitas
nō aliena eēt ad certā uobiscū intelligentiam habendā. p̄ quam ⁊
uestra erga eum deuotio ⁊ sua in uos protepio confirmaret̄ auge
returq;. Ad quam rem etiam nos suam pietatem hortati sumus.

Certe tamen ipse Pontifex Nazim^o ne suis orator frustra de
his apud uos ageret. Que res non esset apostolice sedi honorifica
atq; ideo suspendit ei^o missionem. Quod si uestre magnificentie
ad hoc animate sint cupiantq; ueram et efficacem cum ipso summo
pastore intelligentiam habere. id quoq; nobis significauerint. Spe
ramus ita efficere quod orator predictus ad uos transmittat. et
ad effectus huiusmodi operas suas interponat. Nos autem aduertē
tes animo quātas superioribus diebus uestra respublica passa est
calamitates et ad ea sedulo intendentes per que uestrū regimen
patrie nostre ut quidem putamus saluberrimū conseruet. et sta
bilisur. Nihil arbitramur utilius quā hoc tpe ciuitatē uestram
cum omnibus bonam amicitiam et uiciniam cum summo
uero pontifice specialem habere intelligentiam qua ille uos ut fi
lios tuos et uos cum ut patrem reueneramini. Sup̄ qua re uestrū
responsū prestolamur. Datū Rome die. xxii. Januarii. MDCCLvii

NEAS Cardinalis Senensis. Johanni Bichio Cui
Senensi. S. P. D. Videbis que scribimus magistratui
Baliē cognita super illis et nobis rescribe. Nos salutes
uestri regimini in eo consistere arbitramur ut et cum uicinis oibus
bonam amicitiaz tenentes cum summo pontifice specialem intelligen
tiam habeatis. Etenim uos cum Papa patre omnium cōi specialit̄
collegatos nemo infestabit. de aliis autem uestrū sit cogitare. pre
terea non habebunt locum rebelles uestri. unde quouis pacto uos
offendant si Pape iuncti eritis. uerum hec agitari nullo pacto quā
unt nisi res pecuniaria a uobis absoluat. suademusq; ne cum illo qui
uobis libertatem tutatus est et in futurum tueri potest et uult si
uos uolueritis. de pecunia modica contentatis. nos insuper scien
tes tibi commissam esse expeditionē crediti nostri commendamus
eam rem amico optimo et singulari quem scimus uobis non defec
turū. Et Roma die uicesimasecunda. Januarii. MDCCLvii.

NEAS Cardinalis Senensis christofero gabrielis ciui
Senensi. S. P. Dicit. Scribimus magistratui Baliē
liqua que credimus ad utilitatem rei publice pertine
re et uidebis et intelliges. Scimus magistratus uestros omnia

melius per se intelligere quam nos cogitare possimus. tamen
ut hi qui patrie nostre tenemur cogitamus que credimus esse salu
bria eidem. Rogam^o examines omnia et que uobis meliora uiden
tur nobis significes. nos enim ubi uiderimus patrie nostre et presē
ti eius regimini bene consulere non deerim^o. insuper quia tibi cō
missa est et aliquibus aliis expeditio nostri crediti. petim^o ut tāq;
amicus noster de quo plurimū confidimus operas tuas impartia
ris cum effectu ut nobis fiat satis quia multis urgemur oneribus
Datum Rome die. xxii. Januarii. MDCCLvii.

NEAS Cardinalis Senensis Leonardo de beneuolen
tibus ciui Senensi. Salutem plurimam dicit. Sepe lo
quuti simul sumus de re publica Senensi fuitq; nostra
si recte meminimus sententia expediti ciuitati Senensi cum uicinis
omnibus pacem habere illisq; morem gerere ubi sine detrimento
magno id fieri posset. cum papa uero eius cōi p̄e. ampli^o atq; apli
us se intelligere. Nam pape colligatos nullus Italie potentis
uerare audebit. secus autem si alius principis aut populi uestra
res pub. federibus implicet. Perseueramus nos eo ipso in p̄posi
to atq; ideo dominis de Baliā super ea re scribimus fac rogam^o
ut responsum detur. Namq; si uestros animos ad eam rem uolē
tes inuenerimus arbitramur rem salubrem procuratum in ciuitati
et patrie nostre et potissime regimini presenti. aufereturq; uestra
hostibus nocendi facultas. uerū de his difficile est aliquid tractare
nisi res pecuniaria componat. et que pape et que piccinino debet
nec nobis aut honorificum aut utile uidetur uestris magistratib^o
cum eo de pecunia contendere qui ciuitatem ipsam uestram de
more reuocauit ad uitam. de proposito tuo curabimus ea fieri quā
digna sūt. Jamq; capitulo nostro scripsimus responsumq; presto
lamur. Datū Rome die. xxii. Januarii. MDCCLvii.

NEAS Cardinalis Senensis Scene de curte Salutes
plurimam dicit. Expectauimus insignis eques post no
strā ad Cardinalatus assumptionē duos menses si for
te aliquid nobis scriberes. uidebat enim nobis a te scribendi in
itum sumendum. ne gloriabundi nouam dignitatē nobis creditā

tibi significare uideremur. nescimus quid factum sit. nulle ad nos tue littere allate sunt. nec de te quicquam audimus. fateamur nos uictos esse silentio tuo neque posse tam diu tacere quam diu ipse taces. fortasse tibi equum uidetur nos ante scribere debuisse. cedimus tibi et ab optimo singularissimoque amico non egre uincimur. Habero igitur has litteras quibus non promotionem nostram quam multorum cognouisti litteris sed animum nostrum erga te illum esse scias qui semper fuit. amauimus te unice in episcopatu amamus et in cardinalatu non minus tu nostri naturam et mores nostros. non tumemus nouis honoribus quos nobis oneri esse cognoscimus. Noxemus cum eo loco nos euectos cernimus quem uiris clarissimis debitum intelligimus. ueremurque ne gradus nostra uirtute altior ad ruinam nobis sit. atque ideo si unquam amicis eguimus nunc potissime illorum nobis copia necessaria est. et quoniam te ueracem et amantissimum experti sumus non possumus te pro ueteri consuetudine non colere et obseruare. cupimusque idem erga nos te agere et eundem esse morem qui fuisi hactenus. Expectamus litteras tuas quibus de tua fortuna et tui principis. id est domini ducis optima ualitudine atque felicitate certiores nos efficias. Gratum autem nobis fuerit si nos ipsi domino duci commendaueris. et quanta sit nostra in eum de uotio demonstraueris. Et enim si quis principum est Italici nominis cuius prosperitate fauamur his unus est cuius ingenti uirtute et clarissimis rebus gestis nostrum seculum illustrat. Habet ille in hac curia plurimos seruitores nobis quidem circumspectione doctrina auctoritate prestantiores. ac fide et effectu qui nos erga eum superet neminem atque hoc te illi nostro nomine dicere et affirmare optamus. Caste ex urbe Roma die. iiii. februarii. MDCCLVII.

NEAS Cardinalis Senensis Johanni frum Protho notario Colonensi. S. P. D. Accepimus litteras tuas quibus rem tue Prepositure nobis efficis commendatam amamus te et semper loco fratris amauimus nec modo de nostra mente decidisti nec decidere potes dum fruimur aura obrulimus procuratori tuo nostras operas. si quid erit quod ille ex nobis petierit haud quaquam frustrabit. si modo res erit que uires nostras non superet. cupimus te uidere atque amplecti aliquando si deus

TE NEAS Cardinalis Senensis magistrato Balie Senensis. Salutes plurimas dicit. Retinuimus caballarium uestrum in hac usque die ut si possemus rei nostre melius consuleremus et circa negocia tritici et circa montem acutum. sed non potuimus aliud obtinere quam primum. immo nescimus unde procedat. S. dominus noster qui prius ait uelle pecunias ex paucis prouenientes conuerti in solutionem custodie castri nunc mutatus est neque audire uult uerbis itaque sicut in aliis litteris uobis scripsimus utile nobis uidetur mitti huc aliquem oratorem laicum qui audacter loqui possit. nam sua sanctitas statim nos tacere iubet cum de hac re loquimur et dignum est nos obediri. oratori uestro aliter eueniet cui et nos assistemus. et profecto quanto plus hec materia montis acuti differtur tanto peius est. speramus si metretis oratorum. fortasse dominus de Cirsinis continebit de pascuis. si tamen proueniat solutio eorum alioquin de bursa pape nihil extrahetur. in mora periculum est multis respectibus. Videbitis que scribit dominus noster in breui suo. et tamen de pascuis mutatum est ut presertim de tritico non est mirum si haberi nequit. Nam nec perusini subditi ecclesie tractam ut petebant habere potuerunt et franciscus Cenerio ob rem frumentariam male administratam in carcerem dictus est. itaque desperata est huiusmodi materia. scripsimus nuper de domino Gregorio facietis nobis rem gratissimam si eum absoluisset ab impositis sibi calumniis. neque enim dignum est ut ad relationem nefarii hominis et in tortura loquentis ac de audito asserentis non de uisu uir bone fame doctor insignis et ciuis non ex ultimis delectetur. cui si cetera deessent illud sibi suffragari deberet quod noster frater est et iuit nobiscum qui uestre rei publice non uulgariter seruiumus et in futurum si uita comes fuerit possumus aliqui prodesse. quod fecimus et faciemus omni tempore animo uolenti. Mittimus uobis quitantiam pape per suum breue uobis directum. et comitis Jacobi per publicum instrumentum. superest ut de futuris solutionibus et respondeatis. Datum Rome die. xxi. februarii. MDCCLVII.

NEAS Cardinalis Senensis Roderico Cardinali sancti Nicolai. Salutes plurimas dicit. Terne iam nobis redde sit frater tue suo more suauissime et ab amantissimo

pectore prodeuntes. Prioribus respondi non ut debui sed ut pe-
tui. quis enim tam euiscerate caritati satisfacere possit. scio quod
debeo facio quod ualeo. ad ultima scripta propro non repeto q̄
de beniuolentia uero citroq̄ dici possent. meus animus tuus est
stabunt aliqui testimonio non uerba sed opera summo presuli non
desino de carissimo sibi nepote. cum se offert occasio loqui nec pre-
tereo intactam cancellariam. nihil adhuc solidi est. manet ut ar-
bitror elatante repostum consiliū. non omnia prodie senex que
facturus est. cum negat tunc maxime cupit. non cessabo cum lice-
bit iterum atq̄ iterum perloqui. fama hic est uacasse Episcopatus
Zullensem. Episcopus eius loci monasteriū cōmendatum habuit.
cuius annuus ualor mille et quingentorum aureorum esse fertur. sub
ditione ducis Borgōdie. dominus noster id tibi cōmendatum se
ait Rothomagensis eius rei promotor fuit. Et usu erit ille scribe-
re et rogare eum uti rem peragat. quod si feceris noli me quoquo
modo nominare. atq̄ hec secreta sint. ita enim eppedit. intellexi
que scribis de presidatu Fabriani rogo ut uelis hortari ciues eius
opidi ut et nunc eligant Bartholomeum massanū legum doctore
et affinem meum neptis mee uirum. pro sex mensibus sequentibus
amicū magistri Simonis. electio enim solet fieri post introitum
potestatis noui intra duos menses. itaq̄ utile fuerit preuenire. scio
illos cōplacituros esse dignationi tue. sumus pontifex bene ualet
datarius ut fama est thesaurarius creabitur. et Bartholomeus Re-
gatus prothonotarius dignitatem assequetur. cardinalis Papien-
sis infra biduū aduenturus fertur. de Neapolitano nihil est certi
cum rex ille non omnino cum pietate apostolica consonet. floren-
tini arbitrari domini nostri sententia in decem octo milibus aureorum
danari sunt domini de Sambacurtis ob certa que illis opida
abstulerunt. nihil plus noui est. cōmendamus nos tibi cui seruire
presto sum. Et urbe die. xiiii. february. MCCCCLVII

NEA 3 Cardinalis Senensis fr̄sc̄o Ptolomeo. S. P. D
Accepim⁹ tuas lras triplicatas ad priores r̄ndim⁹ quib⁹
de locatiōe ep̄at⁹ mirari uideris nihil est qd̄ inde omouearis. nos
clero nro nūq̄ fuim⁹ onerosi nec uolum⁹ eē qppe q̄ plebē non mō
clerū affectu colimus singulari n̄ disponem⁹ ut putam⁹ de illo re-
gimine ante aduentum nostrum et tunc faciemus ut bonū pastore

debet. qui oues non cōmendat lupis placet quod fecisti cum clero
sumusq̄ de ducentis ducatis contentissimi. scientes inopiam in
qua estis. placet quoq̄ differre ad tempus exactionem medie p̄p̄
uolumus ut nro nomine ipsi clero gratias agas et dicas nos semp
futuros ad ea que illis conducant paratos. miramur capitulum
in facto prepositi nō aliter de nobis q̄ scribat fidem habuisse. nec
scimus an uelimus hoc bonus iudiciale accipere et strepitum illum
audire cupimus leonardo beneuolenti hec ipse referas in re Gre-
gorii laudamus diligentiam tuam utq̄ cōtinues hortamur donec
bonus assit exitus. nam Gregorius ut uidimus ex copia citatiōis
profus est innocens. ait enim qui eum criminat. Anno domini.
MCCCCLIII. mense Apuli locutum esse Gregorium cum aliquib⁹
in sancto desiderio iterū eodem mense paulopost fuisse in domo
Sini de bellantibus. iterū eodem mense paulopost fuisse ut audi-
uit accusator ipsum Gregoriū in domo oratoris ueneti. et ibi scrip-
sisse cum aliis Jacobo piccino. uides cum nō ponatur dies men-
sis rem protendi uersimiliter ad. xv. uel. xx. diem Aprilis anteq̄
scriberet piccino. et Gregorius q̄tra mensis die ex Senis abiit
ad Regē Aragonū. accusator insup de audito loquit. ista nō co-
herēt. p̄pterea uelis hominē innocentē iuuare et potissime nro in-
tuitu imo iussu. tibi enī p̄cipim⁹ ut platus tu⁹ ne quo pacto hanc
defensioz p̄tereat. scimus uiros magnificos Johanes Succii et
fr̄sc̄u Lucii et Christofez nānis amicos esse nros nobisq̄ faue-
re hos atq̄ alios adito et cura hāc cām pro nro desiderio c̄miari
quidē nos sp̄ ad ea tēdimus q̄ sūt illi regimini. utilia et honori-
fica. uale ex Roma die. xiiii. february. MCCCCLVII. De nepte nostra
dicito cum parentibus nos manus lauimus.

NEAS Cardinalis Senensis Bartholomeo massano. S. P. D
D. Intelligim⁹ eximie doctor et fili n̄r amātissime q̄ ad
nos scribis de fr̄e nro Gregorio nō tuo ex iudicio p̄disse s̄z aliū
quēpiā ut ad nos ea scriberes suasisse. Respōdebim⁹ t̄n tibi breuif
Gregoriū nos iuste dānatū nō arbitramur mō sed scim⁹ Si t̄n
pena ea eēt q̄ tollerari ab eo posset suaderem⁹ collū submitteret et
fortune noueranti cederet. s̄z qd̄ tibi uidet. cc. aureos soluere et i
xx. annos relegari quo argēto papiā Gregori⁹ petat. uir omni ere-
uacu⁹ et nihilominus auro multatus. faciet ille quod sibi libuerit.

Nos impossibilia non suadebim⁹. Quod si patria nobis idcirco indignabitur si populi senensis fauore priuabimur si maledictis et obprobriis subiciemur non erit hoc primum. sufficit nobis conscientia nostra. scimus indigna nos esse passuros et id quidem uerum est. omnes qui pie ac iuste uiuere uolunt persecutiouem patiuntur. seruiuimus hactenus patrie magnis in rebus et fideliter et utiliter non meremur hec premia fratrem nostrum in domo nostra manentem uirum bonum ac innocentissimum de re publica optime meritum tam atroci sententia opprimi. putabamus etiam si nosius idem fuisset ob nostra tamen in patriam merita eundem nobis condonari. et tu bone uir times ne popularem aurem et plebis rumusculos amittamus. utet arbitrio suo Senenses nunquam in nobis causam inuenient cur nos oderint. si Gregorius uis suus apud Romanum presulem prosequetur et auxilium petet oppressus uir est etatez habet pro se respondebit. nos nihil mali eum agere arbitramur qui iudiciali uia suam innocentiam ostendere conatur. scripsimus Basilio et ciuibus pluribus nihil ualuere preces nostre. patimur nec propterea populo indignamur. atsi populus contra nos ipse mouet deus inter nos diiudicabit. tu ut uideris senis perseverare ius procul a proposito de quo olim loquuti sumus ut ad Stefanum scribis uincat tuus sensus et tibi habe delicias senenses. nos Rome etiam sine te tuisque uiuemus. tunc proficiscitur ad uos episcopus Reatinus Legatus pape. Tibe eum in domo nostra recipi. et sibi cuncta ministrari pro persona ac iumentis dum ibi manserit. Cale et Roma die. iiii. marci. MDCCLXII.

NEAS Cardinalis Senensis Lodrisio Erbello Mediolanensi. S. P. Dicit Accepimus carmen tuum Lodrisi nobis amantissime. non sine animi singulari uoluptate quam nobis plura tribuis quam debita sunt. scimus imperfectum nostrum et quam procul ab eo sumus homine quem describis non ignoramus. at si peccare erga nos aliquem oportet malimus laudando quam uituperando metas ab illo transgredi. fecisti quod amantes confueuerunt. dixisti de nobis non modo que sciebas. uerum etiam que uoluisses esse uera. Permittimus omnia dilectioni tue. nesciebamus ante hos dies ubi locorum esses uel que te fortuna teneret. nunc cerciorati sumus

et tuis scriptis et ducalis oratoris uerbis esse optimo loco apud illustrissimum et magnanimum ducem adediolani ab eo diligi. id est supra modum nobis gratissimum. uidemus enim tue uirtuti quam semper magnificimus suum locum esse tributum. dignus est ille cui seruias. nam cui hoc tempore honestius famuleris quam ei qui totius Italie splendor esse et singulare decus omnium iudicio estimatur. Perge oramus et illi ut tua probitas te honoratur infesse tuos prebe labores. neque enim sine ille tuam uirtutem iacere cum autem facultas aderit nos illius excellentie commendatos efficies qui pro singulari munere feremus. si quando aliquid accidat in quo sibi seruire ac prodesse possumus. Cale et urbe Roma die. xvi. februaris. MDCCLXII.

NEAS Cardinalis Senensis. Bartholomeo procuratori suo. S. P. Dicit. Venit in praetorium ad ciuitatem. Reatinus reuerendus patris Angelus Episcopus sanctissimi domini nostri Legatus pro nonnullis rebus arduis et inter cetera etiam de Gregorio nostro uerba faciet. Cio lumus igitur ut eum in domo nostra recipias. sibi et familie sue iumentisque honestas ac decentes ministrare studeas expensas dum ibi manserit et ita te secum habeas et cum suis ut in reditu eius optimam de te relationem habeamus. tu quoque et uicarius noster si bi in agendis assistetis. ita tamen ut non meticolose ut soletis. sed ardenti animo et audaci mente causam que iustissima est Gregorii tueamini. et ita nostro nomine ipsi uicario dices. scripturas insuper de quibus scripsisti nostras per ipsum episcopum ad nos remittere potes cogitauimus de critico souocalle. utile uidetur id adhuc non alienari nisi aliud scripserimus. et ita illi presbitero iubebas. data Rome die. iiii. marci. MDCCLXII.

NEAS Cardinalis Senensis. Lodouico Cardinali sanctorum quatuor Coronatorum Legato Bononie. S. P. Dicit. Nihil scripsi. R. praenotati tue ab eadem die qua hic recessisti usque nunc nihil enim erat descriptione dignum. fuit enim animus meus erga dignationem tuam sepe intentus. memorumque suaissime conuersationis nostrae nec modo quicquam est quod magnopere memorandus

B. D. L. O. S. 2.

fit. sed vincenda fuit silentiū ne taciturnitas affectū dimitutam
significaret cupio nosce que sint tue. R. D. successus. neq; ego qd
quā audia libentius quā pro uoto cūtra tibi succedere. hinc quod
scribas nihil aliud est. S. D. N. bene optimeq; ualere 7 reipublice
pro sua cōsuetudine utilit̄ p̄cesse. si qua sunt i quib; dignatōi tue
aut suis utilitate esse possē. cupio pro impio tuo me utaris ad mā
data paratissimo. amicū Ambrosiū nr̄i Spanochii digneris cōmen
dareū h̄re quis ambo tui sūt nec plura. Cōmēdo me itēz atq; itēz
tibi. Ex Roma die. viii. marcii. M. cccc. lvii.

NEAS Cardinalis Senensis magistratus Balie Senē
lis. S. P. D. Que de Iacobo piccinino scribitis. accepi
pinus etiam aliunde sed absq; fundamento neq; puta
uimus dignam rem esse quā scriberem. nūc quoq; nō arbitramur
futurū hoc ipsū. sed accepimus aliquos ex comitiis illius ucturos
in auxiliū comitis Auerſi contra Chinos quāpnimū herba uirac
Pazalia 7 nescim; qd ali; peditū ductores. m̄ti sūt dies. cassi sūt
nō a capitaneo. sed ab ipso dño nostro cū nimis multa peterent.
an hi sint qui cū luca Sclauo territorū uestrū inuadere conentur
ignoramus. utile ē oportune prouidere 7 rei publice bene consulere
nos papam alloquemur ut petitis 7 responsū significabimus. gau
demus de aduentu Leonardī oratoris uestri quē uirū 7 solertē 7
circūspectū nouimus. utilis erit eius mor̄ in hoc loco de Grego
rio nr̄o longe aliter quā uos sentim;. nō enī misericorditer sed se
uere 7 dure secū egistis nec satisfacie quod dicitis mensē datū ad
purgationē. si qui se uelint innocētes oñdere nisi id fieret in loco
tuto. uidebimus tñ quo mō respōdebitis oratori aplico 7 si quid
ualēt dicta pape 7 p̄ces nr̄e. Datū Rome. viii. marcii. M. cccc. lvii.

NEAS Cardinalis Senensis sacre impiali Maiestati
S. P. D. Reuertit̄ ad maiestatem tuā uir bonus 7 honore
dignus Henricus sentieben sublimitati tue 7 impio sacro dedi
cissimus. mibi sūt singularis amicus 7 qui iussu tuo promotōz meā
magna fide exacta diligentia singulari prudentia profectus est
nō est eur cū tuo culmini cōmendē quē scio acceptissimū. is refert
que apud nos agunt̄ oia ex uero habet in mandatis horari sereni
tate eū in expeditōz d Turcos. persuadeo mibi cā rē tue glorie

persuasā esse. nā pfecto nihil est quod nomini tuo auctoritatiq;
augustali magis cōueniat quā pro defensiōe catholice fidei 7 p̄pia
na salute arma 7 scutum sumere cū om̄s in tuā maiestatem oculos
ita intentos habeat̄ ut ea proficiscēte p̄fecturi. ea quiescente quie
turi uideant̄ scribo hec pro fide qua tuo solio sum strictus. nihil
hesitans oia in partē recipi meliorē uerū serenissime Cesar cū ego
tuo munere ad cardinalatus honorem assumptus sim nihilq; magis
mibi in hoc officio incubat quā ea gerere que putem glorie tue cō
ducere. reliquū est ut de meo statu cogitare digneris. ut habeam
unde uiuam. nam ego hactenus satis fui diues 7 quāq; pauca pos
sidedā erant tñ illa dignitati mee sufficientia nūc uero pauprim;
sum 7 iamprimū qd sic miseria experior. tua sublimitas absq; dñ
no suo inopie mee consulere pōt. si patiet̄ aliquis bñficia ex suis
territoriis me impetrare quāmodū p̄fatus Henricus latius
mansuetudinē tuā alloquet̄ cui p̄ceoi in his que meo noie dixerit
plenam digneris fidem 7 benignas aures adhibere. Ex Roma die
viii. marcii. M. cccc. lvii.

NEAS Cardinalis Senensis Johanni Cardinali sancti
Angeli. S. P. D. Persuades 7 ut optauī longas episto
las tuas accepi redditas Bude. xii. ianuarii die cognoui
que scribis de conflictu turcorum illum scilicet. non sine cura 7 di
ligentia tua diuinit; datum. nec ego secus arbitrabar quāuis scri
pserim dignationē tuam meam opinionem egre ferre. quod ubi ge
sta res est non interfuisti. non est qd his. addas aliquid. doleo obi
isse christiani exercitus ducem Johannem Chynodaz. siue ut aiūt
humatem nam morte illius spes quoq; nostra interiisse uidet̄. nil
enim reliqui xpianoz principes cogitare uidentur. nemo apponit
pro salute nostra manum. Pontifex maximus clamat 7 non audit̄
minatur 7 nō timetur. 7 quod sua beatitudo pōt non sufficit tate
bellozum moli. Rex portugalie aduenturus fertur. s; timeo ne ali
ozū desidia illius diligentia impediatur. qd enī solus agit ex ultimis
terraz 7 occidentis finibus in Grecia Aziamq; profecturus. nisi
datis opam ut Theutones Bohemi Hungari cōmuni aio copias
parent. non intelligo quid alii acturi sint. hec dixi p̄i optimo Pa
p̄ntis Cardinalis ex Almanis decretaq; sibi p̄uinitis reuersus. ait

Leuonones ad expeditionem inclinatos esse sua opera, sed modo
coeuentus agere premitant sine coeuentibus nihil putat eos actu
ros Cardinalis Napolitanus prope die ingressurus credit cum Re
ge Aragonum non est es sinceritas quam nostra negotia requirerent,
et Francis multa referantur que mihi pro nugis sunt. Rex uelut
Castelle in granaten, ducturus copias dicitur patitur et decimas
et indulgentias in suis regnis predicari, medietatem pecuniarum
inde prouentium sibi in id bellum recipit, alteram medietatem
et turcos pape largitur. Anno S. Marci cardinali commissum est ut
de uacatione ecclesie Pragen se informet ut illi preficiatur in Ar
chiepiscopum Datarus Pape hec habeat et nobis et dilige tui. Enes
ut. soles tuam omnem familiam cum dignatione tua optime cupio
uolare Et urbe. viii. die marci. MCCCxli.

NEAS Cardinalis Senensis Arico Episcopo Burcensi
S. P. D. Reuertit ad te Henricus sensleben utriusque
nostrum amicum. non est cur multa scribamus, ipse
nisi erit epistola qui nouit animi nostri secreta, qui fuimus olim
erga te illi uidem semper et inuicem nec obliuiscamur neque suauissime
consuetudinis nostre nec inuicem erant. tuorum erga nos meritorum,
cupimus si qua sunt que tibi grata possimus facere ne nobis igno
scas Confide in hac curia nullum habes qui maiori effectu tua ne
gocia sit acturus quam nos quam plurimi sunt tui amantes qui plu
ra quam nos possunt sed. quid agimus. iniuriam Henrico facimus dum
tot scribimus ipsi omnia committimus, illud tantum addimus ut nos
diuo Cesari et modo et se commendare uelis cui omnia debemus cum ab eo
omnia habeamus. Datu Rome. die. x. marci. MCCCxli.

NEAS Senensis. Diue Leonore Imperatrici. S. P. D.
Nihil est serenissima augusta quod nunc aliud uelim
nisi mansuetudinem tuam bene ualere et pro suo desiderio fe
licitate potiri. ego qui consortis tui Diui Cesaris rogatibus ad
cardinalatum nil meritus sum uocatus debeo tanti domi tantique bo
ni omni tempore memoriam tenere et ita facio quidem atque idcirco et sibi
et tibi sepius scripsi et nunc scribo scribamque frequenter ut opera mea tamquam
fidelissimi mancipii omnibus in rebus utominus. n. 3. tuam me bestuz

epistimabo cum uestris in negotiis exercebor, nisi aliud his literis uol
ui. comendo me sublimitati tue quam diuina pietas conseruet ad uo
ta feliciter obsecro. Et urbe Roma die. x. marci. MCCCxli.

NEAS Cardinalis Senensis. Johanni ungnadio imp
iali Camerario. S. P. D. Reuertit ad Cesarem uenera
bilis uir Henricus sensleben cui papa nonnulla commisit
Cesareo culmini referenda super expeditione et turcos ducenda ue
lis suadere Cesari ut circa rem illam animam intendat suam quoniam
ita glorie sue competat. omnes enim in sua maiestate oculos direrere
et nisi sua maiestas aliquid agat timendum est ne christiani plaga magna
effugant. insuper aliquis noster non dicit tibi idem Henricus uelis ei
benignas aures et fauores ut speramus gratos impartiri. Datum
in Roma die. x. marci. MCCCxli.

NEAS Cardinalis Senensis Johanni Tabiti Astronio
Bohemo. S. P. D. Et Henrico sensleben intelliges quod
apud nos agunt et quid ratio somnet in ecclesia Pragen
et que de tua dispensatione acta sunt nos tui commodi sepe erimus a
uidi eque ac tu ipse perge et nos amas ut soles si quod Henricus noster
nomine ex te petierit assistito sibi et facito pro nobis ut consueuisti.
Cite et Roma die. x. marci. MCCCxli.

NEAS Cardinalis Senensis Dionisio Cardinali Ser
goniensi. S. P. D. Que fuerit mens mea quis ante hac
animus erga te non ignoras nam sepe dignationem tuam op
ti mi presertim et benignissimam domini loco uenerat. si. ita enim tua bonitas
mereret. ut si unquam tuus fui uel filius. uel seruus nunc potissimum
id me prestare oportet. quoniam ad eum ordinem sine meritis suis uocatus
in quo tu iure optimo iam dudum sedes. placuit apostolice pieta
ti me cardinalium collegio nil merentem aggregare. sentio quantum
et tue dignationi et ceteris reuerendissimis patribus debeo. pro
igitur meam uoluntatem amplectaris et me ueterem seruitorem iam factum
nouum mancipium tuum intelligas imperes mihi omni tempore si quod est in
quo tibi obsequi possim. nam mihi uoluptas erit quoties uidero in
tuis aut amicorum tuorum negotiis me posse exercere. cupio insuper se
renissimo regi et domino communi aliquam me comedes ut sit memor sua
maiestas antique deuotionis et fidei erga se mee quia omnibus meis
scriptis et uerbis ubicumque fui ius suum in regno Hungarie contra

Polonos tueri sum constus. Valeat optime dignatio tua cui me
humilime comendo. Ex Roma. f. marci. Mcccc. lvii.

NEAS Cardinalis Senensis. Nicolao Lucio Balu
tel. P. Dicit. Gratissime fuerunt nobis littere tue quas
de nece comitis Litie ad nos scripsisti. non quod mors il

lius nos letificaret. neque enim alicuius malo gaudemus. sed quod rege
stam ex ordine narraisti. quam prius confusam acceperamus. ecce quod
vana est huius seculi pompa quam caduca gloria quam brevis potentia.
Cecidit qui suo nutu maria regna cepit et qui sanguinem sitiuit in
sanguine perijt. percussit gladio alios et ipse gladio percussus inre
ruit non potest ueritas nostra mentiri que ait gladio ferentes gladio
perituros. sed ignoscat illius anime deus et regno Hungarie con
sulat ne discidium agitet. scribimus pro copio aliqua de archiepi
scopatu Prageni. fac ut ipse ad nos rescribat. res enim in periculo est
insuper cupimus des operam ut regis maiestas. S. dno nro et sacro
collegio de nostra promotione gratias agat quod ad suas preces nos
extulerit. cupimus etiam aduertat ut quando scribit de negociis Hun
garie dno nro et cardinalibus ita efficiat ut uideamur quod sumus
ipsi. scilicet regi esse affectuissimi. nam sunt quidam qui nos superare uelle
nitunt tanquam magis regum sint quam nos. putamus tamen suam maiesta
tem non esse oblitam nostre erga se deuotionis ac fidelitatis et eorum
que sibi puero scripsimus et quomodo contra Polonos omni tempe
ius suum defendimus. impar fuerit si noui recentemque locum nostrum
inuasent. hec rogamus agites cum reuerendissimis dominis nostris strigo
nensi cardinali et episcopo Cradienti. quibus nos comedatos red
das. Vale in ecclesia Colocensi fecimus quecumque potuimus ut pla
ne referre poterit nuntius ad eam missus. itez uale. Ex Roma. die. f.
marci. Mcccc. lvii.

NEAS Cardinalis Senensis. Procopio cancellario
Bohemie. S. P. D. Perrare sunt littere ad nos tue.
uellemus frequentius scriberes qui te uice amamus
et tuas epistolas ueluti appollinis oracula ducimus. scripsimus tibi
quid egerimus in re Bohemica neque abs te responsum habemus.
Interea tuus roatus ad afferri postulationem ad Pragensis ecclesiam
cuiusdam datarii apostolici boni quidem iuri. sed catholani et sermone.

Bohemici proius ignari postulationem attulit Lucas tibi notus
monachus. quem Luterfufus appellare soles. impediuimus hucusque
promotionem huius rei ne rei nostre nocumentum inferret. timemus
ne diutius impedire possimus. nam datarius plurimos fauentea
habet et roatus die noctuque hos atque illos adit. Quadenus nihil re
gno esse utilius quam promotionem hanc fieri uelis de his et regem et
gubernatorem commouere facere ut sciant quibus in terminis res sunt
et an ista placeant eis. nos certiores facito. nam regi et regno uestro
seruire presto sumus. cupimus des operam ut rex de nostra promo
tione summo pontifici et sacro collegio gratias agat. idque quamprimum
et quoties aliquid emergit ut nobis scribat quod maiestati sue semp
erimus ad seruendum prouisi et uoluntarii. Ex Roma die. f. marci.
Mcccc. lvii.

NEAS Cardinalis Senensis. Johanni Cradienti
Episcopo. S. P. D. Scripsimus inuper de nostra ad
Cardinalatum assumptione quam tua promotione fac
tam non ambigimus. quantum tibi tenemur id etiam dum disti
mus. non est cur modo dicta repetamus. nos in hac dignitate con
stituti quantum Hungarie regno quantum regie persone quantum
dignationi tue debeamus ante oculos semper habebimus. tuum erit
opera uoluntarii hominis uti. nobis in tuis negotiis exerceri uolu
ptas est interea rogamus regie sublimitati nos commendea. sua
deasque ut de nostra promotione. summo pontifici et sacro collegio
gratias agat. eus pro nobis sepius scripsit. Vale optime et nos ut
soles ama. nam nos dignationem tuam uti patrem colimus et ob
seruamus. Ex urbe Roma die. f. marci. Mcccc. lvii.

NEAS Cardinalis Senensis. Ladislo Hungarie
atque Bohemie regi serenissimo. Salutes plurimas di
cit. Nonnulla meo nomine referet ad maiestati tue Me
ricus fenstleben decanus Cratissauensis que concernunt partim re
gnum tuum Bohemie partim me ipsum. Rogo ut illi plenam cre
dentie fidem prestare digneris et in agendis eum fauorem quez de
tua sublimitate mihi persuadeo. postremo me ipsi regie mansue
tudini et dedo et commendo. Rome die. f. marci. Milleesimo quinquagesimo septimo.

NEAS Cardinalis Senensis Johāni Troster ebe-
tonico. S. P. Dicit. Ingrata est nobis eque ac tibi
que te fortuna eragitat. uellemus tibi getū esse locū
in quo tibi 7 musis uiuere posses 7 aliquando nobis. nunc tamen
q̄ apud archiepiscopum Salzburgensem diuertisti. speramus
rem tuam meliorem fortunam. neq̄ enim ille est qui suos amicos
iscere sinat. dabitur tue uirtuti premiū. 7 tenebras sequetur ali-
quando lux. cupimus ipsi archiepiscopō cōmendatos nos efficias
7 offeras. quecunq̄ possumus ad eius nutum esse parata. tu uero
quid uides posse nos tibi prestare scito id facile obtentu esse 7 per-
suade tibi te nobis esse carissimum. Johannem quoq̄ Lanterba-
censem nostro noīe saluum esse iubeto. Datum Rome die. xi. mar-
cii. Mcccclvii.

NEAS Cardinalis Senensis. Bartholomeo factio
Senensi Salutes plurimas dicit. Jocundissime fue-
runt nobis littere tue quibus amicitiaz inter nos Ne-
apoli contractam ex tuo latere affirmas inconcussam solidamq̄
peruenerunt. idem tibi persuades uolumus ex nostra parte fieri.
neq̄ enim nos sumus qui mox adolescentulorum nunc amemus
nunc odio habeamus non sumus in contrahenda beniuolentia fa-
ciles. ac neq̄ postq̄ contracta est illam leuiter dissoluimus. dilexi-
mus te postq̄ nouim⁹ quanti es. neq̄ decepti sum⁹ in eo quod
de te iudicium fecimus. itaq̄ par est amorē erga te nostrū dū uise-
rimus duraturum. quando 7 tua uirt⁹ te minime relictura. est q̄
scribis in eo quem de uiris illustribus cui nostri composuisti libro
datum nobis esse locum non meritis nostris. sed tue caritati
scribimus. 7 in hoc quidem fatemur imbecillitatem nostram nō
tam inuiti supra meritum laudamur quam uituperamur. ita enim
natura cōparatū est ut nulli laus onerosa uideatur. nos euz libū
cū uolueris cupide uidebim⁹ legemusq̄. nūc quod tibi aliud scri-
bamus nihil se offert. cupimus Anthoniū p̄noymitham illustrem
poetam 7 adatheum adalferitum iurisperitum egregium
7 si quando candidum Oratōē prestabilem offenderis nō noīe
saluos dicas. carissimū quodq̄ fuerit si qñ maiestati regie nos omen-
dauerit quā p̄e ceteris nri seclī potestorib⁹ 7 ueneramur 7 colim⁹

Ex urbe Roma die. xxv. marcii. M. cccc. lvii.

NEAS Cardinalis Senensis. Ludouico putio magi-
stro de montefio. S. P. D. Quamuis 7 uulgato sermōe
7 litteris hispanicis ad nos scribis. plurimū tamen oble-
crant nos littere tue. multū enī salis in illis multū beniuolentie ad
nos ostendit. scim⁹ nos amari a te 7 id quidez nobis est iocundis-
simū. diligimur enim a magno 7 probato uiro 7 ab eo ipso quem
nos pro sua ingenti uirtute proq̄ suis in nos meritis 7 amam⁹ 7
obseruamus unice quod refert de caritate erga nos regia quāuis
responso egeat responsum tamen non inuenit. nam quid nos uer-
miculi dicamus cur tanti regis gratiam adepti sum⁹ superat hec
non uerbum solum uerum etiam cogitationes. uti cum possimus
aliquando una saltem in re monstrare quantū nos illi excellentissi-
mo regi debere fatemur. uerū cum sciam⁹ nihil esse in nobis cur
ab eo culmine diligamur. petimus rogamusq̄ ut tu hanc nobis
gratiam conseruare studeas. 7 si enī indigni sumus quos p̄im⁹
nostri seculi rex amet nollemus tamen non amari 7 tantum bonū
perdere. quod suades eius maiestate sepius scribamus parebimus
consilio tuo 7 nunc quidem cū has litteras nostras habebis quas
regie mansuetudini nostro nomine restituas. eiq̄ nos 7 omen-
das simul 7 dea. nam mancipii loco nos semper habebit. nepoti tuo
nobili 7 modestissimo uiro quotiens ab eo requisiti fuerimus nūq̄
deerimus nec minus eius curiosi erim⁹ q̄ tu ipse. Vale optime
ex urbe Roma die. xxv. marcii. Mcccclvii.

NEAS Cardinalis Senensis. Alfonso Aragonum Re-
gi. S. P. D. Si maiestati tue rarius scribo nihil obsecro
uel negligentie uel aduerse uoluntati ascribatur. cupio
siquidem frequentes litteras meas in man⁹ tuas dari. nam sic po-
tissime memoriam mei tua mansuetudo tenacius apud se haberet
uerum materia quam scribere uellem non occurrit. que occurrit
hanc scribere nolo. neq̄ enim tutum est omnia mandare litteris 7
hoc presertim tempore quando nec qui recte incedunt suspitione
carent. ceterus que hac in curia geruntur sunt complures qui tue
sublimitati ea conscribunt 7 illi quidem multa plura 7 secretiora

quod ego nouerunt de Germania tantum est, sicut arbitror quod emulante nullo significare possum, curabo igitur quotiens illis ex regionibus ad me aliqua referantur notatu digna ne per me tua maiestatem lateant. nunc uero que habentur pauca explicabo. Ulrichum Lillie comitem apud albam grecam quam uocant aliam albam occisum iam pridem accepisti hoc opidum nostri belgraduz uocitant apud ueteres Laurinum dictum inuenio qui sanum fluum misceri Danubio apud Laurinum tradunt, in quo loco nunc Belgraduz iacere constat. occisione comitis non est ambiguum Ladislaum fuisse filium Johannis humatis eiusque sepe Turcos debellauit et hoc anno superbia ad Nabumetis apud eundem locum cofregit, creditum est non minus filium profuisse rei publice christiane in occasione comitis quam patrem in profligatione ad Nabumetis. Cum ad Nabumetis et comes hostes religionis essent, ille exterminus iste domesticus, memorabilis hic annus est quo Turci debellati sunt, et magnus comes magni regis gubernator obruncatus. Comes qui uisus hoc anno est opinioni que de se fuit abunde satisfecit, apud Laurinum namque que dicta sunt patrauit, terram in regno tuo supra quam auditus antea sit horribiliter mouit, in plerisque ciuitatibus seditiones excitauit, marie apud Senam urbem unde non parua ciuium pars exclusa est, pestis multis in locis de bachara magnam populi partem et presertim in Hungaria deleuit. Caritas annone non Italianam modo sed Germaniam Greciam et orientis plurimas regiones afflixit. Sed maiora sunt que uel astrologorum periti uel uates timenda predicant, quos ut deus ipse mendaces arguat oportendum est sed ut ad Germaniam redeam morte comitis apud Austriam cognita non parua de hereditate eius controuersia suborta est que fuerunt illi bona sub corona Hungarie ad Regem Ladislaum sine contentione pertinere. Que sub imperio iacent multi peruertere, alii ab intestato alii ex testamento heredes se dicentibus ut Albertus et Sigismundus austrie duces tum Adhabel comes ad Naburgenis et Ulrichi comitis Caricie filii scilicet potissimum ius ad imperatorum spectare uisum est, consilium platonum baronumque et ciuium Syprie Carinthie Carnioleque et Marchie Sclauonice haberi placuit apud grecum Baioricum In eo auditi omnes sunt qui Comitum Ciliensium hereditatem petiuerunt, denique diffinitum est, Oppida castella arcesque que comitis Lillie sub imperio fuissent in manu imperatoris

tradi. Tum si quis ius in illis sibi competere dixerit ab eo petendum esse. Atque hoc pacto prefecti Urbium locorumque quorumcumque possessionem Imperatori tradidere. Itaque multo melior hodie Cesaris conditio est quam pridem fuit quando non ab hoste solum liberatus est pessimo sed que fuerunt illi uires ibi accesserunt, hec uolui scribere serenitati tue haud ignarus cuncta ei esse gratissima que ad gloriam cesaree maiestatis cedunt, Imperatrici ipsa augusta optime ualet de appetu contra turcos in Hungaria cum nihil certi habent nihil scribo, sanctissimus tamen dominus noster et Germanos et hungaros nunc litteris nunc nuntiis excitare atque urgere constat, mihi non magna spes fuerit nisi uiderim celsitudinem tuam classe instructa in magne illius memorandae nauis puppe armata signum protectionis contra turcos dare, nam reliquis orbis principibus et si uoluntas est non adest facultas qua Greciam inuadere possint, tue sublimitati si uoluntas affuerit nihil deerit, neque plura modo, comendo me tue mansuetudini a cuius mandatis nunquam discedam Et Roma die. vi. Kalen. Aprilis. MDCCLXII.

NEWS: Cardinalis Senensis Johanni solerio electo Barchinonensi. S. P. D. Quamuis raro presentia tua fruimur eius tamen memoria apud nos dulcissima est, quotiens eius consuetudinis que inter nos Neapoli fuit recordamur quod quidem sepe contingit, neque enim obliuisci possumus amicitie suauitatem et hoc quidem lucrum est quod ex Neapoli reportauimus, existimamus enim magni tui beniuolentiam nos esse consecutos, cupimusque ea ut perpetua sit quamuis non aliter credere debemus, cum uera sit amicitia nostra ex honesta conuersatione nata, amicitia uero que desinere potest ut Hieronimo placet uera nunquam fuit, sed de hac satis cupimus nos aliquando regie mansuetudini commendatos efficias Sumus enim non minus sui quam illi qui ex Aragonia ut Cathelonia nati sunt quamuis illos naturale quoddam ius regis obnoxios teneat, nos beneficia que ab eo recepimus obligauerit uerum illorum aliqui fortasse absque scelere se nihil regi debere dixerint, nos absque ingratitude quod est uiciorum pessimum id dicere non ualeamus, sciat igitur pro te clementia regis nos fateri debitum et cupidos esse id prosequere

7 si obligatio maior est q̄ per nos dilui possit insup dominum de
montefio amamus ardentem qui nobis amicissimus fuit. rogam⁹
7 illi nostram operam ad queuis ei⁹ beneplacita offeras. postremo
si quid est quod tui causa efficere ualeamus scias nos esse quibus
uti p̄ uoluntate possis. ecclesiam Barchinonensem confidimus
tandem tuam esse futuram 7 si modo aliquid subest impedimenti
tēpus omnia domat. Cale ex Roma die. xxvi. marci. ad Decclvii.

NEAS Cardinalis Senensis Jo. Miraballo equiti
Neapolitano. S. P. D. Referunt q̄ ex Neapoli ad nos
ueniūt magnificentiā tuā adhuc mestā esse 7 consolatiōz
nullam accipere de morte filii id nobis molestū est rogamusq̄ ne
te met affligas non est sup ea re dolendū que amissa nequit recu
perari. sunt tibi alii filii uirtute fama honore prestantes isti tibi in
terra seruiūt ille locum in celo parat. age cogita quid est hui⁹ mū
di gloria caduca sunt omnia que in terris acquirimus. nihil stabi
le certum nemo sibi horam uite promittere potest. nemo crastino
habz notitiaz fugit etas fugit terrena uoluptas nihil habem⁹ nisi
presens 7 id momentaneū est. Quid igitur tristamur si priusmur
momentaneos bono. dicimus hec sapienti uiro 7 qui optime ista
nouit. libet tamen dicere homini amico 7 bene de nobis merenti
precamur ne deinceps in hac re scribere cogamur. quid tunc fiet
cum tuam magnificentiā hilarem atq̄ iocundā esse audiuerim⁹
alioquin non possumus tacere cū tua mestitia nostra sit molestia.
cupim⁹ te indulgere bone ualitudini 7 uiuere nō leto sic enī 7 nos
7 reliquos amicos tuos consolaberis. Albericū filium tuū optam⁹
bene ualere. Alexander florentie bene ualet ut audimus. uir ma
gnū precii. 7 uerus tu⁹ filius in quo tui mores expressi sunt. Cale
ex Roma die. xxv. marci. ad Decclvii.

NEAS Cardinalis Senensis Urbano ep̄o Sibenicensi
S. P. D. Ex ladra tue ad nos littere deuenērūt quibus
de nostra ad cardinalatū uocatione congratularis. non
est noua tua erga nos caritas. scimus te nos amasse ab eo tēpore
quo Cienne simul uersati sum⁹ usq̄ hodie absq̄ simulatione nec
nos minus te dileximus 7 diligimus. itaq̄ si quid honore nobis

accessit 7 tibi aucta dignitas est quando inter amicos ueros omnia
esse cōmunia decet. tu itaq̄ deinceps cardinalatum nobis creditū
7 tibi cōmunicatum pro nostra inuicem caritate iudicabis. quod
speras amplius de nobis rogamus ex cerebro tuo procul amoueas
nam q̄ huc euecti sumus plus est quā meruimus 7 utināz ita nos
geramus auxiliante deo ne dedecori dignitati simus liberationē
tuam audisse priusq̄ capturam uoluptati fuit nam si prius te cap
tū accepissemus non caruissemus grandi molestia. nunc euasisse te
periculum dulce est 7 tibi aliquando suauē fuerit meminisse laboz
uolē 7 nos ama ut soles. Ex Roma Kalen. aprilis. ad Decclvii.

NEAS Cardinalis Senensis Roderico Cardinali
sancti Nicolai. S. P. D. quod nihil tuorum litterarū
sampsidem acceperim causam esse arbitror ingentes
ac grauissimas occupationes tuas 7 illarum terrarū pericula ego
tamen gaudeo q̄ in aduersis 7 arduis rebus tua uirtus elucet. nā
qui ex agro piceno ueniūt tua cura diligentia studio 7 singularissimo
ingenio ex grauissimo discrimine seruata prouinciam aiunt. In
senatu apostolico magnificis summi sacerdotis uerbis tua digna
tio cōmendata est. senatus ipse omnia se obnoxium prohiberi tue
facetur cum tua opera ciuitas esculana saluata sit. qua perditā nō
marchis solum sed omne patrimonū beati Petri ibat. pessum. per
ge igit̄ incumbere cōmuni cure intende neruos pro conseruatione
rerum ecclesiasticarum ut facis. hinc enim gloria hinc sempiternus
decus non tue solum dignationi sed uniuerse Borgionum familie
redundabit. prothonorarius tuus alloquit⁹ me est tuamq̄ illam
erga me caritatē mihi quidē notissimam comatus est amplius atq̄
amplius inculcare. sed ita mihi psuasus est amor tu⁹ ut psuaderi
magis nō possit. ait ille cupere dignationē tuā huc reuerti. utināz
id detur 7 quā celerius. etenim utilissimus esset reditus tuus. conso
laretis grandeuū illum sumū pontificē patrē tuū qui assiduis curp
tare eū. neq̄ enī dulcedine quadā mentis 7 sic suo sanguini san
guis heret ep̄inde partem curarū suscipies Nec oportere illuz oia
solū subire onera. curis quoq̄ uniuersa tuo aduentu exultaret. ha
bens hominē ad quē posset urgente necessitate recurrere. nam mō

multi frustrant non ualentes aditum habere pontificis quamuis
audientie die noctuq; sua sanctitas sine intermissione intenta est
nescio quid deliberabit de reditu. ego quidem si quid in eam res
potero non ero deses scripseram usq; huc cum tue. mihi littere red
dite sunt eloquio plene suauissimo. mirabar prius non te scribere
nunc uero demiroquin tanta rerum mole qua premeris id oculi fuisse ut
ad me dare litteras potueris. sed nihil est amanti difficile omnia
uincit amor. nullus grauis labor est qui non leuissimus ei uideatur
qui ex amore operatur. Intellego igitur non esse uanam opinionem me
am qui me amari a te arbitror et mihi ipsi profus suadeo sed de
hoc fortasse nimis inter ueros amantes. queris que sint apud nos
nouitates ad pontificem misit qui se purgaret. in esulanis insidiis ni
hil a se prodidit. Pontifex respondit id magno regi Aragonum sua
dendum esse qui eius epromissor fuit. sunt qui putant comitem Ja
cobum uelut indignabundum. nam ei stipendia denegata sunt. a
liquid noui patratum incendii. alii referunt eum ad maiestatem regis
profectorum. siue ut se expurger. siue ut alia exquirat in rem suam
utcumq; sit uigilandum est ne quid detrimenti ager ecclesie pariat.
Inter Comitem Euersum et Ursinorum domum seruet discordia. concor
dia sepius agitata in lucem non prodit. nocte ante hanc diem tertia
transuerunt copie comitis euerfi per hanc urbem deceptis portarum
custodibus. premiserunt enim quatuor uiros qui se Germani tui
illustris capitanei famulos dicerent sumptis uestibus que fidem
facerent. ad morem eorum qui capitaneo seruiunt et hi intromissi
si captis custodibus ianuas aperuere uenienti exercitui comitis
euerfi. hec autem copie profecte ad opidum cui adonticello no
men est. Illud cum arce feruntur occupasse non habemus rem
compertam. sepe enim plura in hac urbe dicuntur que ab ipso
uero procul sunt. Et id quidem iquitium est late patens apud om
nes gentes. de Turcis hec feruntur Despotus Rascie senior
mortem obiit. filii eius ad Turcos defecere. Turci magnas pa
raunt copias rursus Hungariam inuasuri. in Hungaria non est
paratus exercitus. Nec supilia expectantur ex Alamania que
cito illuc pergere possint. In Gallia et super Rhodanum tri
remes fiunt. breuiter armande creduntur ut in Turcos eant.

Res Portugalie in proposito perseverat. nescio tamen quid factu
rus sit. ubi uiderit paucos secum principes ituros. dominus noster
pro suo more seruet desiderio exterminandi. Nabumeticam sup
stitutionem et que ab ea pendent summa cura prosequitur. de bere
ficiis sum curiosus ut tibi et mihi consulam. sed decipimur falli
mur falsis rumoribus. is qui apud Norimbergam obtulisse ferebat
proximis diebus hic fuit et mecum prius est. similis et Lullensis
episcopus. qui apud uouam ciuitatem austrie defunctus uita affirma
batur ad ducem Borgundie in columnis rediit. ero tamen attentus
si quid uacet. sed tua dignatio habet optimam procuratorem domi
ni nostrum sanctissimum et puto iam tibi aliqua monasteria com
mendanda esse per promotionem cuiusdam prothonotarii de mon
teferato ad quandam abbatiam ditissimam. spero etiam cum re
ge Aragonum si uera sunt que ferunt concordia fiet dignationi
tue ad modum utilis nec plura modo. commendo me dignationi
tue cui cupio complacere omni tempore. Et Roma die prima Apri
lis. M. cccc. lxxii.

NEAS Cardinalis Senensis Johanni cardinali san
cti angeli. S. P. D. Quoniam nihil modo scriptioe di
gnum se offert. ne tamen sine meis litteris ad te nun
tium ex hoc loco pertingant scribam pauca ex his que apud nos
guntur. summus sacerdos corpore et mente ita ualet ut ante com
plures annos. animus illi ad exterminationem Nabumeticę secte
magnus est et ardens. nihil ab eo pretermittitur et his que suo
ex arbitrio pendent. utinam principes eius desiderio satisfacerent.
sed quid Germani Galli Hispani Hungari Poloni faciant. tu
melius quam ego nouisti Italia ipsa pace fruitur duobus tantum
in locis bella fremunt apud Genuam ligurum caput. et circa nos
inter comitem Euersum et familiam Ursinorum. quesita concor
dia nondum inuenta est. summa tamen pontificis sapientia hanc
rem optio sedabit termino. comes Jacobus Piccininus his diebus
delatus est ad pontificem tanquam esculum furto uoluerit occupare.
is sepe multis argumentis purgat. nondum tamen pontifici fi
dem fecit. timor est ne quies italica turbetur. nimis enim diu qui
cuimus et a nostro more procul fuimus. hec ex Italia. Cupio di
gnationi tue ita bene esse ut cupis. scio duram esse prouinciam tuam

neq; aliud ab initio putavi. nunq; meo iudicio res Hungarica bñ
a turcis defendet. nisi Rex ⁊ Imperator unum sapiant. pereant
qui discidiū sunt auctores. hec uolui scripsisse. Cale ex urbe Roma
Kalē. Aprilis. M. cccc. lviij.

NEAS Cardinalis Senensis Nicolao Liscio Cola
terreno. S. P. D. Scripsimus ad te iam pridem itidē
q; procopio Cancellario de re Bohemica. exinsperat
mus non nihil in eo negotio fieri posse. nihil audimus miramur ⁊
ferimus molesto aīo tot nos incassum subisse labores. perisq; se
luciferum ⁊ necessariū opus. fortasse ita deo placitum est. de Pro
geni ecclesie multū sermones habiti sunt. amittentes roratu nro.
causa cōmissa fuit cardinali sancti Marci ut plebe Bohemice da
tarius pape presiceretur episcopus. est ille quidem uir bonus ⁊ do
ctus ⁊ quē dignum hoc honore putamus. nobis tamen non est ui
sum ad talem ecclesiam quemq; promovēri nisi consulto rege
ideoq; quoad uelimus differri promotionem conati sumus tu
hec procopio dicito ⁊ curato ut responsum habeamus uellemus
regis sublimitas pro ipso cancellario instaret. arbitramur enim
non frustra conaretur. que nobis de comite Cilie scripsisti cogno
uimus ⁊ cōicam⁹ n̄ sine tua laude plurimis. optam⁹ sepe ad nos
scribas ⁊ nihil subiticeas. de turcis ⁊ de reb⁹ aliis cognitōe dignis
apud nos timor belli futuri est. credimus tamen sumi presulis sa
pientia obuiam ibit. rogamus procopium regie maiestati nos effi
ciant cōmendatos tu uero reuerendissimis dominis Strigoniensi
Cardinali ⁊ Caradiensi Episcopo commendabis. Ex urbe Roma
Kalē. Aprilis. Mille simo quadringentesimo quinquagesimo septi
mo.

NEAS Cardinalis Senensis Henrico senstleben.
Salutes plurimas dicit. Credimus te ad Curiam Ce
saris incolumen peruenisse. idq; cupimus Rogamus
igitur imperatorie maiestati nos cōmendatos efficias. Cesar enī
est quē in terris unice colim⁹ ⁊ illi p̄ ceteris qui uiuāt obligati su
mus. loqre secū de rebus cōmissis diligētie tue maxie aut horiteris
suā excellētiā ad bellū contra turcos gerendum. excitandōsq;

Bernante populos quando ipse primus est quem christiani respi
ciant. hic enim rumor est non sine auctore certo magnas apparere
copias Turcorum dōmūm ut rursus Hungariā inuadat. quod
nisi Leuontes presidio fuerint acūm de regno illo non dubitat
hec sigito cum reuerendo patre nostro episcopo Surcessi ⁊ singu
lari amico preposito frisingensi quos nostro nomine iube bene ua
lere rem Carniensem curabis pro tua prudentia expedire. nesci
mus quomodo ad aures procuratoris delata est prudentium. Ille
tamen non ostendit se credere. mora periculosa est. nos si difficul
tas esset in reservatione propter quā in cardinalato sumus offe
rimus apostolicas litteras obtinere. quibus reservatio auferatur
quemadmodus ⁊ plures alii fecere cardinales in Almania ⁊ Gal
lia reliqua committimus prudentie ⁊ amicitie tue. Cale optime
ex Roma quarta aprilis. M. cccc. lviij.

NEAS Cardinalis Senensis Arnico episcopo Surce
si. S. P. D. Que sunt apud nos non statim scribam⁹ ce
fari non repetim⁹ que tibi in litteris uidebis. precamur
nos cesares culmini commendat. equi contra Turcos expeditiones
suades. ita enim exposita christiane religionis necessitas. dilatio
nem a creditoribus tui predecessoris obtinuit. Henricus sensstlebē
sicut ab eo relatum tibi non ambigimus. Siqua amplius sunt que
cupias ex nobis tantum aderit uoluntas quantum sinet potestas
scimus enim nos esse tibi obnoxios ⁊ cupimus aliquando partem
debiti persolacere. Cale ex Roma quarta aprilis. M. cccc. lviij.

NEAS Cardinalis Senensis Arnico Ridter. S. P. D.
Henricus sensstleben tuus ⁊ noster apud te est ⁊ q̄ sunt
apud nos scitu digna tibi exposuit. non est cur fatige
mus aures tuas. cum etiam post eius obitum nihil noui emerferit
scitu dignum. Rogamus ut exhorteris cesaream maiestatem ad
bellum contra turcos. ita enim sauis honoꝝ ⁊ reipublice christiane
sauis exposit. Nam turci ut fama nō uana est proxima estate rur
sus Hungariam sunt intrasuri. signa sunt que cupias ex nobis scias
nos esse tui amantes ⁊ cupere uoluntati morem gerere. uelis nos
magistro camere commendatos facere ⁊ Artonguz nostro nomine.

saluum dicere. Et Roma die quarta Aprilis. M. cccc. lvi.

NEAS Cardinalis Senensis Divo Federico Imperato-
ri. S. P. D. Que nunc scribam pauca sunt. fama hic est
despotum rascie seniore[m] obiisse mortem. filios eius ad
turcos defecisse iamq[ue] christianis insidiari. si ita est non lateat ma-
iestatem tuam. accipio illor[um] sororem esse in castro Lilię que fuit
uxor comitis. cauendum est ne mulier fraternam labem sequatur.
id puto sublimitatem tuam non negligere quę tamen aliqui iusse-
runt hoc me scribere non fuit consilium reticere in partibus istis
metus est futuri belli et multa eius rei signa sunt. deus melius cõ-
solat. ciuitas Senensis discordiis ciuilibus agitatur. rex Aragonũ
suo more uenationibus operas dat fuitq[ue] ut uiuunt in periculo pri-
mis diebus ne per aprum interficeretur cum fecidisset in quo sede-
bat equus. rex Portugalię uenturus cum classe affirmatur mense
proximo quod mihi non sit perisimile cum nec terrestris per Hun-
gariam pareret exercitus. nec ex Italia classis alia paranda putetur
nisi apostolica indigemus dei auxilio si bene optamus nostras
res dirigi cõmendo me. tue sublimitati ad eius mādata promp-
tissimum. Et Roma die quarta Aprilis. Milleesimoquadringentesi-
moquinquagesimo septimo.

NEAS Cardinalis Senensis Johanni Inderbachio
S. P. D. Et fratre tuo credimus te nosce que hic agun-
tur. nos rem tue prepositure absolui[m]us apud domi-
num nostrum de prebenda Ratisponensi faciemus que poterim[us]
sed durus est aduersarius tuus et fauorem habet Cardinalis Eza-
mouensis quem nosti dominum esse immutabilem nos tamen ut
amicum decet tuas partes iuuabimus nouitates que apud nos
sunt scribimus Cesari. uidebis litteras nostras non est cur labo-
rem sumamus inanem. utinam annus iste preterito et quietior sit
et melior mendacesq[ue] uates et astrologos faciat quorum iudiciis ra-
ro aliquid boni presagiunt nos ea tempora optauerimus que ad-
uersa sint prophetarum et astrologorum iudiciis cupimus amicos
nostros Jacobum de Lodrono nobilem equitem et Johannem
Tibilo astronomum prestabilem nostro nomine saluos dicas

Imperatrici autem Auguste nos humilime cõmendatos facias.
cui parere et uoluntari et accincti sumus quotiens nobis imperaue-
rit quod in nostra fuerit facultate. Caste et Roma die quinta apa-
lis. M. cccc. vii.

NEAS Cardinalis Senensis Johanni Solerio. S. P. D.
De gratia fuerunt nobis littere tue quibus bonam ualida[m]
fidem tuam et animum tuum erga nos eum esse qui prius
fuit abunde intelleximus. illud quod nobis iocundissimum fuit q[uod]
regni maiestatem puritatis nostre memoriaz tenere et nos ama-
re asseueras. nihil est enim q[uod] magis cupiamus q[uam] inter eius serua-
tores cõnumerari. quandoquidem ipse rex unus est qui nostruz et
ornat seculum. unus enim inter principes doctus est et litterarum
cultor. unus liberalissimus. unus in armis peritissimus. unus qui
domi bellis magnus tuo nostro uideri possit. unus deniq[ue] qui re-
ligioni uidebisse seruat. q[uod] si animum ad perdendam turcoruz per-
fidiam intenderit ut sepe professus est. non modo qui nunc uiuunt
regibus preferendus erit. sed omnes proculdubio antecedit quos
pauca secula incitos cõmemorant uiros. est igitur nobis dulcissi-
mum cõmitari regis seruitores et sumus et credimur de re tua
non minus cupidi sumus q[uam] tu ipse. immo uero tanto magis quan-
to tu. per humilitatem tuas uirtutes extenuas. nos per ueritatem
illas magnificamus. scimus enim que sunt merita tua et que tibi
debeantur premia et que possint tibi dignitates cõmitti q[uod] si ali-
quando ut speramus res tue in medium adducetur audient Car-
dinales quale de te iudicium faciamus. nullus tamen est qui pro-
bitati ac doctrine tue non sit affectus. illud solum impedimento
est promotioni tue q[uod] alia negocia non cõponuntur atq[ue] ita fit ut
utile per inutile uicietur. quod leges abhorere solent. putamus
tamen his rebus breui modum imponi et honori tuo consultuz iri
suadendum est sublimitati regie ut in promotionibus ecclesiaruz
ex media amplectatur que tollerari possint. ualde autem conducit
christiane reipublice hos duos principes esse caritate coniunctos
et qui discidium querunt neutroz amant. Audiuimus libenter que
scribis de uoluntate regis erga Senenses. Alterum uero quod sub-
nectis ut Senenses ipsi cauti sint neq[ue] se ipsos implicent malis

quibus cum uelint explicari nequeant. Salubre consilium est. sed nos multum illi rei publice timemus. Tum et ciuitis discordia populam exagitat. cum ex perfidio querunt qualis fossican fugienda essent. sed ipsi uiderint nos patrie et si bene uolumus illi tamen esse salutare non possumus quibus non creditur. Cardinalis sancti angelii scribit turcum proxima estate in Hungariis maiori conatu quam prius uenit rediturus. non esse Hungaros ad resistendum potentes. nisi extrema habeant auxilia. potest dalem apostolicis auereri et inferre maritimas turcorum oras. nostro iudicio regis opus hoc magis quam pape fuerit. nec plura modo rogamus sublimitati regie sceram atque iterum nos commendat et dominum de montefis singulari amicum nostris uerbis solvere iubens. *Cale Ep. Romae die quinta Aprilis. M. cccc. lvi.*

NEWS Cardinalis Senensis Alfonso Aragonum et Sicilie regi. S. P. D. Hec ipsa die rex inclite ac potentissime illate sunt littere ex Hungariae que summus potestatem omnemque curiam conturbauerunt. referunt enim ad Babum turcorum dominum cum Soldano egypti cum carmiano Siciliae cum Tarabro Septem ite federis societis ingentibus copiis rursus in Hungariam pauperem. Albam etiam quod alii bellum gradum uocant. summis uiribus obsessam. Jamque iter accepisse nec dubium esse quin diebus quindecim cum toto exercitu ante ostium sese collocet. ferunt quoque irasse eum etiam si Asia maiorem partem amissam audierit non se retro abiturum. Hec alben ses legato apostolico scribunt pleni metu. quippe quibus spes sola de celo est. neque enim tam securi homines dei quam humanus expectant auxilium incredulum est mortale genus. neque illud pendens quod scriptum est in sacris eloquiis. *Maledictus homo qui confidit in homine. Sed miserendum illis est si semel diuinitus liberati rursus pietatem diuinam temptare uerentur. percussit de celo deus hoc anno turcos neque enim humana uictoria fuit que apud albam parsa est. uoluit experiri deus quid nam reges agerent ceterique christiani populi rectores profugauerunt hostes. occidit qui feroci oves uidebantur. abstulit innumerabiles machinas. spacium dedit quo si uellent christiani populi sese accingerent. redituroque turco*

armati occurrerent. sed quanto magis indulget deus tanto neglegentior et sumus abuterentur ocio ecce redit hostis et nemo est qui laboranti Hungariae opem ferat. uereciter uereciter ne Hungaria pessime erit et nobile illud regnum hostilis gladius euerterat. quod si tulerit cadit. murus nostre religionis et itinere plano per carnos et ferum Julii in Italiam turcorum turme decurrunt. ad hoc accedit filiorum olim gubernatoris Hungariae captus qui per regem in arce Budae si deprehensi custodiuntur. Cumque his non parum nominis prelati interceptus est Johannes Caradensis episcopus. feruntque etiam plerique nobilibus indita uincula. incerta est adhuc causa sed uero simile est necem comitis Cille hoc peperisse infelices christiani quos tanta cecitas exagitat ut nec prementibus hostibus domesticas deponant odia. surgat igitur tua serenitas et quod potest huic periculo remedium adhibeat. ceteri principes in tuam sublimitatem cuncti fere contorquent oculos. cum ipsam quicquid egerit sequantur. neque enim res est in orbe christiano apud quem plus auctoritatis quam apud te sit qui regnum potentis rei militaris peritia experientia multarum rerum et incredibili sapientia ceteros Europe principes antecellit. Hec pro me in tuam mansuetudinem fide dicta sunt. Datum Romae die septima Aprilis. *Millesimo quadringentesimo quinquagesimo septimo.*

NEWS Cardinalis Senensis Johanni solerio. S. P. D. Scribimus aliquos de turcia sublimitati regie. ea cupimus sibi offeras. legatque. nisi enim ipse laboranti christiane religioni opem ferat id imminet discrimen et quo uix alius liberare nos possit. nunc opus est arte ingenio et uiribus uti nec apud eum nisi inuentamus ubi perquirenda sunt ignoramus. *Cale Ep. Romae die septima Septembris. Millesimo quadringentesimo quinquagesimo septimo.*

NEWS Cardinalis Senensis. Nicolao Licio Ciolaterrano. Salutes plurimas dicit. Audiuimus uario relato inclitum Hungariae regem Ciennas rediisse et nobis placet pro quiete ipsius regis ut sit extra turbinae.

Hungarie. dolemus tamen regnum illud inter se diuisum esse ue
remurq; ne christiane dissensiones turcis aperiat ianuas. deus me
liora promittat. nos in Italia magna etiam afflictamur malis.
Rex Aragonum cum Venensibus bello implicatus est magnā
Romani agri partem Ursini ⁊ comes euersus uastant Senense
discidium indies augetur nouiq; indies ciues aut plectuntur aut
in exilium aguntur nec uidem⁹ quo pacto quiescere possint. si uel
cancellarium ad nos ex Bohemia redisse dicitur illi multas nostro
nomine salutes. cōmendamus tibi Laurentium rouarellam nunci
um apostolicum qui has tibi restituet. non fuit in Austria prius
cōmonito eum atq; instructo in agendis si non est diuissus episco
pus Caradiensis hic pro eo uerbum faciet ⁊ litteras offert quarū
nos promotores fuimus pro ueteri amicitia. ⁊ quis innocentem
eum esse confidimus. Cale ex urbe die tertia Julii. M. cccc. lvii.

NEAS Cardinalis Senensis Johanni Tiblli. S. P. D.
Que scripsisti de curia nostri Cesaris iam pridem noueris
mus fuit res nobis permolesta agimus deo gratias qui p
sonam Imperatoris custodit. credimus Imperatricem animo
conturbatam esse eiusq; cōpartimur adolescente q̄ ad calamitates
in germaniam uenit perferendas. speramus tamen eam. ipsam sibi
consulere. ⁊ consolationes querere conflictationes Hungarie didi
cimus. omnia sunt ad turcorum potentiam agendam ferenda sūt
que deo uolente fiunt. ille ex malo bonum elicit. si dabitur aliquā
do facultas cogitamus de te non aliter quā de nostro fideli ⁊ sin
gulari amico Laurentium rouarellam qui cum presentium ad te
ueniet nuncium apostolicum tibi cōmendamus ut assistas ei ⁊ con
sulas si quas ex te quesierit. Tu quoq; si aliquod monasterium uel
preposituram bonam uacare perceperis fac nos. q̄primū certos
potes per Venetias mittere litteras. illinc enim frequentes ad nos
currunt tabellarii mercatorum querenda suffragia sunt. Cale ex
Roma die terci Julii. M. cccc. lvii.

NEAS Cardinalis Senensis Procopio rabenstapno. S.
P. D. Ex Cienna tuas accepimus litteras cum Bohemias
peteres uescimus an redieris audiuimus insignem fratrem tuum.

⁊ amicū nostrum singularem Johannem equites extremō die fun
ctū credimus te turbido ⁊ amarulento cōsilio. nos ⁊ nos tali socio
pauoci non dolore uehementer nō possumus. sed quid agamus tri
ta est. hec uia aut non nasci oportet aut natum mori. nobis paren
tes perire fratres necessarii sorores amici pauci admodum sunt cū
quibus iam uiuere delecter. nam etate graues parere nouos ami
coa nescimus ⁊ ueteres paucis. demptis mors abstulit nec modo
aliud expectamus nisi aut eripi nobis eos quos amamus reliquos
aut nos auferri ab illis. ut quādo cūq; dies illa uenerit non eri
mus inuiti ut olim quibus ad maiorem amicorum cumulum erit
eundem. credimus te ista etiam meditari nec egere consolatione
ideo preterimus hec accipimus turbulentas esse res germanie neq;
Imperator bene esse cum rege Hungarie. dolemus nam res pessi
ma est ⁊ noxia non modo Austria sed uniuerse reipublice christa
ne deus meliora permittat. Cupimus de rebus Bohemicis fieri cer
tiores si quid sperandum sit. Laurentium Rouarellam qui has ad
te deferet cupimus tibi cōmendatum esse frater est archiepiscopi
Rauennatis tibi amicissimi consilium tuum optabit in rebus agē
dis ne desit tibi rogamus prudentia tua. Cale ⁊ Nicolam nrm
pro tua consuetudine mandatus habe. Ex Roma die terci Julii
M. cccc. lvii.

NEAS Cardinalis Senensis Johanni Jnderbachio. S.
P. D. Ex Histria lre ad nos tue uenerūt. iam prius in fau
sta Cesaris nouitas puenerat. ita se humane res habent nunc iace
mus nunc in alto sumus. deo laus qui Cesarē ex maximo omni
um periculo liberauit. dolemus uicem Surcensis episcopi nostri
amici optimi cōmiseri scimus ⁊ in ignodio cui non dubitamus ad
modū nocere diuitias. facta sunt hicque fieri potuere executoris
les misse lre ⁊ mō nuncius apostolicus eo pergite sacre theologie
professor Laurentius Rouozella quē tibi cōmendamus si eū uide
ris. Ambrosio nro diximus q̄ iussisti expectabit ad aliquantulū ⁊
si moleste fert tam diu se suspensū teneri de preposito. Bertelscha
den expectam⁹ qd agas cupim⁹ si qd monasterioꝝ uacare cōrige
rit id nobis significes ut tandem aliqd cōsequi possim⁹ quo leuior
fiat nostra paupertas. in cā prebende tue uetamur maxie ob dñm

Ex amosensem qui tuum aduersarium tuetur. uisimus tamen te
quo ad. possumus C. I. et senatai. Erogestino episcopo et prepo
sito P. I. nostri nomine solutus dicitur. Ex urbe die quarta. Iulii.
M. cccc. lxxii.

NEAS Cardinalis Senensis Iohanni cardinali sanc
ti angeli. S. P. D. Scripsi nuper reuerendissime pater
et domine mi colendissime non paucas litteras dignato
ni tue. nescio an ad te potuerint penetrare. cum audieris te dimis
sa Hungaria Bosnia peruiisse. nunc pauca subiciam et casus meo
scribere committam. nam que littere tot montes tot flumina tot
barbaras nationes nisi casus inopinatus pertransire subeat. scrip
sisti mihi de Pragensi ecclesia tuo more paucissima uerba sed pie
ter consuetudinem modestia dictis enim nos hic omnia bene ex
pediuros nec dubium est quin sermo tuus ironicus fuerit. non di
cum amplius et si epinoe quosdam ea uerba tendant me non igno
rare. ego pro meo animi libertate semper aperte cum dignatione
tua sum loquutus et ita faciant si quando redieris quod deus bre
uissime concedat cum sospitate et honore tuo. si quid erit quod mi
hi uelit tua paternitas subicere audiam pariter et uel obiecta pur
gabo uel petam ueniam nisi quod plerique agunt alta mente archa
num tuum includere uolueris et de hoc satis audiui ut dictum est
de tuo transitu credo fuisse urgentem cam sed doleo armis plena esse
hungaria quibus non in turcos sed in sese barones eius terre depugnent
illud quoque molestissimum est quod inter Imperatorem et hungarie regem ue
tuste contentiones reuiscunt. male tua studia huic morbo mederi et
que sunt in uisceribus nostris auferre mota consari potius quam que
cutem attingunt sed cuncta optime nouit prudentia tua cuius iudicium
nunquam meo postposueris. uenio ad res Italicas deus noster bene ualeat ad
cruciatam totis interius animis apud escula latrones cum Lusia et oc
tauiano arcem quadam munitissimam ecclesie occupauere. legatus addu
ctus eo captus omnes in deditorem accepit. Christini cum comite Euer
so corredant et columenses qui hactenus quiescent nouissime se bello im
miscuerunt. rex Aragonum cum Genuesibus bellum gerit de pace nullum
uerbum. dux Mediolani quiescit et Veneti quibus nup nonnulli ciues in
cipit acci sit et aliquid manus amiserit Senensium interitino morbo laborans

Piccininus regis homo est nec putatur hoc anno arma sumptura
et regno audimus aliqua que non placent. nescio an erunt uera.
Papa nuper me rogauit cur non impedires respondi ut soles li
bere. suam sanctitatem cum esset in Hispania Italie negocia cura
re non potuisse tuam reuerendissimam paternitatem in Bosnia uel
de a Rbeso distare. Camerarius Legatus orientis duos pape ne
potes in uincula coniecit qui Eppium populati fuerant. que scri
bam alia non habeo Ex urbe Roma die quarta Iulii. Milleesimo
quadringentesimo quinquagesimo septimo.

NEAS Cardinalis Senensis. Henrico senstleben. S.
P. D. Dominus noster sanctissimus mittit Laurentium
Rouarellam qui has litteras secum affert ad serenissi
mum Hungarie regem non fuit homo alias in Austria necessarius
erit ei instructio et directio tua. comendamus eum tibi. bonus uir
est et doctus theologus. cura eius erit ut captiui Imperatoris di
mittantur. Caradiensis relapsetur et pax si fieri potest illas demum par
tes inspiciat. ab eo intelliges Italicarum rerum et huius urbis sta
tum plus mali quam boni uadit. neque enim quiescere Italia uenit
Closque Germani didicistis mores nostros et non modo utinos sed
fratres atque ipsos parentes bello premittis nihil est usque turam
nosissimum est quod austrie inclita domus in se ipsa discidium habet
deus illos principes meliori aliquando respiciat oculo et quos se
cit maximos faciat amicissimos. In causa Carniensi expectamus
quid sequatur quia ibi multum spei collocamus. alioquin ad mendic
itatem redacti sumus. si quid in partibus illis uacat quod obtine
ri posse confidas uelis nobis significare. gratias ago regie ma
iestati per litteras missis pape ad regratiandum de nostra promotio
ne. bene uale Ex Roma die. iiii. Iulii. M. cccc. lxxii.

NEAS Cardinalis Senensis. Illustri principi Ludo
uico duci Buarie. S. P. D. Reddite sunt nobis littere
tue humanitate et beniuolentia plene quibus rogas ut il
lustri principi Ruperto nepoti tuo ad consequendam ecclesiam Ro
tisponenses nostros fauores impartiamur. reducisque nobis ad me
moriam clare memorie genitoris tui erga nos caritatem et euan

illam quā simul habuimus in noua ciuitate consuetudinem. uidi-
mus libenti animo epistolam tuam ⁊ mirati sumus subscriptio-
nem proprie manus. scribis enim optime quod est in tanto princi-
pe ualde laudabile. recordamur quotiens in curia Cesaris suauis
habuimus sermones in simul ⁊ cum de lapide inuisibilitatis inqui-
sitionem faceres. tenemus memoria inditione tua possidisse nos
ecclesiam Dispacensem ⁊ fuisse a genitore benigne tuo tractatos
scimus quod nobilissima est inclita domus Buarie ⁊ quantum illi
apostolica sedes tenetur. intelliges uti confidimus nos non esse in-
gratos. de nepote tuo sunt egregia testimonia quia tamen comissa-
rii sumus in causa huius ecclesie Ratisponensis. non possumus
aliud dicere nisi quod inuenies nos ueram relationem fecisse ⁊ sem-
per paratos esse nunc ⁊ in futurum ut tue uoluntati morem gera-
mus. Datum in urbe Roma die. v. Julii. M. cccc. lviij.

NEAS Cardinalis Senensis. Preposito Spirensi.
S. P. D. Accepimus litteras tuas quibus rogas ut
ius nostrum in prebenda ecclesie maioris Comacien-
sis in nepotem tuam transferre uelimus. complacuisse certe
tibi cui libenti animo tanquam singulari amico ⁊ homini uirtuoso ge-
rimus morem nisi preuenti fuisset. ⁊ iam spem alteri de iure il-
lo dedissemus. scipserunt enim nobis decanus ⁊ cantor Coma-
cien. qui negotia prepositure nostre gerunt de uacatione prebende
huiusmodi. multumque suaserunt ut ius nostrum illi dederem⁹
qui per capitulum ad possessionem quamuis de facto erat admissus
cui iam preposituram nostram arendant. deinde superuene-
runt etiam littere illustris principis comitis palentini pro eodem
dictam prebendam petentes quibus inducti animum inclinauim⁹
ad complacendum prefato possessori siue ut rectius dicamus intru-
so. Nam quamuis sperti fuerimus a capitulo quis tamen natura
litigiosi non sumus decreuim⁹ bonum pro malo rependere. roga-
mus autem te ut equo animo feras si hac uice precibus tuis non
annuimus. cum sicut predictum aliorum scripta preuenerint. dein-
ceps si quid occurrerit quod tui causa facere possimus non erimus
requisitioni tue quoquo modo aduersi. sed quantum uires nostre
tulerint ⁊ tibi ⁊ amicis tuis conabimur rem gratam facere. Datum

Rome die. xiiij. Julii. M. cccc. lviij.

NEAS Cardinalis Senensis. Decano Comacien-
S. P. Dicit Cognouimus que scripsisti de prebenda
que nuper uacauit in ecclesia Comacien. suades ne
nos de illa intromittamus ⁊ ius nostrum possessori tradamus cum
neque utile nobis sit dictam prebendam obtinere secundu⁹ statuta
ecclesie. neque dispensari aduersus ea consuetum sit multum tribui-
mus consilio tuo ⁊ crede quia non est mens nostra grauare ecclesi-
am illam nec litigiosi sumus ut uelimus supra modum contende-
re. nos si eam prebendam obtenuissemus non propterea uiolare
statuta uestra uoluissimus aut aliquod uobis asserere grauamen.
sed iuxta consilium tuum fecissemus ⁊ confidimus quod non fuisset ca-
pitulum uestrum de nobis male contentum uerum utcumque res se
habet quamuis consiliarius palatini nullum ius habeat in predicta
prebenda nobis spertis in ea se intruserit tamen quia uir nobilis est
⁊ illustris palentinus pro eo scribit tuque plurimum id suades ⁊ Jo-
hannes tolner etiam exhortat. erimus contenti transferre ius no-
strum in predictum consiliarium si cum eius procuratore qui hic
est conuenerimus ⁊ denique confide quonia ecclesiam uestram iuu-
re atque extollere non depiēre aut quoquo ledere intendimus. neque quia
capitulum ecclesie sancti andree aīo deliberato nobis spertis ⁊ lris
nostris contempnis ad possessionem prebende pro nos acceptate alii in-
trusit. intendim⁹ experiri de iure quod sit potior. itaque rogo ne mire-
ris si lite pro parua re ingredimur quia contempit potius quam prebendam
aīo metimur quam etiam si obtinuerim⁹ alteri eiusdem nationis resigna-
bimus postremo scribit nobis Johannes tolner querimodias factas
esse apud aliquos Germanie platos de reservationibus cardinalium
quas hinc in partibus illis nescimus an prope nos ⁊ gratiam nostram is-
rumor fiat. nos quod supra. xxiiii. annos in Alimania seruiuimus ⁊
sp̄ honore illius nationis pro uirili nostra promouim⁹ ⁊ nunc ad cardi-
natum quamuis insufficientes uocati id conamur id studem⁹ id tota
mente querimus quod illi nationi utile decouit esse putamus cum non
nullis aliqui uehementer contēdentes ita ut in sacro collegio nos
magis Germanum quam Italum esse dicat. Quibus ex rebus non sum⁹
arbitrati Germanice nationi futurum odiosum si beneficia in ea pro
duobus milibus ducatorum in annuis redditibus obtineremus.

7 quibus in bulla reservationis nostre fiat mentio de monasteriis
nunc tamen intentio nostra fuit ad ea monasteria litteras trahi
q̄ per compactas reservari non possent. 7. ita. S. D. N. diximus
adicientes quod pro nullo monasterio unq̄ litigari essemus. Sz
solum id recipere quod cum bona gratis principum in quorū
territorio esset habere possemus. Itaq̄ non existimus aliquos pre
latos occasionem habere ut de nobis conqueri possent. Quapro
pter rogamus te qui soles cum pluribus conuersari ut mentem no
stram omnibus declares 7 presertim Archiepiscopo adaguntino
apud quem nō dubitamus nos haberi cōmendatos cum 7 nos sui
status 7 honoris quantū vires nostre ferunt semper defensores su
mus Datum Rome die. xxi. Julii. MDCCLvii.

NEAS Cardinalis Senensis. Balie Senensi. Sal.
P. D. Quis ornamento splendori gloriaq̄ isti ciuitati
uestre patrie nostre esse possent nuncq̄ tedio nobis eēt
aut querere aut si in potestate nostra essent exhibere. ea propter
cum nuper nobis scripsissetis ut pro studio legum aliarumq̄ facul
tatum in urbe uestra reformando sanctissimo domino nostro ver
ba faceremus. utq̄ clerus uestre ditiorū ad eam rem certam pe
cunie quantitatem conferret impetrare conseremur. Inuimus cū
euestigio cum eodem Sanctissimo domino nostro. oratore uestro spec
tato uiro Leonardo ad id accersito. perorauimus causam ut arbi
trati sumus oportere sed non exorauimus. quomō aut̄ pietas dñi
nostri ad eam rem responderit nō ambigimus Leonardū prefatū
collegio nostro significasse. Itaq̄ non est cur plura circa hec dica
mus. illud adiciamus q̄ nosce magnificentias uestras non inutile
arbitramus hodie littere ex Neapoli aduenerunt quibus cercior
fama fit Comitem Jacobum piccininum ab inclito Rege Arago
nū pecunias nō paucas accepisse q̄b̄ copias suas instruere possit
et regni metas exire. ferunt cum adue: sum Sigismundum ad Na:
testam arma morurum instante urbinatē Comite sed nulle sunt
hominum insidie. nec sagitta semper eo tendit quo directa uide
tur. sapiunt magnificentie uestre 7 quod ex usu fuerit cogitabū
nos pro debito nostro hec reipublice uestre significanda putau
mus cuius tranquillam quietem indefinenter optamus. Datum
Rome uigesimasecunda Julii. MDCCLvii.

NEAS Cardinalis Senensis Balie. Senensi. S. P. D.
Accepimus litteras uestras quibus cognouim⁹ que de
comite Jacobo Piccinino 7 eius transitu suspicamini.
Fumus sepe cum spectabili oratore uestro de eadem re loquuti
7 eadem uidebantur nobis formidanda que uobis si homo ille re
gnum exiret. nunc scriptis uestris commoniti statuimus de re illa
certiorem pontificem facere. sed cum podagra nos impediret ne
presentiam domini nostri accedere possemus scripsimus que no
bis uidebantur apostolice maiestati 7 rogauim⁹ ut oratori uestro
audientiam preberet qui latius loqueretur. placuit id clementie
sue oratorisq̄ uestrum mox post cedulas nostram audiuit 7 ita
semper omnibus respondit quemadmodum de patre optimo et
diligentissimo conseruatore uestre libertatis sperandum erat. scri
bet omnia seriosius senatui uestro Leonardus orator. Itaq̄ non
est cur nos ea repetamus sumus 7 erim⁹ solliciti in his que uestre
rei publice tranquillitatem respiciunt. postremo quis franciscum
patricium in utriculis coniectum accepimus uirum fama clarum
7 qui ornamentū ciuitat̄ uestre non paruum hacenus fuit. roga
mus in eius iudicio benefacta cum malefactis pensare. uelitis et
hominem in uita relinquere qui suis scriptis uestram urbem illu
strauit 7 in futurum splendorem ei maximum adicere potest. q̄b̄
si faceritis omnes collegium nostrum commendabunt in quo pl⁹
beneficii q̄ iniuriis recordatio ualuerit. Datum Rome die uice
simaquarta Julii. MDCCLvii. MDCCLvii. MDCCLvii. MDCCLvii.

NEAS Cardinalis Senensis Episcopo tridentino
S. P. D. Redeuntem in Almaniam Nicolaum creuil
capellanum nostrum 7 compatriotam tuum cum tri
dento transiturus sit noluimus sine nostris ad te litteris mit
tere quibus intelligas nos ueteris amicitie 7 quomodo simul ad
sacros ordines promoti fuimus memores esse cupidosq̄ magno
opere aliquando aliquid agere quod tibi gratum existat. reliqua
de nostra erga dignitatem tuam uoluntate 7 de statu romane cu
rie. idem Nicolaus plenius referet cui uelis tanquā nobis plenaz
credentie fidē prebere. insuper quia nepos noster franciscus grāz

expectatiam habet in ecclesia tua rogamus ut in euentu iacato-
nis alicuius prebende auxilio sibi esse uelis ad obtinendam posses-
sionem quemadmodum de tua erga nos beniuolentia et amicitia
ueteri plene confidimus. Datū Rome Kalen. augusti. M^oCCCLXII.

NEAS Cardinalis Senensis Nicolao cardinali sancti
petri. S. P. D. Reuertitur ad partes germanie capellanus
meus Nicolaus creuil quem in agendis tuis dignationi
tue quantum ualeo commendatum efficio. diu nihil noui de tua
dignitate accepi puto eam bene ualere quando in contrarium ni-
hil accipio. de prelatis germanie et dietis eorum multa hic dicun-
tur non bona. tuam dignationem nihil latere opinor nisi tua cir-
cumspectio illis obuiet rebus nescio quis alius occurrere possit.
ego tamen te in hac curia presentem potius esse uellem quamuis
parum est quod cardinales rei publice consulere possint sed iuaret
me sepe in presentia tua esse et per ueteri more dulces miscere ser-
mones. fortasse aliquando non tederet dignationem tuam in cu-
ria moram traxisse. quis sit status harum partium non dubito per
familiares tuos dignationi tue scriptum esse referam tamen pau-
cis quomodo se res habeat Dominus noster in primis bene ualet
roma quoque preter solitum hucusque sana esse uidetur. obiit cardi-
nalis Neapolitanus in curia potius medicorum quam aeris gra-
uitate. Ursini et comes Euerfus adhuc inter se armis contendunt
que res facit ut annus uberrimus sterilis uidebatur. huc accedit
indignatio quam pontifex contra Ursinos accepit. tractatur con-
cordia nescio quam facilem habebit exitum Comes Jacobus pic-
cininus qui hactenus in regno fuit nunc suscepta a rege Aragonum
magna pecunia exiturus regnum dicitur et contra Sigismundum
malatestam quem rex odit arma moturus: quo cum profecturus
est Comes Urbinas alii arbitrantur hec fingi contra Malatestas
ut improuisi senenses inueniantur quicquid egerit piccininus si re-
gnum exierit arbitrantur omnes totam italiam rursus in arma ru-
ituras Atque hoc modo geretur bellum contra turcos nec melius
in Germania res se habent quando Imperator et rex Hungarie
sicut nosti inter sese acerrima contentione depugnant. deus eccle-
sie sue melius consulat. commendo me dignationi tue ad eius.

mandata omni tempore paratum. Et Roma Kalen. Augusti
M^oCCCLXII.

NEAS Cardinalis Senensis archiepiscopo Salzburge.
S. P. D. Nicolaus creuil capellanus noster dilectus ue-
turus est ad dignitatem tuam quam rogamus in suis agen-
dis commendatum habere uelis ab eo intelliges Romane curie
statum et quomodo res italie sese habeant. itaque non est opus de
his aliquid scribamus. non sumus immemores beneficiorum que
a dignatione tua percepimus dum in germania essemus et quomo-
do in Salzburga sepius a tua dignatione gratis accepti et ho-
norati fuimus. ob quam rem erit nobis semper cura ut tibi et eccle-
sie tue pro nostra possibilitate uicem rependamus. insuper quod duo
sunt in tua curia nobis a longo tempore dilecti Johannes lanu-
terbachius et Johannes troster uiri boni et fidelissimi eos dignati
oni tue quoad potuimus effecimus commendatos. reputaturi no-
bis impensum quicquid in eorum personis boni per te collatum fu-
erit. datum rome Kalen. augusti. M^oCCCLXII.

NEAS Cardinalis Senensis Johanni troster. S. P. D.
Fecisti probe quod nobis ex Hungaria Cistenque singula scri-
psisti que cum gerebantur audiuimus inuiti illarum par-
tium tribulationes. uelut deus ut tandem principes inclite domus
Austrie inter se concilientur. illud autem libenter intellexim quod
de episcopo Caradensi uiro optimo significasti cuius innocetia
libertatem consecutus est. nihil profecto hoc tempore nobis iocun-
dus significari poterat. tu de nobis sibi omnia uera dixisti. nam
cum audiuimus capturam eius uehementer probatissimi patris
infortunio commoti fuimus scripsimusque mox regie maiestati que
nobis de patre sincero et optime merito testificanda uidebantur
rogauimus etiam pontificem maximum ut litteras ad regem da-
ret quibus relaxationem episcopi peteret easque bis obtinuim^{us} pri-
mas per casualē quendam tabellariū misim^{us} secundas uero per lau-
rentium rouarellam destinauim^{us}: qui nuntius apostolicus ad regē
perfectus est que quis earum se hinc uenerint testimonium tamē prebent
nostre in episcopum caritatis. postremo que suades fecimus.

Congratulatorias enim epistolas eidem episcopo et misimus et me-
remus. itaque non est cur uerearis officium nostrum requir posse
de rebus curie nostre super sedimus scribere cum Nicolaus noster
creul te conuenturus sit. ex quo cuncta uel minima que in italia
geruntur abunde cognosces. reliquum est ut bene ualere studeas
archiepiscopoque fideliter seruias apud quem tus obsequia non
erunt sine premio. nos autam semper tui memores erimus. Cale
et si Jacobus Letronus istic est mille et salutes nostro nomine di-
cito. Ex Urbe Roma Kalen. augusti. MCCCCLVII.

NEAS Cardinalis Senensis Johanni Lanuterra
chio. S. P. D. Ex Nicolao nostro creul tibi amicissi-
mo cognosces que apud nos geruntur et quo nos in te
animo sumus. nam quemadmodum te iam pridem dileximus ita
et nunc amamus cupimusque tibi bene esse et si quando aliquid pro
te facere possemus non esset in nobis mora. confidimus tibi be-
ne futurum apud Archiepiscopum Salzburgenses. qui pro sua
singulari uirtute seruitus tuis debita premia non negabit. Cale
igitur et nos eidem Archiepiscopo ita offeras ut intelligat nos si-
bi complacendi cupidos esse. Datum Rome Kalendas. augusti.
MCCCCLVII.

NEAS Cardinalis Senensis domino de Rosis. S.
P. D. Mago merore affecerunt nos littere amicorum
quibus clarissimum et spectatissimum filium tuum Hen-
ricum diem clausisse extremum cognouimus. dolumus certe illum
in flore sua iuuentutis ex hac luce migrasse cum multa et pro do-
mo tua et pro inclito regno Bohemie facere poterat. cum uero il-
lud molestissimum fuit quod senectuti tuae et baculum et solamen ere-
ptum esse uidebamus sed cum cogitamus animi tui sapientiam
non dubitamus quin consolationem ipse rerum mortalium usus
tibi prebeat frequenter accidunt hec. sepe filii patres in morte pre-
cedunt. raro est senex qui plures ex suis filiis non premiserit. tollenda
sunt hec nec dolore consilium est ubi dolor nihil affert presidii
Acquiescendum est diuine uoluntati omnia deus in usum meliorem
conuertit. nihil ipse perperam nihil temere agit. ille sapiens homo
est qui ea uult que uelle deum nouit. nos filium tuum in eo statu

in eo tempore uocatum a deo non ambigimus in quo illi melius
fuit episcopus hominem itaque quamuis non dubitamus magnificen-
tiam tuam quieto esse animo et ea uelle que deus uoluit. tamen pro
nostro officio rogamus ut hec humana equa mente seras et quod
restat eui cum reliquis filiis tuis dulciter ac suaviter traducas id
erit nobis supra quod dicere possumus acceptum. Diligimus enim
summo opere personam tuam nec obliuioni dare possumus quanta
nos caritate in Cienna quondam complectebaris et denique semper
nobis ante oculos est humanitas illa atque urbanitas quam nobis et
procopio Rabensteyno ostendisti in Crumana uita enim nos ar-
denti caritate et ut aiunt euiscerata dilectione suscepisti. ut omni
tempore nos et tibi et natis tuis et his qui nascuntur ab illis obno-
tios esse putemus. et hoc quidem ostendemus si unquam sese facultas
obtulerit. reliqua referet Nicolaus creul capellanus noster dilec-
tus quem tue magnificentie commendamus. cui tanquam nobis cre-
dentie fidem plenam adhibere uelis. Datum Rome Kalen. augu-
sti. MCCCCLVII.

NEAS Cardinalis Senensis Ladislao regi Hungarie.
S. P. D. Cum superioribus diebus Johannes Garadien-
sis episcopus apud budam in uincula coniectus esset. idque tuo
iussu factum diceretur. egre id mihi duplici de causa fuit. nam et
presulis integerrimi ac mihi amicissimi infelicitati compatiebar et
honorem tuum parumper obnubulari dolebam cum episcopus de tua
serenitate optime meritum et doctrina predictus singulari tua sub-
limitate in carcerem retrusisse affirmaretur. scripsi itaque mox excel-
lentie tue que mihi in ea re facienda uidebantur pro gloria tua que
admodum fideles famuli benignis domini suis consulere aliquan-
do solent. scripsit etiam sanctissimus domini noster semel atque
iterum nam qui Garadiensem pontificem et uirtute et nomine op-
time predictum intellexisset non poterat ei cum indigna ferret non
opitulari. nescio an huiusmodi littere tua sublimitatem adierint
illud nunc relatu est quod tota hanc curiam gaudio repleuit. non si-
ne precipua et ingenti laude tue sublimitatis. nam cum episcopus idem non
tuo motu sed aliquorum potentium impulsu quibus non facile resistere
poteras in captiuitate ductus affirmaret. nunc illud plane dicitur
quod innocentem prelatum quem alieno impulsu ceperas. tua sponte

solum modo relaxasti. ex qua re patefacta est animi tui innata probitas: et episcopi innocentia liquefacta. quippe sanctissimus dominus noster totusque cardinalium ceterus rectitudines animi tui et singularem prudentiam magnis extollunt precoribus ego uero qui eundem episcopum iam dudum uirum probatissimum esse cognoui etque singulari amicitia sum coniunctus non solum laudo circumspersionem et beneficentiam tuam: sed gratias quas possis tue serenitati. ago pro salute. homini mihi amicissimo restituta. Intellegens non me minus es de causa tue glorie obligatum quam ipsum episcopum. eram etiam ante. seruator sublimitatis tue multis de causis obnoxius sed accedente hoc beneficio nihil est quod iam mihi reliquum sit quin totum quod possis maiestati tue debeam. Ex Roma nonas augusti. Anno MDCCLVII.

NEAS Cardinalis Senensis. electo Cratistlauenfi. S. P. D. Reuertitur ad partes istas dilectus capellanus noster Nicolaus creuil canonicus Cratistlauenfis tibi iam pridem notus ab eo senties quecumque apud nos geruntur et quis animus noster erga te sit qui et tibi et domui tue nobilissime tanto magis efficimur quanto indies patris tui fratrem et tua erga nos merita magis recolimus itaque non erimus in scribendo longiores tantum dignationi tue Nicolaum commendamus rogantes si qua sunt que per nos tua causa fieri possint ita de nobis confidas que admodum ueri amici inter se consueuerunt. Datum Rome nonas augusti. Anno MDCCLVII.

NEAS Cardinalis Senensis Henrico senstleben. S. P. D. Per Nicolaum nostrum canonicum Cratistlauensem qui nunc in Almania reuertitur non putamus necessarium esse multa scribere. ita enim repente facturus est iter ut multum ei precessuri sint. uisitabit enim quocumque in loco suo ex more copatres atque commatres. nec dubitamus eum cum ad te uenerit quin uoluntates italicas melius referre quam ab eo discere ualeas. Itaque parcimus uerbis tantum rogamus ut in re illa Cratistlauenfis ecclesie si quid ei committendum uideret id per tua prudentia facias. est enim Cratistlauenfis petiturus ut ait et uobis litteras habeat ad episcopum illum creditales ut si opus fuerit eis uti possit. reliqua ex eo audias que fortasse licentiam in decretis habebis. uale et amicis

neis nos effice comedatos. Datum rome nonas augusti. Anno MDCCLVII.

NEAS Cardinalis Senensis Johanni cardinali sancti Anselmi. S. P. D. Que superioribus diebus apud nos gesta sunt ea iam per alias litteras tue dignationi significauimus. nunc subiciam que secuta sunt. exinde scies quid sperandum sit quid ue timendum communi christiano cause: dominus noster sanctissimus nonnullam aduersus Ursinos indignationem induit adeo ut etiam nepotem suum ecclesie stice militie ducem contra illos miserit. castrumque sancti Gregorii ab eis extorsit. nunc concordia tractatur expectamus exitum rei pacemque magnopere cupimus. nam bella huic ciuitati caritate annone non per uiam inducunt: fuit ipse sanctissimus dominus noster his diebus aliquantisper egrotus nunc diuino munere conualuit. cuius prudentia non est dubium quin reipublice salubriter consulat. nepotes eius qui prius archidiaconi legati in orientem sequuti fuerant. atque ibi ob quedam malefacta comprehensi nudius quartus rediere. utque se crimine purgent. patri archidiaconi criminantur. sed domino nostro et sacro collegio cognita est illorum legati integritas atque constantia nec simistri quicquam de eo facile creditur. an autem nepotes ipsi culpabiles sint ut legati nuncii tradunt id alii inuestigent. ego et accusatores eorum equis auribus accipio. Rex Aragonum bellum habet contra Genuenses acerrimum. et nunc una nunc altera pars naues in mari perdit. sed ipsa Genua miro modo afflictata est que non Regis tantum sed etiam suorum exulum armis premitur. Perinus dux eius magno uir acie et manu promptissimus miseris ciues territat qui se non alio modo quam morte imperii positum affirmat. et nunc hunc nunc alium ciuem ad necem rapit qui suis consiliis aduersatur. Rex autem per hos dies ut fama est insignem opidum Scardinum nomine in Lucania lucratus est. si uerum est quod hodie mercatoribus scriptum ferunt id erat in potestate domini Plumbanensis ob quam rem sunt qui arbitrantur non quieturum regem nisi et plumbini domino patientur quod si obtinuerit locum habebit oportunitissimum. Unde Senenses et florentinos ac Genuenses cum uelit laceffere possit. Atque utinam non ex hoc parte italicas conturbet. hoc est Italia. Que autem in Germania geruntur optime nouit dignatio tua. Cupio scire ubi locorum atque gentium sis. quid agas quam bene ualeas et que spes sit rebus agendis. sunt enim qui dignationem tuam egro

tantem se reliquisse affirmant. que res mihi molestissima est. Ea propter suadeo horrore et obsecro ut sanitatis curam geras curesque ut aliquando reuertaris huc letus et sospes. quod omnes amici tui maxime cupiunt. Ego uero nihil magis desidero quam te in domo tua Rome sepe uidere et alloqui ac pro ueteri consuetudine mansuetudine tua et benignitate perfrui non offero me dignationi tue aut familie tue uel amicis aliquid apud summum pontificem procuraturum nam et minimum est quod possum et dignatio tua potentissimos cardinales habet qui eius negocia fidelissime gerunt. itaque non est cur mea indigeas opera. ego tamen quantulus sum et tuus semper fui et ero. ex Roma Nonas augusti. MCCCCLXII.

NEAS Cardinalis Senensis ad Martino ad Petr. S. P. D.
Iocunde nobis fuerunt littere tue quas in causa Decani ad Maguntini ad nos scripsisti. erant in eis plures partes quibus breuiter respondebimus. Congaudes de nostra ad Cardinalatum promotione. non est ea res nobis dubia siquidem noster honor tuus est et hanc dignitatem non minus tibi creditam quam nobis esse. equum est te arbitrari quando inter nos uera est ista bilis amicitia que iubet inter amicos omnia existimari communia. Quippe si quando aliquid occurrerit in quo uel tibi uel consanguineis aut amicis tuis prodesse possimus ostendemus nos memores esse ueteris beniuolentie et dulcis usure quam simul in multis locis habuimus que scripserunt nobis principes electores et tu etiam pro decano ad Maguntino non obaudiuimus. nam et si preposituram Wormaciensem apud nos libenter retinuissemus. concordauimus tamen cum procuratoribus eiusdem decani de permutatione ut tam dictis principibus quam tibi et ipsi decano quem iam dudum cognouimus et amauimus rem gratam faceremus. damus nunc operam ut littere expediantur oportune. illud aliquantulum durum est quod in calce litterarum tuarum scribis. querelas scilicet magnas fieri de Romana curia que nationem Germanicam multis incommodet modis. Quatuorque capita tangis. unum est quod decreta Constantiensis et Basiliensis conciliorum compactaque nationis minime obseruentur et quibus in hoc articulo omnia contineri uidentur. tamen specificas que electiones canonice facte non confirmantur.

et magna uis pecuniarum ab his qui beneficiis consequuntur et torquetur quod sub colore indulgentiarum et decimarum uariisque modis ex Alemania pecunie hauriuntur et denique subiungis de gratia nostra quam obtinuimus de beneficiis in commendam habendis quam insolitam esse asseueras. cogimur ad hec non nihil respondere et in primis quidem fatemur quod scribis incertam scilicet nationem uestram olim fuisse florentem et suis uirtutibus Romanum imperium meruisse. Adicimus tamen et illud Excellentissimam beati Petri sedem postquam ille martirio coronatus est semper Rome fuisse in qua qui sederunt uicarium christi tenuere. clauisque ligandi atque soluendi penes se habuere siue greci siue itali siue germani aut ex alia gente fuere. nec nunquam regni celestis introire ianuam potuisse qui Romanorum pontificum auctoritatem contumaciter contempsere. nec hodie illis gloriandum esse qui auctoritate propria leges sibi constituunt quibus pro suo libito Romane sedis iussiones spernere possint. hos enim catholica ueritas nisi respiciat ante obitum ignis eterni mancipio sine intermissione deputat fatemur insuper aliquando in Romana curia quam regunt homines aliqua fieri que digna essent emendatione nec dubitamus ipsos Romane urbis presules etiam incertum homines falli errare labi ac decipi posse. sed ut ad querelas tuas ueniamus dicimus tibi dignum esse ut compactata cum uestra natione seruentur idque semper predicauimus et in futurum predicare non omitemus. siquidem nationi tue a qua plurimum sumus honorati non minus quam nostre afficimur. Verum cum dicis decreta Basiliensis concilii non custodiri idque putas iniuriosum esse nationi indignam dicimus esse se querelam tuam. propter decreta enim Basiliensis concilii inter se illa profusa tenenda diceretis. apostolica uero sedes omnino reiecta. itaque fuit denique compositio facta in qua nos Imperatorio nomine interfuimus eam certam legem dedit deinceps inuisibiliter obseruandam. sper quam aliqua episcopi decretis concilii predicti recepta uidentur aliqua reiecta itaque non iuste agis si per omnia seruanda esse decreta contendis. Sed uenio ad electiones quas passim contineri referis. hoc nos non inuenimus ita esse ut asseueras. Nam postquam ex Alemania huc uenimus plures ecclesie cathedrales eiusdem nationis

uacauerūt in quibus uel postulatōes facte uel electōes fuere. de postulatōib⁹ nihil ē qđ obici possit. nā ille ex grā pēdēt etiā uetusto iure. liberūq; ē pōtifici maximo eas admittere uel reicere. electiones autē si canonicē fuerint cōpactatōz uigore cōfirmatōez mereant nec repellī possunt nisi de utilitatē psona. roman⁹ pōtifer de cōsilio fratru suoz sancte romane ecclesie cardinalium duxerit p uicēdendū sed neq; hic ē aliquid qđ reprehēdi merito possit de tpe dicim⁹ quo Ro. curiā sequimur. neq; enī iā biennio tantū ē quod hic sumus ulla electio huc allata est que rite ⁊ canonicē sacra cōparata sit. nā traiectis electio de qua magni rumores habiti sūt in personā excoicātā ceciderat. alie uero alios defectus habuerē itaq; uides nō eē cur uſa natio circa electōes iustā querelā hōat: qđ deinde subiūgis extorqueri multū auri ab his qui dignitates uel alia beneficia assecunt nō ē cur de hac sede cōqueramini. sed potius de cupiditate ⁊ abitionē uestroz hoim qui currētes p episcopatibus inueniētes cōpetitores. his quibus palatiū patet certatiz pecunias offerūt. illi uero qui alloqui pōtificē possunt nō sunt oēs similes āgelis s; quales in Almania Galliaq; multos reperias recipiunt enī qđ offert nō extorquet. Roman⁹ autē presul solus in thalamo suo nūc hos nūc illos audit ⁊ illos pmouere solet qui magis cōmēdant nec scit nec etiā arbitrat⁹ pecunie cā hos aut illos cōmēdatione preferri nec sibi plus auri datur quā cōcordata permittat nisi fortasse aliquā occasione expeditōnis cōtra turcos aliquid super annata recepit qđ sibi pfecto nō fuit in tāta necessitate negādū. habes ergo ⁊ in hac parte respōsionē nostrā. de pecuniis indulgentiaz miramur fieri querelā. nā ille postq; collecte fuerant pfecto Ro. pōtifici. arbitrio nō alterius erāt distribuēde De decimis quoq; credim⁹ nō esse indignū quod refero. nā si alie nation⁹ s; p expeditōne cōtra turcos habēda decimas exhibent nō uideamus cur etiā Theutones nō cōtribuant. laudam⁹ tñ i ea re debitōs adhibere modos. Letez cū tota questio ē pecunia uertat⁹ dicim⁹ hanc uetustissimā esse querelā que nunq; auferri potuit. semper enī sunt hoies pecuniaz auidi ⁊ quodāmō insatiabiles qui cū multa lucrari uelint exponere aliquid sacrilegiū putant. nec ulla gēs est que animo equo ex regione sua asportari auz ferat. Hungari Almanos ea potissimū causa detestant⁹ qđ i regno

suo negociantes multū auri asportant. Eadem querela est Polonoz. eadē Dacoꝝ In Almania quoq; quā plures gētes reperiem⁹ quaz altera inculant alterā quasi argenti sui extorricē nec curie uestrorum pontificum accusationibus carent patet itaq; longe lateq; hoc genus querelarum. Ceterum quia dicis Germaniā uestā quondam ditissimā fuisse. nunc uero proſus exhaustā et omni ere uacua esse. nos contra sentimus. illud audacter dicimus nunquam Germaniā ditiozem fuisse qđ hodie. nunq; ornatioez nunquam armis potentiozem si uni domino paruerit. Namq; si legamus uetusta tempora inueniemus Germanos olim ritu uir ille barbaro. uestibus ufos laceris. Genationi tantum ⁊ agrorum culture dedisse operam. feroces quidem homines ⁊ belli appetentes. sed argenti proſus inopes. quibus quippe nec uini usus erat ipsa quoq; Germania intra mare ⁊ Danubiū rursusq; intra Rhenum ⁊ Albni continebatur. nunc uero quantum transgressa sit suos limites non ignoramus: Nam plus uere est quod extra nacti estis in Gallia. Recia Norico. Cindelico atq; in ipsa scythia seu Sarmacia quaz quoꝝ intus habuistis. Quid memoremus nobilissimas urbes uestras ⁊ splendidissimas ditissima templa opulentissimos principes ac prelatos certe nō uidem⁹ puincia esse que cōputat⁹ omnib⁹ uestā superet. qđ si resurgeret aliquis illoꝝ Theutonū qui tēpore Julii Cesaris uisit Germaniā peragraret ut Ariouistis pfecto diceret nō esse eā terrā quā olim uiderat negaretq; suā esse patriā cū uineaz ⁊ arborū fructiferaz cōfitiones. uestitus hoim. urbanitatē ciuū atq; etiā splendore urbū tantāq; nitidam policia apud uos contueretur ueꝝ hāc mutationē quis fecit in uobis nisi religio christi. cultus quippe christiane religionis a uobis barbariā oēs expulit atq; ita expoliuit ut iā greci ipsi barbari uos autē recte latini appellari mereamini. cultū autē salutifere religionis si uerū fateri uultis roma uobis ⁊ apostolica sedes dedit que predicatorum ad uos mittens idolorum relinquere cultum ⁊ uerū deum colere docuit plus est hoc martine qđ aurum ⁊ argentum. plus est quod accepistis qđ quod datis. itaq; decet uos accepti beneficii memores esse. quod quidem tantum est ut nulli posset thesauro compensari. transimus modo ad eam epistole tue partem que nos concernit dicis nos ⁊ alios plerosq; sancte

Sancte Romane ecclesie cardinales insolitas apud uos reseruatō
nes habuisse indeq̄ multos exoriri rumores nos ⁊ adensesz oliz
cardinalem ⁊ alios nonnullos similibus usos gratis compertum
habemus ⁊ ab illis litterarum nostrarum formam extraximus. re
prehendis q̄ hec littere compactatis aduersari uideant. dicim⁹
nihil in eis esse contra ea que concordata uocantur nisi fortasse il
lud recensatur qđ etiam monasteria reseruari uidentur in quibus
electioni locus esse debet nos de hac parte abunde satisfecimus
domino nostro duo enim diximus eius beatitudini. Primum qđ
nullius monasterii electionem impedire uellemus. Alterū qđ nul
lum monasterium acceptaturi essemus contra uoluntatē eius prin
cipis in cuius ditione situm esset. ⁊ ita procuratoribus nostris de
dimus in mandatis quod si putas etiam collegiatarum prepositu
rarum electiones confirmandas esse. neq̄ debuisse nos earum re
seruationes acceptare longe falleris. nam concordata ipsa digni
tates primas post Pontificales ⁊ in collegiatis ecclesiis principa
les apostolice sedis dispositioni permittunt. in aliis autem bene
ficiis inferioribus habet ipsa sedes suos menses: qđ si super huius
modi beneficiis ac dignitatibus reseruationes obtinuimus accepti
mus a summo pontifice quod nobis concedere potuit sine cuius
piam iniuria. Sed arbitraris fortasse beneficia que in Germania
sunt germanis potius committi debere q̄ extraneis nec nos alit
sentimus. Sed cum nos iam annis supra. xiiii. Germaniam inco
luerimus non reputamus extraneus existimari debere cumq̄ Im
peratoris ipsiq̄ nationi longo tempore summa fide magna labo
ribus seruerimus ⁊ nūc ad cardinalatū recepti ea curem⁹ que na
tionis ipsius honori atq̄ utilitate conducāt ⁊ ita pro suis agam⁹
ut natiō germani potius q̄ itali reputeur. Nō iudicauim⁹ trib⁹
illis puinciis adaguntine Colontensi Treuerensi indignū uideri
aut graue censerī si annua duo milia ducatorū in eis obtinerem⁹
ex illis beneficiis que sedes apostolica conferre haberet. Putauim⁹
sem⁹ etiā maiora in eadē natione cui sepe seruiuim⁹ spōte offer
ri. s; nō sum⁹ nos infatigabiles. Contentamur eo qđ p̄ debiti statu
cōseruatōe sufficiat nec plura circa hoc qđ aut opus tuas ad id of
fers ut grē nre fructū cōsequamur. agim⁹ tibi grās qui pres ami
ci n̄ negligis idq̄ rogam⁹ ut iterueniēte cau opoitūo. p̄s efficias

Scis que sit mens nostra ⁊ quomodo gratiam nostraz restitcam
esse uolumus si qua prepositura uacauerit aut ecclēsia parrochia
lis magni redditus uelis ita efficere ut ad complementuz gratie
nostra peruenire possimus. Deniq̄ requiris an aliquid dicendum
faciendum ue sit circa eam partem que nationem uestram ⁊ apo
stolicam sedem concernit. Respondemus uenturum esse ad prin
cipēs electores nuntium apostolicum Laurentium rouarellaz cū
eo poteris super hac re plenius loqui sibiq̄ cuncta communicare
qui pro sua circumspectione non ignorabit qua uia sit in talibus
incedendum nobis tamen illud consilium uideretur qđ prelati ⁊
principes uestri si qua in re grauiamina sibi non digna inferri pu
tāt. legatos suos ad Romanum pontificem exponerent. peterēt
qđ debitam fieri reformationem. nam sedes ista pro sua insita mā
suetudine uotis uestris que quidem ratione subnixa essent nunq̄
denegaret assensum. Nos autem etsi paruz ualemus studia tamē
nostra semper in eo dirigemus ut inclite nationi Germanice dū
equa postulauerit mos geratur. Vale optime nosq̄ archiepiscopo
adaguntino cui oro ueteri noticia sumus affectissimi effice com
mendatos Et Roma die octaua augusti. adccclvii.

NEAS Cardinalis Senensis episcopo Caradiensi.
S. P. D. Quantum de captiuitate tua indigna ⁊ acer
ba doluimus tantūmodo de liberatione gauisi ⁊ sum
mopere exhilarati sumus. quippe non solum dignationi tue cui⁹
bonitas ac innocentia magnifice patefacta est. uerum etiam sere
nissimo regi Ladislao congraudemus cuius beneficentia ⁊ animi
rectitudo indies magis ac magis elucet. namq̄ sicut nobis rela
tum est cum persona tua in arce Budensi retenta fuit minime a
nimus regius ad eam rem inclinatus erat. sed seduerunt eū eoz
consilia qui tue uirtuti inuidebant. nec rex adhuc iuuenulus ⁊ in
regno nouus magnis consultoribus aduersari audebat. cessit su
rozi loco ⁊ tempore illud tamen cauit ne quid in corpus tuū emu
li tui molirentur sed nunc que sua mens fuerit aperte liquet. nāq̄
qui alieno consilio atq̄ importunitate dignationem tuam in car
cerem coniecit. idem suoapte ingenio libertatem tibi restituit. ob

quam rem nemo est qui non intelligat capturam tuam ab emulis
tue p̄bitatis liberationē uero ac salutē a solo rege p̄cessisse est
igit̄ q̄ tu serenitati regie quāmodū hacten⁹ fecisti ita ⁊ in
posterū summa cū integritate seruias. nos aut̄ ⁊ ceteri qui te ama
mus gratias referamus q̄ nos quidē minime negligemus. eram⁹
hactenus occupati ut liberatōem tuā litteris apostolicis ⁊ nostris
p̄curarem⁹ quas his regio culmini trāsmisimus quarum primas
mox intellecta nouitate trāsmitti curauimus alteras uero lauren
tius rouarella nūtius apostolicus secū attulit. cui etiā uerbo pro
curatio tue salutis nobis amittentibus cōmissa fuit. sed intelli
mus eū tuā dignationem iam restitutā libertati inuenturū quod
quidem gratissimum est. nam ⁊ regratiari regi q̄ supplicare lōge
est p̄stantius ⁊ honor tuus maior p̄culdubio redditur. cū non
precibus sed innocentiā libertatem tuā concessam esse manifeste
liqueat. rogamus igitur deinceps bono animo sis ⁊ iocūde uiuas
de nobis uero tanq̄ de ueteri ⁊ fideli amico fiduciam obtinens.
sciens q̄ uotis tuis que quidam nostra in potestate fuerint. nūq̄
deerimus. Vale ⁊ reuerendissimis p̄tribus strigoniensi. ⁊ sancti
angeli cardinalibus apostolice sedis legatis si quando cum eis cō
uenies memoriam nostri facito. Datum Rome die decima Au
gusti. MCCCCLXII.

NEUS Cardinalis Senensis Casimiro Regi Polonie.
S. p. D. Cū uacaret nuper ecclesia Cracouiensis cōuenien
tes canonici eius. in Slogouia maiori ⁊ cogitantes de fu
turo p̄tifice uota sua in me direxerunt. postulantes a sumo p̄tifi
ce ut ecclesia illā mihi cōmitteret. Idēq̄ fecerūt. serenissimi princi
pes domini Imperator ⁊ rex Hungarie atq̄ Bohemie. cōsanguini
nei ⁊ affines tui. Annuit Beatissim⁹ p̄tifer eorū precibus ⁊ sumo
cardinalium consensu ecclesiam illā mihi cōmendauit. mitam p̄
pa diē p̄curatores meos ad serenitatē tuā cū litteris apostolicis
quibus precor ut ad possessionē capiendā necessarios uelis impar
tiri fauores scio enī q̄ sine tua opera paz p̄ficerent. cū iam Pru
scia in manu tua pene tota esse ferat. intelligā me magno mune
re donatū a tua māfuetudine si mei p̄curatores ut non ābigo tu
is adiuti p̄sidiis ecclesie predictae possessionē cōsequat̄ facies rē

gratissimam summo pontifici ⁊ sacro collegio simulq̄ Imperato
ri ⁊ rege Hungarie quos non dubito maiestati tue pro me scrip
tuos esse ego uero conabor noctes diesq̄ omni studio ⁊ diligen
tia tue serenitati me gratuz ostendere atq̄ ita efficere ut mihi p̄
fuisse tuam clementiam non peniteas iamq̄ pro mea uirili in sa
cro collegio honorem tuum tuta recepi namq̄ cum ageretur de
Culmensi ecclesia pro qua scripseras essentq̄ qui omnino illaz cō
mittendam esse dicerent procuratori magni magistri ordinis bea
te Marie Theutonicozum ego profusus restiti: meaq̄ suasionē fac
tum est ut res suspensa sit cum tue maiestatis p̄conia simulq̄
genitoris tui ⁊ germani qui p̄ fide catholica in bello contra tur
cos obiit clarissimas uirtutes retulisset quibus auditis sanctitas
apostolica que prius inclinata erat ad promouendū p̄curatorem
ordinis mox sententiam mutauit decreuitq̄ superfedere ut inte
rea remporis aliquid de cōcordia ⁊ pace illaz partū tractari pos
sit ⁊ medio tempore rectorem. aliquem siue administratōē illi ec
clesie dare qui tue serenitati merito displicere non debeat. Ceterū
ego pro ea qua tua culmini deuotione officior audeo suadere. idq̄
utile arbitror ut tua serenitas simul cū illis de terra Pruscie ora
tores suos ad sedē apostolicā mittere quātotū studeat uiros pie
stables ⁊ auctoritate insignes qui offerentes uiam iuris ac cōcor
die cum aduersariis coram sanctissimo domino nostro cōsuras ec
clesiasticas in terra Pruscie quomodo fulminatas aut tolli aut su
spendi petant Spero enim eo modo res magnifice ad honorem
tue sublimitatis ⁊ illarum partium tranquillitatem conduci pos
se cum sanctissimus dominus noster ad hec optime sit inclinatus
⁊ multi sint in sacro collegio cardinales reuerendissimi maiestati
tue affectissimi inter quos est reuerendissimus domin⁹ Rothoma
gensis. ego uero minimus inter omnes nihil. omittam ex his que
ad augmentuz status ⁊ glorie pertineant tue sublimitat̄ cui me
humillime recomendo Ex Roma die ultia augusti. MCCCCLXII.

Altitus Episcopus seruus seruoꝝ dei Carissimo in xpo
filio Federico Romanorū Imperatori augusto salutem
⁊ apostolicam benedictionem quamuis apostolice sedi
sicut placuit altissimo presidentes ea nos semper cura tenuerit.

ut facili nationi Germanice pro nostra possibilitate complacere-
remus et omnibus illinc ad nos recurrentibus faciles ac benignas
procedamus aures. nuper tamen sicut nobis relatum est nonnulli
et venerabilibus fratribus nostris ac dilectis filiis nobilibus uir-
Romani Imperii electoribus et alii plerique principes ac prelati na-
tionis eiusdem dicta quadam siue conuentu inter se celebrato ora-
tores suos ad te miserunt: quod de nobis deique curia nostra non par-
uam querelam facientes inter cetera opposuisse feruntur quod nos
diuersis modis nationem ipsam aggrauantes que inter te nomine
nationis et antecessorem nostrum felicis recordationis Nicolai
Papam quintum concordata fuerunt minime adimplere aut ob-
seruare curemus. quibus et rebus et si non dubitemus serenitate
tuum pro sua erga romanam ecclesiam etiam deuotione illorum
querelas scriberet ac debite confutasset. dignum tamen putabimus
super his que nobis obiciuntur sinceritatem et innocentiam nostram
tue sublimitati perspicuam ac manifestam efficere ut si quando
posthac similes querimonie ad tuas aures deferantur. habeas et
nostris litteris quod murmurantibus ac detrabentibus hominibus
respondere atque obicere posses. equidem cum nos omnes christia-
ni orbis nationes benigne quantum cum deo possumus tractare
curemus. precipue tamen Germanicos principes ac prelatos sin-
gulari quadam caritate et precipuo prosequuti sumus affectu. ne-
que enim nos latet quo fauore amplectendi sunt ecclesiarum presu-
les. et quo seculi principes honore preueniendi ut illos fratrum et
illos filiorum loco suis cuique dignitate seruata habere debemus
sunt euangelis sacra semper ante oculos nostre mentis. sanctorumque
patrum decreta sedulo in animo uoluimus. nouimus quid episco-
pis liceat. quid principes deceat. quid officio summi sacerdotis in-
cumbat. neque cordi nostro quicquam tenacius heret quam ita sacros
canones obseruare ut ydonei ministeriorum christi dispensatores
inueniamur nota est omnibus apostolice sedis auctoritas. manife-
sta cuique prime sedis dignitas. uulgata per orbem uicarii dei po-
testas cui dictum est a domino pasce oves meas. et quodcumque li-
gaueris super terram erit ligatum et in celis. et reliqua quibus in
euangelio. Romani presulis eminentia diuinitus declaratur. qui
bus et rebus non est cur aliquis opera nostra criminari possit tamquam

latius euagetur quam nobis liceat aut tanquam in alienam messem fal-
cem mittere uideamur. cum non huius aut illius prouincie sed uni-
uersi orbis presulatum in apostolice sedis specula consequuti su-
mus. que cum ita sint scimus tamen eos qui uocati sunt in partem
solicitudinis non esse turbandos. suamque cuique iurisdictionem nisi
si forsitan abutantur seruandam esse non ignoramus. ea propter
ita nos gerere in hanc usque diem curauimus ne qua de nobis cui-
uis hominum querela competere possit. nec putamus aliquos esse
qui se lesos aut spretos a nobis dicant nisi fortasse aliqui fuerint
qui desideria sua non recte metientes tunc. se contemplos aut gra-
uatos arbitrantur cum petitionibus eorum iniustis non annuimus
sed audiuius rumorum esse tanquam nos aurum ex natione tua su-
pra quam deceat extorqueamus. Inuiuantur profecto nobis et
uero longe recedunt qui talia dicunt. nihil unquam nostro nomine
ab his extortum est quibus beneficia contulimus ut illi garrunt.
nihil exactum nihil petiitum preter annuam uetusto iure debitam.
At si qui contra Turcos pecuniaria nobis subsidia obtulerunt. non
recusauimus nec recusare quidem debemus pro tanta christiane
religionis necessitate: Pecunias autem huiusmodi et alias undecumque
uenientes non usurpamus nobis non reconducimus in archa non
exponimus in localibus non consumimus in deliciis sed in defen-
sionem fidei conuertimus et in oppressionem perfide Turcorum
gentis ad nostrum exterminium semper intente. Innumerabiles
sunt et intollerabiles nobis quas indies subimus expense. nunc in
orientem legato classis nostre nunc in Albaniam Scanderbechio
fortissimo christi aculeo indefessoque bellatorum nunc legatis et orato-
ribus in diuersas mundi partes emissis. nunc istis nunc illis per
Greciam et Asiam laborantibus ne de stituti periclitentur pecu-
nias mittimus. nec fuerunt inanes huiusmodi sumptus. licet. nam
nobis in domino gloriari qui per ministros suos torpentibus ac
pene dormientibus cunctis ferme christianis principibus nobis tam-
tummodo instantibus atque urgentibus turcorum superbissima cor-
nua et insolentissimas acies apud Hungariam confregit magnam
que illum et potentissimum exercitum prostrauit. qui sibi non Hun-
gariam modo sed Germaniam totam Galliam atque Italiam pro-
ferre. legem christi fuditus euertere permittebat. Itaque liberauit

dominus populum suum sub prelato nostro plebemq; suam et
ipsis quocummodo faucibus crudelissimi Leonis siue immanissi-
mi Draconis eripuit nunc quoq; classis nostra Rhodis tunc Cy-
prum ad Iherusalem Chium et omnes in orienti Christiani nominis
insulas que sine tali presidio haud quaquam Turcorum nauibus
indies incurfantibus resistere potuisset. quod laudabilis est ac si
uino nobis munere concessum non tantum quas dipimus insulas
Legatus noster sua prudentia et armorum robore tutatus est: sed
alias plerasq; Turcorum domino seruientes ad apostolice sedis
deuotionem obedientiamq; redegit nouissimeq; non pauca eorum
dem turcorum nauigia ad oppugnandas Christianorum insulas et
euntia potenter inuasit debellauit in potestatem recepit. nec Al-
bania ingruentes Barbarorum impetus proximis diebus inclinari
potuisset nisi nostrarum interuenissent pecuniarum auxilia que Scia-
derbechio misimus in his nos rebus pecunias consumimus in his
profundimus quisquid undecumq; corrodere possumus auri uel argen-
ti honorem dei non nostrum querimus pro salute populi nobis com-
missi laboramus non oro priuata utilitate nostra. curamus ne no-
stro tempore Christianum nomen spurcissimi turcorum pedes con-
culcare possint. sed non sunt hec onera que nos soli portare que-
mus uel sedes apostolica ualeat per seipsam tollerare. facimus ta-
men quod possumus et quiescentibus aliis qui nobis auxilio ef-
se deberent instamus acceleramus urgemus nihil omittimus
et his que facultates nostre permittunt. necessaria nobis de-
trahimus ut incumbenti necessitati pro parte nobis possibili
subueniamus: que cum ita sint audent tamen nonnulli paz
quidem religiosi et ad commune bonum minus intenti nos
redarguere. quod ab his pecunias recipimus qui promouen-
tur quamuis sponte oblatas in classem contra Turcos emis-
sam quod quam inique agunt iam plane prospicis: sed aiunt
pleriq; concordate de quibus mentionem supra fecimus per
nos minime obseruari affirmantes electiones Episcoporum ali-
orumq; prelatorum nos paruipendere ac profus obicere quod
pari modo neq; uere neq; iuste nobis obicitur. neq; enim elec-
tiones prelatorum in Germania factas quouis pacto contem-
nimus neq; et concordatis omnes passim electiones confirmari tenemus

Sed illas tantummodo que canonice reperiuntur. quod quidem
nobis diligenter custoditum est. Nunquam enim aliquam electi-
onem reiecimus quam repperimus esse canonicam. Cuius autem
quam plures illis ecclesiis siue monasteriis preficimus in quibus
electis etiam minus canonice pretendebantur. Quod si aliqui sunt
qui confirmationem petentes non obtinuerint. sunt autem pauca
simi Sciant se idcirco et sua petitione cecidisse quia nec canonica
fuerat eorum electio nec promotio ecclesiis ad quas uocabantur
fuit utilis Potestate autem illa que nobis et diuino atq; huma-
no iure simulq; concordatis et predictis competit prouidendi ec-
clesiis de persona magis idonea etiam si canonica in illis electio
facta reperitur adhuc non sumus usi nec uti proponimus nisi et
magna et urgentissima causa. Super reservationibus autem cere-
risq; beneficiorum prouisionibus de quibus similiter accepimus
querelas coram tua serenitate fuisse prepositas non sumus memo-
res aliquid a nobis esse concessum contra concordata predicta.
Quod si quid tale factum est ut sepe in multitudinem litterarum
ac negotiorum aliqua transeunt neq; bene digesta neq; bene reui-
sa non est intentionis nostre aut ordinarioium mensibus deroga-
re. aut concordatis ipsis contrauenire. Quinimmo quamuis liber-
rime sit apostolice sedis auctoritas nullisq; debebat pactionum
uinculis coherceri. et mera tamen liberalitate nostra et zelo que-
gerimus ad pacem et caritate qua te tuarq; nationes prosequimur
Concordatis ipsis locum esse uoluimus: nec patiemur ea temere
uiolari dum romane sedis gubernacula retinebimus Si quid prete-
rea est quod ipsi nationi molestum uideatur et his que predeunt et nostro
solio Idcirco fortasse dignum emendatione censeat. possumus. n. et nos ut
hoies aliqui labi atq; errare in his maxime que facti sunt non decet epi-
scopos aut alios quosuis mortales super apostolicam sedem auctori-
tate sibi uedicare. aut illos imitari quoquomodo qui pessimo more et
testabilis exemplo in pnicie ecclesiastice Hierarchie in confusione mixti
corporis christi in animarum suarum ruinas leges sibi constituunt. per quas
licitum sibi esse arbitrantur apostolice sedis mandata contemnerent ac pro
sua uoluntatis arbitrio ecclesiastica disponere spiritualiaq; ne-
gotia: nam qui talia presumunt alieni sunt. dum patrem su-
um appellare non possunt. qui in ecclesia recognoscere nesciunt

Sed tanquā membra uel putrida uel arida a reliquo corpore rescidi debent. nulli enim permissa facultas est ut contra romanam ecclesiam omnium fidelium matrem ac magistrā recalātrare possit. uel se ab illius imperio subtrahere. Commendendus est una in domo paschalis agnus. manere oportet in archa regnante diluuiū cui cura est ne pereat. unus deus una fides unum baptisma. unus christi uicarius in terris est qui celos benemerentibus aperit. claudit autem malignantibus si quis autem arbitratur secum non bene agere apostolicam sedem recurrere ad eam debet. grauiam suam exponere. remedium petere. nunquā pia mater filiorum desiderio deerit. quod uiderit ad salutem eorum pertinere. Et tu ergo Serenissime Imperator: si quid arbitraris tue nationis prelatos habere quod per nos emendari debeat. admone eos hortare et urge ut ad nos ueniētes suas nobis necessitates exponant. grauiamina referant. desideria proferant. nam uotis eorum que a rationis tramite non discordent. tanto libentius annuimus. quanto confidentius eos ad nos recursurum habere uidebimus. ceterum quod carissimum in christo filium nostrum Ladislaum Hungarie ac Bohemie regem illustrem nondum reconciliatus tibi esse percipimus. sed adhuc inter te atque ipsum lites esse feruntur. peringentes quibus uis non dubitamus pro tua te sapientia es. dumtaxat seu querere seu uelle que sint equitati ac iusticie consona. quia tamen discordia uestra tanto magis nos angit. quātomagis christiane reipublice. damnum refultat. Serenitatem tuam rogamus ut ante oculos tuos ponas primum cum quo contendis et ubi contendis. quia cum carne tua cum sanguine tuo cum fratre tuo et in domo tua in agris paternis. in hereditate uita bellum geris. in quo nec perdere nec uincere tutum est. considera quod tu Imperator es. aduocatus ecclesie protector fidei catholice primus inter seculi principes. primus qui arma pro defensione religionis nostre induere debeas. confidens quod tu ille es in quem omnium christianorum oculi coniecti sunt. qui si quāadmodum tibi ex officio incumbit aduersus impietatem turcorum gentem arma promoueris. uniuersos fere reges ac principes ut te sequatur. prouocabis. labentemque rem christianam magnifice subleuabis. sin uero domi māseris aliis occupatus. curis nō erit qui bellum christi gerere uelit. erisque tu ipse causa. cur nostro

tempore fides catholica negligatur. intellexisti que fecerunt turci superioribus annis ut Constantinopolis orientalis imperii caput ac totius Grecie culmen inuasissent. ut urbes que plurimas incenderunt. ut christianum sanguinem effuderunt. ut altaria euerterunt. ut sanctorum reliquias conibus obiecerunt. ut imagines dei nostri glorioseque matris eius aut lanceis effoderunt. aut spūis lutoque deturparunt. scis que nunc cogitant. que parant. que moluntur. uultum illis studium ardentius nulla cura propensior est. quāz ut ea agant. per que possint christianam gentem funditus perdere. uincula uerbera necesse fidelibus omnibus comminatur. prope est eorum gladius et adesse festinant tempora. et tu interim ac patruelis tuorum arma que merito in hostes fidei uerterentur. contra subditos et uas fallos uestros exercetis. dices fortasse. quicquid nisi me magna necessitas impulisset. sed parate fuerunt insidie mihi. hereditas mea in periculo posita est. coactus sum arma pro defensione mea capere. Inuitus pugno cum sanguine meo. possibile est quod ais nihil inficiamur. age sint uera que refers. omnia. sit iustissima tua causa. ut iustus est pro christo pugnare. et maior necessitas est hereditatem christi quam tuam defendere. si tua perit est. adhuc ubi salueris. sin perit christi hereditas. quod tamen nullo pacto futurum putamus. et tuam hereditatem perire oportet. et christiane reipublice. fundamenta corruere. cogita igitur de communi periculo. primum et maiora minoribus antepone. exquirito omnes uias quibus cum patruelis tuo quantum sanguine iungeris. tantum dilectione et affectu sincero copuleris. nec illi imputes. quouomodo que per alios etati tenere subgeruntur. audiuimus dilectum filium nobilem uirum Lodouicum Baurie ducem inter te et ipsum patruelem de pace acturum in Austriam descendisse. credimus et dilectum filium nostrum Johannem Cardinalem sancti angeli apostolice sedis legatum. quemadmodum sibi scripsimus. eisdem tractatibus interfuturum. Age flecte animum et amplectere esto contentus. his que potes obtinere. nec graueris pro bono pacis de tuo iure pauca dimittere. deus pro cuius causa pacem accipies. maiora tibi retribuet. commendabunt omnes sapientiam tuam. que furori temperantiam. arrogantie humilitatem. duricie mansuetudinem. tenacitati largitate

obiecere. Sit finis aliquando ciuili & intestine discordie ut tam-
dem cum patruale tuo reconciliatus & tu & ipse ceteriq; germani
te terre proceres quorum consuevit in armis esse inuicem uirtus u
nitatis iam uinibus ac concordibus animis in turcos militaria signa
feratis. insidices christianos qui per greciam captiui merentur a iu-
gis seruitutis erimatis ac regiam ciuitatem que de Constantino
cesare nomen habet q̄ turpiter pridem amissa fuit taz gloriose re-
cuperetis. Nec scripsimus tue serenitati non sine fiducia singula-
ri pro ea qua tibi & inclite nationi tue ingenti caritate sumus affe-
cti. Tuū est ut hec tam bono animo recipias q̄ sunt a nobis opti-
mo corde prolata. Datum Rome apud sanctum Petrum pridie
Kalendas septembris. Millemoquadringentesimoquinquagesi-
mosextimo. dicata per Eneam cardinalem Senensem.

NEAS Cardinalis Senensis Othoni & Ludouico Ba-
usrie ducibus. S. P. D. Obtinuit tandem ecclesiam ra-
tisponensem Reuerendo patri Ruperto filio & nepoti ue-
stro commendari. scilicet factum est desiderio uestro merebatur incli-
ta domus uestra exaudiri in suis precibus nec talis est ecclesia Ra-
tispanensis que uel probitati uel nobilitati eius dez Ruperti satis-
faciat. ditto tamen obstabant petitionibus uestris etas scilicet pro-
mouendi minor & capituli ipsius ecclesie desiderium a quo erat
alius electus. non indignus neq; ignobilis. sed cum reperisset pie-
tas domini nostri electionem ipsam minus canonicam esse & hinc
electi inde Ruperti merita libraret pietulit deniq; nobiliozem.
nec putauit in etate momentum esse faciendum quam tante do-
mus claritas communi. est igitur uestrum recognoscere hoc be-
neficium ab ipso sanctissimo dño nro qui & si fecit quod debuit.
honorandus est tamen iuandus & extollendus qui hoc tempore
nobilitatis cultor & conseruator existit uerum cum ecclesiam Ra-
tispanensem que olim florentissima fuit & a pgenitoribus uestris
fundata magnis opibus abundauit. iam pauperem ac pene ruen-
tem & undiq; laceram esse intelligamus nobilitatem uestraz roga-
mus obnixē ut postq̄ ad uestras manus redit & caro uestra illi
preest ita efficere ualeatis ut palam omnibus fiat uos non uerbo
sed opere ipsius ecclesie protectores & aduocatos existere. sic

uobis commendata cleri libertas. dare operam ut distracta & in-
pignoriata bona absq; grauamine cleri recuperentur. sit ipse Rup-
tus ouium suarum non lupo sed pastor sit canonicorum & alioz
clericorum non tyrannus sed pater. meminerit quia iubet aposto-
lus ne dominetur in clero sed tanq; forma facti gregis ecclesie p̄-
fidiamus. mouerit non se ecclesie sed ecclesiam sibi commendam
esse. commendamus deniq; excellentie uestre uenerabilem Henri-
cum de Hasperg cuius electio non suis demeritis sed propter ob-
missas iuris sollempnitates relecta est. Dignus est certe cui Ruper-
tus & qui res suas gerent non insultent sed compatiantur non in-
iuriantur sed fauent potius & ipsum ament. Est enim uir bonus &
cuius nobilitati ingenii correspondēt mores etenim manifesta ē no-
bis eius probitas. nam licet multa in eum quesita sint testimonia
ad eius famam denigrandam nemo tamen repertus testis est qui
eius honori detraxerit passus est uir bonus non modicam iacturā
uenit Romam cum grauius expensis fuit hic ea parte anni quā
do est ardentior & periculiosior ser & perpeffus est complures
labores & tandem succubuit. prosequatur causam suaz querebat
quē sibi debitū existimabat. fecit quod ceteri mortales agūt. nam
quis ē qui electus in ep̄m alicui⁹ ecclesie nō conet electōez suam
tueri & a sūmo pōtifice cōfirmatōez obtinere qui ep̄atū querit in-
quit apostolus bonū opus querit. uerū ea usus ē modestia ea gra-
uitate in suo iure psequēdo ut nulli⁹ unq; honori detraxerit nul-
li⁹ fame preiudicauerit. nulli⁹ personā in discriminē adduxerit. idē
fecere & qui cū eo missi sunt a capitulo. testes nos sumus corā qui
bus cā. agitata ē q̄uis i electū ipsū & eligētes nōnulla etiā crimina
obicerentur per pcuratores ruperti. ipse tñ electus & sequaces ei⁹
nihil aliud quesiuere q̄ se purgatos atq; innocētes ostendere. de
Ruperto nihil unq; reprehensione dignū dicere. sed tam ipsum q̄
pgenitores suos & excellentias uestras ipsamq; basiprie domum
cum magna ueneratione cū summa reuerentia & singulari quadaz
maiestate. nominauerunt quibus ex rebus iustum & supra q̄ iu-
stum esse putamus ut eundem Henricum & qui cum eo uenere
commendatissimos suscipiatis eisq; fauentes ac consiliis & auri-
liis assistentes quod est uere nobilitatis erga eos ostēderis que
iusticie contenta non insultat uicto. sed uictum se. se iacentem.

eleuat ⁊ in partem felicitatis assumit. hec pro nostra erga uos ca-
ritate ⁊ inclitam domum uestram affectione dixisse uolumus q̄
uis sciremus nobilitatem uestram quod scribimus per seip̄as id
fuisse facturum. Datum Rome die quarta septēbris. .M. CCC. LVII.

NEAS Cardinalis Senensis Othoni ⁊ Ludouico Ba-
uarie ducibus. S. P. D. Annuit sanctissimus domin⁹ no-
ster precibus uestris ac rarispansensem ecclesiam Reueren-
do patri domino Ruperto filio ⁊ nepoti uestro commendauit uo-
luisse apostolica pietas eam ecclesiam multo maiorem ⁊ ditio-
riorem fuisse ⁊ talem que nobilitati ⁊ moribus ipsius Ruperti satisfacere
sed qua licetq̄ est recipi debet alacri animo ⁊ habende sunt in-
gentes gratie eidem domino nostro qui ualde libenter desiderio
uestro studuit cōplacere. commendamus igitur excellentie uestre
ecclesiam ipsam ⁊ clerum eius quamuis certi sumus fundationes
progenitorum uestrorum in manibus uestri sanguinis constitutas
felicibus incrementis augendam esse. insuper quia uenerabilis uir
Henricus de Hasperg qui fuit electus a capitulo in prosecutione
iuris sui modestissime se habuit. itemq̄ fecerunt qui cum eo mis-
si fuerunt ad confirmationem electionis petendam. dignum cen-
semus ut eos benigne recipere ⁊ tractare uelitis non permittētes
eis aliquam inferri molestiam uel iniuriam. nam cum ipsi tam de
prefato Ruperto q̄ de uobis ⁊ inclita domo Buarie cum sum-
ma semper ueneratione loquuti sint ⁊ prosequendi ius suum ho-
nestam causam habuerint non esset conueniens eos propterea fac-
ture aliquid ferre. scimus hec per se nota esse prudentie uestre: ideo
non plura scribimus. tantum rogamus ut si qui sint qui eos in cō-
spectu uestro criminari uoluerint tanq̄ litigando in hac curia ho-
noxi uestro detraxerint nolite illis credere. sed nobis potius fide
prebere coram quibus est causa agitata ⁊ qui uobis ueritate scri-
bimus. Datum Rome die septima septēbris. .M. CCC. LXXIIII. quinquagesimo
quingentesimo septimo.

NEAS Cardinalis Senensis Henrico senstleben. S. P. D.
D. Scripsisti nobis his diebus frequentes litteras p̄ qui-
bus gratias agimus tibi qui ueri ⁊ optimi amici officium

implex intelleximus illarum disturbis partium. dolemus prin-
cipales uestros non tam se beniuolentia q̄ sanguine coniungere cui⁹
rei culpam non ipsis ascribimus sed illis quorū uoces p̄ceteris au-
diuntur. infortunium est hoc nostri temporis ut tunc potissime di-
uisi simus cum expediret maxime unitos esse. sed dabit deus his
quoq̄ finem. pro electo Cratistlauiensi laborauimus diligenter et
 tandem confecimus quod petebatur. nam tria milia ferme ducata
torum remissa sunt. in qua re intelliges et Cenceclao que fuerint
partes nostre rogamus uelis esse cum maiestate regia ab ea litte-
ras oportunas impetrare ad serenissimum Polonie regem ⁊ alios
ut opus esse putabis duplicatas. nam ipse Cenceclao offert se ite-
rum nomine suorum dominorum in poloniam ⁊ nos statim mitte-
mus Bartholomeum canonicum Cratistlauiensem cum litteris ⁊ pro-
curatoris oportunis ⁊ necessarium est quod ambo habeant litte-
ras regias. poteris uti presidio dominorum ducum Buarie Lu-
douici ⁊ Othonis ad impetrandas litteras regias. nam nos eisdē
ducibus per hos dies non parum obsequium fecimus. qui repug-
nantibus fere ceteris cardinalibus sanctissimo domino nostro sua-
simus consanguineum eorum Rupertum ad Ratisponensem ec-
clesiam. promouendum esse cum essemus commissarii ⁊ alterius
electionem inuenissemus non ualere mittimus litteras credentia-
les quarum uigore poteris eis supplicare ut tibi assistant ad regi-
as litteras impetrandas Procopio ⁊ Nicolao scribimus quos ar-
bitramur suos fauores non negaturos Cardinalem sancti angeli
uellemus apud uos esse ut eius summa sapientia lites austrialice
componerentur: rogamus ut nostras litteras sibi transmittas ⁊ ob-
niq̄ cures ut uenientibus dictis Cenceclao ⁊ Bartholomeo litte-
re que necessarie sunt in promptu habeantur. de nouitatibus harū
partium pauca sunt que scribere possimus. eaq̄ sunt. huiusmodi
ut supra in littera Imperatoris. Vale optime die septima septē-
bris. .M. CCC. LVII.

NEAS Cardinalis Senensis Imperatori Federico. S. P. D.
D. Accepi superioribus diebus litteras tuas super ne-
gocio concernente reuerendum patrem episcopum Tauri-
nensem introduci ad sanctissimum nostrum nuntium tuum obrinui

litteras fieri secundum desiderium maiestatis tue quas idem nū-
tius apportabit supplico serenitati tue digneris irascere ut capi-
taneus Clochenstein non sit nimis onerosus illi ecclesie laurineſi
quia re uera multum exorbitat ⁊ grauat clerum. tua maiestas sem-
per pia fuit ⁊ sacre religioni affectu. continet in hac sua gloria
tua pietas nec patiatur a suis officialibus uerari clerum quem se
per misericorditer tractauisti hec dico quia cupio semper honori
tuo bene consultum esse. accepi ⁊ alias litteras quas in facto Ra-
tisponēsis ecclesie transmisisti Ruperto fauentes. iam ille promo-
tus erat ad ipsam ecclesiam quia reperta fuerat electio capituli
inualida. causa mihi commissa erat ⁊ ego in consistorio relationē
feceram postq̄ dominus. noster considerauit scripta que prius tua
maiestas miserat fundata super electione canonica nō dubitauit.
quin ea reperta inualida promotionem Ruperti commendares.
quod etiam ego ita putauit futurum. ⁊ ita complacitum est illi no-
bilissime domui insuper gratias ago maiestati tue pro litteris san-
ctissimo domino nostro ⁊ sacro collegio super facto Carmiensis
ecclesie in meum fauorem missis. nunc cum idem dominus noster
ecclesiam illam mihi commendauerit supplex oro ut digneris lit-
teras oportunas in bona forma scribere ad serenissimum Polonie
regem subscribendo illas manu propria ut maior uideatur effectō
rogantes eum ut procuratoribus meis possessiones ipsius ecclesie
assignari faciat. Veniet enim infra paucos dies unus ex procurato-
ribus ipsis ad serenitatem tuam pro litteris accipiendis quem cu-
pio celeriter expediri. de nouitatibus harum partium hec tantū
modo scribere possum. Rex Aragonum maximam ⁊ potentissimā
habet in mari classem minatur Venensibus sed aliis quamplu-
ribus terrorem incutit. comes Jacobus piccinus cum exercitu re-
gnum Apulie exiturus est prope diem. dicit se contra Sigismun-
dum malitiosam arma sumpturum. sunt tamen qui senensibus ⁊
qui ecclesie Romane timendum putant. Cirsini ⁊ comes euerſus
inter se contendunt nec finis potest inueniri discordie. Cardinalis
de Cirsini quasi papam timeret ex urbe iam pridem recessit ⁊ in
de similitates non pauca exorte sunt inter ipsum ⁊ romanus pre-
sulem. missus est tamen modo per collegiū cardinalis sancti mar-
ci qui euz apostolice pietati reconciliet. nescio qui fructus sequet̄

non sumus sine periculo intestini belli si Cirsinorum domus im-
plicata remanserit. Ex orienti nouitas allata est. fratrem cardina-
lis Portugalsensis ueneno perisse in Cypro qui regnaturus eo p-
fectus erat ac filiam regis duxerat Turcorum classis Mitilenem
insulam magno conatu ueratura fertur sed auxilio illi erit legatō
apostolicus cum trirēibus suis ⁊ rhodiensi manu alia que scribā
non habeo. commendo me humillime sublimitati tue ad cuius
mandata semper ero paratus. Ex Roma die undecima septem-
bris. Milleſimoquadringentesimoquingentesimo septimo.

NEAS Cardinalis Senensis Ladislao regi Hungarie
S. P. D. Que scripsisti mihi super negotio Cratilauieni-
sis electi curauit diligenter atq̄ peregi quibus res esset dif-
ficialis ⁊ pecuniaria. Gestus est mos tue serenitati ⁊ remissa est ele-
cto magna pecunie pars. laborauit quoq̄ ut satisficeret desiderio
tuo circa Ratispanensem ecclesiam ⁊ obtenta est tua uoluntas. p-
fectus est enim illi ecclesie illustris princeps Rupertus Buarie
dux consanguineus tuus. sui ego in ea causa. commissarius ⁊ quē
admodum debui conatus sum eam relationem facere que uerita-
te eidem Ruperto utilis esset. feci id libenter quia intelligebam
me sublimitati tue simul ⁊ inclite domui Buarie complacere et
ecclesie illi bene consulere nec plura de hoc. Ceterum serenissime
rex cum tua pietas dignata fuerit sanctissimo domino nostro pio
me scribere atq̄ instanter supplicare ut ecclesia Carmiensis mihi
commendaretur. idq̄ iam factum sit rogo ⁊ obsecro ut ceptus cō-
tinuans beneficium serenissimo regi Polonie sororio tuo urgender
scribere digneris pro possessione ipsius ecclesie meis procuratori-
bus danda. quemadmodum Henricus senſleben decanus Cratila-
uiensis tue sublimitati latius declarabit necessarium esse. Idem
etiam celsitudini tue nouitates harum partium quas sibi scribo se-
riofius exponet nec alia in presentiarum nisi q̄ me tue sublimita-
ti iterum atq̄ iterum commendo ad eius semper mandata para-
tum. Ex roma undecima die septembris. Mcccclxii.

NEAS Cardinalis Senensis Procopio Cancellario.

Bohemie. S. P. D. Quamuis raro uobis scribis et nicolao tamen
simulq; Henrico senstleben intelligimus te ueterem erga nos be
niuolentiam retinere et omni officio ueri amici satisfacere. non re
petimus que pro nobis fecisti. sunt enim plurima. nec nos hi su
mus qui referre gratias ualeamus illud tamen quod possumus fa
cimus. reamamus magnificentiam tuam et animum habemus para
tum omnia facere que tibi grata sint et nobis possibilia id offende
mus si quando pro uenerabili Germano tuo preposito uicegra
densi aliquid acciderit. quod sibi utile futurum putemus et in no
stra potestate consistat. interea rogamus te ut perseueres in officio
caritatis et tui Enee semper memineris. Insuper quia mittemus
prope diem procuratores nostros cum litteris apostolicis ad capi
endam possessionem Cismensis ecclesie si saltem haberi poterit
Rogamus amicitiam tuam ut eas litteras impetrare uelis a re
gia maiestate quas henricus predictus dixerit oportunas nam to
tum pondus huiuscemodi rei consequende in serenissimo rege ipso
Hungarie ac Bohemie consistit ut qui ceperit perficiat. erimus
nos in eternum sue maiestati et tibi obligati: quippe qui eam eccle
siam suo et tuo fauore obtinuerimus conabimurq; semper nos gra
tos ostendere. credimus cardinalem sancti angeli iam apud uos
constitutum esse. quod si ita est commenda nos sue dignationi
tanq; patri uenerati dignissimo. Que sunt apud nos noua scribi
mus ipsi Henrico tibi communicanda. seruet apostolica mens de
siderio exterminandi turcos. sed principes christiani inter se dissi
dentes pium eius propositum profus deserunt. deus meliora pre
beat qm speramus. Vale optime Ex Roma die undecima septem
bris. ad Decembris

NEAS Cardinalis senensis Johani cardinali sancti an
geli. S. P. D. Breues mox tuo scripsisti ad me nup epi
stolas uidi eas libeter qui significabant te ex Bosnia reuer
sum prope Hungaria degere ac bene ualere. quod preceteris mihi to
cundissimum fuit. spero hec scripta mea repertura esse in Austria
personam tuam inter mitiores gentes utinam ita fiat. Nam pre
sentia tua futurum opinor ut principes illarum partium profus
componantur. At enim Episcopus Cardinalis Papiensis

se cum anno superiori ageret in Austria omnes litteras inter Impe
ratorem et regem Hungarie adeo attenuasse. ut parum ad integra
concordiam superfuerit. composuissetq; omnino partes ipsas ut
est opinio nisi coactus fuisset Norimbergam ascendere. existimo
igitur haud dubie dignationem tuam sine debito terminaturam
quod ille infectum reliquit. si tamen ita est ut compositioni tam
parus ut referunt res defuerit. utcumq; sit elaborandum est in eo
negocio nec minus erit composuisse Imperatorem et regem qm
turcum deleuisse. et ego quidem hanc coronam tue dignationi au
guro et opto. Nouitates harum partium non dubito intelliges
et aliorum litteris et me tamen hec pauca habe. Rex Aragonum
maximam habet in mari classem galearum supra. xxx. nauium one
rariarum. vii. minorum nauigiorum qm plurimum dicit se iturum in
Cathaloniam ut inde fortior redeat contra Turcos. indeq; factum
est ut rex Portugallie aduentum suum suspendit. Venueses
hanc regis classem contra se armatam putant: simulq; cum eis lo
rentini et Senenses timent. certitudo nulla est quid tandem rex
intendat. comes Jacobus piccininus cum exercitu circiter quinque
miliu bellarorum exiturus regnum fertur. territat ecclesiam si
mulq; senenses cum se contra sigismundum malatestam profec
turum minatur. Ursini et comes euersus adhuc inter se litigant
Cardinalis de Ursinis iam pluribus diebus e curia recessit uer
tus ne quid sibi sinistri accideret. Cum papa exercitum misisset
aduersus fratres eius. Nunc rex Aragonum Ursinorum familiam
in suam protectionem recepisse fertur. Timor est ne Romanus a
ger nouis inuoluatur lictibus. Admissus est tamen cardinalis sancti
marci ex parte collegii ad ipsum dominum de Ursinis ut si pos
sibile sit controuersie componantur. Dominus noster sanctissim
iterum duas galeas cum pecunia ad legatum mittit in orientem
facit pius pater quod potest. sed relinquitur a principibus nec so
lus potest tanti belli molem sufferre. Imperator turcorum contra
aditilenam missurus classem fertur non modicam. sed dominus
Insule spe legati fretus et auxilio Venuesium nauale bellum in
trepidus manet in Albania dicunt Scaderbechium magnalia p
petrasse contra turcos quod si uerum est melius tua paternitas re
uerendissima que per id temporis prope fuit exploratum habuit

cupio ut tandem redeas nec uelis triennium complei nisi p̄ncipales
pes contra turcos excitari possis confidis commendo me dignatio
ni tue ad eius semper mandata paratus. Ex Roma die undecima
septembris. MDCCLXVII.

NEAS Cardinalis Senensis Nicolao Licio. S.P.D.
Grate fuerunt nobis littere tue quibus germanica nego
cia significasti utinam melius se res haberent. sed deferē
da sunt que nobis tempora dantur. f̄axit de^o ut p̄ncipes illi no
stri aliquando concordēs s̄nt. ne qui s̄nt sanguine proximi odio
disiungantur. gaudemus procopium conualuisse et nostri memore
esse. cupimus nos sue magnificentie sepius efficias commendatos
scribimus regie maiestati et sibi de litteris necessariis ad obtinen
dam ecclesiam Carniensem. rogamus in ea re tuo more sis uigil
et ita efficias quemadmodum Henricus Senstleben expectierit qui
conditiones illius patrie nouit. et noster est fidelissimus amicus.
ab eo scies que sunt hic noua. fluctuamus et nos more hominum
nauigantium frater tuus Colaterras repetit. Italia multis in lo
cis peste laborat. sed potissime Sena. nam que bello afflictus fuit.
et caritate annone nunc quod tertium erat morbo languescit. Uale
et nobis sepi^o scribe. datū rome undecima septēbris. MDCCLXVII.

NEAS Cardinalis Senensis Arico Rieder. S.P.D.
Recepimus litteras tuas quas reddidit nobis Jacobus
Imperatorie maiestatis nuntius. Agimus tibi gratias p̄
litteris scriptis in facto ecclesie Carniensis. scimus enim te eas
dictasse et expediti fecisse nunc opus est ut alias iterum expediti
facias ad serenissimum regem Polonie et alios prout opus fuerit
quemadmodum latus te admonebit p̄uator noster quem sta
tim mittemus ad possessionem capiendam super facto iaurinensi
expediimus litteras iuxta desiderium maiestatis imperatorie quas
ipse iacobus secum apportabit. rogauit ipse nos ut concederem^o
sibi pecunias. concessimus primo sex aureos et deinde iterum ro
gauit nos ut alias pecunias sibi mutussemus pro redito necessa
rias. fecimus illas sibi concedi per banchum et obligauimus nos
pro eo intuitu maiestatis imperatorie cui debemus omnia. uoluit

semus quod ipse habuisset aliqua scripta uel maiestatis eiusdem uel
tua libentius sibi subuenissemus tamen quia nuntius imperatoris
est nolimus eum derelinquere sicut ab eo intelliges. rogamus
des operam cum eo postquam redierit ut nobis satisfacias. intellexi
mus de dispensatione tua. erimus cum correctore et uidebimus
quid faciendum sit scito quod littere nulle possunt obtineri gratis
ab isto papa nisi pro persona imperatoris si uis quod exponam^o pe
cunias pro te scribe nobis et libenter id faciemus. quia quamuis
pauperes sumus adhuc tamen pro te inueniemus centum aureos
cum opus fuerit. habebis cum presentibus litteras ad Johannem
hinderbachium. rogamus eas sibi mittas ubicumque fuerit. et nos
sublimitati imperatorie commendes ad cuius mandata paratissi
mi sumus. Datum Rome die undecima septembris. MDCLXVII.

NEAS Cardinalis Senensis Johanni hinderbachio. S.
P.D. Laborauimus diu tui causa aduersus aduersarium
tuum super prebenda Ratisponensi et denique peperimus
tibi pacem obtinuimus. namque prebendam promisi Ratisponensi da
ri domino humillimo ut tibi quies esset et ita factum est. hoc scri
bimus ad consolationem tuam. rogamus ut nos imperatorie ma
iestati commendes et iuues nos ad possessionem habendam eccle
sie Carniensis. Uale optime Ex Roma die undecima septēbris
MDCLXVII.

NEAS Cardinalis Senensis Ludouico Buarie duci Sa
lutes plurimas dicit. Veniet ad excellentiam tuam uene
rabilis uir Henricus senstleben et aliqua nostro nomina
referet cui rogamus ut plenam credentie fidem prestare uelis et
in his que uice nostra petierit benignum impartiri foueam quem
admodum de tua erga nos caritate plene confidimus. ab eo etiam
scies negocium ecclesie Ratispon. pro tuo desiderio expeditum
esse in qua re fecimus quod uires nostre potuere ut honori tuo sa
tisfieret. Datum Rome die undecima septēbris. MDCLXVII.

NEAS Cardinalis Senensis Ludouico duci Buarie. S. P. D.
P. D. Sigismundus Schietl bone indolis adolescens
primus huc uenit in causa Ratiponensis ecclesie primus
q̄ litteras tuas nobis reddidit instetit die noctuq̄ diligentissime
laborans ut desiderio tuo satisficeret cum iam res sit ad uotum
expedita dignus est qui benigno fauore tractetur. Rogamus igit̄
ut ruperto administratori Ratiponensi consanguineo tuo eum
commendare uelitis atq̄ ita efficere ut de primo beneficio uaca-
tura ei conuenienti sibi omnino p̄uideatur. reddetis enim merce-
dem condignam suis laboribus 7 nobis singularem complacenti-
am facietis qui eum iam pridem nouimus 7 p̄ sua uirtute dilecti-
mus. Datum Rome die undecima septembris. MDCCLXXII.

NEAS Cardinalis Senensis Martino mayr. S. P. D.
Sunt nonnullae tue nationis homines parum pensi habē-
tes quibus Romani pontificis auctoritas neq̄ necessaria
esse uidetur neq̄ a christo instituta. contra quos hanc epistolam
scribere 7 tibi transmittere decreuimus ut si quando tales te ho-
mines adierint habeas ex nobis quo gladio eorum temeritatem
confodias. nam eos non solum scripta iura refellunt 7 auctoritas
ecclesie longe lateq̄ diffusa. sed ipsa quoq̄ naturalis ratio eius ad-
uersa est que lex nature immobilis 7 inuariabilis adeo fixa est ut
neq̄ epicheiam ferat. Audi ergo quomodo istos reuincimus re-
fellimus protestamur cum christianis nobis questio est qui euan-
gelium recipiunt 7 Christum dei filium pro nostra salute incarna-
tum 7 passum fatentur. hi nobis aut quāq̄ negabunt sacramenta
in ecclesia ab ipso dei filio esse instituta quibus ad salutem nr̄am
utimur: Baptismi confirmationis. Eucaristie Penitentie Ordinis
Matrimonii 7 Unctionis extreme quorum unum quod est princi-
palissimum scilicet ordinis aliorum duorum que potissima esse ui-
detur Eucaristie ac penitentie ministerium in se continet. Nam
sacerdotes hac potissima causa sunt instituti ut purgantes per
penitentiam homines a peccatis suis 7 in gratiam dei redeuntes
p̄doneos faciant ad Christi corpus participandum. Deinde
corpus Christi consecrantes illud eis administrent.

Uidemus autem ita natura compertum esse ut omnia potestas
que ad principalem aliquem ordinata est effectum inferiores pote-
states sibi subseruientes habebat q̄ maxime in artibus apparet
nam arti que formam materialem inducit alie subseruiant q̄ ma-
teriam p̄disponunt 7 rursus ars illa que formam inducit alteri
seruit ad quam pertinet finis effecti operis. nam qui ligna cedit ar-
ti manufactiue deseruit. 7 hec rursus gubernatorie. illa uero mili-
tari uel iconomice quemadmodum nauigatio ad diuersos ordina-
tur fines. cum ergo potestas ordinis in eum finem cōstituta sit ut
purgatis hominibus corpus christi ministret. palam est inferiores
ordines ei deseruire ea preparantes que ad hoc op̄o necessaria sūt
7 infimi quidem ordines sacerdotali deseruiunt populum prepa-
rantes. Ostiarii quidem arcendo infideles a cetero fidelium. Lecto-
res instruendo catecuminos elementa fidei tradentes propter q̄
eis scriptura ueteris testamenti legenda cōmittitur. Exorciste ue-
ro eos purgant qui demoniorum ueruatione a sacramentorum per-
ceptione impediunt atq̄ ita hii tres ordines disponēdi populi cu-
ram habent. Est 7 quartus accolitarū ordo cui uasa non sacra cre-
dita sunt in quibus sacramenti materia preparatur. Subdiaconi
uero ministerium habent super uasa sacra 7 super dispositiōe ma-
terie nondum consecrate. Diaconi autem ulterius processere. ad
ministrant enim atq̄ contingunt materiam iam consecratam sp̄i
sanguinem populo dispensantes. subseruiunt autem omnes hii or-
dines sacerdotali etiam in preparatione populi. Nam diaconibus
cōmittitur euangelica doctrina preponenda populo subdiaconibus
apostolica. Accolitis luminum cōmissa est cura quod ad solemnem
tatem doctrine proculdubio pertinet atq̄ ita hii sept̄ ordines ad
septimum referunt̄ qui sacerdotalis appellatur. ac cum ordinum
horum collatio cum sacramento quodam perficiatur. Sacramēta
uero ecclesie dispensatores requirunt p̄doneos. necessarium est su-
periorum aliquam potestatem esse in ecclesia aliois ministerii q̄
ordinis sacramenta dispenset. hanc autem maiores nostri ep̄isco-
palem appellauerunt que quāuis in cōsecratione corporis christi sacer-
dotalis non excedat superat tamen in his que ad regimen popu-
li pertinent. nam 7 ipsa sacerdotalis potestas ab ep̄iscopali deriuat̄
tur. 7 que sunt ardua circa populi curam ep̄iscopis referuantur.

nec sacerdotes ipsi dum corpus Christi conficiunt rebus aliis utuntur quod per episcopum consecratis ut altari calice uestibus. est igitur manifestum summum regiminis quod in populo christiano geritur ad episcopalem pertinere potestates. Verum quamuis populi per diuersas dioceses ac ciuitates distinguantur sicut tamen una est ecclesie sponsa Christi ita et unum oportet esse populum christianum. et sicut in uno populo speciali unus requiritur episcopus ad quem summa rei differatur ita et in toto populo christiano per necessarium est unum esse totius ecclesie caput. unum rectorem atque magistrum ad quem maxime queque et difficultia referantur cumque ad unitatem ecclesie conseruandam illud potissimum requiratur ut una sit omnium fides. circa ea uero que fidei sunt questiones uarias suboriri contingat unum esse principem unumque caput oportet et supernum iudicem qui questiones ipsas dissoluat. alioquin sententiarum diuersitas ecclesiam ipsam diuideret ac resoluere unitatem quemadmodum factum esse fidem ante concilium nicenum dum sibi quisque uiuebat et ad Romanam ecclesiam paruus habebatur respectus. et nos quidem palam uidemus omnes qui tempestate nostra peregrina inueniunt dogmata et errores predicant illud in primis sibi usurpare ut ecclesie romane auctoritatem et principatum diffiteantur. At cum christus deus noster sponsam suam ecclesiam tam seruenti amore dilexerit ut sanguinem suum pro ea fuderit crucis tormenta perpessus nequaquam credendum est eum in his que necessaria sunt ecclesie non oportune consuluisse cum de synagoga per Isaiam dicat quid ultra facere debui uinee mee et non feci. itaque cum necesse sit ad perfectum regimen unum presesse a quo ceteri dependant minime dubitandum est quin ex ordinatione christi unus ecclesie presit et hunc nos romanum presulem appellamus. uulgo papam nominat. insuper cum ecclesie regimen ab eo institutum sit per quem reges regnant et legum conditores iuxta decernunt non est ambigendum quin ecclesie regnum optime sit ordinatum. Optimum autem multitudinis regimen illud est quod ab uno geritur sed autem ex fine patet nam finis optimi regiminis pax est et unitas subditorum. Unitatem autem que pacis est nutrit nemo dubitauerit longe melius ab uno seruari quam a pluribus. Cuius. n. dignitati

congruit. ob quam rem non est ambiguum quin ecclesie regimen tanquam optimo presit unus. huc accedit quod in apocalypsi Iohannes ait se scilicet uidisse Ierusalem descendentem de celo et ad ipsi mandatum est ut omnia faceret secundum exemplar ei monstratum in monte quibus ex rebus quid aliud intelligimus quam militan-tem in terris ecclesiam instar esse triumphantis in celo. At cum in illa unus sit dominus dicente eodem Iohanne. rursus in apocalypsi Ipsi populus eius erunt et ipse deus cum eis erit eorum deus quis non intelligit ecclesie militantis unum esse principem oportere. recte igitur Iohannes primo scriptum est. Congregabuntur filii israel pariter et ponent sibi caput unum. dominus quoque apud Iohannem ait sibi fiet unum ouile et unus pastor. Et ad ephesios. Doctor gentium Paulus solliciti inquit seruare unitatem spiritus in uinculo pacis. Cuius corpus et unus spiritus sicut uocati estis una spe uocationis uestre. Cuius dominus una fides unum baptismum unus deus. sed dicit fortasse unum caput et unus pastor ecclesie christus est qui est unus et unus ecclesie sponsus et hic cuncta gubernat. nec opus est alius adhibere pastorem. Mans est argumentatio tua. Nam cum omnia ecclesiastica sacramenta Christo ipse perficiat. ipse est enim qui baptizat et qui peccata dimittit. ipse est enim uerus sacerdos qui se obtulit in ara crucis. et cuius uirtute corpus eius in altari cotidie consecratur. possemus dicere sacerdotes minime necessarios esse. quod quante sit absurditatis nequaquam te lateat. Scis enim eundem Christum cum ex hoc mundo transiturus esset ad patrem quoniam corpore abfuturus erat elegisse ministros per quos sacramenta fidelibus dispensarentur. eadem igitur ratione necessarius fuit aliquem eligere cui uniuersalis ecclesie curam committeret quod fecit. dixit enim Petro ante ascensionem suam pasce oues meas. et ante passionem tu interius confirma fratres tuos. et rursus Petro soli ait. tibi dabo clauem regni celorum. quibus uerbis palam ostendit preteritum clauem per Petrum ad alios deriuanda ut ecclesie serualet unitatem nec fas est dicere hanc dignitatem petro data ad successores eius non deriuari nam ipse ecclesiam usque ad finem seculi duraturam instituit. secundum illud Isaiam. ix. c. super solium Dauid et super regnum eius ut confirmet et corroboret in iudicio et iusticia a domino et usque ad sempiternum. nam potestas apud eos qui cum ipso uiuere ita instituta est ut ad posteros

derinaretur pro utilitate ecclesie usque ad consumationem seculi. et hoc est quod ipse saluator ait ad theiulti. Ego uobiscum sum usque ad consumationem seculi. Itaque liquet unum esse pontificem qui presit ecclesie uniuerse et hic Petrus post Christum fuit. Illo autem uita functo successores eius ad Calixtum usque tertium christi uicariarum tenuere. nec dici potest aliam quempiam ecclesiam hac prerogatiua gaudere. nec ipsam quidem Hierosolimitanam in qua fuit officina nostre salutis. et cui Jacobus frater domini magnus presuit apostolus. Nam christus cum uicarium suum Petrum elegit ei loco hanc dignitatem concessit. quem Petrus ipse suo sanguine consecraret. Hierosolimitanam autem ecclesiam quous Nicena synodus ab omnibus honorandam esse uoluerit saluum tamen esse decreuit ius cesaree palestine que tunc eius erat metropolis Romana igitur ecclesia ut sacri canones aiunt a domino et non ab alio caput omnium est constituta que principis apostolorum ac totius gentium sanguine dedicata ibi apud se celeste regnum habere meruit ubi terrenum usque ad summum creuerat imperium. Nam sicut romulus et remus initium ibi mortalis imperii fecere. ita Petrus et Paulus celeste regnum fundauerunt. Datum Rome tercia idus septembris. M. cccc. lviij.

NEAS Cardinalis Seensis Martino Cancellario archiepiscopi Daguntini. S. P. D. fuit nobis epistola tua non minus iocunda quam grata. Et qua ualitudinem tuam simulque coniugis tue bonam esse cognouimus et natum esse tibi filium quem archiepiscopus Daguntinus pro sua benignitate de sacro fonte leuauerit quod tibi et honori esse et utilitati non dubitamus. fauit deus ut filius ipse tibi superstes sit et tue uirtutis heres atque doctrine. Audiuitur deinde que uir probus ac modestus Ciganus eiusdem archiepiscopi secretarius tuo nomine nobis exposuit que duo principaliter fuere. Primo enim que fiunt apud Daguntinum de sanctissimo domino nostro et ipsius cura in dies querele narrauit ex ordine. Secundo retulit quo animo sit idem Daguntinus erga Romanam ecclesiam et ipsum dominum nostrum sanctissimum et quomodo ad obuiandum peruersorum hominum machinationibus necessarius tibi uideatur intelligentiam

quodam fieri inter sanctissimum dominiuum nostrum et ipsum archiepiscopum. intellexerimus etiam per que media eandem intelligentiam recipiendam esse putas sunt non parua que nobis significas neque illotis attingenda manibus. facis nobiscum ut amici cum amicis solent. libere atque aperte loqueris et confidenter que geris in animo patefacis. id uero ex amore fieri cognoscimus teque ueteris amicitie memorem antiquum seruare morem animaduertimus cum simul in noua ciuitate degeremus. nihil enim tunc tam arduum fuit nihil tam absditum atque secretum quod alter nostrum non comunicaret alteri facis probe qui longo licet locorum interuallo disunctis nobis nihil putas reticendum esse faciemus et nos idem erga te aperiemus tibi omni ex parte animum nostrum atque ut amicitie nostre conuenit summa cum libertate loquemur. considerauimus igitur in primis que dicuntur contra summum pontificem atque germanos fieri murmura. nec miramur siquidem nullus unquam beati Petri locum tenuit qui non lacrantium dentibus impeteretur. nec magnam putamus si quis tercio detrahit Calixto. cum magistro eius sciamus detractum fuisse Christo. uerax est enim saluator ipse nec poterit ueritas nostra mentiri quod non est discipulus super magistrum nec seruus maior domino suo. Germani tamen si uerum fateri uelint similiterque reliqui christiani nihil habent cur de Calixto murmurare possint nisi quod cum pontifice tradidit nobis deus quo digni non fuimus neque enim huius sanctissimi presulis mores plebi sue conformes existunt qui cum diuinam in terris agat uitam angelis potius debuit quam hominibus prescribi. nihil pius pater quod suum est querit cogitatus suos omnes iactauit in domino honorem christi saluatoris nostri defensionem fidei decus ecclesie. salutem plebi toto conatu toto studio tota mente perquirat nisi fuisset exacerat ipsius solertia et incredibilis ad commune bonum sollicitudo. iam turcorum feritas non Hungariam modo protinuisset. sed ipsam quoque Alamaniam infestis armis petens christianis omnibus terrorem simul ac laborem incussisset. nam si uicti apud Hungariam et prostrati sunt magni turcorum exercitus non est quod post deum alteri gratias quam Calixto christiani debeant. ipse enim solus fuit quod totis uentibus ac pene dormientibus christiani orbis principibus legatum in Hungariam misit hungaros cum turcis induciarum

federa querentes prohibuit labantes animos erexit. copias cōgre-
gavit bellumq; illud cōmittere suscitavit in quo primum etate nostra
tunc cum dominus turpissime fugere uisus est. et salus christiano
populo parva, tacemus que gesta sunt in orienti per classem apo-
stolicam et que in Albania et aliis pluribus locis ipsius domini
nostri pecuniis pro tutela fidei indices gerunt. nihil aliud sua san-
ctitas in animo gerit quam suo tempore ita inimicos salutare
crucis humiliate ut tandem uocatus a domino creditam sibi ec-
clesiam in statu securo ac tranquillo relinquat ob quam rem nesci-
mus profecto quid sibi uelint qui tam sanctum presulem et tantū
de cōmuni utilitate sollicitum, calumniari presumpserunt. nam quod
aurum a uobis extorqueat in qua est profusus accusatio. nihil enim
preter cōsuetam iura recipit nisi fortasse sponte sua nonnulli in clas-
sem contra turcos pecunias offerant quos paucissimos esse constat
utinam tot essent qui tante rei ac tam necessarie oportune subue-
nirent. Electiones ecclesiarum canonicas qui dicunt a sua sancti-
tate contemni aut ecclesias metropolitanas seu cathedralis in
Alamania referuari longe a ueritate recedunt nulla electio reiecta
est quam constiterit fuisse canonicam. Pontificalis ecclesie in Ala-
mania nulla referuata est specialiter a domino nostro contra con-
cordata uestra non est eius propositum neq; fuit hactenus quicq;
agere. et quamuis nemo imputare possit si sua sanctitas dignita-
tes principales in collegiatis ecclesiis siue primas post pontifica-
les referuauerit. Neq; enim concordata in hoc aduersantur non
tamen inueniuntur facile reservationes beneficiorum nisi pro Car-
dinalibus aut aliquibus fortasse maximis uiris ab eadem sanctita-
te emanasse. itaq; nescimus quo uultu quo ore qua deniq; auda-
cia presumunt aliqui sanctissimo presuli nostro detrabere tanq;
nationi uestrae onerosus existat qui profecto non tantum nationi
Hispanice unde sibi origo est quantum Germanice affectus esse
uidetur. Et qui diuinitus nobis datus est ut hoc periculoso tem-
pore ab infidelium incursione. maximeq; turcorum impetu ortho-
doxam Christi religionem non solum tueretur sed etiam eleuaret
et propagaret. Laudamus igitur et omni honore dignum reputa-
mus archiepiscopum adaguntinum qui reiectis malignantium
suscipiendis apud ipsum dominum nostrum sanctaq; sedem apostolicam

omnium fidelium matrem atq; magistram permanere decreuit.
facit quod doctum quod prudentem quod bonum prelatum
debet qui peregrinas respuens opiniones in solida sanctitate Ro-
mane ecclesie doctrina. et in ipsi Christi petra pedes figit. fa-
cit modo quod fecit dum alias eadem quererentur que modo
tentantur. Nunq; enim Eugenio sancte memorie summo pon-
tifici defuit quamuis multi ex Germanis in illum descuerent
nouit omnia noster Pontifex eiusq; probitati miro modo assi-
citur. nec unq; eius nominis absq; singulari laude meminit ita
ut certissimi sumus nunq; ipsius petitiones in conspectu huius
presulis uanas fore que digne exaudiri uideantur. Ceterum q;
secundo loco secretarius antedictus exposuit graue nobis et ali-
enum uisum est q; ex uiro docto et iuris interprete et in magna
uersato causis prodire deberet. Nosti enim Romanum presu-
lem unicum esse principem cui omnes obedire tenentur Petri
et Pauli locum tenet qui sedet in apostolico trono Christi ul-
carius est qui Romane presidet Urbi. Non est igitur cur se cul-
pam intelligentie nomine uel federis obliget. Neq; sub ditoy
est cum dominis suis federa querere. Nec tu fortasse ita loque-
ris ut Romanum presulem ex intelligentia queras obligare.
quod nosti quantum iura permittant. Sed aduertimus que
petis ipsius causa magna profecto. et que nos aliquantulum
tua compulerint admirari prudentis. Scimus tamen quia cum
amico omnia confidenter agis. Idem et nos facimus. Estimur
respondendo ea fiducia qua tu interrogando es usus equidem
indigna putauimus que nomine Archiepiscopi peterentur.
Nec arbitramur eos bene agere qui Archiepiscopo ea petenda
suadent. quamuis nec sue menti que semper modestissima fuit
talia credimus esse persuasa. Sue namq; dignationi id satis
esse debet. ut antecessoribus suis equalis existat. Neq; illa que
rat que ante centum annos nullus obrinuit Archiepiscopus.
Rectū et laudabile fuit propositum eius. Si neq; Romanum
Pontificem minorem nec se maiorem suis antecessoribus esse se-
lit. Illud quoq; attente considerabit quisquis ecclesie adagunti-
ne presuerit ne Romana sedes cōculcetur aut quouis modo depumet.
Ceterū est enim q; languente capite nequeat membra consistere.

Nec possunt riuli non arescere fonte siccato. Salus ecclesiarum
omnium profecto ex romane sedis precellentia et summa auctoritate
te dependet. Quibus ex rebus non essemus ausi ea quoquo modo
aperire domino nostro que nobis pro intelligentia contrahenda sig
nificasti. sunt enim eneruatus iuris apostolici et nimis profecto pro
iudicii pre se ferentis et illa prefertim que de confirmationibus
pontificalium ecclesiarum attigisti non ignoras ut credimus
qualis sit ipse dominus noster quanta est in eo circumscriptio
quanta rerum omnium notitia. quanta grauitas atque constantia. Et
si enim omnes laudandi sunt quos nouimus Romani presules huc
tamen omnibus preferendum putamus. qui cum uite mundissime
sit et omnia gerat commendatione digna. Lum uero his conditioni
bus predictus est ut falli nullo modo queat. Est enim etate gran
deus uersatusque est in arduis maximisque negociis doctrina ea pro
fulget cui similem nemo est qui audierit in eius antecessore fuisse
Itaque non est facile decipiendus qui cum multa per etatem uide
rit dum scientie lumen dum rerum magnarum experientia coniungit
erit. rideret nos sua sanctitas si quid ei proponeremus doctissimis
eius auribus quoquomodo indignum. atque ob hanc causam non
presumptimus ea sibi referre que tuo nomine nobis exposita sunt
Nec enim sua pietas eos probare solet qui res minus iustas sibi
proponunt. Ceterum ut ad grauamina nationis uestre redeamus si
quid est que emendatione egeat. laudamus id sanctissimo domino
nostro significari nec dubitamus quin sua sanctitas debito modo
prouideat. Illud autem nobis exploratissimum est. Archiepiscopum
scilicet prefatum in optima reputatione apud sanctissimum domi
num nostrum esse fauoremque sibi et oportunitate presidium ab eo
nunquam defuturum. certo scimus aduersus omnes qui sibi molesti
fuerint quod si eius oratores huc uenerint recipientur profecto be
nigne et humaniter tractabuntur neque duras inuenient apostolicas
aures in his que concessu digna petierint quod uero dicis serenis
simum Imperatorem et ipsum archiepiscopum si se cum sancta
sede apostolica inte leperint facile ipedituros aduersantium machi
namenta id quidem credimus et ita factum esse nouimus superio
ribus annis. ac cum Imperator prefatus cum sanctissimo domo
nostro unanimis sit nec unquam ab huius sancte sedis deuotione de

clinauerit curandum est ut ipse archiepiscopus idem agat in qua
re cum tua multum consilia possint rogamus ut in hoc tuos ince
das neruos uelisque doctrine tue nomen in defendenda Romane
ecclesie auctoritate potius quam in oppugnanda clarum facere. sic enim et
magistritate ecclesie recte consules et tibi ac tuis amicis utilitates cres
cent et accumulabuntur honores. Datum rome duodecima Kalen.
octobris. MD. cccc. lvii.

Alixus Episcopus seruus seruorum dei. dilecto filio Jo
hanni Cardinali sancti Angeli. Salutem et apostolicam
benedictionem. et litteris que de partibus Austrie ad cu
riam nostram indies deferuntur intelligimus dilectionem tuam
cum littere ille scriberentur adhuc fuisse in Hungaria de qua re
admirari plurimum sumus cum iam pridem tibi scripsimus et
ad partes Alamanie te conferres eam discordiam pro tua faculta
te sedaturum que inter carissimos filios nostros Federicum Roma
norum Imperatorem et Ladislaum Hungarie ac Bohemie reges
uersatur que quantum periculosa sit et quantum reipublice Chri
stiane damnosa pro tua singulari prudentia non ignoras nescimus
que te causa tam diu retardauerit cum te non lateat non minus
utile fore dictos principes adinuicem reconciliare quam turcorum p
niciosis obuiare conatibus. siquidem notiora multe sunt intestina
bella quam externa et frustra his qui foris sunt resistimus si ab his qui
intus sunt uulnerantur. itaque uoluissimus te qui primum recepisti
litteras nostras ad imperatorem et regem prefatos iter arripuisse
quod quidem fuisset nostro iudicio expedientissimum. Ceterum. cum
nouissime nobis relatum sit dictum Hungarie ac Bohemie reges
circa festum sancti Martini proxime futurum decreuisse Bohemi
am petere ut sibi sponsam suam et carissimi filii nostri Caroli regis
francie uatam conduci faciat et cum ea solemnes ibidem nuptias
celebret pro qua iam fertur oratores misisse. committimus tibi et ha
rum tenore seriose mandamus ut omnibus aliis postpositis ad ip
sum regem quam celerrime te conferas eiusque nuptias tam sui quam
dicti regis francie consitatione nostro et apostolice sedis nomine
ut dictum est tua presentia honores erunt enim ut fama est he
nuptie plurimum excellentes ac magnifice tam respectu personarum

Inuicem contrahentium quarum sanguis clarissimus est et sublimis dignitas que principum qui conuenturi eo dicuntur cum non solum dilecti filii nobiles uiri Buarie et Saxonie duces. Archiepiscopi Brandenburgenses cum coniugibus suis sed etiam carissimus in Christo filius noster Casimirus rex Polonie simulque consortis eius Regina eandem nuptiarum celebritati asserantur inter futuri. Consideramus autem que in tantorum conuentu principum multa tractabuntur in quibus erit tua prescientia nedum utilis sed etiam necessaria. Poterisque in tali conuentione de modis per quos religio nostra contra turcorum impetus defendatur commode tractare et cum sint ibi nonnulli male de fide catholica sentientes eorum malicie ne quid in tanta congregatione nocere possit oportune obuiabis. quibus ex rebus necesse est ut eidem congregationi prorsus interesse cures. et ita modo dilectioni tue iterum atque iterum committimus et mandamus responsum tuum super his que celerrimum expectantes. Datū Rome die prima octobris. Millesimoquadringentesimoquingagesimo septimo. Eneas Cardinalis Senensis dictauit.

NEAS Cardinalis Senensis Henrico senfeleben. S. P. D. Gratissime fuerunt nobis littere tue quibus regium in Bohemiam transitum significasti et nuptias excellenter in Praga futuras. retulimus singula domino nostro sanctissimo quod nos litteras scribi iussit ad Cardinalem sancti Angeli legatum mandans ei ut euestigio Hungaria posthabita ad regiam maiestatem se conferat eius nuptias honoraturus. mittimus tibi litteras ipsas siue breuia sunt rogantes ne graueris quantotius ea sibi transmitters quia pondus habent in se non modicum. De Roman nostro fecimus uerbum apostolice pietati. negat ipse dominus noster decimarum aliquas bullas illi concessas esse. Laurentio roua relle bene a te et consilia et auxilia prestita sunt eum caritati tue magis magisque commendamus rem Cratistlauiensi. episcopi oportune absoluiimus sicut ex Cincellao cognosces. Restat episcopus ipsum nobis in agendis nostris fauorsibilem fore. audies ex Bartholomeo canonico nostro quid actum sit in ecclesia Cratiensi. rem totam tuis commissimus humeris ut ab eo finis habeatur que

dedit initium. gaudemus te de reditu cogitare sed prius cupimus negocium nostri Episcopatus absolui que redeas quod facile fiet si quemadmodum fama est rex Polonie ad Pragam se contulerit. Cura inter cetera ut ea obligatio habeatur in qua magnus magister Pruscie antecessori nostro in quinque milibus florenorum quos mutuo receperat sese obnoxium fecit. Quemadmodum Bartholomeus prefatus plene instructus est. Noua alia hic non sunt nisi que inter Cratinos et Comitem Euerum heri treuge usque ad annum permansure indicte fuerunt. et ab utraque parte recepte quod saluberrimum est et rebus agendis appime conducit. inter regem Aragonum et Sigismundum malarettam concordia tractatur que si sequetur ut spes est res italicas ad modum quietabit. Cale et Roma die prima octobris. M. cccc. lvii.

NEAS Cardinalis Senensis Nicolo Liscio. S. P. D. Iocunde fuerunt nobis littere tue quibus regiam maiestatem in bohemiā transiturem esse cognouimus pie claras sibi nuptias peracturas. Utinam omnia piissimo illi et serenissimo regi ex sententia cedant. credimus conueniente se cum potentissimo rege Polonie et aduentantibus principibus ut fama est opluribus in eo conuentu aliquid tractari debere quod religioni christiane saluberrimum fiat legatus apostolicus sicut sibi mandatum est ad uos si conualebit prorsus se conferet quo cum sapienter erit de re tibi nota tractandum. nam ei non omnia que aliis placent rogamus rem nostri episcopatus Cratiensis si rex Polonie affuerit curandum suscipias. nam uerbo uno sublimitas nostri regis eam absoluet. Stude ut magnificus cancellarius hoc ipsum cordi habeat. Nihil est enim quod dubitemus fieri posse in quo sua magnificentia neruos intenderit suos commenda nos probitati sue eiusque bone ualitudini consule. Nam eius sanitas et nostra et multorum prosperitas est. commenda etiam nos ueteribus amicis et prefertim Cratiensi si affuerit Subernatori dominis de Rofis et domino de Clens. similiterque Scletoni et aliis illius regni proceribus. quorum commoditatibus semper studere prouidimus et uoluntarii. Bellum quod in foribus urbis hanc accusabas tamdiu mansisse heri per inducias anneleo sublatum est

Interes par̄ integra cōponetur turbide fuerunt res nostre hactenus nunc serenescunt ⁊ meliuscule fiunt. Jacobus piccininus in aNarchiam petit transitum Sigismūdo malateste illaturus bellum. sed hoc quoq; incendium extinguere annititur pontifex maximus. quod si pro spe fecerit tota ferme Italia conuiescit ⁊ ad tutandam contra turcorum perfidiam ueram christi religionem liberius intendere poterit hec procopio ⁊ cardinali si assit cōmunicata esse nolumus. Tu uale pro tua cōsuetudine nostri memor.
Ex Roma Kalen̄ octo. aN. cccc. lvi.

NEAS Cardinalis Senens̄ ⁊ Johanni Cardinali sancti Angeli. S. P. D. Cognosces ex litteris sanctissimi domini nostri q̄ necessaria sit presentia tua in nuptiis quas serenissimus rex Hungarie celebraturus est in piaga. ob quā rem quamuis non puto necessarium dignationem tuam adhortari ut q̄ celerrime eo se conferat quia tamen eius rei utilitatem nō solum animo percipio sed manibus quodammodo ut ita loquar palpare uideoz. non possum facere quin tanq̄ seruitor ⁊ filius tuus ea scribam que honorem tuum concernere animaduerto. sane quamuis pietas. D. N. id iudicium de tua dignatione faciat q̄ de uiro prudentissimo ⁊ optimo habendum est ⁊ quamuis omnia que per te facta sunt miro modo commendat. illud tamen plurimum admiratur. q̄ dissidentibus inter se serenissimis principibus Romanorum Imperatore ⁊ Hungarie rege non statim ad scedādas eorum discordias sepositis aliis negotiis properauisti. cuius certum sit illis inter se contendentibus non solum nobilem illam Austrie prouintiam plurimum conturbari sed etiam turcis uiam preberi qua facilius ad christianitatis inuasionem prorumpere possint uidetur igitur mihi admodum expediens q̄ tua dignitas ad pre fata nuptias iter suum acceleret que ut existimatur mense Ianuario aut tardius februario celebrabuntur erit conuentus ille celeberrimus in quo duo reges ⁊ tot principes conuentient. non dubito qn magna ibi tractent̄. ⁊ ut arbitror qnq; principaliter agitabunt̄ in eo loco negotia. namq; cū lites imperatoris ⁊ regis nondum cōposite sint erit cura illoz principū in primis ea sedare in Polonia regē ⁊ fratres scē aNarie theutonicoz agēt de cōcordia

Bohemi de suis articulis curiosi erunt. illi qui sunt in Rheno et res nouas contra sedem apostolicam moluntur non omittent p̄ oratores suos in eo conuentu aliquid attemptare. Postremo etiaz de defensione fidei contra turchos ut mea fert opinio inter tātos proceres sermo fiet. aNagna sunt hec ⁊ profecto tuam presentiaz merito erigunt. itaq; tanq̄ seruitor tuus suadeo ne quo pacto ei congregationi absis q̄ esset ⁊ inhonestum ⁊ incommodum apostolice sedi. q̄ si interfueris complacerebis proculdubio non solum regi Hungarie sed etiam regi francie cuius filie nuptias honoribus obuiabis malis que per nonnullos procurantur ⁊ multa bona opera procurare poteris tam pro pace christianorum q̄ pro defensione fidei cōtra inimicos crucis christi. Piumq; sanctissimi. d. n. desiderium hoc potissimum modo adimplebis ⁊ rem facies tua uirtute dignam. duabusq; maximis nationib⁹ Gallice ⁊ Germanice. simulq; duobus maximis principibus hoc est Imperatori in partuulis sui ⁊ regi francie in filie sue honoratione rem gratam faciens demulcebis capita. Datum Rome die prima octobris aN. cccc. lvi.

NEAS Cardinalis Senensis episcopo Queten̄. S. P. D. Litteris tuis quas amico tuo ad Hispaniam scribis ⁊ letati ⁊ oblectati admodum sumus letati quidē q̄ tempora nostra claris florere ingeniis ⁊ uim eloquentie passim cre scere atq; ad exteras penetrare nationes animaduertimus oblectati autem q̄ in epistola tua multuz leporis multumq; salis inuenimus ⁊ cum omnia que scribis grauis dignaq; philosopho proculdubio sint cum illud nobis precipuam quandam exhibuit uoluptatem q̄ ex emolis Jetro atq; aNopsi quibus ipugnabaris q̄si armataris tuis quibus ⁊ defenderis ⁊ aduersarium ferires uti nouisti. Est enim hoc simile illi quod de Cingilio legimus qui cum crimini sibi daretur q̄ nomen uersus operi insereret suo at hoc inquit q̄ uituperatis laude precipua dignum est tanq̄ ego clauā ex manu Herculis eripuerim. Hoc itidem ⁊ nos de tuo ingenio dicimus. Perge igitur ⁊ florentes eloqui tui uires sepius exerce. sic enim erit inter discretos oratores non uulgare tuum nomen. Vale optime ex Roma. iiii. no. octo. aN. cccc. lvi.

Alirtus e[pi]s serus seruoꝝ dei, dilecto filio Johanni cardi-
nali sancti angeli apostolice sedis legato Salutem ⁊ apo-
stolicam benedictōꝝ ex litteris tuis diei .xvi. Julii da-
tia intelleximus te in partibus istis moraturū per aliquod temp[us]
ut quid agant turci quidue parent facilius intelligas ac nobis et
carissimo filio n[ost]ro regi Hungarie q̄ celerrime significes intellexi-
mus ⁊, antea que gesseras in regno Bosne. Laudamus opera tua ⁊
omnia p[er] te gesta prudenter ⁊ accurate recognoscimus. comenda-
mus quoq[ue] circumsp[er]ctōꝝ tuā ⁊ animi cōstantiam ac bonitates q̄
dū ch[ri]sti dei nostri negociū agit nec labore frangit nō timore de-
icitur neq[ue] periculo ullo a sancto proposito deterret. multa tibi
d[omi]ni apostolica sedes ⁊ q[ui]dem p[ro] singulari uirtute tua p[ro]q[ue] graui-
bus laboribus quos perpe[ss]us es. scimus nos tibi plurimū obliga-
tos. conabimurq[ue] uita comite p[ro] tuis meritis personam tuā ⁊ ho-
norare. nunc tū necesse est ut p[er]seueres in sancto ope p[er]sonamq[ue] tu-
am a labore cepto nō retrahas. sed p[ro] tua excellenti p[ro]uidētia in
his cōtinues que salus ecclesie ex te possit. cūq[ue] ad res fidei cōtra
turcos p[ro]specte dirigēdas maxie necessariū sit ut carissimi in p[ro]p[ri]o
filii nostri federicus Romanor[um] impator ⁊ Ladislaus Hungarie
atq[ue] Bohemie rex inter se recōciliati in turcos arma cōuertāt. Et
q̄ nō quedā dieta inter eos indicta ad pacem tractandā in qua
dilectus filius nobilis uir Ludouicus Buarie dux tanq[ue] media-
tor futurus asseritur. Utile nobis uidetur ⁊ quodammodo ne-
cessariū ut ⁊ tu quoq[ue] eo te cōferas in tam sancto ope n[ost]ro noie
tuas p[ar]tes adhibiturus. Ea propter mandamus tibi ut nisi alia cā-
magis necessaria in Hungaria te retineat ⁊ ad imperatorem ⁊ re-
gem p[re]fatos gressus tuos q̄ totius dirigas eos ad pacem induce-
re coneris. ⁊ omnia facias que tibi uidebuntur ad recōciliatōꝝ
ipsorū principū necessaria. uidetur enim rebus agendis omnino
conducere q̄ tu dictos principes ad eas siue per ipsum duces an-
tuum aduentum pax concludatur siue non. Namq[ue] si pax factā
inueneris q̄ deus p[ro] sua misericordia largiatur. habebis expeditū
tam uiaꝝ qua principes ipsos ad ducendos contra turcos exercitū
efficaciter inuitare possis. ⁊ alia multa sunt in Almania gerenda
que tuā p[re]sentiam exp[er]sunt sin uero q̄ absit concordia nō duꝝ
factā inueneris laborandū tibi erit totis uiribus ut ea p[er]fici pos-

sit nisi enī principes ipsi depositis inter se discordiis ad cōmune
bonum unanimes fiant nō uidemus quid per Hungarias contra
turcos patrari possit laude dignū aut ex[im]atione. uerū q̄ mul-
ta sepe occurrunt in quibus p[er]sonaliter adesse non uales ⁊ tū tuas
diligentiam exp[er]sunt. misimus ad te dilectus filium Laurentiū
rouarellam sacre theologie p[ro]fessorem ⁊ subdiaconum nostrum
quem mittere possis ad ea loca que tu ipse adire non uales. Is. n.
sicut in mandatis a nobis hab[et] quicq[ue] iusseris exequetur ⁊ a tua
uolūtate nullatenus deuiabit insup[er] ut itelligas q̄ nūc in p[ar]tibus
Rheni p[er] electores imperii tractatur facimus tibi copia litterarū
nostrarum quas imperatori transmittimus ut secundum scripta
nostra tuamq[ue] singularem p[ro]uidētiam eo te melius gerere uales
quo fueris de singulis occurrentibus plenius informatus. Datum
Rome die decima quinta octobris. M. cccc. lviij.

NEAS Cardinalis Senen[sis]. Jodocho electo Cratistauē
si. S. P. D. Comissimus aliqua paternitati tue referenda
nostro nomine Bartholomeo canonico ecclesie nostre Carmensif
super rebus ecclesiam ipsam ⁊ antecessoris nostri bona cōcernenti-
bus. rogamus igitur ut sibi in his que nostro nomine dixerit plenā
credentie fidem ⁊ in agendis oportunū fauorē prestare uelis sicut
de tua erga nos singulati caritate plene confidimus. nos autem
ad beneplacita tua omni tempore parati ⁊ uoluntarij sumus. Ex
Roma die .xv. octobris. M. cccc. lviij.

NEAS Cardinalis Senensis Bartholomeo etensi
artium ⁊ medicine doctore p[ro]fisso archiepiscopi magi
tini. S. P. D. reddidit nobis uigandus litteras tuas
que gratissime fuerunt tuam bonam ualitudinem indicantes. Cō-
luissem[us] petitioni tue morā gerere sed nos non decet q̄ primarias
preces impatoris aliq[ui]d acceptare q̄ illas impetrauim[us] ⁊ sepe de-
fendim[us] ⁊ impatorie maiestatis honores tueri debemus q̄ ab illa
promoti ⁊ magnificati sumus. si qua alia in re possemus tibi com-
placere esset id nobis uoluptati. Vale ex Roma die decima octa-
ua octobris. M. cccc. lviij.

NEAS Cardinal' Senen. Petro Noxetano. S. P. D.

Si nō scribimus ad te sepius id facit negotiorum multitudi-
tudo quibus destinemur. simulq; tua humanitas qua
non ueremur abuti. extant apud nos scripta tua quibus satis esse
dicias si quater tibi scribamus in anno hoc nos pigros reddidit.
dabimus tamen 7 sex 7 octo epistolas in annos singulos amicitie
tue. nunc hec prima sit anni huius qua nos bene ualere 7 animo
7 corpore intelligas quibus multa indies emergunt que conturbare
cuiusuis hominis mentem queant. sed nolumus affligere cor nrm
quando nihil est quod nostris subest uiribus reliquum deo relin-
quemus. cuius est 7 nos perdere si uelit 7 saluare. hanc ipse mūdū
machinam cui non esset in esse produxit. cui dubium est ei curam
esse operum que sue fecerunt manus hec tibi pauca scripsisse uolu-
mus rogantes ut tu quoq; leto animo id uite traducas quod sup-
est. optamus te aliquando uisere atq; amplecti. Bene Ciale ex
Urbe. xx. octobris. ad. cccc. lvii.

NEAS Cardinalis Senen. Johanni Campisio placentino. S. P. D. si non scribimus sepe dignationi tue das
ueniam non ambigimus. nam 7 nos Clegio poete igno-
scimus. quibus nunc nos adierit nec nobis quicquam scripserit postquam
cardinalatum accepimus. sumusq; memores legis nostre quando
comendas nobis aliquos huc uenientes. 7 si non respondemus o-
peras tamen nostras illis offeremus. estq; nobis iocundissimum lras
tuas legere 7 illos audire qui a te uenientes bonam ualitudinem
tuam nobis enunciant. cupimus te hic aliquando uidere 7 si paz
spei super aduentu tuo habemus quando iam sedem elegisti 7 ui-
te simul 7 morti. nos modo quod scribamus aliud non habemus
nisi obuisse apud nos Stephanum caciā Nouariē. comunem a-
micum quo cum magna pars anime nostre a nobis abiit. Affecit
nos incredibili merore suus obitus illud tamen consolationi nobis
fuit quod fortem eum in transitu cognouimus nunc enim eiulauit
nunc uerbum emisit non christiano non sapienti uiro dignum ec-
clesiasticis sacramentis deuotissima mente susceptis ad extremum
usq; anhelitum intellectum 7 uerba prudentis hominis retinuit.
sepultus est apud hospitale sancte Marie theutonicorum die. xi.

huius mensis. Ciale optime 7 amici animam in orationibus tua
comendatam habe. Datum Rome die. xx. octobris. ad. cccc. lvii.

NEAS Cardinalis Senensis scue. S. P. D. Step-
hanus noster cacia Nouariensis comunis amicus ad. v. idus
huius mensis animam creatori reddidit. hec scribimus
non ut doleas amici obitum qui more christiano 7 ut sapientem
decur ordinatis rebus suis ex hac luce migravit sed ut congaude-
as illi ad meliorem uitam profecto nobisq; compartiaris tali orbat
societate. cogite q; aliquando de nobis qui hoc in pelago sine ue-
lia remisq; nauigamus. 7 fluctuante nauicula procellarum turbine
parum absq; naufragio absumus. Cellenus hic eses 7 rerum no-
strarum cursum intueris. sed quid querimus ferenda est fortuna
quam deus immittit. Neq; enim dubitandum est quin deo cura
sit huius mundi quem sue condidere manus. si curat igitur que-
cunq; accidunt aut uolente illo aut permittente fiunt hoc nos so-
latur 7 equo iubet animo expectare tempus in quo 7 ad Step-
hanum 7 ad reliquos qui nos precesserunt amicos euocemur. de re
tua audiuit que sit Pontificis sententia. non est cur modo alia
queras. deus ipse opem ferat Johanni Caimo optimo uiro 7 ami-
co tuo nostrosq; diximus de scurifero non esse facturos quod tu
iuberet amicitia nec mutamus opinionem Rogamus te illustri
principi simulq; Nicolao Arzimboldo nos comendes cuius benignas
litteras his diebus accepimus nec dubitamus eum pro uere-
ri consuetudine nos amare. Ciale optime Ex Roma die vigesima
octobris. ad. cccc. lvii.

NEAS Cardinalis Senen. Martino Dapr. S. P. D.
Scripsimus tibi non sine fiducia singulari litteras longio-
res non scimus dare inanis uerba. amamus ex corde ami-
cos his adulari nescimus. crede optime corde loquimur si facultas
ad sit nuncq; decrimus uotis tuis. 7 id certo certius habe quia ue-
tua amicitia nostra solida est. In facto ecclesie Romane illud tam-
tum dicimus quia non leditur caput sine membris. nos hic cura-
bimus ne concordatis derogetur. Deinceps non credimus natio-
nem habere causam querelę si pacta seruentur. De gratia nostra

sive reservatione scripsimus pridem ut nunc repetimus non est animus noster utique quempiam occasione illa nec intendimus concordatis per gratias nostras in aliquo derogare. Vale nos ut loles ama. et Roma die. xx. octobris. MDCCLVII.

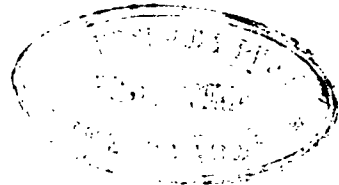
NEAS Cardinalis Senensis, Theodoro Archiepō Maguntino S. P. D. Et Cigādo secretario tuo accipimus litteras dignationis tue cognitio his que cupiebas nos audiuimus sanctissimum dominum nostrum leto animo uotis tuis annuit. Nouit sua pietas quo animo quoue opere tua dignitas superioribus annis romanam adiuuerit ecclesiam et ubi occasio det monstrabit se diligere tuam uirtutem. nos autem in quacunque re poterimus erimus semper et uoluntarii et promi desideria tuis more gerere. Datum Rome die. xx. octobris. MDCCLVII.

NEAS Cardinalis Senensis, Jacobo prologo S. P. Dicit. litteris tuis quas de Montanina et Andrea filia tuis et nepotibus nostris ad nos scripsisti respondimus semel et iterum nescimus an scripta nostra in manus peruenierint tuas ideo hec pauca repetimus ne putes mente nostra excidisse quod illic inuolabilis sedet. de montanina ob res que geste sunt difficile est rectum ferre consilium. intelligimus enim eam monasterium abhorre. matrimonium autem reperire sua conditione dignum difficile est. nos igitur relinquimus tibi hanc pro curam ut sibi persuadeas quid in rem suam sit. si elemus pecuniosi et more quorundam cardinalium abundemus daremus illi et uirum et doctum. At cum tenuis sit conditio nostra uoluntatem potestas impedit ut cumque sit ex paupertate nostra centum illi aureos spondemus quamcumque uiam ingrediatur. scriptoriam apostolicam et Andree tuo et si optamus acquirere tamen non ualemus. nemo enim est qui absque mille aureis eam consequi possit. oportet igitur alias ingredi uias. nos ubi poterimus non deerimus necessitati tue et si deus dabit. ut possessionem Carmiensis ecclesie consequi possimus. Ita nos geremus ut intelligas nos amantissimi fratris locum tenere. Datum Rome die. xx. octobris. MDCCLVII.

NEAS Cardinalis Senensis, Intino equiti Lypio Salutes plurimas dicit. Duabus epistolis tuis gratias nobis egisti super his que tui causa fecimus. cognoscimus nos nec pro debito nec pro uoluntate satisfecisse. sed tua benignitas parua pro magnis accipit. Gaudemus obtrigisse tibi desiderium tuum. nam et tua uirtus maiora meretur. efficit tibi summum pontifex et desideria tuis ubicumque potuerit fauebit satis amicus tuus et noster Stephanus cacia cuius sine lacrimis non possumus meminisse creatori deo animam reddidit. rogamus te ut eius nepotes apud illustrissimum ducem commendatos habeas quibus beneficia sua collata sunt. in nos etiam preposituram unam tenuem obtinimus. uel si nos principi et consorti eius commendare qui ad eorum beneplacita semper inueniemur attentissimi. Datum Rome. xx. octobris. MDCCLVII.

NEAS Cardinalis Senensis Johanni Lisure Salutes plurimas dicit. Amamus probitatem tuam ante promotionem nostram et nunc potissime colimus obseruamusque. Inuenimus enim in te et ueritatem et prudentiam credimus plane illud esse. scilicet aliquos qui uulnerent ut ledendo lucrentur. sed non patietur caput sine dolore damnoque membro. mittimus cum presentibus Alphabetum quod optasti si signatum recipies poteris illo uti et nobis que grauiora erunt significare. habebisque responsa ex nobis que res ipse erigent. decet uiros bonos curare ne unitas ecclesie magno parte labore iterum scindatur. de concordatorum obseruatione sollicitissimum. damusque operam ne uiolentur. amide pro quo scribis si inueniet fuisse in possessione tpe concordatorum habebit pacem. idque. d. n. nobis comisit ingredi. Vale optime et scribe nobis frequenter nam litteras tuas quasi personam tuam intuenimur. Datum Rome. die. xx. octobris. MDCCLVII.

NEAS Cardinalis Senensis Leodrisio Crubello salutes plurimas dicit. Affecerunt nos haud modica uoluptate uir pisanus et amice singularis lre tue quas ex Mediolano. xvi. Kalen. sperabis ad nos scripsisti legimus. Johannis crisostomi epistolam que ex athica Romana fecisti. nesciebamus te et athena greci sermonis gnarum esse. prius traslatos hac uidimus que te grece doctum audiremus.

tanto te magis estimamus quanto maius est duas linguas q̄
unam nosse. non est nobis iudicium de grecia ad q̄d latine scrip-
tum est e greco uersum si quid est quod sentimus ad modū lau-
dabile est tersum suae nitidum. Gaudemus te huc doctrine p-
fectum et laudari ab omnibus tua scripta habeant. At quod de
nobis iudicium facis longe maius est q̄ nostra exigant merita.
nos cinus nos ipsos nec fallimur cum laudamur q̄ ad cardinala
tum euecti sumus diuine miserationis est non nostre uirtutis nō
omnia dei cōsilia humana potest inuestigare cogitatio. sepeq̄ ad
nostram ruinam tendunt que nos qua felicia uel cupimus uel ad
miramur neq̄ dignitas cardinalium tantum in se bonum habet
quantum pre se ferre uidetur. 7 quidem nobis qui tante glorie im-
pares sumus instar est potius miserie q̄ felicitatis. Itaq̄. probe
ad nos epistolam de exilio. misisti ut. solamen nostre calamitatis
ferres aliquid. egenus enim consolatione non parua. Nam sicut
prestantissimi patres inter. uiles utulant homines ita 7 ignaui no-
strisq̄ similes quasi e patria fugati sunt cum cetui admiscuntur
probatissimorum. Idq̄ nobis accidit in sacrum collegium accersi-
tis in quo trementes. uinimus. fapit deus ut si non implemus ho-
minum opiniones omnium et saltrem nos confundamus eos qui
de nobis bona predicant. uiri prestantes 7 tuo nostro singulares
Nicolaus Arzemboldus Meus. curtensis dum non cōmendant fa-
ciunt magis q̄d se decet q̄ quod nos meremur Stephanus cacia
Nouariensis ad quem scribebas diem obiit nos loco suo tuas le-
gimus litteras. amauit te ille 7 amat proculdubio in paradiso ui-
uens. non enim perit anima cum a corpore abire. neq̄ uiri boni 7
Stephano pares ad inferos migrant dum satisfunguntur. sed re-
cta uia celū petunt ei seruituri eoq̄ fruituri a quo receperunt esse
Ex urbe Roma die. xxii. octobris. ad. cccc. lvii.

NEAS Cardinalis Senensis Nicolao Arzimboldo.
S. P. D. Mille annis tacuisses nihil ad me aut de
me scribens nihil tamen de nostro erga te amore di-
minuissimus. neq̄ enim nos laet quocumq̄ in statu sumus nos ca-
ros esse 7 amatos in mente tua. accepimus mō litteras tuas q̄bus
amicum Comanum nobis commendas erit nobis cure causa sua

7 intelliget si opus fuerit tuas cōmendationes sibi fuisse utiles
hic cardinalatus quem sine ullis meritis consecuti sumus nulla in
re nobis uoluptati est nisi ut aliquando prodesse possimus amicis
nostris inter quos tua probitas precipue habet locum tuum est
igitur ut opera nostra confidenter utaris. cupimus tibi consortiq̄
7 liberis bene esse. Vale optime 7 nos quando facultas sese exhibz
dño duci cōmendatos effice. Ex Roma. xxii. octobris. ad. cccc. lvii.

NEAS Cardinalis Senensis Francisco philelpho militi
7 poete. S. P. D. Carmen tuum insignis eques 7 optime
poetarum accepimus simulq̄ litteras materno scriptas
eloquio fuerunt itaq̄ iocunda ab amico missa 7 condita salibus
in carmine plus aliquid est q̄ nobis conueniat numq̄ nos id som-
niauimus quod tibi de nobis polliceris. neq̄ grandia hec sine pre-
sagio uel fatum uel somniorum eueniunt nostra fors maior est uir-
tute nostra. stulti sumus si uolare altius ambiamus. sed inest
tuis uersibus incredibilis suauitas que nos etiam adulando dele-
trauit quod queris de parallelis plutarchi uanum est. petierunt
omnis nemo est qui de his loqui noxit. naufragium passe sunt lie-
tere 7 quidem apud rhodum ubi neq̄ reliquias relegere nauas li-
cet. tu si more tuo sapias amisso libro non adicias ut animum cru-
cies apud reuerendissimum Cardinalem de columna uidimus 7
legimus Stortiada tuum opus tersum 7 dignū quod piscis poc-
matibus annuerentur. 7 tu fraucisci ducis qui gestas res decanta-
res dignus eras 7 illius uirtuti tua musa debebatur. si tamen dig-
nis ille te premiis prosequit 7 egere uetat si secus agit hortamur
fistule ut ceram admoueas nam maius illi tua taciturnitas q̄ sua
tibi tenacitas detrimentum prestabit. Vale 7 nos ama ut soles.
Ex Urbe. xxv. octobris. ad. cccc. lvii.

NEAS Cardinalis Senensis Johanni Cardinali san-
cti Angeli. Salutes plurimas dicit. Accepi ex ista ri-
no litteras tuas. scripsisti nos hic omnia bene agere
putari id ironice dictum esse. nūc ironiam omnem abuisse cor-
dis. cedo uincitq̄ do manum de re altera Bohemica non est
opus q̄ mō disputem⁹. liberis non litteris esset agenda 7 tandem

sua cuius sententia remaneret uellem dignatio tua in Germania potius quam in Hungaria degeret. idque putarem utilius res perniciose agitantur qui contra nos sunt Gallicanam appetunt sanctionem qui nobiscum sentiunt papatum ex apostolica sede requirunt tua prudentia multum utilis est ad obuiandum prius quam uulnus infligatur. sunt quidam de hic stantibus qui se omnia uno uerbo modificaturos aiunt si cum imperio ad partes illas emitterentur sed ita est humana conditio omnes plures apud nos ipsos quam apud alios sumus cum uerba fiunt de tua prouisione apud Pontifices maximum abunde se sua sanctitas tue dignationi necessaria ministrare affirmat de beneficiis Hispaniis scis non dubito meam uocem esse tenuissimam qui nec senensis impetrare ualeo. noua sunt apud nos sicut heri et nudius tertius. Rex Aragonum classe ingenti dum Liguribus minatur Etruscos territat. Jacobus piscininus obidionem tenere fertur contra pergulam Sigismundi opidum sed metus est maximus ne Sigismundus et ipse simul conuenientes iussu regis contra Senam proficiscantur diuisionibus laborantem nam finito Octobri non est Jacobus amplius senensibus obligatus. nec alia modo comendo me reuerendissime paternitati tue ad eius mandata paratum. Et Roma die secunda Nouembrii. M. cccc. lxxii.

NEAS. Cardinalis senensis Procopio Rabensteinano. salutes plurimas dicit. Presumptio fortasse nostra est quod tibi in patria inter necessarios inter dulces amicos constituto litteras dantes ab illis te auertere ad scripta nostra confidimus sed sumus etiam nos amici et timemus ne inter delicias tuas obliuisci demur. quod si presumimus nimis presumptiones caritas peperit. tibi certe non erit facultas quin uiso epigrammate nostro ad interiora transeat inquirenda. scis enim quod non frustra solemus scribere. sed quid est dicis magnum est. scis quanto labore conclusionem ex apostolica sede in re bohémica deduximus. scis quot sint aduersitates et magni et rubri capitis. nunc tempus est ner uos intendas tuos et operam des. dum rex apud te est. cudito ferrum dum calet et nobis quam celerrime scribito. qui nunquam in sancto illo opere deerimus. nescimus enim Cardinalis sancti angeli

pater optimus ad te uenturus sit. Quemadmodum papa sibi mandauit crederemus dignationem suam utile esse in tanto conuentu quod deus concedat. rogamus te ut in causa Ciarnien. eos fauores nobis prebeas quos speramus. nam Iurico tibi notus nobis aduersatur et habet fauorem regis Polonie. Italia satis quiescit sed metus maximus est ne finito mense Octobri Rex Aragonum Etruriam infestis signis terra marique petat. nam et classem habet ingentem et Jacobum piccininum cum exercitu misit in Anarchiam. deus meliora promittat. in causa Olomun. censi faciemus contemplationi tue quecumque poterimus. tu autem deinceps curato ut littere regie ad Papam dirigende in causis episcopalibus ad nos transmittantur et sic poterimus magis prodesse. nam cause illis committi solent qui litteras regias presentant et ita nunc factum est cum dominus Papiensis illas habuisset. Expedi igitur post hec considerare qui sunt illi quibus littere committuntur afferende. Lupinus ut nos maiestati regie et magnifico gubernatori sepius commendes. Vale optime. Et Roma die secunda Nouembrii. Millesimoquadringentesimo quinquagesimo septimo.

NEAS Cardinalis Senensis Henrico sensleben Salutes plurimas dicit. Littere tue vigesima septima septembris scripte hodie nobis reddite sunt. cognouimus apud uos rerum gestarum ordinem sed post bellum erit aliquando paci locus. Rousella si commendauit amicum non miramur.ambo gallizant ardet homo incredibili desiderio ut theutonicus uideatur et theutonie rector Rex si sapiat is uertur cum quibus salis comedit modium. Cardinalem sancti angeli probatissimum patrem cupimus Albaniam reuifere et consulere rebus agendis. mittito sibi litteras apostolicas super facto Ciarnien. ecclesie in fauorem nostrum et contra Johannem Iuricones curato ut sibi quam celerrime tradantur ne nostri procuratores impediantur circa possessionem si quis per mendacia regem detineret scribendo quod papa spes daret pro Iuricone. Comendam tibi Paulum legendorff ut iuues eum in adipiscenda possessione decanatus glogonie maioris quem sibi conferri fecimus. bonus uir est et oī fauore dignus

Si placuisset tibi Olomuncenſi. eccleſiſ idēq̄ tuis litteris intellegi
mus nihil omiſſiſſemus ad honorem tuum procurandum. ſed ui
ſum eſt reuerentiam tuam non habere in ea re animum ideo ſup
ſedimus ne credentes placere diſpliceremus. hic non ſunt noua
memoſtatu digna niſi q̄ piccininus iam eſt in adarchia ⁊ obſidet
locum cui nomen eſt per gula Sigismundi malateſte. prefectus
Crbis egrotat ſed conuſaliturus creditur. Vale optime Et Roma
die ſecunda nouembriſ. ad. cccc. lvii.

NEAS Cardinalis Senenſis Johanni Rode ſecretario
regio. S. P. D. facis probe q̄ ad nos ſepe ſcribis. oſten
dis enim te noſtri amicum ⁊ uoluptate nos officiis ornariſ
ſimo dicendi genere regiam maietatem nihil credimus non iuſte
non prudenter egere. tum quia ſuapte natura in bonum fertur.
tum quia ſtipatus eſt conſiliariſ optimis cupimus eius nuptias
fauſtas eſſe ⁊ orbi futuras quales ſperantur. commendate Roua
rellam in ſuo reſeſſu hominem de quo ſcribis. nihil miramur. am
bo Parisiſ ſtuduere. ambo gallizāt. ſed maior ille rectorē ſe Ger
manie ⁊ patrem regis uideri uult. regis uero maietate ſi more pa
trio utetur illis ſe credit quibus cum ſalis modicum edidit ⁊ ſmi
cicias ueteres preponet nouis. Gaudemus te conſecutum eſſe be
neficiū ⁊ iam deniq̄ alligatum ecclēſie. uidebimus procul te ma
gnū ſi uiderimus. es enim apud eum regem qui tue uirtuti de
bita non denegabit premia. tantum perge ut cepiſti. ⁊ ab optimo
regis latere nunq̄ diſcedito cui ſi nos aliquando cōmendaueris
dederiſq̄ facies quod de tua erga nos caritate non dubitamus.
Datum Rome die ſecunda nouembriſ. ad. cccc. lvii.

NEAS Cardinalis Senenſis Nicolao liſcio. S. P. D.
Credimus te miro perfrui gaudio in Eobemſam reuer
ſum. Rogamus ne deliciae Pragenſes memoſtam tibi no
ſtri auferant. ſed cures potius quomodo res inchoate concordie
ſuum teneat curſum ⁊ nobis reſcribas perſepe. cauſam quoq̄ Cier
mienſi. ecclēſie tanq̄ tuam tibi commendamus neq̄ enim nobis ſi
ne te frugifera erit. ſtude ut frequentibus litteris ex curia regiſ p
curatoris noſtri ad poſſeſſionem capiendam miſſi iuuamen hēant

⁊ confundantur tuo patricinio qui nobis aduerſi ſunt. uidebis q̄
ſcribimus magnifico Cancellario cura ita fieri ut cupimus ne plo
apud regem ualere uideantur qui iuniores ſunt in eius gratia cre
dimus te plane intelligere que dicimus. noſtra Italia tunc quiet
cit. ſolum Genuenſes cum rege Aragonum. lites habent. ⁊ Sigif
mundus malateſta contra quem miſſus eſt. Jacobus piccininus.
ſed magnus timor eſt ne Sigismundus ipſe cum comite Jacobo
conueniens aduerſus etruſcos noſtros incendium uertat. ⁊ regia
clafſis thelamonem aggrediatur nam id iam homines auguriari
uidentur cetera apud nos quieſcunt. Vale optime ⁊ ſerenitati re
gie ſimulq̄ gubernatori nos aliquando commende. Et Roma die
ſecunda nouembriſ. ad. cccc. lvii.

NEAS Cardinalis Senenſis Udalrico Riedrer. S. P.
D. Miramur non eſſe reuerſus ad te eum cui mutuas de
dimus pecunias cum in cauſa Jaurineſi. ab imperatoria maietate
te fuiſſet miſſus. ſi quid de eo audiueris uelis procurare ut nobis
fiat ſatis de tua diſpenſatione faciemus cum domino conectorē
quantum erit nobis poſſibile quia cognoviſſimus nos obligatos in
omnibus morem gerere uoluntati tue. quantum facultas adefſt. fu
iſſet tamen neceſſe. ut aliaſ tibi ſcripſimus intelligere quid ſit tibi
opus. cum de prioribus diſpenſationibus noticiam non habeamus
in cauſa Carmienſi. credimus iam te expediuſſe nuncium noſtrum
ſi quid ſiendum deinceps cauſam illam amicitie tue cōmendam⁹
gaudemus reuerendum patrem dominum Surcenſem libertati
reſtitutum eſſe. ſed dolemus graui eum pecunia mulctatum. Sue
ſapientie fuit equo animo tollerare. huius mundi conſuetudinem
in quo nihil eſt certi. cupimus tandem pacem eſſe inter Ceſares ⁊
regem quam deus ipſe largiatur. nos hic alia non habemus noua
niſi q̄ rex Aragonum comitem iacobum piccininum contra ſig
mundum malateſtam miſit ſed multorum opinio eſt illos duos
duces concordiam inter ſe habituros iunctis uiribus contra Se
nam ituros. neſcimus de futuris iudicare. clafſis magna regis
Iptrenni nauigat equos ⁊ dum Genuenſibus minatur ſenenſes
ſimul ⁊ Florentinos territat. reliqua omnia conquieſcunt. hec im
peratorie maietati ſignificare poteris. noſq̄ ſibi cōmendare ad

eius semper mandata paratos. Datum Romæ die secunda No-
uembrii. *AD. cccc. lvii.*

NEAS Cardinalis Senensis Johanni Hinderbachio.
Salutes plurimas dicit. Accepimus litteras tuas que no-
bis gratissime fuerunt gaudemus tibi bene succedere utinã
7 pacem in cõmuni haberes. expectamus fratrem tuum ut q̄cito
redeat 7 Ambrosio satisfaciatur qui nos sepius in causa pecuniaria
molestat de perchtscaden expectamus tandem aliquid grati au-
dire. cõmendamus tibi ecclesias nostras in Grece 7 in Hyring.
ut tuo fauore iuuentur 7 nobis deniq; utiles esse possint. similiter
7 Jacobum nostrum suchzer tibi cõmendamus in agendis suis.
Lupinus ut nobis sepe scribas 7 nos imperatozie maiestati com-
mendes in prepositura tua usq; modo nihil sentimus aduerse. si
quid senserimus erit nobis amici cura ut debet. Alia nõ occurrũt
Cale optime. *Ex Roma die secunda Nouembrii. AD. cccc. lvii.*

NEAS Cardinalis Senensis Ulrico episcopo Surcen-
si Salutes plurimas dicit. Quamuis permolestum nobis
est q̄ addidimus de magna pecunia tibi imposta gaude-
mus tamen q̄ carcerem euasisti 7 libertas tibi tandem par-
ta est si qua sunt que tui causa facere possumus habes nos in omne desi-
derium tuum 7 pronos 7 uoluntarios 7 illi sumus in amicitia qui
semper fuimus. rogamus ut equo animo feras fortune nouercan-
tis impetum quia hic est mundi cursus. 7 is recte utitur eo qui mi-
nus mouetur aduersis. Cale optime. *Ex Roma die secunda No-
uembrii. AD. cccc. lvii.*

NEAS Cardinalis Senensis Johanni Nibili. Sa-
lutes plurimas dicit. Iocunda sunt nobis omni tem-
pore scripta tua quibus Germanica negocia pate-
facias quamuis non ea sunt que uellemus deus aliqua
do finem imponit diutine calamitati 7 consanguineos regis non
sinet inter se odiis amplioribus deflagrare. Italia nostra non mi-
nus q̄ Germania discors est ubi semper aut figet bellum aut bel-
li metus instat de beneficiis postulari. Olomuncen. non uidemus.

quid fieri pro te possit cum postulato referuari petantur ob eccle-
sie tenuitatem procurauimus conferre tibi iam dudum canonica
tum Cratisslauien. quod tibi Cencelauis exposuisse debuit. si Car-
mensem consequemur ecclesiam erimus tui in primis memores.
7 dices nos te proculdubio amauisse. Cale 7 serenissime Impera-
trici cõmendatos nos facito. Datum Romæ die secunda Nouem-
brii. *AD. cccc. lvii.*

NEAS Cardinalis Senensis Johanni troster. *S. P. D.*
Scripsimus tibi per Nicolaum Creuil quid fecerimus in
re Caradien. patris optimi respondisti nobis omnia bene se ha-
buisse fuit id nobis gratum. sed accepimus postea Rouarellã uer-
bis suis omnia in honorem alteri transulisse q̄ nos ipsi feceramus
7 pomposum illũ uentosum ac fumo plenũ que; optime nosti om-
nium rex auctorem dixisse. credimus patrem illũ sapientem non
plus credere uerbis q̄ necesse sit 7 optime nosse q̄ sit natura Gal-
lorum quos necesse est cacumina petere ut inde clamantes meli-
audiantur. sed ista quorum uelint proumpant delabanturq; nos
quod sumus erimus erga Caradiensem ep̄m. tu cura ut ualeas
7 uobis q̄ sepiissime scribas cuius litteras scimus ueraces esse. Da-
tum Romæ die secunda Nouembrii. *AD. cccc. lvii.*

NEAS Cardinalis Senensis Andree Cicomiti. *S. P. D.*
Accepimus hodie litteras tuas antea uero nullas obitu;
reuerendi patris episcopi Nouariensis una tecum de plo-
ramus deus illi miseratus sit 7 locum pacis dederit. uellemus au-
dire de te meliora 7 omnia tibi ad uotum succedere. nam te loco
fratris amamus cuius amicitia quondam dulcissima fuit 7 nunc
gratissima recordatio miramur magnificum scaramutiam non te
fraternis oculis intueri. scribemus sibi 7 pro uirib; nr̄is hortabi-
mur ne carmen suam deserat. Laudamus magnificum Alexandz
qui tibi non deest 7 nomini tuo satisfaciatur cuius esse liberalem.
nos si quando pinguior fortuna resperit non dabimus obliuioni
Andrã nostrũ cui 7 pro sua uirtute tenemur 7 quia ex illa domo
natus est cui debemus omnia pro beneficiis que inde accepimus.
Cale *Ex Roma die tertia Nouembrii. AD. cccc. lvii.*

NEAS Cardinalis Senensis Johanni de Iisura. Sa-
lutes plurimas dicit. Non potuimus dispensationem
pro amico tuo obtinere super bigamia. difficilem eam
rem summus pontifex arbitratus est pro eo qui contra concordata
ueterari dicebatur. fecimus uerbum domino nostro. mandauit
sua sanctitas ut uocato iudice cause precipereamus ne ulterius pro
cederetur. Iudex erat Bernardus de Busco quem nosti. uocauimus
eum et uoluntatem summi Pontificis sibi notam fecimus
is pariterum se ait ubi constiterit illum contra concordata ueterari.
et nunc id discutitur quantum nostre facultatis erit non uolabitur
concordia nationis pro cuius honore semper pugnabimus
per Ligandum secretarium adaguntini misimus tibi alphabetum
et nunc duplicem si forsitan illud non recepisti. poteris scribere
mentis tue conceptum et consulere ecclesie necessitati notum nobis
est acumen ingenii tui. multumque tuo iudicio deferimus.
labore tuo nostroque si licet dicere quietem consecuta est ecclesia
nostris diebus apud Germanos. Faxit deus ne lacerati uideamus
quod aliquando resarciuimus multa rumor afferit et Germanos
fieri Gallos. mutatione contendit nobis uia salubrior esse
uidetur qua patres nostri ambulauerunt. sed noua temptabuntur
itineraria. noua quoque pericula imminuntur. nec facile sua in deo
cesi quisque Pontifex papatum habebit et sunt qui querunt et eius
rei causa nigrum. in candida uertunt. sed tu bene. Tale audies
uocationem oratorum principum que hic facta est utinam ea aliquid
boni pariat. Datum rome die quarta nouembris. Millesimo
quingentesimo quinquagesimo septimo.

NEAS Cardinalis Senensis Johanni Lolner
Salutes plurimas dicit. Accepimus litteras tuas
pro quibus tibi gratias agimus qui nostris in rebus
fidei sollicitudine uteris. grauamus te sed non
potest fieri quin amicorum utamur opera et nos aliquando si deus
dabit aliquicquid pro te faciemus. expectamus Linacuz qui ueniat in
facto prepositura et quantum in nobis erit concordabimus cum decano
que postquam promissa est nolumus retrocedere. ob prebendam Wormaciensem.

Scriptimus ut Petro morem gereres. habita aliqua recompensa
nescimus quid ille fecerit tecum. Idem quoque de prebenda colle-
giate ecclesie sentire cupimus quomodo se habuerit ille cui pro-
missimus cedere. quod nouissime acceptata sit alia prebenda nomine
nostro non placet. uolumus esse in pace cum istis paruis beneficiis
nec intendimus si possumus cuiquam esse molesti. beneficia quoque con-
tra concordata nolumus acceptari id est monasteria et utinam pos-
semus facere etiam sine prepositura. quod nollemus illi nationi quo-
uis pacto displicere sed necessitas urget si statum tenere debemus
conuenientem et reputamus nos esse Germanos tanto tempore
illi nationi seruiuimus quod si natio illa prosumus nos excludere uult
feremus equo animo nec minimum beneficium amplius in illa que
remus quod de benignitate illorum prelatorum non arbitramur
esse. Tale est Roma quarta die nouembris. M. cccc. lvii.

NEAS Cardinalis Petro Lno. S. P. D. Grate fuerunt
nobis littere tue quibus nouitates Germanicas significasti
sibi et dictarum institutiones. scimus nos esse tibi caros quod
omnia ut amico comunicas. Estque nobis non parua uoluptas te
tenere memoriam ueteris amicitie. Mellemus nationem tuam uti
sano consilio et non repente ad nouitates prorumpere. multo labo-
re parata est pars ecclesiastica facile rumpetur si uolueritis. Et erit
non nobis solum damnosa sed etiam uobis et cum uoletis resarci-
re non poteritis leuiter quod nobis dicitur imputari de reseruationibus
ac pensionibus. nescimus id sibi uelit nisi fortasse de uno mo-
nasterio prope constantiam quod impetrauit prothonotarius de
lapide in quo pensio nobis centum florenorum assignata exiit.
Id ille aiebat placere principi patrie nec erat contra concordata
cum electio ibi canonica non fuisset. De alia pensione nunquam nos
intromisimus. de reseruationibus est uerum quod habemus bullam
pro duobus milibus florenorum credebamur nationem illam non
egre ferre si nos qui in ea nutriti sumus tantum illic in beneficiis
haberemus. et nihilominus diximus pape et scripsimus Archiepiscopo
adaguntino. Treuerensi. et Coloniensi nos illa bulla nullatenus
uti uelle ubi concordatis cum natione aduersaretur. Itaque nescimus
cur uobis aliquid imputari possit. Comendam tibi unionez

ecclesie ut facias quomodocumque consueuisti quia nihil pace melius
contra prutenos sedes apostolica usa est suis armis. restat in uos
uestris utramini. Siqua in re natio ipsa grauat potest recurrere
ad sedem apostolicam. crede non spernentur preces sue. Fuimus
locuti Sanctissimo domino nostro de iuramento tuo. sanctitas
sua uiue uocis oraculo nobis dixit quod iuramentum illud suspēdebat
ad effectum ut possis Romane ecclesie utilius seruire. et ita pote-
ris affirmare te non esse obnoxium iuramento. Age igitur ut con-
sueuisti nos semper inuenies paratissimos ad ea que tibi grata
sunt et in te nationi utilia cupimus ut nos commissos facias prin-
cipi Marchioni Alberto cuius episcopie uirtuti animam debemus.
Date ex Roma. die septima nouembrii. Millesimoquadringente-
simoquinquagesimo septimo.

NEAS Cardinalis Senensis Johanni Cardinali
sancti angeli. Salutes plurimas dicit. Ex Buda iteque
litteras tuas accepi colendissime atque optime pater
ex quibus didici non comperto apud austriales rege dignationem
tuam cum in iaurinum uenisset retrocessisse. non est mihi dubium
quocumque agis optio consilio fieri. Turbines illarum partium nondum
esse sedatos et publica et priuata causa moleste fero. sed nouit deus
sine cuius nutu nihil agitur quid rei christiane expediat. quod re-
deas in Germaniam pragamque petas et proba et laudo quod times
in re bohémica credito nihil ego temptabo sileo et silebo. quamdiu
uolueris. non tamen adulabor. non sum in opinione tua ut scanda-
lizari Teutones in illa re putem. sed quamuis mihi non persuades
non tamen plus mihi quam tibi credo. cedo et captiuo ingenium meum
et ubi non est ratio auctoritati consentio. illud tamen uaticino nuncquam
uel tua dignatio uel mea priuata Bohemiam ex integro aposto-
lice sedi unitam uidebit. atque ego utinam fallax sim uates et inue-
niar in hac prophetia uanus. de rebus nostris nihil est quod scribam
memoratu dignum. Ceterum cum comite Euerso sicut heri et nudius
tertius bello sese agitant concordia sepe quesita nondum inuenta
est. cardinalis eius familie abest neque se tutum Rome arbitratum
apostolica pietas eo est uultu quo fuit dum abiisti. prefectus Ur-
bis et grauissima febre conualuit. piccininus et regno Neapolitano

cum copiis suis in agrum picenum profectus sigismundo malate-
ste bellum intulit. castellaque nonnulla ibi ademit. Senenses a re-
gis classe ad modum opprimuntur. Legatus archiepi in dies et
peccatur cancellariam initurus que scribam non habeo plura. com-
mendo me reuerendissime dominationi tue rogans ut si Regem
Hungarie ad eas apud eam causam ecclesie mee Carnieci. adiuues
nam is cum rege Polonie plurimum potest. Et Roma die decima
septima nouembrii. Millesimoquadringentesimoquinquagesimo
septimo.

NEAS Cardinalis Senensis. Poggio Florentino
Salutes plurimas dicit Rure datas poggio amantif-
sime tuas litteras accepimus que nobis et iocundita-
ti et uoluptati fuerunt. neque enim alius est usque hominum cuius scri-
pta libentius quam tua legamus. est enim in eis et dicendi ornatus et
sine quo sacrificium ueteres noluerunt debiti salis condimentum
gaudemus te bene ualere et inter rusticandum philosophari. utinam
et nos par uita teneret. sunt qui egre ferunt inter rusticos uitam
agere ex quibus nihil queant discere. nobis autem molestum est in-
ter eos uersari quos nihil docere possumus. tedet semper discere
et magistri uoces omnibus horis auribus inculcari nostris. quod si
alterum eligendum sit auditores libentius quam doctores feremus. nam
si pueris molestum est semper audire quid senes agant poeta insi-
gnis in opere initio Semper ego inquit auditor tantum nuncquam ne
reponam uersatus totiens rauci thescide codri. multi sunt hodie
et codri et trasones quos audiri inuiti cogimur et nihil discentes dis-
scere. nos igitur te felices dicimus qui apud eos eum traducis qui te
plane sapientem fatentur et audiunt percupide quamuis quocumque
in loco fueris. idem tibi accidat necesse esse. cuius etiam apud pa-
tres nostros non laudatissimum fuit. ad oblationes tuas nihil mo-
do respondemus cum prioribus litteris et quo loco te habeamus
et quales erga te si nus abunde a nobis scriptum fuerit. credimus
te arbitrari nos et tibi et tuis esse deditissimos. quod si eo es animo
nihil falleris. nos de te nobis omnia persuademus. Date ex Urbe
Kalend. decembrii. Millesimoquadringentesimoquinquagesimo
septimo.

NEAS Cardinalis Senen. Federico Imperatori. S. P. D.
D. Accepi litteras tuas ex Bartholomeo canonico Car
miensi procuratore meo qui scribit mihi circa negocium meum be
nignissimum et humanissimum habuisse responsum. nam ut retulit
sibi Cisticus Ridrer tua maiestas litteras requisitas ad Serenissi
mum regem Polonie mei causa scribi iussit. fecit tua clementia ut
consuevit erga me seruulum suum cuius auxilio atque fauore ad Car
dinalatum eleuatus sum. sed seruauit etiam suam in me consuetu
dinem Cancellarius Cisticus Celseli qui rogatus et interpellatus
multis uicibus quas iussus erat litteras expedire contempsit. et pe
trauit procurator meus. vi. diebus et tandem sine litteris tue ma
iestatis recessit. ob quam rem negocium meum magnum patitur
detrimentum. cum uideo tuo fauore priuatus. nescio cur me ille
adeo prosequitur. Nam si ego illam ecclesiam non obtinero non
tamen aliquis amicus suus eam adipiscetur. supplico igitur ut tua
clementia per aliam Cancellariam litteras requisitas expediri iu
beat et deinceps si quid occurrat in ea causa. scribendum in cancel
laria Austrie. dignetur mansuetudo tua id committere expediendum
nam ego Celseli gratiam inuenire non possum. nescio sua an mea
culpa. ego his diebus consanguineum suum apud Pontificem mari
mum adiui. et cum illi deesset pecunia in domo mea alui donec
expediretur. Deus sibi meliorem mentem prebeat. Nouis istarum
partium hec sunt. Ursini et Comes euerus adhuc bello se uerant
Comes Jacobus piccinus Sigismundum malactam armis la
cessit. Rex Aragonus Benuenses classe premit et in Riparis Ge
nie plura oppida uicini tractatu cepit. Papa sospes est et ad rem
contra Turcum feruentior indies assurgit. Et orienti certum est
nuncium allatum Turcos apud Anitilenem bello uictos fugatosque
esse. Alia non occurrunt facio me commendatum sublimitati tue. ad
eius semper mandata paratum. Et Urbe die. xxi. Nouembrii.
M. cccc. lvi.

NEAS Cardinalis Senensis Johanni Nibili. S. P. D.
Accepimus litteras tuas quibus rogas ut preposituram
Brunensem tibi impetremus uoluissimus non fuisse preuentam
amicitiam tuam fecissemus pro te quod nostre uires potuissent.

Nam te sincere amamus et fratris habemus loco. sed iam circiter
menses tres elapsi sunt quod dominus Cencelsaus bohemus cum
hic esset orator dominorum de Rosia eam in nostra presentia a do
mino nostro petiuit et papa nobis commisit ut adueniente tempore
sibi ad mentem deduceremus itaque non poteramus fidem nos ser
uare. Meri a prepositura Cencelsao collata est quamuis maiestas
regis referuari illam postulare cuperet rogamus igitur equo ani
mo feras quod factum est. nos deinceps curabimus pro uiribus
tue uoluntati morem gerere si quid occurrat in quo possumus ad
inueniendum esse. nam certe anxii sumus pro tua uirtute tibi non esse
prouisum. si obtineremus Carniensem ecclesiam ibi aliquid tibi
pingue concederemus. sed res longa est atque perplexa. Agimus
tibi gratias quod nouitates istarum partium nobis sepe numero scri
bis idque ut sedulo facias rogamus. Datum Rome die. xxi. No
uembrii. M. cccc. lvi.

NEAS Cardinalis Senensis Johanni Inderbachio. S.
P. D. Accepimus ex litteris Bartholomei canonici Car
miensi. procuratoris nostri litteras in causa nostra petitas
quamuis a Cesarea maiestate concessas non tamen obtentas fuisse
quoniam cancellarius eas expedire suo more neglexisset. ob quam
rem Bartholomeus quamuis sex diebus expectasset sine illis recessit.
et licet Artongus illas ad nouam ciuitatem asferre debuisset
nihil tamen factum est. non miramur de cancellario. ille enim sua
erga nos seruat consuetudinem. sed miramur te passum esse res
nostras in manus illius peruenisse qui nostri et nos et illum. poterat
insuper cum eius cunctationem uidebas Cesarem accedere rei
nostre alio modo consulere. nos hic nullam habemus aliam curam
quam Cesari et suis morem gerere et scimus nos id esse obnoxios face
re. neque cessabimus uita comite equum tamen putamus aliter nos
in curia Cesarea tractari. et cum non dubitemus principis gratias
habere non possumus non uehementer admirari ita rem nostram
esse neglectam. Ceterum cum preterita reprobendi facilius quam cor
rigi queant. rogamus deinceps nos patiaris quod nos tangit ad
imperiale deferri cancellariam et cum nos hic uestri simus. uos
illuc non sitis nobis alieni. si uidetur aliquis uis quod adhuc littere

mitti ad reges Polonie possint facito quod amico tre die esse uti
le 7 purga morā. Cale et roma die. xxii. Nouēbris. M. cccc. lvii.

NEAS Cardinalis Senensis Ulrico Riederer. S. P. D.
Littere cesaree ad regem Polonie nostri causa scribende
ut ex Bartholomeo sumus edocti quamuis a Cesare con
cesse benigne obtineri non potuerunt. Nescimus an Czelzeli culpa
qui renuit expeditionem an tuus qui homini nobis parum amico
expeditionem comissisti. nos certe non sine graui damno frustrati
sumus. si quid a nobis comissum est propter quod ita debeamus in
curia uestra tractari. Rogamus nos certiores efficias. 7 si peccatum
nostrum est id emendabimus. nos certe qui a Cesare ueniunt sum
ma eos diligentis prosequimur. ac non solum uerbis sed etiam pe
cuniis adiuuamus. uelut deinceps tua amicitia negocia que nos co
cernunt ad aliam deferre cancellariam ubi amicos habemus 7 lic
teras nostras cesareo culmini legito. Datum Rome die. xxii. No
uembis. M. cccc. lvii.

NEAS Cardinalis Senensis Ulrico episcopo Burcē
si. Salutes plurimas dicit. Gaudemus de reditu tuo
7 si magna pecunia emptus est sed longe prestat pecu
niam quā corpus negligere si potuissemus tibi esse adiumento id
quidem cupide egissemus neque negleximus quod in nobis fuit quā
uis profuit nihil. ita nunc res se habent neque humana neque diuina
sura pondus habent sed putamus adhuc illum daturum penas quod
tantum admisit scelus. nunc quod scribamus non est aliud nisi quod
te cum conquerimur non potuisse nos in curia cesarea litteras ob
tinuisse ad regem Polonie commendatitias quod quidem non de
Cesare dicimus. nam sua mansuetudo benigne annuit litteras scri
bi debere. sed cancellarie impedimento fuit cuius rector pro cra
stinando negauit expeditionem 7 procurator noster delusus abiit
non sine magno damno nostro qui litteras cesareas nobis admo
dum profuturas arbitrabamur. rogamus te ut hoc cesareo culmi
ni exponere uelis 7 si quis est providendi modus rei mee consilio
Ex Roma die. xxii. Nouembis. M. cccc. lvii.

NEAS Cardinalis Senensis Henrico senfleben. S.
P. D. Negligenter factum est quod littere imperiales non
sunt habite ita illi amici sunt nos aliter cum eis agamus
curandum est ne desint regie fortasse ita placet deo ut huius cau
sa regi tantum simus obnoxii scimus tamen imperatorem non esse
in culpa cuius benignitatem experti sumus Czelzeli ea malignitas
est. Cura expediende rei tua est. quodcumque mandatum procurato
ribus nostris dederis id uolumus ratum esse. Credimus tandem ne
cesse erit paulum eo profici alioquin parum speramus cum te huc
rediturum audiamus alia que modo scribamus non occurrunt.
Italis ita se habet sicut heri 7 nudiuertius. nepos pape adhuc
egrotat 7 putatur euasurus legatus ex Archia propediem redi
turus expectatur. Cale optime Ex Roma die. xxii. Nouembis.
M. cccc. lvii.

NEAS Cardinalis Senensis Cencelso Bobemo. S.
P. D. Seruauimus quod promissimus 7 annuente deo
tue satisfecimus uoluntati. preposituram Brunensem
consecutus es munere apostolico 7 nostra potissime sollicitudine
quod iuuante reuerendissimo domino Rothomageni. Cardinalem Pa
piensem alteri consulentem uicimus. tuum nunc est ut possessiones
assequi studeas 7 pro nobis in ecclesia Cermiensi tuas operas im
partiaris. in qua re noue indies difficultates emergunt. facient do
mini de Rosis rem nobis gratissimam si hac de causa ad rem Po
lonie te miserint. Cale et Urbe octaua Kalen. Decembis. M.
cccc. lvii.

NEAS Cardinalis Senensis Francisco Philelpho. S.
P. D. Litteras tuas francisce amantissime 7 quidem
suauissimas accepimus ad Dediolani ad. viii. Kalen. No
uembis scriptas cumque his dulce carmen sale conditum optimo.
Priores quoque nobis reddite fuerant 7 uersus impares ex officina
tua periocundi tersique. quibus iampridem respondimus. Nunc pau
co ad noua scripta dicemus. Johan. papa tertius 7. xx. cum plus
equo laudaretur. scio inquit me ludi sed falsa quoque laus me dele
cat. ides 7 nos dixerimus non sunt nostre quales nobis attribuis laudes

scimus quo pede claudicamus quem dolemus dentem. laudari ta-
men falso q̄ uituperari uero malimus. tibiq̄ gratias habemus qui
nos immortalis facis librum tuum iam dudum in Catheloniam
abisse putamus. nihil est q̄ de illo speres. uacua bibliotheca est pre-
ter uerbosas leges nihil habet penophontem filium tuum optimū
adolefcentem ⁊ tuis imbutum disciplinis in familiam nostram re-
cepissimus ⁊ sui ⁊ tui causis libenter si facultates nostre tulissent
sed non sunt opes nostre que longum ferant famulorum ordinem.
⁊ curiam splendidam uinum tenui mensa. ⁊ inter ultimos haberi
Cardinales satis esse putamus. Ciole ⁊ nos perge amare. quando
quidem id recipocum sit. Et urbe Roma. vii. Kalen. Decembris.
M. cccc. lvi.

NEAS Cardinalis Senensis Latino Cardinali de Cris-
ni. S. P. D. Quamuis non scripsi hactenus paternitati
tue non tamen minus illi ⁊ affectus fui. sed cau-
sam mee taciturnitatis tua singularis prudentia per sese optime
nouit. non sunt ea tempora que missationes litterarum exposcāt
nec uidi meis litteris aliquid asserri posse presidium rebus tuis q̄
si uidisses etiam cum periculo scripsissem. ita enim dignatio tua
de me merita est. nunc uero ⁊ taceo ⁊ simul superos oro ut finem
aliquando tuis tempestatibus tribuant ⁊ reddant nobis personam
tuam qua non sine incōmodo sacrum collegium caret nouitates
nullas habeo scribēdas q̄ nō putē dignationi tue notas nisi forte
germanicas. sed impliciti bello proprio homines non solent exter-
na curare. hec scripsi ne perpetuum silentium meum accusares q̄
uis scio tuam circumspectionem ita me suum seruitorem amare
ut nihil in sinistram partem recipiat. cōmendo me iterum ⁊ iterum
paternitati tue ad eius mandata paratissimum. Et Urbe die. xvi.
Nouembri. M. cccc. lvii.

NEAS Cardinalis Senensis Sigismundo malateste. S.
P. D. Fuimus hoc mane cum sanctissimo domino nostro
dum cancellarius tuus audiretur ⁊ intelleximus que dicta
sunt tam per sanctitatem domini nostri q̄ per ipsum cancellarius
super controuersia que est inter fenerissimum regem Aragonū ⁊ te

circas quam rem etiam seorsum idem dominus noster nobiscum lo-
quutus est in summa uidemus ipsum dominum nostrum affectus
esse statui tuo uelletq̄ tibi semper bene consultum esse oportet tū
suam sanctitatem habere respectum non modicum ad presatum
regem Aragonum ⁊ habere oculum ad terras ecclesie ⁊ ideo ne-
cesse est ut prudenter se habeat nec potest semper omnia facere q̄
uellet quibus ex rebus consideratis omnibus pro directione rerum
tuarum ad euitandum pericula que possunt emergere. uidetur no-
bis consultum esse q̄ tu de summa pecuniarum quas regia maie-
stas a te petit offeras illam quantitatem sine ulla dilatione persol-
uere que liquida est de parte autem alia supra qua pretendis non
teneri prebeas mensum in qua dicta pecunia parata sit ad requisi-
tionem regis casu quo sanctissimus dominus noster decerneret te
obligatum esse ⁊ affirmes te uelle stare determinationi domini no-
stri. Et hec uideretur nobis uia rationabilis. nec putamus alio mo-
do rem bene sopiri posse. rogamus ut recte consideres omnia ⁊ re-
cipias consilia eorum qui te amant. nec uelis pro modica pecunia
te in periculo ponere quia nō est paruus aduersarius tuus nec res
bellice semper ex opinione succedunt. Melior est multo certa par-
q̄ sperata uictoria. scimus te non libenter audire consilia quia ta-
men periculum prouincie timemus non possumus facere quin ea
que nobis uidentur utilia significemus. tuum est in bonam partem
recipere que a nobis sincera mente scribuntur. Datum Rome Ka-
len. Decembris. M. cccc. lvii.

NEAS Cardinalis Senensis Jacobo Lodromo medico
S. P. D. Habuimus ex ferraria litteras tuas libentius te
uidissemus pro caritate qua tibi sumus affecti. det deus
ut aliquando simul reperiamur. faceremus libenter omnia
que possemus pro tuo honore ⁊ utilitate. sed non uidemus modo
cōmoditatem. tempora enim mala sunt sed si quid occurrerit nō
erimus tui immemores. rogamus ut cōmendes nos Imperatorie
maiestati ⁊ iuuenatore presensium ad expeditionem suam in fa-
cto ecclesie Carmien. quam si obtinere poterimus non erit quin
utilitas tibi redundet. Salutes ex parte nostra Csicum Riederer
⁊ Calterum zebinger ac cancellarium imperialem ⁊ alios amicos

nostros dolemus multum de captura episcopi Surcen. et Johanne ungnad et aliorum utinam possemus eorum liberationem procurare profecto nihil omitteremus ex nobis possibilibus Johanne inderbachium cupimus nostro nomine saluari simulque dilectissimum filium tuum Federicum cum coniuge tua honestissima. Certe in christo optime nostri memor et amans ut soles. Datum Rome Kalen. Decembis. M. cccc. lviij.

NEAS Cardinalis Senensis Laurentio rousella. S. P. D. A latore presentium recipies quatuor bullas apostolicas et unum officium transfigurationis. ex bullis una red des Imperatori simul cum officio et breui sibi directo. Alias bullas curabis mittere tribus principibus electoribus simul cum breuius suis erant et alie tres bulle apostolicę simul cum duobus officiis ac tribus breuius. officia dirigebant regi Hungarie ac domino legato. bulle quoque eisdem. tertiis uero domino Strigoniensi. sed hec omnia mittemus per alium nunciū qui post biduum recedet. si te reperiet in curia regis Hungarie assignabit tibi ea. sin autem traderet per seipsum regie maiestati que sibi diriguntur. Alia uero curabis transmitti Archiepiscopo et legato. nec alia circa hec de negociis Rheni multa referuntur non bona propter que necessarium erit ut apertum cum consilio imperatoris et cum litteris suis ad partes illas te transferas et labores iuxta commissionem tibi traditam. interea bonum est ut procures quod imperatoria maiestas scribat archiepiscopo Magdeburgen. simulque Rageni et in primis Treuerensi ac Salzburgeni ut si querantur ad aliquam conventionem in factu ecclesie non consentiant. sed ad seipsum omnia referant que runtur et suadeat ut si qui sunt qui nouitates querant illis non assentiant quia periculum est in mora habebis mor alias litteras domini nostri qui plenius de hac materia ad te scribet et intelliges rei grauitate ac periculum. bonum est etiam laborare apud duces Ludouicum Baurie ut scribat Palatino Rheni consanguineo suo nec se implicet conventionibus eorum que contra sedem apostolicam aliquomodo parant persuadendo sibi quod multo facilius filii principum promouentur per sedem apostolicam quam capitula et ordinarios et hoc bene cura in auribus principum conciliare quia ueritas est. Certe et scribe sepius quo tibi succedat

Datum Rome Kalen. Decembis. M. cccc. lviij.

NEAS Cardinalis Senensis Francisco duci Mediolani illustri. S. P. D. dicit. Quamuis in curia serenissimi Imperatoris et aliis in locis ubi moras trahi semper honoris et glorie tue cupidus fuerim. illisque pro mea uirili consilere studuerim ut testes sunt. magnificus eques Scue de curte. et alii quos tua excellentia ad Imperialem maiestatem et romanam curiam aliquando transmisit. fateor tamen me nunquam aliquid egisse propter quod presumere debeam gratiam quantumcumque minimam ex tua mansuetudine deposcer. sed audaciam petendi quam mea non prestant opera tua liberalitas et in omnes beneficentia concedit que cum uel ignotis prodesse soleat mihi ut existimo non claudet aures neque ego illam implorare auderem nisi me necessitas urgeret sed cum uocatus ad cardinalatus honorem eos non habeam redditus qui huic dignitati conueniant cogor ad eos recurrere quos pro sua singulari bonitate mihi bene uelle arbitror inter quos excellentiam tuam ueneror. nam et amici quos Mediolani habeo hoc mihi et litteris et nunciis indies confirmant. Quibus ex rebus commisi prefato Scue integerrimo amico meo ut aliqua meo nomine mansuetudini tue exponat. cui precor et benignas aures impartiri et preces quas uice mea tulerit bono animo exaudire uelis. nam et opus pietatis exercebis et me seruitorem tuum magis ac magis obligatum habebis. Ex Roma quarta nonas Decembis. Milleesimoquadringentesimoquinquagesimo septimo.

NEAS Cardinalis Senensis Scue Curtensi. S. P. D. Raphaelem Capmū nobilem adolescentem quem ad nos misisti recepimus in familiam nostram et tui causa et suilibenti animo. nam et nos tibi obnoxii sumus in omnibus moris gerere et ipse pre se fert modesti et prudentis indolem iuuenis. utinam hi simus qui uirtuti sue satisfacere possimus. quod pro mittis te apud illustrissimum principem procuraturum nostri causa non est apud nos dubium. nouimus animum erga nos tuum et amicum te esse uerum non ambigimus. si bona principis meo in ea re fuerit tua non deerit opera ita nobis persuasus est scribimus excellentie sue lras

quarum exemplaria cum presentibus ad te mittimus si putas red-
dendas esse reddito si minus utere consilio tuo et rem nostram p-
tua circumspectione curato. nos tantum uolumus quantum licet
pauperes nati sumus et in hanc usque diem uiximus tenues. nunc si
aucta dignitas est non tamen accreuerunt opes. confidimus in bo-
nitate summi dei ut qui nos nunquam destitit neque in cardinalatu de-
feret quando non hii sumus quia maria montesque cupiamus. factum
nobis fuerit non egere quo illustrissimi ducis auxilio futurum com-
fidimus et tua sollicitudine de maxima illa concubina non est quod
mirere. lata est Romana curia et omnium rerum capax boni et ma-
li apud nos uersantur. hic superbia et humilitas. hic auaricia et lar-
gitas. hic luxuria et frugalitas. hic libido et continentia. hic summa
uirtus et summum uicium. Sagens est hec in mari missa omnium
genere piscina plena. Triticum adhuc sit et palea in area est et mag-
na fatuitas et summa sapientia simul habitant. quid mirum si ope-
ra aliquando preclara efficiamus digna laude. aliquando sit agimus
ut reprehendi uel a minimis ualeamus neque arbor bona malos fru-
ctus facit neque de spinis colligunt uuas. Credimus tamen plura
dici quam fieri et plura fieri quam dicantur. famamque tanti maiorem esse
quanto longius effertur nos nostro capiti paremus cuius sapientiam
nemo satis commendauerit. quamquam aliquando ea faciat que non
omnes probant. sed quid mirum si pontificis et mortalis hominis
facta sunt qui uituperant. quando nec deus ipse reprehensionibus
hominum caret. sed uale et Johanni Caymo spectato uiro et no-
bis amicissimo nostro nomine salutes dicitis quantas ab amico de-
siderat. Et Roma quarta nonas Decembris. ad. cccc. lxxii.

NEAS Cardinalis Senensis Nicolao Arzimbolo. S. P. D. Quamuis raras ad te litteras dederimus. nam he-
secunde sunt postquam cardinalatus honorem consequuti su-
mus. nihil tamen minus te amamus et reueremur et indelibilis me-
moriam illius dulcissime consuetudinis quas simul floentie habui-
mus. recordamur quanto fauore nos Mediolani dum legatione
cesarea fungeremur prosequeretur. neque obliti sumus eorum et que
rome in coronatione Imperatoris una agitauimus que omnia sua
uissimam mihi reddunt recordationem tui nominis. ad hec accedunt

amplissima in me merita Gasparis sicut cancellarii Cesarei que
suis necessariis et amicis mirum in modum nos obligatos tenent
Dec scribimus semel pro multis uicibus ut scias nobis animum
esse complacendi et tibi et tuis omnibus. nam quotiens tuo nomi-
ne requiremur totiens in memoriam carissimi amici non sine uo-
luptate quadam reuocamur. et te aliud nihil petimus nisi ut nos
amemur et ueteri consuetudine et illustrissimo principi duci Medio-
lani commendatos efficias. cuius clarissima uirtus omnem inuidiam
superauit. Vale et urbe Roma quarta nonas Decembris. ad.
cccc. lxxii.

**NEAS Cardinalis Senensis Theoderico archiepiscopo
Colonensi. S. P. D.** Et litteris quas mihi quasque sanctis-
simo domino nostro scripsisti sinceritatem tuam erga sanctas Ro-
manam primamque sedem plane cognoui neque ambigo ubi tua dig-
natio sit ibi nihil concludi posse non iustum sanctumque ego gra-
tias benignitati tue que palam mihi dignata est aperire quod sen-
tit. uerum quis certificatus est dominus noster in conuentionibus
que in Germania sunt aliqua tractari que hanc sedem concernunt
oro ne tua circumspectio his aures adhibeat qui nouitates effice-
re cupiunt ut uel sic emergant. namque si Romane sedis auctoritas
deprimeretur credito quis nec tua nec aliorum episcoporum salua
manebit audio tamen que consulis ut hic quoque ea reforment que
odium tue nationis partunt. et ego si mea uox audietur ad id ope-
ram dabo. nam et hic aliqua committuntur que non laudo omnia.
uerum illud salubre puto ut semper grauaminibus que uestri alle-
gant ad romanum pontificem recursus habeatur qui non denega-
bit assensum iusta petentibus mihi quae cura est ut ea semper agam
que nationi tue de qua quodam modo unum me puto et honori et
utilitati sint. In rebus autem que tue proprie sunt ita me habeo
et habeo quoad uixerim tanquam mee sint. scio enim quantum dignati
oni tue debeo cuius humanitas multis me affecit beneficiis. cete-
rum quis prepositura Sanctensis que nunc mihi commendata est
in diocesi ac dominiis tuis non parum habet iurisdictionem ro-
go uelis tuis patentibus litteris mandare ut officialibus meis

quatenus consuetum est absq; controuersis pareant ita ut gaudeat ea dignitas se tibi comissam esse. ⁊ Cardinalem Senensem apud prefulem Colonensem intelligat esse non ultimo loco. nec alia modo comendo me tibi. Ex urbe quarta nonas Decembris. **M. cccc. lvii.**

NEAS Cardinalis Senensis Africo episcopo **Surcē** si. S. P. D. Susceptis litteris tuis uocauimus ad nos e uestigio procuratorem Herfordensium cum quo plura loquuti illud ab eo tandem obtinuimus ut in causa illa testamentaria non procedatur nobis inscius ⁊ putamus eum quieturū iuxta desiderium tuum donec adueniat noster Senstleben. est enim hic procurator uir bonus ⁊ infortunio tuo cōpatiatur solum timet ne principales sui eam tergiversari, suspicentur. nec alia modo rogamus ut nos maiestati Cesaree comendes ⁊ nos gratia eius retineas quia ipse est cui preceteris qui uiuant obligati sumus. displicet nobis non habuisse nos illam fortunam ut pro nobis Cesarea maiestas regi Polonie scripserit in causa Warmien. ecclesie. fecit hoc Gelzeli uetus consuetudo qui gratiam Cesaris nobis impediuit. id nobis est non damno solum sed etiam infamie. nam qui nos annis quindecim seruasse Cesari sciunt nostram paruisfaciunt extinctionem cum litteras comendatitias ex curia eius obtinere nequiuimus. deinceps rogamus aliter agatur nobiscum qui dies noctesq; Cesari seruire ⁊ suis curialibus morem gerere studemus. Vale optime Ex urbe Roma die septa Decembris. **M. cccc. lvii.**

NEAS Cardinalis Senensis Johanni fratri. S. P. D. Affecerunt nos littere tue nō paruo gaudio uir prestas ⁊ amice singularis quando nude scr. bis ⁊ interna animi tui pandis. Credimus te uiri non in sullo consilio si cum nequeas continere coniugium queris quous id prius cogitandū fuerat quas sacris iniciareri ordinibus. sed non sumus dii omnes qui futura prospicere ualeamus. quando huc uentum est ut legi carnis resistere nequeas. melius est nubere q̄ uiri. nō tamen hec pontificis sententia est ut dispensandum censeat stat in sua seueritate nec putat uni concedendum quod multis innoxium uergat malum est.

pati pro multis non inconueniens arbitratur. expectandus est ergo ut tute ais alterius apostolatus qui mitior sit. nescimus tamē cui uita tam diu comes erit. nam sepius agni promouuntur uibus. tu quam de nobis opinionem geris ut deponas rogamus. Neq; enim nos hi sumus quos arbitraris utinam ita uiuamus ne Cardinalatum indigne uideamur adepti. Cupimus nos sepe reuerendissimo patri nostro domino Colonensi facias comendatos cuius uitam diuturnam cupimus. ⁊ sue dignationi rem gratam facere optamus preposito sancti Floxini. Tilmanno. ut nos offerret petimus quem inter amicos obseruamus. nec secus de Johanne polart dicimus. sumus enim omnibus obligati. Sed uale ⁊ procuratores nostros ut aliquid consequamur adiuuus. Datum Rome die septima Decembris. **Millesimoquadringentesimoquinquagesimo septimo.**

NEAS Cardinalis Senensis Johanni Colner. Salutes plurimas dicit. Que scribis omnia cum uoluntate legimus aduertentes qua nos animi sinceritate prosequaris tuis nobis ⁊ fides ⁊ prudentia magno emolumento est. circa rem prepositure expectamus decani procuratores. sed ille fortasse ideo tardior est qui sperat nouis. que audiuntur legibus sese magnum fieri. utinam magnus sit cum reipublice christiane utilitate intelligimus ecclesiam quam nobis pro prepositura dimittere intendit. domum habere ruinosam quam Palatinus comes ecclesie sumptibus reparari uult q̄ si fiat redditus plurium annorum in eam conferantur ⁊ nobis esset onerosum. rogamus igitur attente ista penes ⁊ cuncta nobis rescribas. pro ecclesia collegiata impetrauimus septem annorum indulgentias plures obtinere nequiuimus ⁊ illas ad. xx. annos duraturas. si uolunt expedire poterunt hi qui bus ea cura comissa est. nos que possumus cum honestate pro ecclesia Comacien. efficere uoluntarii sumus Commenda nos episcopo ⁊ decano ac Johanni de Bactapn amicis optimis. Et uale in domino semper Ex Roma die septima Decembris. **Millesimoquadringentesimoquinquagesimo septimo.**

NEAS Cardinalis Senensis Ludouico sanctorum qua-
tuor coronatorum Cardinali legato Bononiensi. S. P.
D. Et oliuas ⁊ tuteca quibus me honorare uoluisti cupi-
dissime accipi. tum q̄ id genus alimenti hic rarum ⁊ preciosum
est tum q̄ etiamantissimo ⁊ mihi precipuo domino ⁊ benefactore
singulari quecumq; ueniunt non possunt esse nisi gratissima. Expe-
nis quidem tanto acceptiora sunt quanto is qui mittit amantior
est. qua ratione non potuissent munera tua apud me esse iocundio-
ra q̄ sunt quando ⁊ me amari a dignatione tua uulgariter sum
expertus. ⁊ ego tue reuerendissime paternitati tanq̄ patri optimo
⁊ domino benignissimo sum affectus. Ceterum autem ea in me fa-
cultas esset qua possem me gratum ostendere non uerbo sed facto
scio tamen prudentiam ⁊ mansuetudinem tuam ex me nihil am-
plius expectare q̄ possim. ⁊ in redditione beneficiorum animi tan-
tum inspicere promptitudinē sed ne multis dignationem tuam
morer q̄ semel dictum est id nunq̄ indictum erit. nosci que fue-
runt inter nos uerba dum ageretur de mea ad cardinalatum pro-
motione nunq̄ ex animo meo illa cadent nec unq̄ id comitram
ut tanti beneficii immemor dici possim q̄ si non scribo sepe ad
benignitatem tuam non propterea minor est mea deuotio nec mi-
nus amo. id tua reuerendissima paternitas experietur. si qua in re
mihi possibili mea opera uti dignabitur. nec plura modo. Datus
Rome die octaua Marcii. M. cccc. lviij.

NEAS Cardinalis Senensis Latino Cardinali Cirsino
S. P. Dicit. Reddite fuerunt mihi littere tue quib⁹ Bō-
disalui familiaris tui causam comendas legi scripta tua
non sine iocunditate cum plena essent caritatis ⁊ beniuolentie.
Illud autem molestum fuit q̄ desiderio tuo morem gerere non
potui. nam iudex in causa constitutus solum uerum sequi debui.
neq; fas fuit ad dexteram uel ad sinistram declinare. quo attamen
licuit partem familiaris tui iuuare non destiti. accersui ad discus-
sionem negotii tres ex rota uiros prestabiles quos partes ipse de-
legerunt cum his fuit ⁊ auditor meus ⁊ Johannes de Cesarina
nō indoctus legū interpres. uiderūt hū registra ⁊ plumb⁹ inter se
diebus de meritis cause cōsultarūt p̄ ea corā me cōstituti rerulerūt

familiaris tuo haud quaq̄ ius competere idq̄ preter unū omēs as-
firmare uolui ⁊ ipse rem cognoscere ne lippis oculis iudicarem
neq; his contentus fecisum aduocauī aliquos iuriconsultos ⁊ de-
niq; nemo fuit qui gondisalui partes tuendas diceret. ea propter
interpellatus pro sententia feci quod iudicis fuit. si tua reuerendis-
sima paternitas iudex fuit haud aliter sese habuisset q̄ ego unū
quod potui non omisi. induxi enim partem aduersam ad expens-
rum dimissionem si familiaris tuus non appellauerit. Nec acta
sunt per me in causa Gondisalui. doleo non fuisse ius pro eo. se-
cutus sum iudicia colectorum auditor. scio dignationem tuam
non plus ex me uelle q̄ ferat honestas. de reliquis que apud nos
geruntur non scribo paternitati tue quia nihil hic fit quod te fugi-
at. de Germania credo audiisti Mathiam Gainode filium in
regem electū Hungarie annos. xviii. natus quam⁹ in Bohemis
esset captiuus. Sed quinquaginta milibus aureorum redimitur.
Bohemie regnum adhuc pendet ⁊ status Austrie ad Bohemiam
aspirat dux Saronie Wilhelmus ⁊ gubernator regni Georgius
Despotus Rasie mortuus est. ⁊ idem de magno Turco dicitur.
Primum uerum est de secundo dubito. Cardinalis Auinionensis
reuersurus breui creditur. utinam idem facere cum tuo honore ⁊
comodo tuipe posses. Et Roma die nona Marcii. M. cccc. lvij.

Finunt Epistole Enee Siluii Piccolominei qui ⁊ Pius secundus
fuit. in Cardinalatu edite.

Primum uocat
Enee filium Picco,
scribis nostra
que inter niues

Eneas ingratum balie
qui oues non
et tuis scriptis
pulsam esse

Accessit et tibi
rex portugalię
germanię populus
Imperatori aut

Eneas car. Balie.
mandata omni tpe
in eo tempore
nostris nos effice

Latius euagemur
sed illas
tempore fides
uobis comendata

Eidemus autem
congruit
quodam fieri
omnium fidelium

Huius mensis
Eneas car. intimo,
et intelliget
pater optimus

Nam te sincere
Eneas Henrico
circa quam
datum rome kalen.

aliquid in parte fuit...
patris illi est ubi dicitur...
nemo...
miseria...

**Ep̄la Ence Silui Picolomnei Iuue
ni nō esse negandum amorem dicit.**

LLustrissimo principi Sigismūdo ducti Au
strie domino suo Ence Siluius Sap. plu. di.
Efflagitasti modeste a me pridie tibi ut amatoriam
aliquis epistolam mitterem. Cuius exemplo suad
re posses urgmi quam diligia ut amare te sineret
Alius forte tibi hoc rogasset timens ne plaberis
ego annuendū duxi. Scio namq̄ humane uite cōdi
tionē. nam qui non amat in adolescentia in senio
amat. quo tpe derisui est et uulgi fabula quoniam
etas illa amori inepta est. nosco p̄terea amoris cō
suetudinē qui in iuvene torpentes uirtutes exci
tat. hunc in armis exercet. illū in Iris. et studet
quisq̄ id agere p̄pter qd amice placeat. et q̄ uir
tutes nomen bonū faciunt. uirtuti dat opam qui
amat. ut ante puelle faciē laudetur. et q̄ hoc me
ptū uirtutis p̄mum sit. p̄babile t̄n est quacunq̄
tōne uirtutes adipiscaris. adolescētes in super nō
sunt nimū cōhibendi. ne languidi et inertes fiant
p̄mittendosq̄ his est aliqs ludus. indulgendū ē ali
quantisper uoluptati eoz̄ ut animū & cor sumant
ut sciant malū et bonum ut uersutias mundi nos
cant. illasq̄ cum utriusq̄ fuerint curare sciant.
hac de causa gessi morē uoluntati tue. et optatam
ep̄lam hac cōditione tibi transmittens. ut amans
nō negligas studia litterarum. sed quēadmodum
ap̄es ex floribus mella decarpunt. sic tu ex amoris

Inuenit...
potens...
ardet...
a...
his...

quod est in anima... quod est in anima... quod est in anima...

Amoris sub... tamen pro... quod est ad...

no ad orulati... ut filii non... sed ad tyat... sunt illi q... ut fallit... impetrat...

Plus fortuna... ad ingenio... no pias

nono ad amari... huc te in somnis... iudicant...

reina animal... pining infid... utabile unde... de passionibus...

hominis hominum... ut favoribus... utine indiget... et quos... et punit...

Quod dicitur... quod me... quod me... quod me...

carneum est... amoris... neqz areft... neqz sanctissimum... neqz sapientissimum... neqz fortissimum...

quibuslibet uris precifca sese subternentē. id tibi molestū esse aiebas. libenterq; amorē hūc uelice postergare. sed unā modumq; nescire quo fieri liber. et amore uacuus posses nam et si plures sacerdotēs consulāris. neminem tamen remedia que tibi uidentur efficacia protulisse dicebas. rogas igitur me magnisq; precibus efflagi tasti. egredudini tue ut aliquam afferrem medelam. ac iter ostenderem tibi quō posses ardentē amonē flāmas effugere. parebo desiderio tuo. salubriaq; prebebo tibi remedia. si ea amplecti uolueris. nec uerebor medici culpam michi ascribi. si tu obediētis egroti personam susceperis. quamuis arbitror quos consuluisti sacerdotes satis tibi fecisse si precepta tenuisses. que illi tibi dederunt. sed tibi uisa fuerunt fortasse graua. Nam cum dicerent fuge illam. nichil sibi loquaris. nichil de illa audias. durum uerbum uisum est. at febricitans quoq; inuitus audit frigida pocula sibi negari. si tamē sanari uult. quod medicus mandat diligenter obseruet. Tu ergo mi Ipolite si uis amorem euadere. liberq; fieri propere. ut que precipiam facias. noscito egrotum te esse. maximaq; infirmitate detentum. et propter sanitatem dura et aspera esse plurima subeunda. nempe egrotus est mi Ipolite omnis qui amat. ac ne dum egrotus sed mentē etiam captus. atq; insanus et amens de amore inquam illicito. nam deum colere. et amare paren

rea pertorpo et amoris a ca natura est si quis plures magis arde nulla re ma ista ueritati pto qua d opia... nihil con est post q amor off befit quā adire nāq adis tunc nitum pta fragra panti... Quod ta aut fureo no amet im... Sed pugnate amor magis iuridit... Dignis de raro dicitur sunt omni... bene amor in qui pto felli qua melio

tes uxorem et liberos. iuratus est non uicium sanita-
tisq; non egritudinis. at tu amorē illicitū sequeris.
Quidtu esse amorē de quo iam loquimur credis.
Veteres putarunt illū ex uenere uulcanoq; natū
puerū cecū allatū. sagittas in manibus habetē. qui
bus uiros ac mulieres feriens ardorē dilectiōis in-
funderet. apud uirgiliū legimus. nūc scio quid sit.
amor duris in cotibus illū imatus aut radope aut
extremi saramates nec generis nostri puerū. nec
sanguinis edūt. sed error hic mortalis populi fuit.
qui ueritatē attingere nō potuit. Amor ut in tra-
gedus inquit Seneca. nihil aliud est. nisi uis quedā
magna mentis. blandusq; animi calor. qui iuuenta
gignit. luxu ocio. et inter leta fortune bona nutri-
tur. hic mentē hōis eripit. iudiciū omē pervertit.
sensum ebetat. animū extinguit. Namq; cū mulie-
rē diligis. nō in te sed in ea uiuis. quid igit̄ peius ē
q̄ uiuentē nō uiuere q̄ sensum habentē nō sentire
q̄ oculis peditū nō uidere. Equidē q̄ amat in aliū
mutatur uirū. nec loquitur nec facit que ante sole-
bat. hinc Parmeno apud Terentiū dii boni quicq̄
hoc morbi ē. Adeo hōies imutas ex amore. ut non
cognoscas eundē esse. putat comicus morbū esse
amorē. nec male putat. nā 2 apd Macrobiū luxu-
ria quā mater amoris est. uel filia. d. terrimi morbi
partē. Ipocrates dicit hic morbus plerūq; iuuenes
aggredit̄. sed uiros quoq; senesq; uexat. tātoq;
periculosior 2 risu dignior ē. q̄to p̄sona que capta

omnis hominum vita favoribus fortune indiget

est. etate aut scia cense ē p̄statior. cū ergo Ipoli-
te captus sis amoris seruias. scias te morbosum
esse. si morbosus es liberari stude. nā quis morbū
patitur qui curate nō uelit. sane ut morbus graui-
or est. acerbior. piculosior eo morbo si maior est d.
sanitate cura. tua infirmitas magna est. sic 2. cure
diligentiā magna. cogita mi Ipolite. quo in stat u-
es. tu nihil te estimas. quicquid tibi euentat leue ē.
Solu sup amica anxius es. nō parentea. nō necessa-
rios nō benefactores magnificis. solus animus in
amica est. illā amas. illā pmoues. illā somnias. de il-
la cogitas. de illa loqueris. de illa suspiras. nihil agis
quin memoriā eius habeas. et stultitiā morbumq;
deterimū. an nō est petenda cura. quis non sanari
hoc morbo uelit. Ceterz ad salutē tuā hec sunt ne-
cessaria Ipolite. que si feceris sanus eris. si neglex-
eris sepelieris in morbo tuo. nec te q̄ iuuare po-
tent. cogita primū q̄ remote a p̄ceptis dei recessi-
sti. qui cū deberes deū ex toto corde diligere. crea-
turā amasti. 2 in ea oēs tuā dilectiōz 2 oblectatōz
posuisti. sic. n. factus es idolorū cultor. nā qui crea-
turā deo p̄ponit. idolatra ē. negabis te idolatrā eē
quasi nō p̄ponis creatori creatū. at si uerū fateri
uis plus tuā amicā diligis q̄ deū. nā q̄ deus mādāt
negligis. postergas. dēmis. que uult amica summa
cū diligētia curas adimplere. et hoc nepe est p̄ferre
m̄prez deo. heu q̄ magnū ē malū. q̄ piculosū. q̄ dte
stabile creaturam sic amare ut deum paruificas.

utro p̄statior
ut q̄ cogitare
m̄dando
ut q̄ cogitare
m̄dando

hinc me nescio p̄statior inquit fuisse uicissim meoq; caprot u
sic me p̄statior admodum q̄z me nulli fuisse filioz p̄statior d. b.
hinc me nescio p̄statior inquit fuisse uicissim meoq; caprot u
sic me p̄statior admodum q̄z me nulli fuisse filioz p̄statior d. b.

nullas nobilitates inuenies admodum paucas que saluam
nō habuerunt uirū. d. t. h. o. s. d. i. c. i. b. i. l. i. t. e. m. i. d. e. n. t. q. u. i.
d. i. c. i. b. i. l. i. t. e. m. i. d. e. n. t. q. u. i.

deus cum esses nihil te aliquid esse fecit. nec te la-
pidem nec te ferrum. nec te gentilem nec iudeum
sed hominem christianum fecit. et posses scire di-
uina sacramenta. et uiam qua itur in celum. ipse
quoque deus cum ob culpam primi parentis tu et
ceteri homines paradysum amisistis. nasci pro te
uoluit. fieri homo. capi. cedi. uituperari. crucifigi
mori. ac suo te precioso redimere sanguine. et quod
magna ingratitudo est iniquitas. inhumanitas. fe-
ritas. hunc qui tanta pro te fecerit propter uilem
relinquere mulierculam. hoc satis te ceterosque
christianos monere deberet. ut omissis amoribus
illicitis deo soli seruirent. sed cogita ulterius quid
agis mi Ipolite pulchra tibi uidetur amica tur-
ne non uenusta ita quod nil supra. Credis ne tu quod
ipsa semper permaneat pulchra. Res est forma
fugax. ut inquit tragedius. Mulier que hodie for-
mosa est. cras difformiserit. quid tu bona perpe-
tua et immutabilia pro caducis transitoris muta-
bilibusque permutas. sic ut putas spectabili forma
mulier. licet hoc bonum est. Nihil enim forma mu-
lieris est. nisi moribus sit adiuta. Castitas est ut
habemus apud poetas. nec non apud sacram scrip-
turam que pulchram feminam laudat non forma.
tu non castitatem sequeris. sed solum formam
amas. Forma enim hec uti flos agri decidit.
rosa mane rubea sero languescit. nichil formosi-
us est uirtute atque honestate. si hec intuereris

multe formosior tibi uideretur quam sit tua amica.
Etenim nec lucifer nec hesperus tam decorus est
quam ipsa facies honestatis. quam qui reliquit propter
mulierem. Existima oro quam sit delirus et amens.
Ceterum Ipolite ut tecum non multis utar. sed
quam amas mulier non solum tua est. cum plures
eam mulierem habent. nec ipsa te solum amat.
sed alios quoque amat. Quid tu in turba uis face-
re. cogita te iam esse in uespere. iam senem iam
morti proximum. uis ne cum iuuenibus contende-
re. uis cum robustis pugnare. quid tibi in eo pre-
lio queris. in quo uictor succumbis. magna res
est. uirum senem a iuuenibus extorquere mulie-
rem. si tam es potens ut extorqueas. quid uici-
sti cum prelium huiusmodi sit. ut uincens suc-
cumbat. quid est oro mulier nisi iuuentutis ex-
platrix. utrorum rapina. senum mors. patrimonii
deuoratrix. honoris perniciosa. pabulum diaboli-
lanua inortis. Inferni supplementum. cogita mi
Ipolite quot mala per mulieres illas euenerunt.
cum Salomon. cum. Holofernes. cum Sampson
per mulierem decepti fuerint. non te credas sic
fortem esse. ut non illudaris. sed quanto uiris
illis debilior es. incautior imprudentior. tanto
te ab eo loco semous in quo potes decipi. nihil
est mulieris amor. qui cum peccato est non est in
muliere stabilitas. que nunc te amat. cras ali-
um amabit. et una tecum amabit alios. quid tu
hunc amorem existimes. qui in piures diuisus est.

Nulla mulier tam fixe aliquē amauit. quē uenien-
te nouo pconouitq; uel p̄cibus uel muneribus nō
mutarit amorē. mulier est animal imperfectū. parū
fallax. multis morbis passionibusq; subiectū. sine
fide. sine timore. sine cōstātia. sine pietate. de his
loquor mulieribus que tēpēs admittunt amores
nunq; hęc stabiles sunt. nanq; ut semel a recto tra-
mite recesserunt. iam se liberas arbitrant. ut quo-
cunq; uelint uagentur. nec amplius uel amici uel ma-
riti timorē habent. Credo equidē illā cocundi feti-
dam uoluptatē tibi qui iam senio exhaustus es. pa-
rum placere. nam quid nedū tibi antiquo iam et a-
rido sed iuueni humecto illa inepta & spurca no-
luptas cōferre pōt. quā mox penitudo cōsequitur.
An non magna res est amonitio illa accitatio siue
cōminatio quedā. que post peccatū euestigio men-
tē hōis cruciat. q̄ iniquus est hō. qui toties amoni-
tus nō quiescit. qui punitus nō emēdatur. qui cor-
rectus nō efficitur melior. quid ille actus carnalis
opatur. nisi carnis interitū. ut inā solā carnē inter-
imeret. et nō occideret animā. at duo cū inuicē co-
eunt. uir atq; femina. quasi duo uasa testea mibi ui-
dentur. que inter se cōfricent. donec rūpant. et
ad nihilū redigatur. tu tñ nō in coitu. sed in uisu
sermōeq; forsitan oblectaris. qd obsecro in uisu ē
tam pulchri. ut non inuenias aliquid pulchrius. pul-
chritudo quam debemus querere. in celo est. Cui
nulla potest res mundana comparari. In illis om-
nis perfectio est mundana. semper diminuta sunt

illa p̄petua. hęc caduca. illa fixa. hęc fluxa. hęc quā-
tu miraris formā paululū quid febris eripiet tibi.
aut si morbus iste actu abuerit senectus non dee-
rit. que illā tenerē succi plenāq; faciē rugosam cris-
pamq; reddat. fiet illa que nūq; miraris membra
decursu tpe arida. nigra. squalida. fetore ac spur-
cicie plena. nō oculi splendorē seruabūt. fetebit os
collū curuabi ē. corpus undiq; sicco & arido trunco
fiet simile. cogita hęc et auerte spem prius fuge q̄
p̄rueris. multo enī melius est. rem cōtemnere q̄ p̄-
dere. lam uero de sermone suau. dulci. placido et
mellisflo. quo te dicis oblectari admodum miror.
Quid enī sermo muliebris in se dulce habet. quid
dicit tibi amica. nempe aut querit. aut plorat. aut
minatur. aut tibi inanes fabellas refert. dicit quid
cum uicina fecerit. quid sonauerit. quot oua galli-
na peperit. quibus floribus ferta cōponunt. omis-
sermo mulieris de re uana leuicq; est. In quo q̄ ob-
lectatur. et ip̄m leuē oportet esse. narrat tibi nō
nūq; se et cū alio amatore. et quo pacto iacuerit
quid doni receperit. quā cenā habuerit. quibus uo-
luptatibus fuerit usa. quibus uerbis orsa. que res
nō gaudiū tibi sed cruciatū afferunt. Sed accipe
que uelis gaudia in sermōe amice. eris ne tā amens
ronisq; inops. ut nō magis in alicuius docti uiri
bis sermōibusq; leteris. n̄ hōe omnia simul que in
amore sunt gaudia. rursusq; tedia multa ista pau-
ca illas reptes. ueramq; illius sōiam dices. qui parū
mellis in multo felle morsum inquit amorem esse.

Cum ergo Ipolite totus amor de quo loquimur
uanus asper amarus damnosusq; sit et hōiez mor
bo grauissimo teneat, curandū est ut ab eo libere
ris Cura autē ea est ut menti tue persuadeas malū
esse amorē, post hec declines amice sermonē otr
um fugies in negotiō semper sis utros bonos qui
te instruat sequaris nulli ludo nulli cōuuiuo inter
sis si quid largita est amice abste abicias nihil pe
nes te qd illū sit. puta illam esse nuntium diaboli
qui te pdere uelit. sint in memoria xpi beneficia
que tibi impendit cogita quot benefacienti p̄mia
in celestibus sedibus et quot malefacienti suppli
cia apud inferos preparata sunt. cogita dies tuos
assidue fieri breuiorē instareq; semper ultimam
Cogita quis irridui est qui amat et presertim uir
euo maturus cogita instabile mulieris animū co
gita perditionē t̄pis quo nihil est p̄ciosius cogita
dissipationē bonoz cogita uitā quam uiuim bre
uissimā in hoc seculo. quis uoluptatib; sit dedita
et in alio mūdo que inquinamus nullū esse uite finē
Hec si tecū sedule cogitaueris. p̄ceptaq; ista te
nueris amorem quo cruciaris a te breui tpe relega
bis. uirūq; aliū te p̄stabis. deo gratū celoq; dignū
Vale hec habui que nunc raptim cōtra amorē di
cerē alias ubi otii fuerit pluribus te amouebo. Ite
rum uale et qd tibi damno est auertere stude. Ex
vienna sedo kal's ianuarii. Anno dñi millesimoq;
dringentesimoquadagesimotertio.

Amoris remedium finit.

Hunc librū composuit Seneca nobilissim⁹ ora
tor ad Gallionem amicū suū cōtra omēs impe
tus z machinamenta fortune. fecit autē illū sub
dialogo ut sit sensus cōquerens z ratio confortans. Liber
autē iste z sensuū maiestate z eloquiū claritate z sentētiarū
breuitate refulget
Incipit liber Senecę de remediis fortuitoꝝ.

Incet cundoꝝ poetaz carmina gremiū tuū sem
per illustrent aliqñ deliberās hoc tibi opusculū
pro accidentibus casibus dirigere curauī quod
nō p̄cedentes sed posteri narrabunt. Unde ergo incipien
dum tibi uidet. a morte. Ab ultimo inquis imo a maximo
ad hoc p̄cipue gens humana contremīt nec immerito ui
det sibi b⁹ facere. ceteri enī timores bñt aliqñ post se locū
mors aut oia abscindit. alia nos torquet. mors oia deuorat
Omniū que horremus exitus ad hanc sp̄dat alioꝝ p̄cir
cū. Etia q aliud se nō timere indicant hoc timent. quic
qd aliud extimescim⁹. habet autē remediū aut solatiū. Sic
ergo te forma ut si qd tibi palinam mortē minet. omēs ter
riculas edulas. Vale.

De morte. Sensus conquerit.

Drieris. Ratio confortet. Ista uois natura non
pena est. S. Dozieris. R. Hac conditione intras
ui ut exirem. Dozieris. R. Sentiū lex est qd acce
peris reddere. S. Dozieris. R. Peregrinatio est uita cui
multū ambulaueris redeundū ē. S. Putabam te aliqd no
ti dicere ad hoc ueni hoc ago. Huc me singuli dies ducunt
nascenti mihi p̄tinus natura posuit huic terminum. Quid
habes. quid indiges. hec uerba iuranti. s. stultū est timere qd
uitare non possis. Istud non effugit etiā q distulit. s. morie
ris. r. Nec primus nec ultimus. omēs me ante cesserunt om
nes sequent. S. Dozieris. R. Nihil graue est qd semel ali
enum es meū noui hoc equidem cū eo creditoꝝ cōtraxi cu

detorquere non possum. **S. Dozieris. R.** Tu melius q̄ ne
mo mihi istud minari immortalis p̄r. **S. Dozieris. R.** Hic
est hūani officii finis. **Quid san⁹ ex adōrem moleste tulit.**
Quo trāsīt orbis ego trāsibo. Quid ego nescio me esse aial
rationalē z mortale. Lūz rationale est z mortale. s. Dozie
ris. r. Ad banc conditiōez cūda gignūtur z qd̄ cepit d̄limit.

Additio. Sensus.

Mori timeo. R. Et nasci timuisses z viuere. **Ute limē ini**
tiū mortis ē. Utra ipsa cursus ad mortem seu verius mors
quedā. Quicquid ē natū moritur quicquid moritur natūz
erat. s. Mortem metuo. r. Nihil est metuendū quod affert
necessitas nature. s. Anim⁹ mortē timz. r. Si sibi supfaci⁹
timor immortalis est enī ipse si corpori suo hosti curaz gerere
pictas debita. s. Mortem horreo. r. Si quid in morte male
est id ipsum metus mortis exasperat. At si nihil malū ip̄e
metus est malum. Stulticia est malū suū vel augere vel fa
zere. s. Dozieris. r. Imo carnis tributū nature debitū p̄sol
ues mor futurus liber. Fac libens qd̄ vel nolens faceres.
Cupias quodcunqz necesse est. Non est vtilius ymo quidē
non est aliud in necessitate consiliū. Quicquid fit a volante
fit leuius z desinit esse necessitas si volūtas accesserit. s. In
fracto morieris. r. Non vbi sed qualiter moriaris ad rem p̄
tinet. s. Quo deuenient opes. r. Unde venerunt reuertent
Hoc est ad fortune manus inde rursus sis rediis conferas
lucrum voces desles gemis miserum te clamitas q̄ op. b⁹
excussus es tuo vicio ista tibi iadura taz tristis est Non taz
moleste ferres si tamquam perditurus habuisses. s. Pecuniam
perdidi. r. Nempe q̄ vt tu habēs alius ante pdiderat

De amissa pecunia ad Sensus.

Pecuniam amisi. r. Et cum illa curas multas pericu
lumqz perpetuū. s. Perdidi pecuniā. r. Et laborem custo
die z perdendi metum. Sic perdendo pecuniam duo bona
vnū quodqz prestantius amissa securitatem z requiem in
uenisti. s. Pecuniā perdidi. r. Bene si te illa non perdidit

quod multis iam possessoribus fecit. **s. Pecuniam amisi. r.**
Sire adeo nō tue quoqz cruciant iadure tibiqz vel alienū
demī doles disce illa conquirere que tua sunt ppria atqz p̄
petua quorum z acquisitio facilioz z possessio nobilioz cer
riorqz virtutem si quesieris non amittes. s. Perdidi pecuniam
az. r. Expectus es te diuinitē sompnabas. s. Pecuniā mag
nā amisi. r. Magnū pond⁹ z duz z graue simul custodis of
ficiū. s. Amisi pecuniā quā amabā. r. Turpi amore relaxas
tus es nam amor pecunie auaritia est minus banc amabis
banc optabis minus. Naz z illud saturicū exp̄mento cog
nitum q̄ min⁹ banc optat qui nō habet. Op̄ada aut̄ amisi
sio ē magni etiā boni cui isepabile malū maius adiundū sit
Plures multo p̄pter opes q̄ p̄pter inopiam periere

De amissione oculoz.

S.

Oculos pdidi. r. Habet vox suas voluptates. s. Ocu
los pdidi. r. quaz multis cupiditatibus via icisa est.
quaz multis hoibus carebo quos ne videre vellē v̄l ernēdi
erāt. Nō intelligis p̄tē innocenti esse recitatē. Hic oculi adul
teriū mōstrāt hinc icestū hinc domū quā p̄cupiscat hīc vrbē
Ir̄ritamta sunt viuoꝝ duces scelez foimenta malicie.

De cecitate Additio

S.

Oculos perdidi. r. Quot simul vite fastidia perdis
disti quot feda spectaculoꝝ ludibria non videbis
Multis viciis obstructū iter. s. Oculis careo. r. Oculis ca
reo. r. Oculis careres plurimis si his perpetuo caruisses.
. s. Auditum perdidi. r. Adulantium iam susurros atqz ob
tedantium iurgia euasisti. s. mutus factus sum. r. Perdidi
sti menciendi consuetudinem Si muti fuissent Licerio z de
mostbenes z diuinius vixissent z leuius obuissent.

De amissione liberorum.

S.

Misi liberos. r. Stultus es qui fles mortem mor
talium Quod hic aut nouum aut mirum est. Qu
am raram est sine isto casu domus Quid si infeli
cem voces arboꝝ q̄ stante ipsa cadunt poma

z hic tunc fructus est. Nemo extra idum vulneris positus
est ducuntur ex plebeia domo immatura funera ducuntur
z ex regia. Non est idem facti ordo qui z etatis. Non quō
quisq; venit emittit: Quid tñ. hic est q̄ indignis: Quid
contra expectationem tuā euenit. perie perituri. Sed ego
illos superstites optaueram. R. Sed hoc nemo tibi pmise
rat. s. perierunt liberi mei. r. Habeant illi cui? magis essent
q̄ tui. Apud te p̄cario morabant: educandos tibi illos for
tuna mandauerat recepit illos non abstulit.

De amissione filio. Additio. S.

Misi filiū. R. Melius dic pmisi sequitur cito
quidē fortassis bodie z quid scimus an hac ipsa
hora. nulla vite fides est. **S. Amisi filiū. r. Amisi**
si simul z metus multos infinitaq; materiā curaz z sollicit
udinū qbus vt careres vel tibi vel filio moriendū fuit secu
rum patrē mors sola facit. s. Filiū amisi. r. Si pium nil est
tam q̄ illi metuas in tuto ē at si impiū tuoz numerozem
amoz tuo stimulū senecturis extulisti pdidisti forsitan qui
te pditū optabat. S. Filiū pdidi. r. Si virtute pditū gan
de q̄ bumeris at si vicio perditum gaude saltē q̄ amiseris
vtrobiqu nature beneficiū agnosce qd̄ talē dedit seu abstulit
S. Acerba morte filii deiectus sum. r. An non anaxagorā
audieras an oblitus eras te genuisse mortalē. nō affligit sa
piēs liberoz amissione nō amicoz eodē anio fert illoz mo
tē quo suā exspectat. s. Extindū fleo filiū vnicū. r. Si fletu
rus eras morientē z nascētē fesses nūc mori desit tunc ses
perat. Illi vixeras vine iam tibi. S. Infantis filii casu mi
serabile fleo. R. Hūanū nihil flendū p̄meditata esse debēt
si nō sūt nō casū filii s̄ iusticiā tuā desle z cōdicōis obliuioz

De naufragio. Sensus.

Aufragiū feci. R. Logira non qd̄ pdideris sed q̄
euaseris. **S. nudus exii. R.** sed existi. s. oia pdidi

R. sed cū cib⁹ p̄ire potuisti.
De latromibus. S.

Latrones incidi. R. alius in accusatores alius iu
res alius in fraudatores. Plena inuidus via ē. Nō
li queri qd̄ incideris sed gaude q̄ effugeris.

De inimicis.

Inimicos graues habeo. R. Quō aduers⁹ feras mu
nimenta p̄quies quō aduersus serpentes sic aduer
sus inimicos auxilia circūspice qbus illos aut arceas aut
p̄pescas aut qd̄ optimū est placeas.

De exilio.

Exiliū eo. R. immo forsā in regē sub obiectu false
miserie vera felicitas. Jā saltē ab inuidia tutus eris. s. Dura
tor i exiliū. R. Immo in experimento tui videris quē te in exi
lio p̄beras si succumbas exul uerus si conuultis exilio clar⁹
vt multi oliz qui inuidi z fulgidi p̄ asperitates inceserunt
vt sequentibus iter redū ostenderent. **De dolore. S.**

Dolor imminet. R. Si exiguus est feramus leuis est
patientia si grauis ē feramus non leuis ē gloria. **S.**
Clamorē dolor exprimit. R. Sed secreta nō exprimat. Nō
potest homo dolori par esse nec rōni dolor. **S. Dura ē res**
dolor. R. Immo tu mollis. **S.** Pauci dolorē ferre potuer
unt. **R.** Simus ex paucis. **S.** Imbecilli natura fuimus.
R. Naturā infamare nolite illa nos fortes genuit. **S.** Fu
giamus dolorem. **R.** Quid q̄ illam sequit fugientē cōtem
p̄te dolorē aut soluet aut soluet.

De Paupertate

Auptas mihi gravis ē. R. Immo tu paup̄tati. Nō
in paupertate viciū est sed in paup̄re. Jila expedita ē bi
laris z tuta. nescis te opinione non relabozare. paup̄ es ga
vid ris. **S. Pauper sum. R.** Nihil deest aubus pecora
in diem viuunt. feris in alimentū solitudo sua sufficit. Acce
pit ille pecuniam ergo z superbiam.

De paupertate z damno additio. S.

Aupertas meū lim̄ in obidet. R. Non obidet sed
custodit vtro illi vt occurras conuato p̄ntē mme

sumptuosa et secunda ac facilis bos pes erit. **S.** **D**omi meaz
paupras irripuit. **R.** **A**duertus fores et petozes furibus vo
luptates pugil excubitoribus aduersus vulai morsus et inful
sa iudicia atq; auaricie seu pdigalutatis infamia q raro ali
bi q locupletu sedet in limine ab bis malis nullo meli⁹ cu
stodiri ingenio domus tua potuit q illa custodiet paupras
S. **O**pes cundas trax fortuna pripuit. **R.** **N**on tibi fecit
iniuria suum tulit. sed vetus et nota hec ingratitude est dari
immemozes meministis ablati Itaq; rare atq; tepentes
gre crebre ac feruide sunt querele. **S.** **A**iduum v. itiq; ne
cessariu amara sozs negavit. **R.** **A**liunde petendu virtus li
beralior q fortuna est nihil negat nisi qd pmissum noceat
et negatum pnt nihil eripit nisi qd habuist. damnosuz am
lisse vtile sic non differt non improperat non retrahit maru
non rugat frontem. no attollit superciliu nullu despicit nul
lum desistit nullu fallit non scru non irascit non inarmu
rat no mutat vna semp et ubiq; est nisi q magisq; degusta
ra dulcior iudicis et propius pspeda fit pulchrior. **E**t i. s. er
go verus diues ab hac posse no te fastidiet nec repellat q
uis exerceat difficiles habet aditus paunos. cetera pna ior
cunda secula semel vbi ad illam pueneris non senties pau
peritate. **S.** **S**poliauit me oibus bonis meis fortuna. **R.**
Fallit te opinio malum coe mortaliuz nam pfecto non bo
nis et ut l ora pmissum no tuis sed q tua forlitan vulgi mo
re credideras mirorq; si nondu intelligis aliena. **S.** **F**o:tu
na me nudu et inopem liquit. **R.** **V**irtus te vestiet vi respu
is ac dir. bit nisi forte plaris aurum et purpura q decorum
generose mentis habitu facis quod si faceres tunc vere in
opem nudumq; te diceret. **S.** **D**omo familia necessariis at
q; ornamentis cibus spoliatus quid agam quo me vertaz.
R. **A**d eas opes quibus spoliari nequeas que vndiq; co
nunitatu diuitie et ornatu present. **S.** **P**auper sum in vita
li. **E**ris lenior in morte nemo tam paup; vixit vt non mori
ens vellet vixisse pauperior.

De impotentia.

S.

On sum potens. **R.** **H**aud impotens non eris. **S.**
Iniuria accipere potero. **R.** **H**aud facere non pote
ris. **S.** **D**ignam pecuniam habet. **R.** **N**on omnem illum tu
dicas. archa est quis errario quis plenis inuidet loculis. et
iste quem dominuz pecunie exilimas locus est. **S.** **D**ul
tum bz. **R.** **A**ut auarus aut prodigus est. **S.** **S**i prodigus no
habebit. si auarus non habet. **I**ste quem tu felicem admira
tibus credis sepe dolet sepe suspirat. **S.** **V**ultu illuz comit
antur. **R.** **D**el mulce sequuntur. cadauera lupi. frumenta
fornice. predam sequitur ista tu ba non bonum.

De amissione pecunie.

S.

Pecunia perdidit. **R.** **N**escis fortasse te illa perdidit
set. **S.** **P**ecuniam perdidit. **R.** **S**ed habuisti. **S.** **P**e
cuniam perdidit. **R.** **D**e te felicem si cum illa auariciam per
didisti. sed si manet illa apud te es tamen vtrumq; felicior
q tanta mala materia subduda est. **S.** **P**ecuniam perdidit
R. **E**t illa quidem q multos. **E**ris nunc in via expeditioz
domi tuzioz. **N**on habebis sed non tunc bis beredem. **E**ro
n. rat te fortuna si intelligis et tuzioze posuit loco. **Q**uod d. m
nam putas remedium est.

De decollatione.

S.

Ed decollaberis. **R.** **Q**uid interit an cesim moriar
an pndim. **S.** **S**ed sepe feriet et multu in te gladi
conuenient. **R.** **Q**uid refert q multa sint vulnere no potest
simplus q vnum esse mortiferum.

De morte in peregrinatione.

S.

Egre morieris. **S.** **U**ndeciq; ad inferos via vna
est. **R.** **P**eregre morieris. **R.** **H**oc est iparrisa me via
tico peruenire. **S.** **P**eregre morieris. **E**go quod debeo sol
uere paratus sum videat fenator vbi me appellet. **S.** **P**er
egre morieris. **R.** **N**ulla terra alieno moria est. **S.** **M**orte
ris. **R.** **N**on est grauior q domi somnus.

De morte in iuuentute.

S.

Sed iuuenis morieris. R. Optimum est anteq̄ op
res mori. S. Iuuenis morieris. r. Hoc equidē vnuz
est quod eque ad iuuenem q̄ ad senex pertinet. Nō
citatur ex censu vel ex numeris annorum. Et adolescens
tes z impub. res eadem fati necessitas ducit. Optimum est
mori cum iuuat viuere. Que enim virtus est cum eiciaris
exire. S. Iuuenis morieris. R. Quicunq; ad extremum fa
u sui venit senex morit. Non enim refert que sit hominis
etas sed que sit meta. S. Iuuenis morieris. Ra. Fortasse
alicui malo me subducit fortuna z si nulli alii certe vel sene
duti. S. Iuuenis morieris. R. non refert quot annos habe
am sed quid acciperim. Si plus viuere non possuz bec est
senectus mea.

De morte sine sepultura. S.

Insepultus iacebis. R. Quid aliud huic respon
deam. q̄ Virgilianum illud. Facilis iactura sepul
cbri facilis inq; sic vt nulla facilior. S. nihil sentio
non pertinet ad me iactura corpori insepulti. Si sentio om
ni sepultura tormentum est. S. Insepultus iacebis. R. Ratio
Quid interest ignis me an fera consumat an tēpus vltima
omnium sepultura. Istud non sentienti supernacū est sen
tienti onus. S. Insepultus iacebis. R. At tu cōbustus at
tu obtusus at tu inclusus at tu putridus at tu euisceratus
constridus aut traditus lapidi qui te paulatim edat z exsic
cet. Nulla sepultura est. non sepeliemur sed picitemur. S.
Non sepelieris. R. Quid i re tunissima trepidas vltra pe
narum omnium terminuz iste locus est. Vite multa debes
mus morti nihil. Multam fortune licet imascentē inextrin
dam nihil. Non defunctorum causa sed viuorum inuenta ē
sepultura vt corpora z visu feda z odoze amouerent. Ali
os terra obruit. alios flamma consumpsit. Alios lapis ad
oia redadurus inclusit. Sic non defundis sed nostris oca
tis parcimus.

Additio. S.

In sepulturis abiectar. R. A litib⁹ inuides: au fe
ris an piscib⁹: nam si metuis tibi baculū seu cultodem iux
ta te poni iube quo a cadauere depellant. s. Ludis i malis
meis pfecto nil sentia. r. Quid ergo times qd nō senties: nā
si sentias pbes sentientē eni sepelire necare est. Te nisi ter
ra cōtexerit celū teget. Nōrū ē illud. Celo tegit qui nō ha
bet vna. S. Defundo mibi terra negabit p̄durū. R. Non
id durū: sed tu mollis qui nec sentiens ledi queas. S. In
humatus linquar horridū auditu. S. In sepultus abiectar
R. Ageres tuas curam banc linque viuentibus.

De egritudine. S.

Egrotō. R. Venit tps vt experimentū mei cape
rem. Non in mari tm̄ aut in plio vir fortis appa
ret exhibet etiā in lecto virtus. S. Egrotō. R. Nō p̄r illd
toto seculo fieri aut ego febrem relinqā aut ipa me semp
vna esse non possumus. S. Egrotō. R. Lū morbo mibi res
est aut vincetur aut vincet.

De maliloquio. S.

De te loquunt boies. R. Sed mali moncer
si de me marius si caro filelius sapiens: si aliter
cato si scipiones duo ista loquerent. Nūc malis displicere
laudari est. Nō p̄r vllā auctoritatem habere snia: vbi qui
damnandus est male de te loquitur. R. Douterer si iudicio
hoc facerent nunc morbo faciunt non de me loquuntur. sed
de se. S. male d te loquūt. R. Bene eni nesciūt log faciūt
nō qd merioz sed qd solēt. Quibus daz. n. canib⁹ sic innatū
ē vt nō p veritate sed p consuetudine latrent

De exilio. Sensus.

Exulabis. R. Erras cū oia feceris patriā meā trā
sire non possum. oim vna ē extra banc nemo pici
poteat. S. Exulabis. R. Nō patri anuchi interdicat sed lo
cus. In quacunq; terram venio in meam venio. Nulla ter
ar exilium est sed altera patria est. S. Non eris in patria

Nulla terra exilium est sed altera patria est. **S.** Non eris in patria. **R.** patria est vbiq; bene es illud autem per qd bene est in homine non in loco est in ipsius in qua potestate est quid sit illud fortunū si enim sapiens est peregrinatur si stultus exultat. **S.** Exulabis. **R.** Hoc dicit alterius loci ciuitati donaberis.

De exilio additio. S.

Re in exilium cogor et iubo. R. Si sponte peregrinatio erit non exilium et habeo. **R.** Illud est peius quam amicos non habere.

De amissione amici. Sensus.

amicum perdidit. R. Jam enim te habuisse certum est. **S.** Amicum perdidit. **Aliū qre et ibi eū qre vbi iuenias** Quere iter liberales artes inter recta et honesta officia que re in laboribus ad mensam res ista non queritur. Quere aliquam frugis. **Perdidi amicum. r.** Fortem animū habes si vnus erubescit si vnicum Quid tu in tanta tempestate ad vnam anchoram itabas

De amissione vxoris. S.

Vxorem bonam amisi. R. vtrum inueneras bonam an feceras si inueneras ad huc habere te posse ex hoc intelligas licet quod habuisti si feceras bene spera res peris saluus est artifex. **S.** Sine vxore sum. **r.** Et sine aduersario. **t.** Jam cui rerumq; dominus tuarum esse incipis. **s.** Vxorem bonam et decoram perdidit. **S.** Stulti est cōpedes suas quibus aureas amare. **s.** Amisi vxorem bonam. **r.** Quod i illa probabas pudicitiam. qm̄ multe diu custoditū perdiderūt decem qm̄ multe inter bona matrimonialis ordinis esse ceperunt inter exempla numeratarum delectabat te fides eius. qm̄ multas ex optimis cōiugibus pessimas videmus ex diligentissimis solutissimas. **Dim** quidem imperitorū animus tamē maxie in lubrico mulieris est. **Etiā** si bonā vxorem habuisti non potes affirmare in illo eā permansurā fuisse pposito. **Nihil** est tam mobile qm̄ feminay voluntas. nil tam vagum

142
Veterum matrimonioꝝ repudia cognouimus et fediores diuortio male coherentium rixas. Quarum multe quosi adolescentia amauerunt in senectute cōmuni reliquerunt. Quociens anile diuortium risimus. qm̄ multarū norū amor odio nocioꝝ mutatus est. **S.** Sed hec et fuit bona et fuisset. **R.** Dors efficit vt affirmari sine periculo possit. **s.** Vxorē bonam amisi. **R.** inuenies si nihil queris nisi bonam vxorem. **Tu** modo ne ymagines proauosq; pspexeris nec patrimonium cui iam ipsa nobilitas primo loco cessit. **Ista** diu con forma non repugnabunt facilius reges animum nulla vanitate reꝝ tumentium. **Non** multum abest a contemptu viri que se nimis suspicit duc bene institutam nec maternis inquit natis viciis non cuius auriculis vtrinq; p̄monia bina dependent non quam margarite suffocent non cui minus sit i dote qm̄ in veste non quam patente sella circumlarā p̄ vrbez populus ab omni parte eque maritus inspexit cuius sarcinis domus nō sit angusta. **banc** facile ad mores tuos rediges quā nondū corrupterunt publici corruptores. **s.** Vxorē bonam amisi. **r.** Nō erubescis flere et intollerabilem ignem vocare. **Loc** vnum deest vtrum illam lugeas an non. **Lum** maritū te cogitaueris et vtrum cogita. **s.** Amisi vxorem bonam. **r.** Soror recuperari bona non potest nec mater vxor aduenticiuz bonū est. **Non** est inter illa que semel vnicuiq; contingunt. multos tibi numerare possum quibus vxorem bonam ludentibus contigit melior. **Dors.** Exilium. **Unde** Bolor non sunt supplicia sed tributa viuendi. **Memine** ille sum vata transmūtū felix est nō q̄ aliis videtur sed qui sibi. **Vides** autem qm̄ rara domi sit ista felicitas.

Annei Lucii Senecę de remediis
fortuitoꝝ liber explicit feliciter.
Per me magistrū Bartholomeū
Buldinbeck de Sultz. Laus deo.

Incipit Lucii Annei Senecae Cordubensis liber de moribus
in quo notabiliter et eleganter vite mores enarrat.

O Mne peccatum adio est. adio autem omnis voluntas
ria est tam honesta quam turpis. ergo voluntarium est om
ne peccatum. Tolle excusationem nemo peccat inui
tus. Educatio et disciplina mores faciunt et id unusquisque sapit
quod odicit. Itaque bona consuetudo excutere debet quod ma
la instruit. Nihil interest quo animo facias quod facille vicio
sum est quia facta cernuntur animus vero non videtur. In la
autem laus est non facere quod facere non possis. Quid homi
ni est inimicissimum bono. libenter feras quod necesse est. dolo: patientia
vincit. Expeda quod nunquam peniteas. non quam multis placeas sed quod
bene stude. In hoc tempore incube ut libenter audis quam loquaris. Dul
tos vita differens mors iudicia puenit. Itaque omnis dies velut ult
imum intueat. Tristitia si potes non admiseris si minus non offendet
Aicos secrete admone palam autem lauda. Verba rebus non personis ex
timanda sunt. Oratore te pura si tibi ante omnes quod oportet persuase
ris. ut licetiosa incipia animi coherce lingua ventris et libidine
Non tacitum esse vultis nemini dixeris. si tibi non impasti quo ab
alio silentium speras. Ridiculum est alique odio nocentis innocentiam perde
re. Vultro si vis est avaritie scelus. Quid. n. stultum est quod dicitur
let quam vis deficiet et viaticum querere vel augere. Deus infantes ter
ra nudos excipit. Non pudeat te fortius nasci quam vivere. quod dul
cius quam habere amicum cum quo andeas ut tecum omnia loquaris. Magna viri
um est negligere ledentem. Quid interest quod non habeas non dum es
felix si te turba non deriserit. Si vis bene esse cogita hoc primum
contendere noli. prius quam permittas deliberes et cum permiseris fa
cias. Id agas ut ne quis merito tuo oderit et si nullos inimicos
tibi faciet iniuria multos facit. solitudine querat qui vult cum in
nocentibus vivere. Optimum ergo animus et pulcherrimus cultor
dei est. Abstinebis ab alieno matrimonio. Prestabis penitentibus pie
tatem cognatis indulgentiam. omnibus equitatem. denitabis crudelitatem
et ministras crudelitatis iram. Non aliter vivas in solitudine. aliter
in foro. Nihil petas quod negatur fuisse. nihil negabis quod peti
turus fuisti. Pacem cum hominibus habebis. cum vicis bellum.

[...]

Hoc habet ois affectus ut in id quod ipse insanit. in id putet etiam ce-
teros furire. Maximū in eo uicium est quod non melioribus uult place-
re. sed pluribus. His oibus esse notus potest efficere ut neminem none-
ris. Bonū est non laudari et esse laudabile. Stultū est timere quod ul-
tare non poteris. Male obmunt de te boies. sed mali. Valis dis-
plicere est laudari. Male de te loquuntur boies. Vn autem loquuntur
sciunt non quod merearis sed quod scilicet et ipsi boies de te mala loquuntur
molestū est. sed non quod metuant. Si autem immerito innocētie mee. nunc
maxie gaudeo. Appet. n. illos vix obiecturos si pnt. Non es in
patria tua. Patria tua est ubicūque bene es. illud. n. p. quod bene est non
est in loco sed in boie. nihil magnū nisi magno animo despicias. quod
sunt maxie diuitie. non desiderat diuitias. Quis plerū habet
is qui minimū cupit. Quid est dare beneficium. deū imitari. Bone-
stus est cum iudicaueris amare quod cum amaaueris iudicare. Dissē-
tio ab alio incipiat a te autem reconciliatio. Succurre pauperti a
micorum imo occurre. amicos secūde res pant. aduerse certissime
pbant. Peiora sunt tecta odia quod aperta. itaque te minime loquax
inimicus offendit quod tacitus. Agnosce amat quod quod agit offendit.
Elemosina non tam accipientibus quod dantibus prodest. et spes pro-
mii solacium sit laboris. Que est maxia egestas. auaritia. Pe-
cunie imperare oportet non seruire. Nullum conscientia peccatorum. ro-
rum magis timueris quod temetipsum. alium potes effugere te autem
nūquam. quis est pauper. quod tibi uidet. quod a multis timet multos timet.
Infelicitate erige. sub. mitte felicitate infelicis innocentia. neg-
tia ipsa sui pena est. Mala conscientia sepe tuta est se cura nūquam tibi
diuis inuita continebit. quod ex ipsa cogitabit. Beneficium accepti nūquam
oblivisci dari potest. In bono esta victoria est suos vincere. satis
est penam potuisse puniri. inimicitias tarde suscipe. amicitias
exerce moderate. Vanitates sibi deponere. Imago animi sermo
est. Quis uir talis oratio. Magna res est uocis et silentii tempus
quod equo animo malis imiscet. malus est. Remune laudaueris.
neminem cito accusaueris. semper puta te cum his testimoniū dicere
Alienū est oia credere. nūquam nihil credere. Utendū est diuitiis non
abutendū. Amare sic incipe tanquam non liceat desinere. Magna
reperit etiam si successus non fuerit honestus est ipse conatus. Nobilitas

tas aieft generositas sentus. nobilitas corporis generosus animus
Honestior est quod senectute ad oculum quod innocium et tunc incipiat labo-
rare. Turpe spectaculum prebet animus eger. nūquam sit tristis facis
es tibi incomodo alteri. Non sum quod deuitabo secularia. rez
inuidia. si felicitate iactaueris multis diues eris. quod optie pos-
tentia timebo. Impotentia occasionis locum tenet innocētie primū
ubi cōf. sio ibi remissio. Ire seueritas in uicio est. Boni iudicij
est dispensare non tamen et damnandū sit. sed quod primus iustitie modus
seueritas. Quicquid uita agerent boies in terris si hec duo
vba a natura cum rez tollerent meum et tuum. Qui paupertate timet
timedus est. Vires tuas aici magis sentiat beneficia quod iniurias pe-
cunia non satiat auaritia sed irritat. ideo semper indiges. pecunia si
tibi est cui ins usura morbi. tibi crede non potes diues esse et fe-
lix. Auribus frequenter quod lingua utere. Quicquid didicisti es an-
te quod aliis dicito tibi. Nihil interest inter iratum et insanum nisi unus
dies. alter semper irascit alter semper insanit. facillime bonis frueris.
si ea uitaueris quod uidu paueris. Cum alienos tueris teipsum uere
na sepe sine aliis esse potes sine te nūquam. Si bene te instruxeris
pudeat deteriora facere. quod persuaseris. erit dicere quod cogitaueris
erit in occasione. Alteri semper ignoscito tibi ipsi nūquam. Latum
ad uirtute adicies quod ex uoluptate abstraxeris. Stultū est som-
no delectari et quasi morte moliri. cum somnus assidua sit mortis imi-
tatio. Bonis nocet quod malis perit. multi cum aliis maledicunt sibi
ipsis fuita faciunt. nihil turpius quod quod obicit alteri quod sibi obiciens
dū. ut licetiosa mancipia ad impio redige lingua. libidine. uentre
enpiditate quod comprimere. si non potes paululum remitte. sepe ea que
sanari ratione non poterat. sanata sunt tempore. Qui propter pecunie amo-
re et libidinum moritur ostendit se nūquam sui causa uixisse. Tur-
pia ne dixeris. paulatim enim pudor per uerba discunt. Sic ba-
bita ut potest laudetur dominus quod domus. Consuetudinaria res
est innocentia. non dampnatio. sed causa hominem turpem fa-
cit merito pena damnata est. damnatio immerito est damnari.
si aliquid cogitaueris cito apperbit conuersantibus. Uideri uis ab
omnibus. nūquam bone honestatis simulatio. Quod de aliis trac-
tas ex tuis iudices. Multi sunt obligandi pauci offendendi na

memoria beneficiorum facilis est. Iniuriarum oburgationi se
aliquid blande ammisce. Facilius enim penetrant uerba que mol
li uadunt uia quam aspera. Nemo enim se mutat qui mutari
se desperat. Quo cum scribes aliquid didurus es scito moxum
tuorum te hominibus circographum dare. Qui in seruos ira
scitur et crudelis est satis ostendit potestatem aduersus alienos
sibi debuisse. Qui nescit tacere nescit et loqui. Facilius est pau
peri contemptum effugere. Quam diuiti inuidiam. Bonus fruitur
bona conscientia. Malis hominibus tutissimum est effugere.
Nulla pusilla domus que multos a se capit. Scire uti pau
pertate maxima felicitas. Acuit intentio nimium frangit ani
mum remissio. Nunquam scelus scelere vincendum est. Bo
nus uir est eo qui eo perduxit affectu animum ut non tantum
peccare non uelit sed etiam non possit. Regnantibus peius mul
to periculum quam his qui iudicantur. Si enim singulis timent
illi uniuersos. Nunquid fortis forte se gloriabitur que
corporis efficit egritudo infirmitas. Nunquid diues in operibus
suis gloriabitur cuius fur uel tyrannus abruptit nunquid nobi
litas gloriabitur effecta nonnunquam indignis et miserabilibus ser
uientibus. Diabolus aliquando se gloriabatur interfecitorem tue
misericordie nunc intergemiscit sotos tue beatitudinis. Fugi
enda sunt omnibus modis et abscindenda igni ac ferro totoque
artificio separanda. Languor a corpore Imperitia ab animo
Luxuria a mente. A ciuitate seditio. A domo discordia. A
candis rebus intemperantia. Dixit quidam amicorum omnia
esse communia et amicum seipsum esse alterum. Quorum tem
porum maxime habendam curam et eorum que aduri sumus
et eorum que gessimus. Post deum ueritatem colendam que
sola homines diis proximos facit.

Finit liber Lucii Anneti ex d. b. m. s. d.
moralis Seneca de moribus.

Questio iuris istis diebus necessaria. an sit licitum clericis
ex mandato pape contra turcos arma assumere. bellare. interfice
re. & mutilare. sine pena irregularitatis. Recollecta ac oblata
S. D. N. Sixto. IIII. Pont. Max. per eiusdem S. oratore. Iohan
nem Lupi Hispanum utriusque iuris doctorem. ac Segobiensem
Decanum.

Eatissime ac clementissime pater! Quis ad fontem aqua
rum aquarum portauit! Quis ad mare flumina ut crecat
deduxit nisi furiosus aut temerarius! Quis ad fontem scienti
arum mare doctorum ac theologie professorum iurium com
ditorem questiones iuridicas reportabit. nisi aut ipse furio
sus aut temerarius aut minister qui nihil ex se sed uirtute Red
emptoris in presentia discumbentium pisces & panes distri
buit. & ex eiusdem redemptoris precepto reliquias framen
torum in confinis reposuit. & sic ne mirum si sanctitas uestra ei
iusdem Saluatoris Vicarius ac omnia iura in scrutinio pecto
ris sui tenens arduis ac necessariis preoccupatus de dispersis
ac decisis ab eadem sanctitate & eiusdem predecessoris ser
uis suis iura aut decisiones iurium recolligant iniungat in hac
questione istis diebus ualde necessaria. Cum tyrannus ac rabi
dus turcus diuini nominis ac eius uicarii & omnium religio
num inimicus tam superbierit quam Italiam ac Romam occupa
re cogitasset. templa ut fecit in occupatis prophamare. Sacer
dotes ac ministros dei interficere & consummare scilicet An sit lici
tum clericis contra turcos arma assumere. bellum intrare. inter
ficere & mutilare sine metu irregularitatis & si non ex seipsis
hoc licet. An auctoritate & licentia seu mandato uestre. S. hoc
licebit. In qua quidem questione breuiter quasi omnem materi
am sanguinis ac irregularitatis comprehendendo potest dici:
quod aut dubitatur utrum sit licitum clericis arma assumere
& bellum intrare pro defensione proprie persone aut pro de
fensione proximi. aut pro defensione rerum suarum. aut pro
defensione rerum ecclesie. Si pro defensione proprie perso
ne. Secundum Saluatorem nostrum ac eius seruos Paulum

Hieronimum & Augustinum & alios pie uidetur. decisum
q non. ut Mathei. v. cu redemptor ait Si quis percussit in
dexteram maxillam tuam prebe ei alteram. & Apostolus re
petit non uos metiplos uendicantes sed magis iniuriam per
cipite & magis fraudem patimini. Idem Apostolus ad Ro/
manos non uos defendentes carissimi. sed date locum ire. sed
Hieronimus in c. non est nostrum. xxii. q. v. ubi ipse ait non
est nostrum mortem arripere. sed illatam ab alijs libenter ac
cipere. etiam Augustinus in sermone de puero Centurione
ait paratus debet esse homo iustus ut pius. patienter eorum
maliciam sustinere. quos fieri bonos querit &c. Sed de iuris
positiui rigore scriptum ac decisum est. licitum esse clericis
arma assumere mutilare & interficere sine pena irregulari
tatis quando alias mortem euadere non poterant. ut in cle. si
furiosus. de homici. & in c. interfecisti. eo. ti. Et uidetur iusta
& equa ratio. Nam fortasse qui uitam defendit & mortem e
uadit erat in peccato mortali. & tunc ne animam & corpus
perdat datur sibi facultas absq peccato. & irregularitate cum
alias mortem euadere non possit aggressorem interficere. Si
sumus in secundo casu scilicet pro defensione proximi uide
tur iure permissum licitum esse clericis arma assumere no
tamen mutilare aut interficere sine pena irregularitatis. ut est
tex. singularis in c. presentium. de clerico percu. Vnum tam
est quod licet clericus interfuit unde proximus in sua defen
sione homicidium commisit quod clericus non contrahit ir
regularitatem. ut in dicto. c. presentium. quod in hoc comen
datur per doctores est glo. singularis in. s. i. xxii. q. vii. ymo
nulli dubiuz quia necesse sit clericis dum possunt proximos
defendere. ut facit tex. in c. non inferenda. & in c. qui potest
& in c. ab imperatoribus. in. s. ecce. xxii. q. iii. & in capitulo
dilecto. de senten. excom. in. vi. Aut sumus in tertio casu qua
do sit licitum clericis arma assumere pro defensione reruz
suarum. & in hoc de iure prouisum est non esse permissum
clericis arma assumere. ut in c. interfecisti. & in c. suscepim?

de homicidio. Aut sumus in quarto casu. An sit licitum cle
ricis arma assumere & bellu intrare. mutilare & interfice
re pro defensione reruz ecclesie. & doctores in dicto. c. susce
pimus. & in c. significasti. asserunt licitum esse clericis arma
assumere non tamen mutilare aut interficere sine metu ir
regularitatis. quia solum conceditur in isto casu clericis de
fensio cum moderamine inculpate tutele. ut in c. olim. in pri
mo. de resti. spol. & in dicto. c. significasti. ubi doctores asse
runt quod pro defensione rerum ecclesie clerici excusantur
a pena legali. non autem a pena irregularitatis. hosti. in sum.
in ti. de treuga & pace. asserit quod clerici qui habent iurisdic
tionem temporalem possunt arma assumere pro defensio
ne rerum ecclesie. non autem mutilare aut interficere sine pe
na irregularitatis. Quam opinionem sequuntur multi doc
tores in preallegatis locis. quia clericus excusatur ab irregu
laritate quando mutilationem aut homicidium commisit
quia alias mortem euadere non poterat. ut in preallegatis lo
cis. Ergo quando clericus potuisset fugere dimissis bonis ec
clesie & non fugit non excusatur ab irregularitate si homici
dium aut mutilationem commisit. pro fundamento cuius fa
cit tex. in ca. significasti. in secundo de homicidio. ubi non
fuit permissum clerico pro recuperatione librorum & orna
mentorum ecclesie interficere latronem nec per se nec per a
lios. Nam cum clericus non potest habere certitudinem in
trando bellum cu laicis pro recuperatione bonoru ecclie q
laici non interficient aut mutilabunt cum arma in conflictu
non possunt ad libitum mensurari. clericus debz cauere hoc
facere. alias si hici homicidium aut mutilationem commi
sissent ipse clericus est irregularis. ut in dicto capitulo signifi
casti. & facit in simili tex. in capitulo finali de homicidio in
sexto Vbi littera ait quod si aliquis mandauit aliquem uer/
berari & ille ex uerberibus mortuus est mandans efficitur ir
regularis. Quia debuit cogitare hoc interuenire posse.

Et similiter in casu nostro clericus bellū intrando cum laicis
potuit cogitari difficiliter mutila iōem aut homicidium. cui
dere posse. Nam clericus seu prelati non manu propria. S3
manu laicorū potestatum & iudicūz debent defendere & re/
cuperare res ecclesie alias ex negligentia reputatur culpōsus
facit tex. in. c. Maximianus. xxiii. q. iii. Vnum tamen est qđ
hec ultima habebunt locum quando questio est cum fidelib/
bus aut christianis. non autē quādo questio est contra infide/
les seu turcos & hoc pro tanto. Nam infideles & turci nō so/
lum insequuntur & intendunt usurpare priōniū clericorū &
ecclesiaz sed interficere ipsas psonas ecclesiasticas. ita qđ cle/
ricus stans in aliquo Castro aduersus quod infideles ueniunt
ubi non sunt gentes seculares qui cōmode ac tute castrum &
stantes in castro cōseruare possent qđ licitū erit clericis defen/
dere castrū & in defensione mutilare & interficere sine me/
tu irregularitatis quia non solū uidentur defendere bona ec/
clesie. Sed ipsam ecclesiam & se ipsos. Nam si castrum esset
captum a paganis quaz securitatem clerici haberent de vita.
quaz istis diebus habuerūt in ydronto cuius cā defendendo
le & sua non incurrunt irregularitatem etiam si interficiant.
tex. est in. c. interfecisti. de homicidio. & in dicta cle. Etiam
facit aliquid tex. in. c. peruenit. de immunitate ecclesiaz. ubi
clerici non excusantur a uigiliis muroz quando per alios la/
icos non potest ciuitas tute custodiri. Nec huic opinioni cō/
trariatur. c. petitio. eo. ti. Quod uidetur asserere qđ si clericus
interfecit infidelem in conflictu non excusatur ab irregula/
ritate. Et sic ex textu uidebatur decisūz qđ pro defensione ca/
stri nō est licitum clericis turcos interficere. Sed bene aduer/
tenti textus hoc non probat. Nam non dicitur in dicto. cap.
petitio. qđ clericus incurrit irregularitatem si hominem pro
defensione castri interfecit. Sed si clericus extra castrum in/
sequendo infideles infidelez interfecit. quia licet clericis esset
permissum castrum defendere cum defendendo uitam de/
fendebant non erat licitum nec sibi permissum extra castrū

bellare quia cessabat causa & ratio cause ex quib9 inferitur qđ
licet sit licitum clericis arma assumere & mutilar aut inter/
ficere turcos pro defensione rerum ecclesie non autem crit
hoc permissum pro recuperatione rerum ecclesie. quia cleri/
ci non manu sua sed laicorum bona ecclesie debent recupe/
re cū sibi prohibita regulariter sunt arma & inabiles facti sint
ad bellum ut in. c. ex multa. de uoto. & in. c. sicut dignum. de
homi. & iura sunt uulgaria. Vnum tamen est qđ licet non sit li/
citur clericis arma assumere contra infideles nihilomin9
erit sibi licitum industriam in bello dare & interesse. ut facit
tex. in. c. quicumq. in. s. sacerdotes. xxiii. q. viii. & in dicto. c.
ex multa. de uoto. & c. petitio. de homici. qđ multum per do/
ctores commendatur. quia licet clerici bello intersint contra
infideles & homicidia & mutilationes secute sint non tamen
manu clericorum qđ clerici ex interessentia non sunt irregu/
lares. ex quib9 supradictis magis generaliter potest asseri ac
in presenti affirmari qđ regulariter clericis est prohibitum ar/
ma assumere mutilare ac interficere sed ex supradictis do/
ctores ueniunt ad questionem nostrā & nostris temporibus
necessariam scilicet an ex mandato summi pontificis clerici
possint arma assumere bellare interficere & mutilare con/
tra turcos sine metu irregularitatis. &c. Aliqui doctores anti/
qui uoluerunt asserere qđ nullo modo clericis esset permissuz
ex mandato pape arma assumere mutilare nec interficere
cum hoc esset prohibitum de iure diuino. ut Math. xxvi. cō/
uerte gladium. &c. qđ fuit translātū. xxvii. q. viii. s. i. etiaz hoc
probant esse prohibitum de iure diuino in quātum dixit de
us Dauid non edificabis mihi templuz quia uir sanguinis es
quod fuit translātum de conse. di. i. c. i. Istam opinionēz secu/
tus est bone memorie Reuerēdissimus Cardinalis sancti six/
ti in. c. clericum. l. di. in scđo. quesito pro cuius corroboratio
ne adducit dictam auctoritatem xpi. Mathe. xxvi. conuerte
gladium. &c. & quia prohibitio est de iure diuino papa con/
tra eam non potest dispensare. ut allegat. xii. di. per totum.

et
no qđ
appm
arma
ut in
& homi

et
to ppe
sicut
assim
tur. ob
inf. &c.

Ad id dñs Cardinalis pro ista opinione allegat auctoritatem Bernardi ad Eugenium. I. aggredere subditos uerbo & non ferro. Adducit etiã pro sua corroboratõe theoricã sancti Thome scõde. xl. q. arti. ii. qui asserit qd plati possunt interesse bell. non quidem ut ipsi propria manu pugnaturi sint. Sed ut pugnantibus spiritali subueniant suis exhortatõibus. Ad fundamentũ cuius format argumentũ tale. I. Nulli qui est deputatus ad aliquod officium licet quacũq; dispensatõe id p quod suo officio incongruus reddat. Sed clerici gerendo bella que ordinantur ad sanguinis effusionem redduntur suo officio incongrui & inabiles. ergo nulla dispensatione eis licet nec congruit. Calde. in. c. petitio. de homi. sequitur opinionem contrariã pro fundamento cuius adducit rõem incontrariũ. I. si regularitas est de iure positiuo. ut in. c. his qui. de sen. exco. li. vi. ergo papa pot prouidere incontrariũ. Nam pot disponere contra ius & supra ius. ut in. c. proposuit. de conce. pre. Inno. sequitur istã opinionem in. c. ad audientia. de homi. eandẽ sequitur lo. de Liuiano. in d. c. petitio. e. ti. Istam sequuntur lo. an. Anto. in preallegatis locis. Istam sequitur abbas sic. in. c. clerici arma por. de uí & ho. cle. & in. c. clericis. ne cleri. ul' ino. pro cuius fundamẽto alle. tex. in. c. omni. xxiii. q. viii. ubi sãa dicit qd Omni timore ac terrore deposito cõtra inimicos fidei & aduersarios oim religionũ agere uiriliter studet. nouit enim omnipotens si quilibet ufoz morietur qd pro ueritate fidei & saluatõe patrie ac defensione xpianoz mortuus est & ideo ab eo celeste premiũ cõsequitur. & sic affirmat Si culus ex illo. c. esse decilum clericis esse pmissuz arma assumere & bellum intrare cõtra infideles ex mãdato pape & sic cum omnibus supradictis se expediunt doct. diuersi diuersa sentientes. S; quid paruius in pntia tanti pont. ac inter tantos famosissimos asserere possem. eẽt mihi silentiũ laus. & refugium illud ppheticũ. A. A. dñe puer sum. nescio loqui. S; est mihi animus illud redẽptoris nr̃i Luce. x. Qd abscondita sapientibus & prudẽtibus reuelauit paruulis. Et illud Exodi. iiii. qd ait

dñs ad Moysen qd fecit hos hois aut quis fabricatus est murtũ & surdũ uidentẽ & cecũ: Nõne ego perge igit. & ego cro in ore tuo doceboq; quid loquaris. Nã ne mirũ si intellectus stulto homini pbeat qui ueritatem suã cum uoluerit per orationem narrat. Nam Balaã asina equitabat & ipa uidebat que ppheta ignorabat. & sic oẽ auctoritati sedis apl. cc ac V. S. uel probati uel reprobati submissum. nihil obstinãter defendes ac temerẽ affirmas. s; e. sedi ac. S. V. pro ul' cõtra determinati subiciẽs. credere in pnti istã opi. eẽ uerã. I. qd de iur' positiuo sit decisuz & determinatũ qd neq; cleri auctoritate propria nec auctoritate sum. pont. possint arma assumere & bellũ intrare nec cõtra catholicos nec cõtra turcos. p cõfundamto fa. tex. xxiii. q. viii. in. s. i. in pn. ubi expse ait sãa. de epis. uero ul' qbuslibz clericis qd nec sua auctoritate nec auctoritate pontif. arma arripe ualeãt facile pbat. cũ. n. petrus qui pms aploz a dño fuerat electus materialẽ gladiũ exerceret ut magistrũ a iudeoz iniuria defensaret. audiuit cõuerte gladium tuũ in uaginã. ois. n. q. gladiũ accepit gladio pibit. p ista opifa. tex. Inno. pape in. c. cũ a iudeis. e. ca. & q. ubi sãa ait cũ a iudeis inqt dñs caperet & petrus cuiusdã inobediẽtis aurem abderet ferire pibuit. & forma oim sacerdotũ quoz por erat etiã p seipõ capi arma carnalia prohibuit hoc id ait tex. Ambrosiũ. in. c. nõ pila. ea. ca. & q. ubi dicit sãa nõ pila querũt fereã. nõ arma xpĩ milites coactus repugnã nõ noui. S; dolor flectus orões lacrimae fuerũt mihi arma aduersus milites. talia. n. sunt munimenta sacerdotis aliter nec debeo nec possuz resistere. fugere autẽ & relinquere eccliam nõ soleo. seruũ xpĩ ñ custodia tpali. s; dñi puidetia pire cõsueuit. hoc id ṽr sãa. tex. i. c. clericũ. i. c. q. c. q. e. ca. & q. hoc ṽr uelle dicere tex. in. c. i. d. cõse. di. i. q. recitat uerba dei ad pphã. ñ edificabis mi tẽplũ zc. hoc idẽ ait sãa i. c. cõuenior. e. ca. & q. q. i. medio adũsus arma milites gotos quoq; lacrie mee mea arma sũt. talia n. sũt mũimẽta sacerdotis aliter nec deo nec possuz resistẽ. vt nã esse securus quod ecclesia hereticis minime traderetur. & c.

Ex quibus apparet de iure positiuo esse decisum nō licere clericis arma assumere & bella quia facti sunt inhabiles ad bellum. ut in c. ex multa. de uoto. in c. clericum qui paganum. l. di. ubi inter alia ait littera. Nam cum discreti sunt milites seculi a militibus ecclesie non conuenit militibus ecclesie militare seculo. per quod ad effusione sanguinis necessarie sit peruenire. & sic militia clericorum omnino est separata a militia laicorum. Istam opinionem approbat Gregorius in c. ut pridem. xxiii. q. vii. in. §. in registro: ubi Gregorius ait quod sacerdotes contra infideles arma assumere non debent. Sz quod laici hoc debent agere ex exortatione ac mandato pontificis. etiam facit tex. in c. omni tempore. & c. ortatur. & in c. si nobis fratres. ca. cā & q. Quia ad ista ut dixi clerici facti sunt inhabiles. Sed quid dicendum ad motiua Calderini ac Iohannis de Liuiano & aliorum suam opinionem sequentium dico quod salua eorum reuerentia fundamentum eorum non multum facit cum sit q irregularitas est de iure positiuo pro cuius probatōne adducunt tex. in c. is qui. de senten. ex. li. vi. qui loquitur in irregularitate que contrahitur ex cēsurā & nō ex homicidio. & nulli dubium maximam esse differentiam inter irregularitatem contractam ex homicidio & contractam ex censura. nec obstat. c. proposuit. de concess. pre. ubi uidetur q papa possit contra ius & preter ius & supra ius disponere cum illa decre. loquatur in beneficialibus & tunc melius facit. c. licet. de preb. li. vi. & de. i. ut li. pen. Vel aliud maxima dicitur est dicere ut i papa possit mādare clericis arma assumere uel an possit dispensare cū irregulari. Nā nō sequitur papa non pōt cōcedere clericis arma assumere ergo nō poterit dispensare cū irregulari. Nam nulli dubiū q papa nō pōt mādare adulteriū aut pccm p aliquē cōmitti nec tali obtemperandum eēt. ut in c. si is qui pccat. xi. q. iiii. ubi lra ait q si ille qui pccat est aliquid cōtra uolūtā ē dei mādāt testis falsus dei uocatur ut in c. qui resistit. & in c. si dñs. e. ca. & q. tñ post cōmissus adulteriū incestū poterit cū illis dispēfare. nā ut ait hosti. & cōi

ter alii doct. in c. sicut dignū. de homi. papa pōt dispensare cū irregulari nec obstat. c. oi. xxiii. q. viii. in quo abbas d' sici. fa. maximū fundamentū ubi papa asserit esse meritor. ū pugna re & mori cōtra inimicos fidei. ut pleni⁹ ibi cōtinet ut supra retuli. Nā cōstat ex d. c. q papa nō loquebatur cū clericis sz cum laicis. nam in subscriptione ait exercitui francoꝝ & sic claz apparet ex subscriptione q loquebatur cū G. licis laicis & sic magis facit cōtra opinionem ipsius abbatis quā p ea. Et sic ex oibus supradictis apparet nō esse pmissum clericis etiā ex mādato pontificis arma assumere mutillare ac interficere sine metu irregularitatis. (Vnū tamen est pmissa protestatiōe p̄dicta q nō obstatē decisione iuris positiuo credendum ex mādato & licentia pape clericos posse arma assumere e contra turcos mutillare & interficere sine metu irregularitatis. Nam nulli dubiū pontificis nō potuerūt ita decidere q i posuissent legem successoribus ut melius nō iudicarent & alio mō possent decidere & determinare corrigere & emendare ut facit tex. in cle. ne romani. de elec. in c. innotuit. e. t. in c. cuz olim. dere iudi. & in c. ideo. xxv. q. i. in. §. in pmissis. ubi Leo papa ait quicūq ergo de decimis ul' quibuslibet ecclesiasticis negociis sacris canonibus diffiniūtur intelligēda sunt necā seruari nisi auctoritas romane ecclesie aliter fieri mādauerit uel pmissit. & fa. tex. melius q alibi in casu sili in c. licet de conditi. appo. ubi Inno. iiii. asserit pluries esse decisum a p̄decessorib⁹ suis q si unus cōtraxisset m̄ioniū p uerba de presenti cū vna & nō cognita cōtraxisset cū sc̄da copla secuta q tenebatur habere sc̄dam que decisio ut erronea fuit reuocata a prefato Inno. ex quo cōstat summū pon. iura posse emendare corrigere & reuocare. ut in c. licet Ro. pon. de consti. li. vi. in c. sicut n. pietatis. xi. q. i. §. ex his oibus. Nec obstat q rō decisionis erat de iure diuino. Mathi. xxvi. Conuerte gladiū & c. Nā papa pōt interpretari ius diuinū ut in c. uenerabilem. qui filii sunt le. in c. gaudemus de diutor. in c. lras. de re. spo. nā cōsuetudo licet nō tātū auctoritatis interpretatur ius diuinū. ut pro

bat tex. in. c. ii. de feri. ergo a fortiori summus pontifex cuius
officiū est dubia interpretari ut in d. c. p. uenerabilez. Quia
ideo summū pontificem tam rebus humanis q̄ diuinis deus
preposuit ut possit omnia que nouiter contingūt emendare
& modis & regulis competentibus tradere maxime quia ibi
Mathei. xxvi. fuit mandatum petro q̄ mitteret gladiū in ual
ginā quia tunc nō licebat uti gladio materiali ne ministeriuz
passionis impediretur. ut lo. testatur. xviii. c. non tñ fuit man
datū q̄ non mandasset aliis clericis arma assumere. nam li
cet fuisset uez q̄ summus pontifex. ppter principatū quez te
net nulla cā debuisset arma assumere. sed orōibus & aliis p
uictoria populi orare ut faciebāt Moyses Heli & alii summi
sacerdotes ut refert tex. in. c. si quis uult pontifex. xxxvi. di.
ubi fertur qualiter Moyses orabat p̄ populo tpe plii licet ipe
non intrabat bellū. & sic licet ipse summus pontifex nō tene
atur bellū intrare non sequitur q̄ nō pōt aliis clericis hoc mā
dare. quia hoc fuit sibi dictum ut pontifici & maxime q̄ uer
ba redemptoris nō uidentur magis astringere Petrū & suc
cessores ac clericos q̄ laicos nam licet sit dictū Petro cōuerte
zē. uniuersaliter ait redemptor oēs qui acceperint gladiū gla
dio peribunt. & hoc qñ utitur quis gladio materiali ubi non
oportet & in casu in quo de nihilo deseruieret. naz in tali casu
ponti. nō iuste mādasset. nā si papa mādasset cētū clericis bel
lare cōtra mille turcos nō eēt honestū mādatū nec tali obtē
perandū nisi hoc uenisset reuelatōe diuina. q̄ paz est incon
spectu dñi ut pauci habeāt uictoriā cōtra multos & sic fuit di
ctū a xpo petro cōuerte gladiū q̄ tūc nō oportebat uti gladio
materiali ne misteriiū passiōis impediretur ut testatur lo. xviii.
c. cū redemptor ait ad petrū calicē nō uis ut bibas. quē dedit
mibi pater meus & sic nō sine causa p̄ tūc urgente fuit petro
inhibitū ne uteretur gladio ferreo maxie q̄ petrus habebat
superiorem & magistrū in cōpntia sine eius mandato & p̄mis
sione nō debuisset armis uti aut aliqua defensiōe. potuisset. n.
redēptor ut ipe math. xxvi. testatur si uellet hīc legiones cele

stes. &c. sed noluit ut illa sic cōtingerent ut ad implerētur om
nia que dicta sunt p̄ pphetas & s. c. nō benefecit petrus sine li
centia sui superioris gladiū extrahere. ut facit tex. ad hoc. sin.
in. c. ille gladiū accipit. xxiii. q. iiii. Nam uerba sunt Augusti.
cōtra manicheos. in. q. nostra ille gladiū accipit qui nulla su
piori ac legitima potestate uel iubente uel cōcedente in sang
uinem alicuius armatur. Nam in eod̄ ait Hiero. nō enīz om
nis pcussio culpabilis est & rōnabiliter hereticos psequimur
sicut xps corporaliter psecutus est eos quos de templo expulit
& sic isti sancti doctores uidebantur sentire istam opi. naz ut
scribitur in. c. occidit fines. xxiii. q. viii. petrus geminū fecit
homicidiū. nec obstat auctoritas bernhardi ad Eugeniū. si
aggredere subditos uerbo & non ferro. nam loqur circa sub
ditos quos platus nō debet corrigere ferro sed uerbo. i. bona
doctrina ut singulariter facit tex. in. c. q̄ aut. de episc. xlv. di.
ubi Gregorius ait pastores enim facti sumus non percussores
Egregius predicator dicit argue obsecro increpa in omni pa
cientia & doctrina & hoc idem ait littera. in. c. licet. ea. di. pl9
tamen erga corrigendos agat beniuolentia quam seueritas.
plus cohortatō quam cominatio plus caritas quam potestas
&c. Hoc idem dicit tex. in. c. beatus paulus ea. dist. &c. Sed si
subditi sint laici & ueniunt corrigendi aut puniendi capitali
ter debet prelatus correctionem dictorum committere lai
cis. ut in. c. clericis. & in. c. sententiam. ne cleri. uel mona. & in.
c. episcopus. e. ti. li. vi. nec obstat auctoritas beati Thome se
cūda scde. xl. q. arti. ii. dicentis q̄ prelati & clerici auctoritate
superioris possunt bellis interesse non quidem ut ipsi manu
propria pugnaturi sint sed ut iuste pugnantibus spiritualiter
subueniant suis exhortationibus &c. Nam uerba sancti tho
me diriguntur ad alios platos inferiores archiepiscopo aut
Patriarche & ibi auctoritas superioris intelligitur: auctori
tas Archiepiscoporum Patriarcharum qui habent prela
tos subditos & non intelligitur ipse Summus Pontifex.
Nam uerba Sancti Thome sunt originaliter in capitulo

ex multa de uoto in .s. de clericis. iuxta tex. in .c. magne. e. t. ubi sra prouidit qd clerici sine licentia sui epi. i. sui superioris nō possint uouere in succursum terre sancte & habita licētia epi prouidet tex. in .d. c. ex multa. in quibus clerici debent serui in exortatōibus & administratōe sacramentoz & sic semper in istis licentia superioris uel superior intelligit alius a papa ut in .c. cū nullus. de temp. or. li. vi. & optime facit de frequē de excess. pre. iuxta glo. ubi dicit sra qd pleriq; epi & eoz iupe riores & glo. intelligit superiores archiepos & p̄iarchas & n̄ summū pontificē qui non cōprehenditur nisi per nomen sibi soli consuetū. Nā q̄ iura aliquid asserunt de potestate aut facultate pape sp̄aliter exprimūt ut in .c. licet. Ro. pont. de cōsti. li. vi. & in cle. si summus pont. de sentē. ex. & iura sunt uulgaria & qd de istis sit intentio beati Thome uerba sua uidentur bec dicere & ar. hoc demōstrat. s. nulli aut qui est deputatus ad aliquod officiū licet id per qd suo officio incongruus redditur & c. Vnde clericis nō licet oīno bellare qd ordinatur ad sanguinis effusionem. Ista ratio sancti Tho. non v̄ includit summū pontificē nam habito profundamento scdm supradictā opinionē quasi oīm canonistaz & aliquoz theologoz quod irregularitas sit de iure positio tūc papa p̄t tollere de medio clericorum irregularitatem & tūc clerici bellū intrando & mutilando ex mādato pape nō efficiūtur officio suo incongrui aut inabiles cu; ex mādato pape arma assumpsērūt & tūc dicta ratō aut argumētū dñi sancti sexti nō habet locū aut nō cōprehendit summū pontificē sed alios inferiores prelatos p̄iarchas archiepos epos qui irregularitatez tollere non possunt nec clericis mandare ut manu propria bellent interficiant & c. & si argumentū intendit cōprehendere summū pontificem tunc minor est falsa in formatione cuius appareret scilicet nulli aut qui est deputatus ad aliqđ officiū licet id per quod suo officio incongruus redditur. Sed clerici gerendo arma redduntur incongrui suo officio ergo zc. Si minor intelligitur etiam ex licentia pontificis ut pbatum est v̄ falsa

Nec impedit alia ratio sancti thome qd clerici debent intelligere & occupari circa cultū diuinum. Nam turcus totaliter decreuit tollere cultum diuinum: itaq; clerici bellando contra turcum uidentur occupari circa cultum diuinum ac eius defensionem. Necq; obstat id quod fuit dictum Dauit nō edificabis mihi templum quia uir sanguinis es. siue quod scribitur primo paralipomenon. c. xxviii. Non edificabis domū nomini meo eo qd sis uir bellator & sanguinem effuderis. nā proprie & realiter nō fuerunt sibi dicta uerba quia arma assumpsit & homicidiū cōmisit. Nam propter gigantem & alios quos ex diuina iussione interfecit non fuit exclusus ab edificatione templi: sed fuit exclusus propter inquietudinem & occupationes bellorum ut testatur filius suus Salomon ut scribitur Regum. iii. c. v. Cum Salomō misisset pro lignis cedarinis ut domum domini edificaret bec ad Regem Hyram scripsit. tu scis uoluntatem patris mei Dauid & quia non poterat edificare domū domini dei sui propter bella imminentia per circuitum & c. Ista qd uidetur propter occupatōem bellorum exclusus sit ab edificatione templi. hoc uoluit sentire etiam littera regum. ii. c. vii. ubi uerba domini fuerunt originalia cum deus per Natham ait ad Dauid. Nunquid tu edificabis mihi domum ad habitandum & c. Et sequitur quod egredietur de utero tuo & firmabo regnū eius ipse edificabit domum nōi meo. & sic quia magis quietus esset a bellis Salomon cum regnum esset firmatuz in eo edificaret melius domum domini. Idem. ii. paralipomeno. c. v. Etiam hoc uoluit sentire bo. me. Cardinalis sancti sexti in dicto. c. i. de consec. di. i. Nam cui dubium quin Salomō nō effusor sanguinis fuit & irregularis. nam interfecit Adoniam fratrem suum & interfecit Iohab in cornu altaris & sic fuit effusor sanguinis & irregularis. & forsan tali irregularitate illaqueatus qd secundū opinionem aliquorum in .c. gaudemus. de diuor. nō tollitur per baptismum. s. illa que cōtrahitur ex iudicatura. Nam ut iudex aliquos ad mortem cōdemnauit. Moyses hominem

ante p̄m p̄
ph̄m p̄
rab et
hōm m̄
oam p̄m

interfecit & construxit altare Helias multos prophetas Baal
gladio interfecit & duplices quinquagenarios igne consum-
lit. Iobadā Reginam Acaliam interfecit. Phinees homicidi-
um commisit & reputatum est sibi ad misericordiam. ut in-
c. occidit phinees hominem. xxiii. q. viii. Ex quibus uideba-
tur permissum sacerdotibus & prophetis illo tempore arma
assumere bellare & interficere & mutilare. Ergo si tunc erat
permissum non fuisset exclusus Dauid ab edificatione tem-
pli ut bellator seu homicida aut irregularis ut supra. Nec eti-
am isti iuste interficientes homicide appellari solent. tex. est
Augustini in. c. si homicidium. in fi. xxiii. q. v. Sed nulli du-
bium si nō est necessitas propter turcos seu infideles & est co-
pia laicorum qui sunt parati ad bellū & resistere ualeant quin
sanctius ac honestius non sit ut prelati & alii clerici in oratio-
nibus ac in administratione sacramentorum & exertatione
ad fidem conseruandā & alia spiritalia circa catholicos bel-
lantes occupentur & inuoluantur. Sed si inest necessitas & ti-
mor de occupatione templorum ac destructione sacerdotū
iusta occupatio ac dedicatio circa cultum diuinum uidetur
clericis bellum intrando ex mandato summi Pontificis con-
tra turcos seu infideles. Nam Crisostomus ait in dicto. c. oc-
cidit. Phinees non solum respiciamus ad opera sed tempus
ad causam ad uoluntatem. zc. Ex quibus supradictis pro-
uisione premissa uidetur decisum non obstante prohibito-
ne iuris positū clericos ex mandato pape posse arma assūme-
re & bellare & interficere & mutilar turcos seu infideles sine
pena ac metu irregularitatis. finis

Incipit tractatus de duobus se inuicem amantibus com-
positus per dñm Eneam Silium poetam: Imperialemq; Se-
cretarium: qui tandem ad summi apostolat^{is} apicem assumptus
Pius papa Secundus vocatus est.

Agnifico & generoso militi dño Gaspari Slyck: dño
Fonicastris: Cæsareo cæcellario: ac terrarū Egeæ Cu-
bitiq; capitaneo: dño suo præcipuo: Eneas Silii? po-
eta: Imperialisq; Secretarius. S. p. d. Marianus Sozinus
Generis cōterraneus meus vir tum miri ingenij tum littera-
rum multarū: cuius adhuc similem visum ne sum heres: duos
amantes ut sibi describerem rogatū me his diebus effecit. Nec
referre dixi: rem verā agerem | an more poetico fingerem. Ac
scis qui vir fiet: mirabere si tibi hominē expendā. Nihil ei præ-
ter formam natura inuidet. Domuncio est. Nasci ex mea fami-
lia debuit: cui paruorū hominū est cognomen. Vir est eloquē-
s iuris utriusq; consultus. Hystorias omnes nouit. Poetice peri-
tus est. Carmen facit & latinū & Tuscum. Philosophiæ tam sci-
us q̄ Plato. Geometer Boetius. In numeris Macrobio simi-
lis. Nullum instrumentū ignorat musicum. Agriculturā quasi
Virgilius nouit. Nihil ciuile ignotum viro: dum iuuenili ad-
huc stabant in corpore vires. Alter Eutellus erat luctandi ma-
gister: non cursu: non saltu: nō cestu poterat superari. Precios-
iora sunt interdum parui corporis vascula: ut gemæ lapilliq; res-
stantur. Nec ab re fuerit illud in hūc referri: quod de Alcides
scribit Statius: Maior in eriguo regnabat corpore virtus. Di-
formā huic homini & immortalitatem si dedissent: is etiam erat
deus. Sed nemo sortitus est omnia. Inter mortales nullū ad-
huc noui cui pauciora q̄ huic defuerint. Quid: q̄ minutissima
etiam didicio. Quasi alter Apollon sit p̄ngat. Nihil enī datus
est: nihil lucidius: q̄ sua manu scripti codices. Sculptit ut pra-
ritates. Nec medicinē ignarus est. Adde virtutes morales que
alias regunt ducuntq;. Huius meo diebus plerosq; studio licet

narratur hic
Laudē q̄ om-
nibus in
mo Sozino
venit.

et

in
tū

ita

rerarum deditos disciplinis: qui admodū abundabant: sed bi
 nibil ciuilitatis habebant: nec rem publicā nec domesticam re
 gere noiant. Stupuit Paflarenfis: & furti villicum accusauit:
 qui suam fctam vndecim porcellos: aſinam vnū dūtarat enicā
 pullum retulerat. **Bomicius** Mediolanenſis grauidū se puta
 uit: diuq; partum veritus eſt: quia se vxor aſcēdit. Di tñ iuris
 maximū lumen habiti ſunt. In alijs p̄terea uel faſtū uel aua
 riciam inuenies. Dic perliberalis eſt. Plena illi ſemp domus ē
 honeſtis hoſpitibus: nulli aduerſus eſt: pupillos tuctur: egros
 ſolatur: pauperibus ſubuenit. viduas lunat. nulli indigēti de
 eſt: vultus ei⁹ quaſi Socraticus: ſemp eſt idem: in aduerſis for
 tem animū p̄bet: nulla fortuna inflatur: verſutias nō ut eter
 ceat: ſed ut caueat quaſi ſibet nouit. Ciuibus dilect⁹ eſt: peregri
 nis amatus: nulli odioſus eſt: nulli grauis. At homo tantarū
 virtutum: cur nūc rem leuiuſculam erigat non ſcio. Illud ſcios
 nibil me illi negare p̄bas eſt. Eum nāq; dum Senis eſſem vnū
 ee dilecti: nec diuinit⁹ eſt amor: q̄uis ſeparatus ſit. Is quoq;
 dum eſſet ceteris naturę dotibus p̄ditus: tñ hoc maxime do
 no pollebat: ut nullius erga ſe ſterile eſſe amorē ſineret. Vnius
 ergo rogatus nō cenſui reſpuendos: ſcripſiq; duoz amantium
 caſus: nec ſuſxi. Res acta Senis eſt: dum Sigismūduſ Impera
 tor illic degeret. Tu etiā aderas: & ſi verum his auribus hauſi
 ſeram amori dediſti. Ciuitas veneris eſt. Alunt qui te noſſe
 uehemētē q̄ arſeris: q̄q; nemo te gallioſ fuerit: nibil tibi ama
 toſe geſtum te inſcio putant. Ideo h̄ſtoziā hanc ut legas p̄
 cor: & an vera ſcripſerim videas: nec reminiſci te pudeat: ſi quid
 huiuſmodi nōnunq; euenit tibi. Homo enim fueras. Qui ho
 numq; ſenſit amoris ignē: aut lapis eſt: aut beſtia. Ipſum nāq;
 uel per deoz medallas nō latet ignea fauilla. Vale.

Ep̄la Eneę S. ad Marianū Soziniū petēte cōponi tractatū.
 Reas Siluius poeta Imperatorisq; Secretarius. S. p. d.
 Mariano Sozino vtriuſq; iuris interpreti & cōſulī ſuo.
 Rem petis hanc conuenientē p̄tati meę: tag ho & aduerſum tre

no d. ſimpl
 in ipſo d. d. d.
 h̄p h̄r
 m̄natus

Jobanis Lupi de cano Segobicē ſedis apoſtolice Protobonotarii ad egregius
 fratre Thomam p̄dicatozū profeſſorem heretice p̄nitantis auctoritate apoſtolica
 inquittozem ſereniſſimoz Ferdinandi et Elizabeth Iſpauiz regis & regine in ſo
 ro conſcientie Conſiliarium tractatus de hereti & hereticoz reconciliacione eozūq;
 pertinacium damnacione.

Inter cetera que ſacris legibus cōtinentur pater venerande illa p̄to eſſe ma
 xime vtilia magisq; neceſſaria xp̄iano oratozi que de hereticis ſcripta ſunt. nul
 los enim fructus percipere poſſunt auditozes ex contioibus publicis quas p̄
 dicationes appellant niſi prius omni hereti ſublata exanimis de deo deq; diuinis
 rebus recte ſenſerint fruſtra ad oratioes ſacras accedit hereticus fruſtra templa ſau
 ctoz frequenat fruſtra elemoſinam facit: fruſtra audit diuinū uerbū ſi p̄to vero ali
 quid fallum mente conceperit. Itaq; vbi heretiſm aliquam uel in vno uel in plurib⁹
 eſſe p̄to comperto erit tunc ad oratozis officiū pertinebit monere hoies p̄to falſis
 opinioibus veras inducere efficacibuſq; argumentis & ratioibus p̄to receptis erro
 ribus verū uere cognitionis lumē oſtendere quibus rebus ſi hereticus reſpicere et
 ad ſanitatē redire voluerit id q̄de p̄mo op̄randū erit ut leuib⁹ remediis ad p̄ſtinā
 validudinez eger animus reſtitutus eſſe videatur ſan in malo p̄ſenerabit addicta falſa
 oppinionibus mens ad ea cōfugiemus que ſacri canones minant p̄nacionibus & obſi
 natis ut qui placidis ratioib⁹ conſutati ob hereti non deſiſſerūt eos iure conuictos
 crudelibus ſuppliciis afficiamus. Quapropter p̄ venerande cā mibi ſit notum pa
 ternitate veſtrā grauib⁹ & arduis rebus occupatam eſſe eamq; p̄dicationibus &
 aliis diuinis tantū vacare. **Et licet vix ſit illud in iure p̄uerbiū non ſufficit ſtudere**
ſed ſciuisse. & licz reuerētia veſtra tantū ſtuduerit & tā glorioſo ingenio q̄ diuina gr̄a
 circa cuius ſeruitium ſemp verſatur eminentē ſcientiā acquiſerit. tñ q̄ totius habe
 re memoriā potius eſt diuinitatis q̄ humanitatis. et ex dicto p̄uerbio colligitur q̄
 non ſufficit ſtuduiſſe ſed ſtudere. et quia ut dixi reuerētia veſtra piis occupationib⁹
 ſtudio & literis aliter q̄ ad p̄dicta etiā ſi uellet uacare nō poſſet. Cogitavi licz inge
 nio radis & miramus inter doctozes in materia heretiſis per reuerētiā v̄: m̄ & alios
 n̄i redemptozis et eius fidei cultozes nuper in provincia vandalie agitata omiſſis
 multis imperatoz legibus: quia lex apoſtolica & papalis etiā que nūc ſub dat⁹ p̄die
 18. februarii Anno incarnationis dñice Milleſimo quadringēteſimo. lxxi. Pon
 tificatus Sixti eiusdem redēptozis vicarii anno vndecimo: in cā heretiſis data ſcōm
 ſacros canones inbet procedatis: & omiſſis multis in dicta materia per nōnullos do
 ctozes dictis atq; allegatis. quia ſepenumero eoz reuerētia falſa: nibil ad propoſitū
 faciunt. Sed q̄breuiſſime potero vere ſimpliciter & de plano: quia Ep̄i eccleſiarū
 ciuitatum & locoz ordinariū heretice p̄nitantis inquittozes ſacre theologie aut
 ſacroz canonum magiſtri & doctozes eſſe conſueuerūt: & tales de iure ad tantum
 officium aſſumpti ſunt apud quos formā hanc et inſtructionem nō credo multū eſſe
 neceſſariam ut ait Conſtantinus ep̄us Ciprianus in concilio ſuper hereti congrega
 to non oportet nos qui xp̄i ſumus indigere doctrina ſed alioz eſſe doctozes. Sed

Studere et
 diſſe
 Memoria tot
 diuinitatis
 vandalia

ut possent psallere cum psalmis. et tunc reges intelligite erudimini qui iudicatis terram. et si vere utiq; iusticiam loquimini filii boim recte iudicate et tam principes q; seculares pates et alii qui non necessitantur nec propt occupationes valent iura videre videant et intelligant utq; iure an non iure predicti procedant in zelo et seruore domini nisi iesu cristi et ut eius ministri aut si aliqui ut ministri sathane qui aliquando transfigurantur velut ministri iusticie quoz finis scdm opem eoz et sub specie pietatis faciunt mala et ne viciis sub specie virtutu occulte subministrant ut facit textus in casu de quo agit in cle. de hereticis. et in. c. sicut de here. quid de iure ordinarij seu decisiu sit scribam p cuius introductoe pater Reuerende Quero

Quis sit et esse possit verus et competens iudex in causa heresis.

Dico q; crimen heresis est mere ecclesiasticoz alienu a iurisdictione seculari textus singularis in. c. inquisitionis in. s. prohibemus de here. li. vi. ubi bonifacius. viii. ait q; seculares potestates de isto crimine no se intromittat cu signere ecclesiasticu facit etiam textus in ca. cum scdm leges. eo. ti. in. s. confiscationis. iuxta glo. vbi textus. in. b. iudicet secularib; ne se intromittat in bonis hereticoz anteq; p epm aut aliam pso nam ecclesiasticam qui sup hoc habeat potestatem sententia sup eos crimine fuerit promulgata. ita q; per ecclesiasticum et non per secularem debet super heresi promulgari hoc etia probat textus in. c. presidentes. eo. ti. vbi potestas secularis no se debet intromittere nisi ad registrationem ordinarij seu inquisitorij hoc idem in dicto. c. inquisitionis in parte cum ab eis fuerint requisiti et in. c. ut officij in. s. statim. eo. ti. et li. et in casu de quo agit in. c. quidem de apost. vbi Inno. tertius in concilio generali statuit q; si infideles facti christiani ritus aut reliquias legis dimisse faciunt aut obseruant per prelatos ecclesiaz talis obseruantia veteris ritus. omni modo compescatur et in. c. ad abolendam de hereticis et in. c. non inuenitur et in. c. sicut. xxiii. q. iiii. qd cognitio heresis est totaliter aliena a iurisdictione seculari quia dicit spiritualis ut facit glo. xi. q. i. in summa in de. dispensatione de iudic. et in. c. cum sit generale de foro compe. vbi Abb. sic non credit opinionem dicentium q; potestas secularis possit imponere hereticis penam per legem seu statutum ergo sequitur si crimen est mere ecclesiasticum et ad ecclesiam pertinet cognitio q; secularis in hiis non potest se intromittere ut in. c. decernimus de iudic. et in. c. cum laicis de re. eccle. non alie. et in. c. ptingit de arbi. nec potest condere leges per quas vsurparet sui sibi applicaret istas iurisdictione ecclesiasticam et spuales ut in. c. cu ecclesiaz et in. c. ecclesia sancte marie de consti. et in. c. ut animaz eo. ti. li. vi. in fine cum extra territorij ius dicenti non pareatur impune facit textus in. c. sane. xv. q. iiii. in fine. vbi litera dicit q; totiens legibus imperatoru in ecclesiasticis negociis vtendum est quotiens sacris canonibus obuiare non inueniuntur textus est comendandus in casu de quo agitur in. c. legem imperator. x. di. ubi dicit litera. Item lex imperator. non est supra legem de

sed subus imperiali iudicio non possunt iura ecclesiastica dissolui nec per negligentiam ordinariorum seu ecclesiasticorum seculares poterunt se intromittere et supplere negligentiam ut in. c. qualiter de iudi. et in ca. nulli phas. xxv. q. i. vbi hylarinus pro uidet q; nulli phas sit sine status sui periculo vel diuinas constitutiones vel apostolice sedis decreta temerare quia nos qui potentissimi sacerdotis adiuuimus officia tales transgressionum culpa respiciet si in causis dei desides fuerimus inueniuntur. ita q; non licet regi seu imperatori leges sanctorum patrum violare. ergo si lex non poterit aliquid operari nec consuetudo cum videatur contra libertatem ecclesiasticam ut in capitulo ad nostram et in. c. cum inter de consue. nam non qd sit sed qd fieri debet est attendendum ut in. c. cum causam de elect. Nam quantum antiquior in hiis consuetudo tantum magis reprobanda et de medio tollenda ut in. c. si uali de consin. et in. c. cum in ecclesia de sumo. Nam veritas preferenda est consuetudini facit textus singularis in casu de quo agitur in capitulo mala autem consuetudo et in capitulo veritatem et in capitulo si consuetudines et in capitulo qui contempta veritate. vili. distinct. Nam dominus in euangelio Ego sum inquit veritas. non dixit. Ego sum consuetudo ergo certum est. q; nec de iure nec de consuetudine seculares poterunt se intromittere in crimine heresis cum cognitio ad eos non spectet Nam licet verum sit et sanctorum patrum sanctiones hoc dicant q; ecclesia Romana primatum a domino per illa verba Tu es inquit petrus et. recepit ut in capitulo in nouo testamento et in capitulo quamuis. xxi. di. et in capitulo. sacrosancta romani. xxi. distinct. vbi etiam litera dicit qd Romana ecclesia non ab apostolis sed ab ipso domino et saluatore nostro primatum obtinuit et in capitulo loquitur dominus ad petrum. xxiiii. questione prima Nihilominus post passionem eiusdem redemptoris idem redemptor noster per illa verba pasce agnos meos pasce oues meas. Jo. xxi. Ipsi pontifices canonum conditores dicunt sit ad ista data potestas Petro et successoribus et non Regibus. nec Imperatoribus ut in capitulo. Significasti de electi. et ibi per doctores. et in capitulo. per venerabilem qui filii sunt legitimi. nam ut ibi dicit litera que refert Paulus ad corinthios non solum data est potestas Petro et successoribus super Principes et Reges et Imperatores sed super angelos Ita q; ista et similia et grauora concessa fuerunt Petro et successoribus pro gubernatione populi in gloriam et honorem dei et eius ecclesie taliter q; similia etiam summus Pontifex si vellet non posset ab se abdicare. Nam in causis ecclesiasticis Regia voluntas sacerdotibus est postponenda ut in. c. certum. x. di. nam non licet regibus vsurpare que sacerdotibus domini solum conueniant ut in capitulo. Imperium eadem di. Nam dominus noster. alia commisit apostolis alia committi voluit principibus et potestatibus secularibus ut in capitulo. cum ad verum et in capitulo. quis dubitet et in capitulo. duo sunt. xcv. di. Nam in dicto. ca. cum ad verum et Nicolaus papa ait. quoniam idem mediator dei et hominum homo ebrius iesus actibus propriis et dignitatibus distinctis officia potestatis vtriusq; discreuit nam in vno corpore multa membra sunt oia autem membra no eundem actum habent ut in. c. singula. lxxxix. di. na idem deus nisi alios dedit apostolos alios prophetas alios

Handwritten marginal notes in the right margin, including phrases like "Handwritten marginal notes" and "Handwritten marginal notes".

Handwritten marginal notes on the left side of the page, including phrases like "Handwritten marginal notes" and "Handwritten marginal notes".

volebat hoc ait beatus Thomas scda scde. q. lx. arti. ii. vbi dicit qd ad hoc qd indu-
citur sit actus iusticie tria requirunt. Primo qd procedat ex inclinatione iusticie. Se-
cundo qd procedat ex auctoritate presidentis. Tertio qd proferat secundū rectam ra-
tionem prudentie vide pulchry textum et verba gregozii in. c. qui recte. xi. q. iiii. vbi
Gregorius ait qui recte iudicat et premiū remunerationis expectat. fraudes in deū
ppetrat quia iusticiam quā gratis impartiri debuit acceptione pecunie vendidit. bo-
nis male vtunt qui pro ipali lucro iuste iudicant tales ppe ad veritatem nō iusticie
defensio sed amor premiū prouocat quibus si spes nūmi subtrahitur confessio a iu-
sticie confessione recedunt. Receptio nūmoy pcuratio veritatis est rē. Nam nō
est satis bene facere nisi ex bono fonte procedat. in. c. non satis. lxxvi. di. Ideo
caute ietro cognatus moysis eidō consuluit exo. xviii. s. prouide de omni plebe viros
sapientes et timentes deū in quibus sit veritas et qui oderint auaritiā in hoc idē pro-
uidet Anno. iiii. in. ca. et tribunal de re. in. li. vi. q. fuit in concilio Lugdaneū
Idem in. c. officii de here. eo. li. Nam si iudex habet sapientiam et iudiciū deum
timet et veritas est in eo et auaritiā odit iustus dei iudex vocabitur et iuxta dei pcep-
ta et sibi cōmissa recte procedet.

¶ Quot faciunt hereticam.

¶ Dico qd duo faciunt hereticū Error in ratione et p̄tinacia in voluntate. vt in cle. in
in. s. p̄p̄o de sūma tri. et in cle. in. s. finali de vsu. et in. c. i. et in. c. dmanamus de sū-
ma tri. Nam non est verus hereticus qui non persistit in errore et non est in heresi
perrinax. ut in. c. hereticus. et in. c. dixit apostolus et in. c. qui in ecclesia. xliii. q. iiii. et
ibi per doctores.

¶ Qui dicantur heretici

¶ Dico qd multi dicantur heretici. Nā hereticus dicit dubius in fide. ut in. c. de
here. sed quia seculares possent dubitare que dubietas in fide inducit heresim dico
qd primi motus non sunt in homine ideo doctus sicut indoctus sine deliberatiōe in
aliquo articulo fidei aut de aliquo sacramento cuz multa excedunt naturā et intellectū
humani naturaliter multa cōprehendere non valet posset dubitare. sed cuz dubi-
tat incontinenti recurrit ad meritum fidei et ad prophetias sanctorū patrum. ubi ante p̄
tempora scriptū ac omnibus nūciatus fuit christum incarnatorū passurū resurrecturū
recurrit ad ipsum xpm̄ incarnatū passum et resuscitatum et ad cuncta sup̄naturalia que
fecit et ad apostolos et ipsius saluatoris discipulos et cingit animū mentē et intellectū
verbis illis ad firmandū cor sincerum sola fides sufficit. Et tunc firmū et sincere vt
obligatur oīa necessaria credit et in nullo dubitat. ut in. c. firmiter de sūma tri. et tunc ad
maiozem cōfirmationem fidei ex illa cōsideratione et resistentia merei ut facit textus
in. c. sed pensandū. et in. c. non est p̄ctm̄. vi. di. Et p̄ Car. in cle. vnica de sūma tri. nā
de ista temptatiōe ait ap̄ta. Temptatio non nos apphendat nisi hūans. s. q. diximus
de dubio in fide. qd de ignaro seu indocto in fide catholica si ex ignoratiā aliud de
nō cōtineat qd romanā ecclia tenet et fecit affirmādo ego ista sic credo qd Romanā

ecclia ita tenet si excusatur ab heresi Et dico aut sunt Epi et prelati q de iure tenent
scire vtrūq; testamentū implicite et explicite nec ignorare debent articulos fidei in
sitūtes et misteria sacramētoy et si in aliquo istoy errant affirmādo sic sentit de his
Romana ecclia non excusat ab heresi et mēdacio Nam epi et sacerdotes curā aīay
habent quid Romanā ecclia de his oībus necessariis p̄sentis in simbolo et in psalmo
quicūq; vult non solum scire necessitantur sed oīa ista subditos suos docere ut in. ca.
omnes psallentes. xxxviii. di. et ignorantia eos non excusat cuz in p̄latis et rectoribus
in similibus cadere non debet ut in. c. cum nobis olim et in. c. cū in cunctis de elec.
et in. c. Licet canon eo. ti. li. vi. et in. c. nisi cum p̄dem de renū. et in. c. qui ecclesiasticū
et in. c. si qd vult pontifex. xxxvi. di. et in. c. ignorantia et in. c. si in laicis. xxxviii. di.
et in. c. sit rector. xliii. di. et multa iura et p̄cepta sanctorū hoc clamāt. nec obstat. ca. dā
nūm de sum. tri. et dicta sanctorū etiā si loquunt de Joachim q magnus theologus
fuit Nam ipse non assereret qd id qd ipse scripsit tenebat ecclia sed scripta p̄ eum
remisit determinationi ecclesie Si autē est alius qui non tenetur aut necessitatē iura
scire ut puta mulier oīs rusticus plebeus aut ciuis q noticiam p̄licarem de rebus si
dei non h̄t et nō obligant ista explicite scire ad huc distingo aut negant fūdamētū
fidei etiā si erronee aut bestialitē crederent qd Romana ecclia hoc tenet non excusa-
rent ab heresi ut si vnus rusticus mulier seu cinis negaret deū esse aut resurrectōes
aut p̄p̄nitentiā aīay et crederet qd anima extinguit cū corpore aut q bona egerunt nō
ibunt in vitam eternā et mala in ignē eternū et similia que a nullo ad alto ignorari de-
bent cum videant de iure naturali ut in. ca. non est p̄ctm̄. vi. di. in. s. h̄iis itaq; non p̄p̄
hoc qd dicat sic credo tenet ecclia excusat ab heresi. Nam aliq; nota scire debet sc̄
hoc deus est xpus incarnatus est in vtero virginali passus est resurrexit et qui bō ege-
runt ibunt in vitam eternā qui vero mala in ignem eternū nec ignorantia quo ad ista
excusat ut in. ca. non omnis. xxxvii. di. et in. ca. qui es. et in. c. in laicis. xxxviii. di. et Car.
in cle. de sū. tri. et in cle. de vsuris Nam in oīm terrā exiit sonus eoy sed alia suf-
ficiat predictis implicite credant. s. qd omnia credant de fide catholica sicut ecclia
Romana tenet sed si explicite aliqd licet false dicūt sed credunt ita tenet ecclia.
excusant ut si vnus simplex de istis diceret ego credo qd filius in diuinis est minor
p̄re et credo hoc tenet ecclia excusat ab heresi qd hoc nō est fides eius sed fides ei
est fides ecclesie ut in. c. hec est fides. xliii. q. i. Sed ex his elicit alia questio papa
est totius orbis ordinari⁹. ut in. c. cuncta p̄ mundū. et in. ca. facta et in. c. causas et in. ca.
nemo. ix. q. iiii. et q̄si p̄ totum et ut vicarius xpi prouidet ciuitatibus et ecclesiis ciuitatū
de Epi et p̄latis qui Epus est rector et cura totius Ciuitatis et diocē subditi et parro-
chiani. quia de eoy pastore cura et vigilantia posita est in summo pontifice et ad eos
electio non p̄tinet. ut in. c. osus de elec. et in. c. si ergo. viii. q. i. recipiūt Ep̄m sibi da-
tū p̄ papā ut doctū probū et approbatū p̄ ap̄lm̄ q ut tenet et obligat p̄dicat articulos
fidei. instruit in his subditos et in sermone et instructōe heresiz dicit et p̄dicat et docet
si prochiani subditi audiendo credendo etiā heresim ut Ep̄us p̄dicat si sunt heretici
et tales reputantur grane qd est si tale contingat et grauius determinare Nam si

ap̄o p̄p̄
Ḡi h̄i
imp̄p̄
exp̄p̄
in. s. p̄

Joachim

in. c. de sū. tri.
in. c. de vsuris
in. c. qui es.
in. c. in laicis.
in. c. cuncta p̄ mundū.
in. c. causas.
in. c. nemo.
in. c. si ergo.

in. c. de sū. tri.
in. c. de vsuris
in. c. qui es.
in. c. in laicis.
in. c. cuncta p̄ mundū.
in. c. causas.
in. c. nemo.
in. c. si ergo.

in. c. de sū. tri.
in. c. de vsuris
in. c. qui es.
in. c. in laicis.
in. c. cuncta p̄ mundū.
in. c. causas.
in. c. nemo.
in. c. si ergo.

¶ In c. qui alioy. xiiii. q. iiii. r. p. hosti. in rubrica de here. **¶** De credentibus. **¶** Sed vterius quero qui dicunt credentes hereticoy. r. dico vt ait hosti. in summa in. s. in d. hereticoy. Duobus modis dicunt credentes hereticoy. Nam vni sunt in errore suo firmi r. exccati r. hui non timet mortē sciūt erroris articulos r. exponunt r. licet multa falsa pdicent tñ non dicūt p̄ id qd credunt nec p̄ mentē suā aliqd afferunt r. isti ut dixi sunt vere heretici r. heretice archa r. ut tales debent puniri. Alii sunt credēs erroribus istoy r. etiā sunt heretici r. cū istis tanq̄ cum hereticis agens est vt in processu hereticoy videbis. Tertio modo dicunt credēs hereticoy. scilicet p̄cipantes r. cōiūctos cū hereticis r. quasi idem sunt q̄ receptatores et isti non sunt heretici licet sint exccati ut in c. exccatam. in p̄mo. in. s. credēs r. ca. sicut in. de here. li. vi. r. scōs ad. corinib. vi. r. Jo scōs p̄mo r. isti credēs hereticoy exccatū t̄ r. si p̄ manu suam in exccatione si sunt laici ipso iure facti sunt infames iudicabiles ad officia r. ad omēs actus r. repelluntur r. testimonio r. r. iudicatura r. ad successione et ad condendū testamentū. si vero clericus fuerit ab omni officio r. beneficio deponatur in quo maior est culpa grauior exerceat vindicta priuē sepultura r. aliis sacramentis ut facit textus in c. exccatam. in. s. credentes de here. sed quando participat ut hereticum ad veram fidē p̄cōuertat r. in eo aliquid boni operatur nec peccat nec est exccatus cum voluntate ac proposito malicia distingunt ut in c. quis voluntate de senten. exccō.

¶ De defensoribus.

¶ Qui dicunt defensores hereticoy. Dico q̄ dicunt duobus modis. vno modo d̄ defensor hereticoy qui publice defendit errorē hereticoy p̄ suas disputaciones vel alio quouis modo r. iste dicit hereticos manifestos ut in c. super quibusdā de versig. r. non solum hereticus est sed heretice archa vocat ut pdicit r. ut heretice archa p̄mies. Alio modo d̄ defensor hereticoy q̄ hereticos defēdit in castro domo ne capiatur ab ordinariis inquisitoribus r. r. isti tamen nō credunt aut illos hereticos aut si heretico eos uō credant opinione illorū non sunt heretici licet nō sit bō p̄sumptio p̄ eos de fide r. si exccatant r. satis facere contēperit post manū efficiunt infames r. puniunt in alio ut in c. exccatam. in. d. r. in. s. credēs r. in. c. sicut in. d. de here. nam non solum defensores hereticoy sed aliorū criminū damnant ut in c. quis cuiuslibet r. in c. si forte. xii. q. p. nam defensores delinquentium grauius veniunt puniēdi ut in c. qui consentit. x. q. iiii.

¶ De fautoribus.

¶ Sed quero qui dicunt fautores hereticoy. dico q̄ multis modis dicunt fautores hereticoy. nā vnō modo d̄ fautor ut q̄ fuerit negocio propo cū sit vnus de criminosis r. sic si solum ista r. sue opinioni fauere vult sed aliis bēficiis et iste idē ē q̄ hereticus ut dicitur est r. magis q̄ simplex hereticus puniri debet ut in c. qui alioy. xiiii. q. iiii. r. xi. q. iiii. q̄ cōsistit r. in. c. non solū. Alio modo dicitur fautor hereticoy ex negligentia ut omisit t̄ ut p̄m h̄ index ex malicia aut negligentia imp̄dicit hereticū aut si non integro iure suam delictū r. iste talis nisi iusta causa hoc faciat incidit in suspensioē b̄no ut in c. qui alioy r. in c. ad abolendam. in. s. Et vltimo de here. in c. sicut dignū in. s. illi de homicidio. r. in c. q̄ vult negligere r. in c. de error. r. in c. de culpa r. in c. de in. si de here. vbi si est Ep̄us ad triennū suspenditur si alius exccatam

r. absolui ab alio q̄ a papa nō potest. Idē de teste qui fauore heretici quia hereticum citum sciebat r. ne ex suo testimonio ei noceret se absentauit ut in c. nolite. xi. q. iiii. Ita q̄ oēs q̄ possent obviare hereticis nō obuiant sunt fautores hereticoy. ut in pal. legatis locis. r. in c. quāto. de sen. ex. Alio modo dicitur fautores hereticoy sc̄z facto r. ope sc̄z si tradidit eis necessaria r. visitauit eos tanq̄ tales ut in c. filli. r. in. c. of. sicut. s. p̄bidem. de here. li. vi. Alio modo dicitur fautores hereticoy vbo. sc̄z excusat hereticos apud iudices. Et ita dicitur fautores hereticoy sc̄z consilio. r. tūc dico aut dat consilio pena euadēdi heretico ut celet veritatē aut exp̄m̄ fallunt r. tūc si ne clerici sine laici puniēdi sunt p̄ incarcerationē seu alia modo ut ipse inquisitoribus vi debetur ut in c. accusatus. i. s. sacerdotes. de here. li. vi. aut illi dāt consiliū opē. alio heretico r. tūc non heretico r. tūc respectu consiliū nō d̄ hereticus nec oāt suspensio heretici in eū si consiliū dedit quō euadere aut fugerē nihilominus d̄ puniri ut i. dō c. sicut dignū. i. s. clericos. r. in c. de off. dele. r. in c. culpa. lxxvi. di. r. ad Ro. in. s. de oblig. que ex delic. vel. s. ope. r. de furtis. si p̄gnozi. s. penul. nam licet reco. riliatus quo ad deū possit puniri non tū p̄prie d̄ hereticus si dimisit errorē r. i. cor. de r. animo r. opere deo est reconciliatus ut in c. statum. in. ii. de here. li. vi. Sunt etiā fautores hereticoy ex p̄uersa r. mala doctrina confirmando ipsos hereticos sc̄z religiosi clerici doctores r. magistri q̄ rōne religionis r. clericatus tenentur sc̄m̄ doctrinā redemptionis facere r. docere r. docere r. facere r. si verbo b̄ni docent ope male instruant r. p̄uerse in ale opant. Ita hereticos cōfirmat quia credat q̄ isti tales es que dicunt non ut dicit credit ex quo contrariū faciunt. nam validiora sunt exempla q̄ p̄uerba nā ut ait ap̄s ad Ro. ii. Qui ergo alii doces te ipsū nō doces q̄ p̄dicas nō ferandū furaris q̄ dicit non meandū mearis q̄ abominaris idola sacrilegiū facis qui in lege gloriaris p̄ priuationem legis de ū in bonos q̄ vanā gloriā rep̄bēdunt. p̄mū locum uolunt de quib⁹ idē ip̄s deus n̄r math. xiiii. lace. xx. ait. Attēdite a scribis qui uolūt ambulare in stolis r. amant salutationes in foro r. primas cathedras in synagogis r. primos discabitos in cōuuiis q̄ deuorant domos uiduū simulantes lo. gan orationē b̄ni accipiunt dānationē maiorem. Nā pdicāt honores refutandos et si aliq̄n refutant ut ad maiores ascendāt si dant sibi locū bonum ut meliorem recipi. aut incipiunt refutare r. sic de illis idē ap̄s p̄ma ad Corinib. iiii. Non enī in sermo ne regnū dei sed in virtute ita q̄ ex quo infideles heretici r. non boni xp̄iani vident istos uerbo in sermonibus suis cōfiteantur xp̄m r. eius p̄cepta r. in facto r. ope negāt xp̄m r. eius mandata non satis confortatio est hereticis r. scandalū fidelibus ut leg. iiii. vbi ait d̄ns ad moysen. Si sacerdos qui vinctus est peccauerit delinquere faciet populū. quod trāslatum est in c. magne. de voto. r. s. pretere. Nā ap̄s ait p̄ma ad Thimoteam. iiii. sed exemplo sunt fidelium in uerbo in p̄uersione. Nam secunda Jacobi. Si ides si non habet opera mortuus est in semetip̄s. licet veri catholici r. boni xp̄iani scandalizari non debēt. Nam ut ait Crisostomus i. c. multi. xl. di. Si bene docueris r. male vixeris tui solus condēnator eris. nam bene viuendo r. bene docendo populū infirmis quomodo viuere debeat bene docendo r. male viuendo deum infirmis quomodo se debeat condēnare.

ante d. h. p. cap. ut lo. dicit r. hereticus

quis d. v. r. quod d. s. i. c. p̄prie dicit b. d. s. dicitur ex ma. nō d. et me. et ope. Ro. c. r. r. c. m. l. i. s. t. y.

melius

defensor

fructus

Qualiter barones p̄tares retores dñi temporales
civitatum & locoz ubi ordinarios & inquisitores volu
erint inquirere debent iurare eidem ordinario & inqui
sitoribus iurabūt & p̄pofse fauebunt.

Et qm iam necesse est ut iudices iudicialit agant p̄mitto q̄ in **Si** heresia archi
epos & inquisitores simpliciter & de plano absq̄ advocatoz & iudicioꝝ scripta si
gura procedere debent ut in **c. si adversus** de here. & in **c. statuta** in **pn.** eo. si. li. vi. et
in **c. sepe** de verbo. sig. & in **c. de dispensationibus** de iudicio. & tunc añ oia dñi t̄pales
gubernatores civitatum & locoz iuxta cõmissionē epoz ordinarioz seu inquisitoꝝ p̄e
fūto iuramento p̄mittant q̄ fideliter & efficaciter cum ab eis fuerint requisiti eccle
siam p̄ hereticos et eoz complices adiuvabunt bona fide & iuxta officium & posse fa
um. si vero id observare noluerint bonore quē obrinet spolientur & terra ipsoz subdi
ciantur interdictio & per metropolitanū & certos cõprouinciales epos excoicationis vin
culo innodent̄ & si per annum de ista inobediētia non satisfecerint p̄ summū pōnificē
ab eoz fidelitate vaalli absoluantur ut in **c. ad abolendā** s̄. statuta. & in **c. si in cinitas**
& in **c. excoicamus** & in **c. si moneantur** et in **c. si vero de heret.** nec secularis seu dñi
t̄pales affirmando istam cõscriptiōē ad se spectare aut p̄ sua statuta seu leges ordinari
os inquisitores impedire debet abs̄ excoicationis se noverit muctione pcussum q̄
si per annū animo sustinuerit pertinaci extunc velut hereticus condēnēt ut in **c. ut**
inquisitoꝝ s̄. si. & in **c. statuta** in **pn.** de here. li. vi. **Mā** leges epitoꝝ seu seculariū per
sonaz nisi per ecclias approbare sint aut canonib⁹ nō repugnant in casu de quo agit
non admittūt ut in **dc. c. ut inquisitoꝝ** in **pn.** & post hec dñs t̄pales rector seu civitatis
gubernator dē iurare cõstitutōes ecclie p̄ hereticos fautores defensores iniolabilis
obseruare ac facere a suis subditis obseruari toto t̄pe sui regiminis quod si agere re
cuserint ut infames & tāq̄ hereticoz fautores ac de fide suspectos ab officio & ho
noꝝe sui regiminis spolient̄ & inhábiles ad aliud officium reputent̄ ut in **c. ut officium** in
s̄. statuta in **c. eo. ti. & li. ita** q̄ i oibus necessariis nō soluz nō impedimētum dare s̄ aut̄
iuz & fauore p̄stare debent & s̄ indices p̄tares excoicati sint & quo ad alia exercēda im
pediti & cū aliis in aliquo coicare nō possint i fauore fidei oia necessaria ad requiritio
nem ordinarioꝝ & inquisitoꝝ p̄nt facere & exercere. ut in **c. p̄sdētes** de here. li. vi.

Qualiter sit p̄uidēdū de carcerib⁹ & custodiis & ministris carceꝝ.

Sed postq̄ ordinarii inquisitores p̄cā fecerint necesse ē ut veniat ad citatoꝝ res
nel p̄sonalē ubi heretici sūt q̄re debet p̄uidere de carcere & forma custodie p̄ be
reticos. Et quia nulla fraus fieri possit nec suspitio p̄ ep̄m nec p̄ inquisitoꝝ stare nar
lest fuit cõtre p̄uissū vltra q̄ in **c. inquisitiōis** p̄uissum erat per **Ele. vi** in **cle. i. de**
here. que fuit in **Cõcilio viennē. scz** q̄ carcer sit cois & ep̄o & inquisitoꝝ & vnuq̄q̄
hēt ibi vnu custodē fidelē q̄ possint h̄re singulos fideles ministros & erūt due diuersē
clauēs ut vn⁹ sine alio apire aut intrare nō valeat q̄ an̄q̄ exequāt officii iurabit ad
scā dei enāgelia corpalia a se tacta q̄ in custodia inmaratoꝝ & alioꝝum p̄o crimine
sup̄dicto in sua custodia positoꝝ & ponēdoꝝ oēz diligitriā & sollicitudinē quā poterit

adhībēbunt & q̄ alius incarcerationi in secreto non loquetur quin audiat alter custos
i q̄ p̄sitionē quam incarcerationi recipiūt ex ordinatione coi & q̄ s̄ p̄rentibus & am
cis vel aliis p̄sonis fidelibus offerētur eisdem nisi ep̄i & inquisitores vel suoz cõm
sarioꝝ ordinatio refragetur ipsis fideliter & absq̄ diminutione aliqua adhībēbunt &
idem iuramentū & coꝝā eisdem p̄sonis ministri custoduz priusq̄ suis exercere officii
erbībēbunt & q̄ sepe contingit ep̄os p̄prios habere carceres sibi & dictis inquisitoꝝ
bus non cõmunes etiā idem clemens in eadem cle. p̄cõdit & districte p̄cepit ut cu
stodes ad incarcerationoꝝ p̄o dicto crimine custodiam q̄ ep̄os vel sede vacante per ca
pitulum deputati eoz ministri coꝝā dictis inquisitoribus vel substitutis ab eis p̄sent̄ si
mile iuramentum.

Qualiter p̄uidendū est de Notariis.

Postq̄ ordinarii de carceribus & custodiis fideliter & sine aliqua suspitione p̄o
uidēbunt ut ad particularia veniant oportet ut de p̄ eos factis possint ut debent red
dere rōnem p̄uident de notariis & aliis probis p̄sonis coꝝam quibus de isto cri
mine testes recipiantur examinentur ut egregie & sancte p̄uissum est per clemētem
quartū in **c. ut officium** in **s. veni** de here. li. vi. ubi s̄ra ait verum q̄ iu tam graui
crimē cum multa oportet cautela procedi ut in reos sine vllō p̄feratur errore dure
ac digne seneritas vitōis volum⁹ & mādamus ut i examinatōe testiu quos recipi sup
dñie p̄dicto ipsūmq̄ contingentibus oportuerit adhibeat̄ duas religiosas & di
scras p̄sonas in quaz p̄ntia p̄ publicam si cōmode potestis habere p̄sonā aut p̄ du
os viros idoneos fideliter eozdem depositionē testiu conscribantur ita q̄ ad min⁹
in examinatōe testiu sine ordinario aut inquisitore debent esse tres bone & virtuose
p̄sone due astantes & vnus ut notarius & publica p̄sona aut loco eius alie due & tunc
scribent̄ duo & assabūt duo & si aliqui religiosi ordinis inquisitoꝝ aut alterius ordinis
aut clerici etiā cõstituti i sacris q̄ in seculo tabellionatus officii habuerunt & exerce
rant. Tabelliones seu notariū in isto casu esse possent seu alii q̄cunq̄ p̄ sedem aplicā
ad hoc deputati ut in **dc. c. ut officiu** in **s. ad p̄scribendas** & idē notarius coꝝā ep̄o
& inquisitore aut eoz substitutis iurabit snū officii fideliter exercere. ut in **cle. li. s̄. No**
tarii. de here. naz licz i receptōe officii in genere hoc iuruit q̄ agit de re gram et
periculosa est necesse itez particulariter iuret & intelligat in quā graui negocio rece
ptus sit in notarium.

Quis de isto crimine accusari possit.

Dico q̄ delictum seu crimē heresis est ita grauissimum & primū ut facit tex. in **c.**
qd̄ in oibus p̄ctis. **xxii. q̄. vii.** & in **c. primū. xxi. q̄. ii.** q̄ ois homo etiā summ⁹ ponti
fex possit de hoc crimine accusari ut in **c. si papa. si. di. i. q̄. vii. c. oues.** & quantum ma
ior sit qui hereticus est tātū citari debet corrigi & nisi cõuerratur puniri propter ma
iores incommoditates & grauiā scandala que ex magnatibus statutibus in heresi orizī
possent. facit te. in **c. excoicamus** i **pn.** in **s. si vero** de here. & etiā defuncti accusa
ri possunt licz contra eos ante mortem suo incõorta non sit. ut. **xxiii. q̄. i. c. si.** & in **c.**
filii de here. li. vi.

actz q̄ in c
inuenit p̄p̄o
sup̄ t̄p̄o d̄ b̄
e d̄ no notari
e d̄ q̄ p̄p̄o
re h̄o t̄p̄o et p̄
in d̄ p̄ h̄o d̄ b̄

actz q̄ Nota
d̄ in t̄p̄o
inuenit p̄p̄o
sup̄ t̄p̄o d̄ b̄
e d̄ no notari
e d̄ q̄ p̄p̄o
re h̄o t̄p̄o et p̄
in d̄ p̄ h̄o d̄ b̄

actz q̄ inuenit
p̄p̄o
sup̄ t̄p̄o d̄ b̄
e d̄ no notari
e d̄ q̄ p̄p̄o
re h̄o t̄p̄o et p̄
in d̄ p̄ h̄o d̄ b̄

actz q̄ inuenit
p̄p̄o
sup̄ t̄p̄o d̄ b̄
e d̄ no notari
e d̄ q̄ p̄p̄o
re h̄o t̄p̄o et p̄
in d̄ p̄ h̄o d̄ b̄

actz q̄ inuenit
p̄p̄o
sup̄ t̄p̄o d̄ b̄
e d̄ no notari
e d̄ q̄ p̄p̄o
re h̄o t̄p̄o et p̄
in d̄ p̄ h̄o d̄ b̄

actz q̄ inuenit
p̄p̄o
sup̄ t̄p̄o d̄ b̄
e d̄ no notari
e d̄ q̄ p̄p̄o
re h̄o t̄p̄o et p̄
in d̄ p̄ h̄o d̄ b̄

Quis accusare seu denunciare valeat.

Sed quia visum est de carceribus custodibus et notariis necesse est videamus de denunciantibus accusantibus in quo p̄mitto q̄ ois denunciatus donec fame vite et conversationis debet esse. et q̄ ex caritate p̄cedat et denunciatus aut est clericus religiosus q̄ ep̄o inquisitoribus denunciatur p̄ter eē graviter infamatum suspectum et quē credit hereticum aut laicum si clericus religiosus ē queratur ab eo si talē hereticū crederet si caritatis illam monuit ut errorem in quo stabat dimitteret si dicit nō hoc fecit. est mala p̄sumptio cōtra ipsū denunciante cum legē nostri salvatoris eius illo nō servavit sc̄z Si peccaverit in te frater tuus etc. nam in oī denunciatōe evangelica iudiciali canonica regulari caritativa monitio dēt p̄cedere maxime in cōtinuo aut futuro pctō. ut facit tex. in c. hoc videtur. xxi. q. v. als dicit specu. in ti. de denū. in. §. q̄s denunciare posset q̄ ille talis si denunciator s̄z p̄ditōr criminis ē. doctrina est n̄ri salvatoris. Luce. xvi. Si peccaverit in te frater tuus increpa illū. et si p̄nias egerit dimitte illi et math. xviii. et in. c. novit. de indi. in. c. si quis ep̄o. de accu. Nam ut ait ap̄l. i. ad 2. timo. p̄mo. p̄cepti ē caritas de corde puro et sciētia bona et fide non ficta. nam non oī denunciantī faciliter credendū ē. ut in. c. si quis. lxxvi. di. et in. c. deus oī potens. ii. q. i. et cum ista caritativa denunciatō non p̄cessit si iudices viderint p̄cedere querant t̄m de fama istius et non de negotio p̄ncipali cum sinistra suspitio sit contra denū. ut facit tex. in. c. sed illud. xlv. di. aut assignabunt denūcianti terminū infra q̄ accusat denūciatū et scribat se ad penam rationis. ut in. c. quisq̄. de accu. et in. c. qui criminos obicit. ii. q. vii. et quasi p̄ totū. v. q. vi. et in. c. licet de brō petro. de accu. et l. 3. de fecerit in accusatōe non puniatur de heresi sed de calūpniā. ut in. c. penul. de bere. vbi p̄ doctr. Nam aliq̄ iudices debent admittit accusatōrē et nō denunciatorē. ut cōtra defunctū admittitur accusatio et nō denunciatō. facit tex. in. c. dānatio. xxi. q. ii. et his auctoritatib⁹. in. c. sane. ea. cā. et q. s. ibi glosa. sup. pte demonstrato. et per Jo. an. in novella. in. c. filii. de bere. li. vi. quia accusator accusat. ut dixi. cum onere. suo. licet vellet non pōt recedere ab accusatōe. nam temeritas accusatoribus tribus modis derogatur. aut enī calūpniatur aut p̄vernicatur aut tergiversatur. calūpniari est falsa crimina scienter intendere. p̄vernicari est vera crimina abscondere. tergiversari est universū ab accusatōe desistere. vide ad l. 23. in. c. si quē penitue. ii. q. iii. in. p̄. Si aut p̄cessit caritativa monitio siue sit clericus siue laic⁹ n̄ repellend⁹ ē a denūciatōe. Nam oēs q̄ nō ex inimicitia et ex malo zelo p̄cedunt denūciare seu accusare p̄nt hereticos. nā servus liber criminosus mulier admittunt in crimine simonie. ut in. c. tāra de simo. et in. c. sane. xv. q. iii. et in crimine lese maiest̄tē. ut in. c. vergentis. de bere. Nam est maius sit divina q̄ p̄talem offendere maiest̄tē ut in. c. p̄biber. ii. q. i. et quilibet catholicum servū iniuriā q̄ in diuinā religionē cōmittitur. ut in. l. manicheos. E. de bere. et ut p̄sequētes propriā iniuriā admittunt. ut in. c. p̄biber. ii. q. i. et ideo in illo casu frat̄r fr̄t̄r et filius patr̄s. ut ait tex. in. c. non vos. v. q. v. vbi augusti. nus ait. Si enī frat̄r tuus vuln⁹ habeat in coipe q̄s vult occultari cū timet secari nō crudeliter a te sileat etc. nam ut dixi ordinarius et inquisitor debēt admonere oēs

hereticos si aliquos sciūt hereticos eis denunciare debent. ut i. c. excoicamus. i. §. adicimus nam si aliquis scit aliquē hereticum et nō denūciat ordinario seu inquisitoribus d̄r et reputatur fautor hereticorū ut dicitur est in articulo de fautorib⁹ hereticorū. sc̄z certum ē siue sint denūciatōes accusantes aut non si ordinarius et inquisitor sunt in loco p̄cobia vbi fama suspitio est hereticos esse q̄ sine denūciatore et accusatore p̄cedere p̄nt ad inquisitionē et debēt. ut in. c. de. i. de bere. in. c. q̄lis et q̄n. et in. c. inquisitionis. de accusa.

Quales et quomodo testes admittantur aut excludantur.

Et postq̄ visum ē de denūciatorib⁹ accusatorib⁹ restat videre de testib⁹ et q̄les et quō recipiant. In quo casu dico q̄ i fauorē fidei admittūt excoicari p̄cipit seu socii criminis. ut in. c. in fidei fauorē de her. li. vi. in. c. lras. de p̄nmo. maxime in defectum aliarū probationū hoc ut doc. in. d. c. dicunt intelligitur q̄ proceditur p̄ modum inquisitionis secus si p̄ modum accusatōis. admittit etiam piurus. ex eodē negotio. ut si in causa heresis iuratus falsū deposuit itēz vult deponere non obstante piurio admittit. ut in. c. accusatus. in. §. l. 3. de bere. li. vi. t̄m si als sen ex alio negotio ē peritrus non admittit. ut in. c. testimoniū. de testi. in. c. p̄uli. xxi. q. v. etiam repelluntur testes aut eorū dicta q̄n nō zelo iusticie sed malignitatis fomite p̄cessisse ut p̄spiratōes p̄staret et inimicitias capitales. tex. ē singularis in. c. p̄ tuas. de simo. in. §. nos vero. et i. c. repellant. et in. c. cū oporteat. de accu. et autē. de testi. §. si vero odio. col. vii. q̄ si testis est levis opiniois de quo ē p̄sumptio facilis falsa deponere non admittitur. ut in dicto. c. in fidei fauorē. et in. c. et in. c. veniens. de testi. et in. c. in p̄mis. in. §. si quis. et si admittit nō creditur ei siue torura ut in. d. c. i. p̄mis. in. §. illi. q. iii. in. §. si quis. et maxime si tendit ad pecuniā si quā recepit. aut sperat ex testimonio habere. ut in. d. c. i. c. quotiens. de testi. et in. c. licet. de proba. et in. c. non sine. p̄uli. q. v. Alie aut exceptiōes legitie possent opponi p̄ testes seu p̄ eorū dicta postq̄ deposuerunt sc̄z q̄ falsū deposuerūt. ut de testi. ex tenore. aut q̄ singulares sūt ut in. c. in geneti. et in. c. bone. in. p̄mo. de elec. et i. c. cum dilecti. de accu. et de testi. cōgenitas. Item q̄ sint cōtrarii obscuri. ut i. c. accusatus. in. §. licet. de bere. li. vi. et in. c. cum. et de re iudi. et in. c. p̄ tuas. de simo. iii. q. ix. purt. xxi. q. vii. q̄ n̄ licet admittatur indistincte accusator non t̄m testis cum ad dictū accusatoris nō procedat ad sententiam sed ad inveniendum veritatē. nam non est statim censendus reus cum accusatur ut in. c. licet. de beato petro. et c. cum oporteat. de accusa. et c. a nobis qui ma. accu. possunt. et c. de accusa. l. si. sed per testes p̄ceditur ad cōndēnatiōem. Et quia vbi magis periculum vertitur ibi cautius est agendum ut in. c. vbi magis de elec. li. vi. ideo ut dixi Clemens. iiii. sancte providit in. c. ut officium. in. §. verus cū in testibus quasi consistat totum negotium. ut cum ordinario seu inquisitore et notario in eorum testimonio receptione et examinatione assistant due religiose persone que videant examinationem testimonio et omnia alia que circa ipsos testes sūt advertenda debēt de singulis cōciliatū prudenter ingreere videlz de causis p̄sonis loco tpe. p̄ diu visū scia vel credulitate vel fama et quo spū ducunt qualiter deponunt si variant

hereticus ad p̄t ad p̄t hereticus et p̄t ad p̄t

admittitur inquisitor et notarius

et in c. veniens de testi et in c. in p̄mis in §. si quis et si admittit non creditur ei siue torura ut in d. c. i. p̄mis in §. illi q. iii. in §. si quis et maxime si tendit ad pecuniā si quā recepit aut sperat ex testimonio habere ut in d. c. i. c. quotiens de testi et in c. licet de proba et in c. non sine p̄uli q. v. Alie aut exceptiōes legitie possent opponi p̄ testes seu p̄ eorū dicta postq̄ deposuerunt sc̄z q̄ falsū deposuerūt ut de testi ex tenore aut q̄ singulares sūt ut in c. in geneti et in c. bone in p̄mo de elec et i. c. cum dilecti de accu et de testi cōgenitas Item q̄ sint cōtrarii obscuri ut i. c. accusatus in §. licet de bere li. vi. et in c. cum et de re iudi et in c. p̄ tuas de simo iii. q. ix. purt. xxi. q. vii. q̄ n̄ licet admittatur indistincte accusator non t̄m testis cum ad dictū accusatoris nō procedat ad sententiam sed ad inveniendum veritatē nam non est statim censendus reus cum accusatur ut in c. licet de beato petro et c. cum oporteat de accusa et c. a nobis qui ma. accu. possunt et c. de accusa l. si sed per testes p̄ceditur ad cōndēnatiōem Et quia vbi magis periculum vertitur ibi cautius est agendum ut in c. vbi magis de elec. li. vi. ideo ut dixi Clemens. iiii. sancte providit in c. ut officium in §. verus cū in testibus quasi consistat totum negotium ut cum ordinario seu inquisitore et notario in eorum testimonio receptione et examinatione assistant due religiose persone que videant examinationem testimonio et omnia alia que circa ipsos testes sūt advertenda debēt de singulis cōciliatū prudenter ingreere videlz de causis p̄sonis loco tpe. p̄ diu visū scia vel credulitate vel fama et quo spū ducunt qualiter deponunt si variant

denunciator

accusator

testis

et tunc iudices comprehendunt et colligunt ex testibus et eorum dictis quanta fides eis de
adhibenda sit an sufficiant ad probandum delictum seu condemnationem faciendam seu
ad torturam circa accusatos an si testis puniri debeat aut etiam torqueri cum si iudices
viderint expedire possunt sicut in alio crimine. ut ff. de questi. l. ex lib. 20. r. l. ex inno-
re. §. tormenta. et in l. si quis alicui. C. ad l. iul. maiesta. Nam iudex ecclesiasticus po-
test clericum aut laicum suspectum de heresi aut in accusatione aut testimonio calumnia-
tem punire p flagella. ut in c. i. de calump. et in c. in archiep. de rapt. in c. contra
idoloz. xxvi. q. v. et ponit ad torturam circa sanguinis effusionem. vide tex. singulariter in
materia. in c. illi qui in fide catholica. v. q. v. ubi iniungitur ecclesiasticis accusato-
res et testes ad torturam ponantur. et vide ibi glo. singularem. Sed doctores quæsti-
onem quot testes sunt necessarij ad convincendum hereticum. et dicunt in c. excoicamus.
in pmo. de here. q. ad minus tres cum sit gravis et periculosa causa cuius causa ne im-
merito si tres sint necessarij. Nam licet sit regula generalis q. in ore duoz sit omne
verbum. nihilominus sunt aliquæ casus ubi unus testis sufficit ut in baptismo et in co-
secratione ecclesie. ut in c. placuit. et in c. itaq. de con. di. iiii. et sunt alie ubi duo testes
non sufficiunt. ut facit tex. in c. licet. de testi. et in c. cu. esse. de testi. et in dicto c. excoicamus.
in casu de quo agit in §. adicimus. sed ut dixi oia ista relinquuntur in pectore iur-
dicum. nam tales pnt esse duo testes de quib. non creditur nec plurimur p toto mundo
vellet degenerare et tunc magis eis fides adhibenda est q. quos alius in quib. non est
ista pfectio. nam iudices non ad quantitatem seu numerum sed ad qualitatem testimonij
adherunt ut est tex. singularis in c. si testes. iiii. q. iiii. ubi sancte lra ait confirmabitur
iudex votu animi sui ex argumentis ex testimonio que rei optiora et veritati proximo-
ra esse comperit. Non enim ad multitudinem respici oportet sed ad sinceram testimo-
nij fidem et testimonio quibus potius lux veritatis afficit. et ibi in materia glo. ma-
gistralis hoc idem ait tex. in c. in nostra. de testi. sed posset dubitari. Demum accedit
de heresi recipiantur tres testes sine exceptione maiores unus deponit q. vidit illu
dicentem q. non credebatur spūs scūs eternaliter pcedebat a patre et filio. fuit alius te-
stis qui dixit q. audivit ab eo q. dixerat q. baptismus non tollebat pctm. fuit alius q.
dixit q. vidit illum comittentem rem hereticam et semantem ceremoniam gentilicam aut
iudaicam aut macometicam. nunqd dicentur singulares ad hoc q. nullam fidem ad con-
demnationem faciant. Dico q. fide faciant cum agitur contra hereticum de heresi i. coi-
seu in genere. q. oēs isti tres pbant eū tendere ad heresim lz p diversos articulos
seu species concordant ad unū effectum seu finem. ut. C. de here. artiani. C. de penis.
q. sententia. sed ubi non ingitur generaliter contra unum sed particularis sup vno articulo
aut sup certa specie. et solus vnus deponit de isto articulo et alii de aliis ut supra tunc
sunt ppte testes singulares et non probant. ut in palleaganis locis. Sed ulterius i ma-
terio posset dubitari si sunt tres testes qui heresim probant contra petrum. sunt alii
tres aut quatuor q. in eisdem articulis probat contrarium. qd agendum erit et quod ordinari
et inquisitores in casu simili se habebunt. Et dico q. si vnus testis deponit petrus i
sua pferentia et tunc tali die tali hora. hanc speciem hereticam fecit et dixit in tali
loco et ille alius contestis vocatus dicit non est verum. ipse vidit tunc ille.

testis primus nihil probat ut in c. iiii. loco de proba. in c. in nostra de testi. aut si vnus
aut duo dicunt hoc ille fecit tali hora in tali loco. alii duo aut tres dicunt illa die et ho-
ra fuit in tali loco q. ead. hora erat impossibile ad dictum locum ubi alii dicunt venire
posset si qualitas psonarum esset in paritate pferuntur illi ut in pcell. locis et in c. ex te-
nore de testi. et in c. ex literis de proba. ubi magis docentur q. si pdemnantes sint
duo clerici absolventes aut excusantes duo laici pvalent laici ut accusat. absoluitur
quia iura sunt priora ad absolvendum q. ad pdemnandum ut in c. ex literis de proba.
nec obstat. l. ii. C. de here. et theoretica oim doctoz qui dicunt q. ille qui leui argumē-
to a fide catholica deviat dicit hereticus. Nam doctores intelligunt leui argumēto
id est probabili aut q. faciliter potest probari. sed in aliis et circa alia remittitur arbi-
trio et discretionem ordinatoz et inquisitoz ut in pcell. locis.

**Qualiter procedendum sit in coi seu in genere p ordinarium
et inquisitores et qualiter heretici secreti admittendi sunt puniendi
et ecclesie reincorporandi.**

**Dico q. secundum nostram redemptionis doctrinam et eius pcepta ac iuris dispositiones
ordinarii inquisitores cum fuerint in civitate dioec. et pincia caute intelligere debent
vix in illa civitate aut in aliqua pchoia aliqua infamia de isto crimine sit aut nulla
suspectio est seu infamia de dicto delicto seu crimine si suspectio nulla aut infamia est
tunc ordinarius ut tenet et debet et inquisitores ut oibus clericis iniunctum est debent
populo plicare et oēs in fide christi confirmare et oēs scrupulosos firmos facere et de-
bent vti doctrina gregozii in suo pistorali que fuit translata in c. rector. xliii. di. ubi
lra ait sit discretus rector in silencio utilis in verbo ne aut tacenda pferat aut profe-
renda reticeat et tunc ordinarius opabit que scripta fuerunt p piam et referuntur
in di. c. sit rector. Clavis quippe apertionis est sermo correctionis q. in increpado de-
tegit culpam quam sepe nescit ipse qui ppetratit vti nam oēs religiosi et clerici semp
in sermonibus et pdicationibus suis doctrinam gregozii tenerent. Nam sanctu et utile
esset q. pluries multa scandalosa inutilia non dicerent diuisiones aut differentias quas
pluries vidimus non venire et esset eis vera iusta et sancta lex ut tacenda non cla-
marent et reticenda non obmitterent et pplm in increpandis increparent in argendis
arguerent in instruendis instruerent ut grego. dixit q. pluries contingeret q. pdica-
toz pdicando detegeret culpam seu pctm in audientem q. ipse nesciebat esse pctm
et alio posset sentire de fide aliter q. deberet quia credebatur ita sentiebat ecclesia et
facta utilitate in coi que ubiq. loq. fiendo e. p ordinarios pdicatores ne inde nos-
cantur iniurie. Unde iura nascuntur et infamia et scandalu ubi infamia non est ad alia
particularia inquirenda in civitate et pchoia ubi infamia aut suspectio non est venire non
debent ut in c. excoicamus in primo in §. adicimus de here. et in c. cu. oportet et in
c. inquisitionis et in c. qualiter in pmo et ii. in §. legit de accusa. et in c. inter sollicitudi-
nes de purga. cano. et in c. ut officiu de here. li. vi. ubi lra ait contra hereticos credē-
tes receptatores et defensores eoz nec ptra infamatos de heresi vel suspectos iuxta
functiones canonicas hominum metu diuino timore postposito procedatis. ita q. non
pcedens est non infamatu aut suspectum nec talis facultas ordinariis inquisitoribus.**

in his concessa videtur. Sed quid si aliquis denunciatur non diffamatum ordinarius inquisitores debent attendere ad denunciantem. si persona grauis sit satis erit ad hoc quod inquiratur de fama illius et non incontinenti de crimine ex quo non preceit infamia. ut in c. licet de beato petro. et in c. cum oportet. et in c. qualiter. in l. ii. de accusa. sed si leuis aut inimicus aut talis quod non presumitur zelo iusticie sed typo malicie denunciare tunc nihil inquirendum est ut in pallegatis locis. Sed quid si aliquis in corde et animo est hereticus. quia si sit christianus baptismo aliter sentit de baptismo aut articulis fidei quod romana ecclesia. et si sit hereticus est hereticus occultus et secretus. quia nullus scit vadit ad suum episcopum seu ad inquisitorem et confitetur secreto et occulte errorem suum quod coram eodem episcopo aut inquisitore abiat si debet admitti in secreto et reconciliari et reincorporari sine publica pena. Et dico quod reincorporandi sunt. et pena est eis imponenda in secreto ut sunt iura in materia singularia in c. es mo. et in c. Warbe. de simo. et in c. ex tenore. et in c. si. de tempo. or. et in c. si peccauerit. ii. q. i. in c. quidam. v. q. i. et in c. de bis. l. di. et in c. xpiana. xxii. q. v. ubi iurium conditores in grauiter et grauissimo delicto singulariter prouidentur quod nunquam pro delicto crimine seu peccato occulto imponatur pena nisi secreta et occulta. quia latentia peccata non habent vindictam. ut in dicto. xpiana. nam secretorum autem et cognitor deus et index est. ut in c. erubescat impii. xxii. di. et in c. consuluisti. ii. q. iiii. et ait Augustinus in dicto. c. si peccauerit non perdimus sed in secreto arguimus. ut ubi contingerit malum ibi moriatur. Nam mediator enim dei et hominum homo dominus Iesus Christus hanc preposuit ecclesie tradidit preterit ut confitentibus penitentiam darent et eadem salutem satisfactionem purgatos ad communionem sacramentorum per iam reconciliationis admitterent. facit textus. ad istam in c. multiplex. de pe. di. i. neque his obstat. c. quotiens. i. q. vii. et c. ego berengarius. de co. di. ii. ubi scriptum est quod illi abiurauerit errorem in publico. quia ut textus et glossa dicitur berengarius in publico per iurauerit errorem quem crederet et tenebat ideo erat necesse ut in publico abiuraret dictum errorem ut si aliquis in dicto crimine scandalizans per publicam abiurationem scandalum extinguat ut ecclesie que prius doluerat de aduerso atque peruerso postea gaudeat de reuerso atque conuerso. ut in si. ubi in dicto. c. berengarius. sed si in secreto quis tenet errorem satis et utilius est in secreto errorem abiurare et penitere. et ecclesie reincorporare iniuncta sibi salutari et congrua penitentia. Nam que committuntur in deum sue penitentia remitti non possunt. ut facit textus in c. si is. xxiii. q. iiii. et in c. nemine. de pe. di. i. nam non sufficit mores in melius commutare et a prauis malis recedere nisi etiam de his que facta sunt satisfaciatur domino per penitentiam dolorem per humilitatis gemitum. per contriti cordis sacrificium cooperantibus ieiuniis et elemosinis doctrina est augustini in c. non sufficit de peni. di. i. Sed quod dicatur occultus hereticus. glo. in c. manifesta accusatione. ii. q. i. dicit quod occultus dicitur quod quis sciunt allegat textus in c. hec secreta. de peni. di. i. et c. in cle. i. in s. porro. de bere. et Jo. an. in nouella in c. in fidei fauorem. de bere. li. vi.

Sed quid si ordinarii inquisitores veniunt in ciuitate loco seu parochia ubi infamia seu suspitio de isto crimine sit. dico quod episcopus archiepiscopus inquisitores conuocabunt ad se

rectores ecclesiarum qui de iure debent omni suspitione carere timentes deum et eiusdem fidei zelatores qui de omnibus suis subditis in eorum parochiis commorantibus retentis occultis et que in confessione ab eisdem receperunt de aliis plenam et veram informationem faciunt. Nam ad ista notificanda episcopus in synodo a clericis et laicis probis debet recipere iuramentum. facit textus singularis. in c. episcopus. xxxv. q. vi. ubi littera ait. Episcopus in synodo residens post congruam locutionem septem ex plebe eius parochie. vel eo amplius prout uiderit expedire maturiores honestiores atque ueraciores viros in medium debet aduocare. et illatis sanctorum pignorum uniuersis illorum tali sacramento constringere ut a modo inante quod non audisti aut postmodum inquisitorum es quod contra uoluntatem dei et rectam christianitatem in ista parochia factum sit aut facturum erit si in diebus tuis euenit tantum ad tuam cognitionem quocumque modo perueniat. quod tu nec propter amorem nec propter timorem nec propter precium nec propter parentelam nullatenus celes episcopo. et utinam episcopi ordinarii ista ut scripta sunt facerent et sic intelligit ordinarius si aliqui in dicta parochia ut veri catholici uiuant taliter quod ex moribus et uita illorum iam fama infirretur in parochia et suspitio quod aliqui non bene de fide sentiant et in aliis que dicto fidei negotio uiderint expedire. ut in c. ut commissi. de bere. li. vi. et in c. qualiter. in pmo in si. de accusa. Et tunc archiepiscopus episcopus ordinarii inquisitores. ut ex utroque iure diuino et canonico. ut tenetur sermo in his predicatibus suis exhortationibus debent in dicta ciuitate loco seu parochia omnes in coram monere eorum errores confutare. Nam maxima diligentia adhibenda est ut ad verum deum conuertantur et uerum deum in trinitate et trinitatem in unitate credant et uenerent. ut in c. nabucodonosor. et in c. ipsa pietas. et in c. quod facit ecclesie et in c. quod xps. xxiii. q. iiii. Nam illa lepra secundum suam qualitatem et personarum curanda est. Nam frenetici nolunt ligari et liturgici nolunt excitari sed perseverant diligenter ad molestanti quod egri sunt indignantur sed ambo sanati congratulantur ut ait augustinus in dicto. c. quid facit ecclesie. Nam legitur beatus Johannes in apocalypsi septem ecclesiis scribens in unaquaque earum uel specialia uicia reprehendit uel virtutes approbat secundum qualitatem personarum et negotiorum. idem paulus per singulas ecclesias uulneribus medetur illatis. nec ad instar imperiti medici uno coluro omnium uocatos uult curare. ut ait textus in c. sciendum. et in c. necesse. xxix. di. C. Itaque si in aliqua prouincia ciuitate seu parochia est suspitio seu fama quod sint aliquae persone gentiles que gentiliter uiuunt et nihil credunt facilliter predicatores inquisitores et ordinarii poterunt errores istorum destruere et confutare si sunt alie persone que post baptismum receptum iudaizant et iudaice uiuunt ex libris et codicibus et ex lege moysis et scripturarum prophetiarum ordinarii inquisitores predicatores docebunt et facilliter monstrabunt eos non bene sentire et errorem tenere. Nam licet uerum sit quod multi de lege christi naturaliter probari non possunt neque intellectus naturalis illa comprehendere ualeat nihilominus credentibus bibliam et in ea contenta facilliter per eam probare possent existimare ex uirgine nasciturum passurum resurrectorum et alia sacramenta ab eodem re demptore emanasse que per dictos prophetas scripta et annuntiata fuerunt

nam certa est veritas que vincit & pascit. & veritas magna & fortior pre omnibus. ii. Eide. c. iii. Si autem sint alie persone que alios errores & species heresis tenent et sequuntur (com eam qualitate reprehendi & informari debent et omnes sopradictos cum maxima caritate iuxta intentionem & preceptum redemptoris nostri dicti ordinarii et inquisitores ut tantas animas deo laudentur dictis predicationibus & exhortationibus reducere & ad veram fidem ipsi convertere debent ut ab omni heresi alienos distant. doctrina est Augustini in c. displicet. xiii. q. iii. vbi inter alia ait. Quid enim volumus nisi te compendi & presentari & saluari ne percas. Nam primo oportet prelatos esse pastores & percussores. nam ut ait textus in c. Quid ait. xv. di. Pastores enim facti sumus & non percussores. egregius predicator dixit. Obsecro scirepa i ois pacientia doctrina. & si per predicationes istoy aliqui conuertuntur cognoscunt suos errores. & ad ipsos ordinarios inquisitores veniunt & reintegrari a ecclesie recopari petunt & volunt. **U** dico ut supra qd si aliquis istoy est hereticus occultus & licet fama aut suspicio generalis sit in parochia non autem de isto in particulari suspicio est qd in secreto puniatur & admittatur & reconciliabitur.

Qualiter magis particulariter & specificè ordinarii inquisitores inquirere seu pcedere debent.

Sed quia in principio istius articuli pando ante questio principalis fuit qliter episcopi inquisitores debent & possint pcedere in casu heresis & quomodo de carceribus et custodiis carcerum. et de notariis debent providere et qualiter in genere seu in comuni exhortandi monendi sunt & heretici secreta reincorporandi ne immerito omittis suspensus & multis que de nihilo deservit. Videndum est qualiter procedi debent. Et dico qd iurisdictionis ordinarior est ampla & lata magis qd inquisitor. nam ordinarius inquisitor de iure est & circa alia que pcedunt penam circa subditos ordinarios index com petens negari non valet ita qd multa potest facere ordinarius etiam in inquisitione ad que inquisitores nullam habent iurisdictionem nam si in inquisitione reperiuntur aliqui excentes suspiciones forislegii vitarum innocentes demones in casu in quo non sapiunt heresim ordinarii incarceratione & punire tales possunt. ut in c. contra idolor. xvi. q. v. et per totam. q. v. in c. de offi. ordinarii & iura sunt vulgaria et non inquisitores cum in similibus non fuit eis data ptes. ut in c. accusatus. in s. sane. & in s. de questio. li. vi. Nam episcopus se nec archidiaconus de triennio in triennium prochia vniuersam ut intelligat delicta parochianoy circueat quia delinquentium ratione coram deo reddi iurus est. ut in c. i. de offi. archi. Sed in aliis que proprie & stricte heresim tangunt ipse ordinarius per se aut inquisitores aut quilibet inquisitor poterit citare arrestare capere aut incarceratione dum tamen arcto aut duro carceri qd ad penam & non ad custodiam datur tradat nec ad torturam aut aliquam sententiam codeinastozia pcedere debet inquisitor sine ordinario. nec ordinarius sine inquisitore. ut in c. per hoc. et c. ut commissi. de here. li. vi. in cle. i. de here. imo magis est qd si papa in vna diocesi proxiu eia sen regno confirmat inquisitores duos aut tres ut in negotio heresis possint pcedere ut ordinarii seu heretice pravitatis inquisitores in quocunq; sententia re graui sue ordinarii etiam si de ordinario in commissi. que nulla sit mentio nullo modo

procedere possunt ut in c. super hoc de here. li. vi. Nam licet vnus eoy citare incarceratione licet non ad penam sed ad custodiam & processum facere possit ut dixi res penas graues sententias non solum de consensu ordinarior sed de consilio illius loci peritoy facere debet ut in d. c. super hoc. & in cle. i. de here. & si ipse inquisitor & ordinarius concordare in sententia non possunt aut nolunt remittitur negotium ad sedem apostolicam ut in d. c. super hoc. & in preallegatis locis.

Sed quia supra in articulo precedenti diximus qd si ordinarius siue inquisitor venerit in prochia seu loco vbi fuerit infamia aut suspicio qd debeant vocari rectores & ceteri prochiai ut in generali aliqua intelligat ut in genere p suos sermones & predicationes confundant & refutent. nunc restat videre quos & quo couocabunt ut aliquid in particulari de particularibus intelligant. & Archiepiscopus Episcopus inquisitores iuxta formam iuris duos aut tres viros boni testimonii et si expedire videbitur totam viciniam iurare compellet qd si quis ibi hereticos scierit vel aliquos euenialiter detrahentes seu a coi conseruatione fidelium vita & moribus defidentes eos Archiepiscopo Episcopo Inquisitoribus suadeat indicare ipse aut Episcopus seu inquisitores debent accusatos conuocare ut ad istam ait text. in c. excoicam. in s. adictum. de hereticis. **S**ed quid si aliquis de infamatis fuit vocatus ab episcopo inquisitoribus & queritur de fide & incontinenti rident in secreto qd vix est qd alias non sentiebat si deliter de aliquo articulo aut totaliter nihil credebatur sed gra dei inspiratus & p suis Episcopum ordinarium seu religiosam personam bene instructum & informatum errorem suum cognouit & in manibus dicti Episcopi abiurauit. & dictus Episcopus eum imposita saluati penitentia & censuris absoluit & ecclesie reincorporauit si amplius potest et debet puniri. Et dico qd si vix sit ut ipse dicit aut Episcopus asserit uex esse qd ille sibi in confessione sua errorem & heresim confessus est. Nam ex licentia illius Episcopi potuit revelare penam & delictum quod recepit in confessione. ut in c. matheus de sumo. & in c. significasti de adulter. & ipse Episcopus asserit eum a censuris absoluit & ecclesie penitentiam saluarem quam eidem imposuit reincorporauit qd potuit ut in c. ad abolendam. in s. presenti de here. Nam etiam iudicialiter ipse solus in vtroq; foro qd soluere possit. glo. est in cle. i. de here. quam sequitur. Pau. & Car. extus est in c. inquisitionis in s. prohibemus. de here. li. vi. ita qd. sic talis amplius non debet corrigi nec puniri nec obstar. s. quod autem nec. c. placuit. vi. q. ii. vbi litera ait qd non creditur Episcopo si asserit Petrum proprium crimen sibi fuisse confessum. Nam ista loquitur in odium petri ad hoc qd Petrus puniat & non per contrarium cum non sit eadem ratio maxime in casu de quo agit nec obstar Theorica abb. & Auto. & alioy doct. in c. de hiis. de accusa. nec. felix de pens. i. s. p. hoc nec lex an eadez. ff. de excepti. ludi. & alia iura dicentia qd punitus in foro penitentiali. potest et debet puniri in foro contentioso qd non habet locum in casu de quo agitur cum pena iudicis secularis circa hereticos non imponitur nec imponi potest donec sit hereticus declaratus aut pronuntians p ecclesiam. ut in c. vergentis de here. & in c. super eo. & in c. cum scos leges eo. ti. li. vi. vbi nec circa bona nec circa personam secularis ullam habet iurisdictionem donec sit pronuntians ut dixi per ecclesiam. ergo cum in isto cessauit declaratio

isto spuy p...
sibz de meo...
reuelare p...
in confessione...

isto p...
in foro penit...
in foro contentioso...
in confessione...

sen condēnatio imo fuit absolutus & ecclesie p penitentia reicozpozatus. ut doc. di
cunt in c. firmissime de here. qd per penitentia reicozpozatur ecclesie cessat q nec
secularis in psona nec in bonis aliqua iurisdictione censetur habē nec talē ullo pacto
ponere valet nec alius ingitor aut index ecclesiasticus cū in vtroq foro nullus tantū
iurisdictione ad eum absolvendū habeat sicut suus Epūs & ordinarius sed si sunt alii
infamati suspecti q nulliter aut vilo modo absoluti aut reconciliati fuerunt. Dico q
Epūs Inquisitores suum officij diligēt circa eos exerceant inquirētes de vita et
p̄sentatione ipsorū qualif sentiant de articulis fidei & ecclesie sacramētis in illos vō
quos culpabiles reperirint nisi adiuratis spōte erroribus penituerint & satisfactionē
adhibuerint cōpetentē debitam exerceant vicionem ut in cle. si de here. in fi. & i. c.
ad abolendā. in c. exercōcamus. eo. ti. **S**z qz sumus in negocio p̄cipali totū ma
terie vbi oīa necessaria nunc excutienda sunt licet aliq de iam dictis qz excusari non
possint itēz reperant etiam ut superius dixi p̄mitto q Epūs ordinaris Inquisitor
Notarius denunciator accusator advocatus testes & religiose p̄sone in examine testij
stantes nil aliud in mēte corde & ore habē nec concipere debent nisi deuotōz neq
zelum & feruorē in xpm oīm redemptorem & eius sacratissimā fidez ad animas oīm
bereticorū sive ex gente sue ex iudeis sive ex machometa descendētij ipsi deo nro
omnium creatori & redēptori lucrādas & omittis aliis q iudiciū & iusticiā quo ad deū
& ad ipsos ministrātes pluries inutilē reddunt & faciūt ut de ipso indice tractādo di
ximus Epūs ingitor & alii cū vera caritate & aio recto ut ait tex. ad lram in c. cavendō
xi. q. iii. in cō firmādis vobis in ingrendis rebus emendatōe dignis in p̄dicatione
verbi dei in lucris animaz potius q̄ depredandis & spoliandis hominibus & scanda
lizandis fratrem operā dent & totaliter b̄m lepram tollere ut debēt & ex officio te
nent intendant quērent ab infamatis suspectis de heresi q̄re errores quos tenent nō
cognoscunt cū certum sit cōvinci poterunt & quo ad vtrūq ignem condēnationez nō
enadent. si cōfiteri recusant & si errorem dicere & eis exponere volunt q̄ habebūt ta
les informaciones de cognitione fidei & veritate nri saluatoris. Si aut inspirati gra
dei errores suos confitent emendatōez eorū recipe vere & si simulatē fatent debēt ad
mitti sine amissione vite & p̄ditionē bonoz ut in di. c. ad abolendā. in di. cle. vi. de
here. & in c. ut officium. id. si vero de here. li. vi. q̄ i. p̄ totum de here. cum ad huc
pprie licet ab heresi & tanq̄ beretici excusari non valent tñ ex quo p̄nacerit errorē
suum non tenēt aut defendunt beretici uocari nō debent ut in cle. si in. s. p̄zzo de sū
tri. & in cle. si in. s. si. de vsu. & in c. i. & in c. dānamus. de sum. tri. & in c. dixit ap̄tus. & in
ca. qui in ecclia. xlii. q. iii. & in c. statuti. in. ii. de here. li. vi. **S**ed nihilominus ē ne
cessarium scire cū etiam isti ut dixi licet non pena capitali nec cōfessionis oīm bo
noz debeant puniri q̄ pena puniendi veniant. Et p̄mo dico q̄ oīa isti adiurabit
publice & palam errorē suum nam in quo delinquerūt punient. nam si errores sentire
& tenere non habebant pro malo nec pro malo habebunt sed pro salute. Si nere cō
uertuntur errorē in manibus Ep̄i & in p̄sentia ingitorū si haberi possunt adiurare
iuxta formam. c. ego berengarius de con. di. ii. c. quotiens. i. q. vii. Nam ut ait gre
gorius in c. voluissent. in. s. in euangelio de pc. li. i. in euangelio quoq̄ venientes

ad icbannem ut baptizarentur ab eo baptisimū penitentie. p̄ nō cōfitebantur pecca
ta sua ostendentes q̄ quisq̄ debet peccata sua dānando confiteri & inuocationē me
lioz vite promittere si regenerationis desiderat gratiam accipere & si errorē abin
rare recuset nō p̄sumitur vere redire & tanq̄ bereticus est condēmandus. ut in c. ad
abolendā in. s. laicus & in c. exercōcamus. in. s. si quis vero ex hiis sed si abiurat ab
iurato errore Episcopus & inquisitores attendent ad p̄dictum qui suum errorē abin
rauit sive ex gente sue ex iudeis sive sarracenis an magister seu discipulus fuerit. si
autem magister scilicet heresi archa qui non solum bereticus sed bereticos faciebat
& iste magis punietur ut iudicibus videbitur sive de carcere ad penitentiam pagendā
ad tēpus sive in disciplina corporali & in ieiunio elemosina. Nam tex. dicit in. c. me
dicine de pe. di. i. crimis ergo elemosinis redimunt & alius ut ipsi iudicibus antea
qualitate negocii & persone visum fuerit ut in c. penitentibus. xvi. q. vii. Nam si re
ligiosus est magis q̄ clericus si clericus est magis q̄ laicus doctor si laicus magis
doctor q̄ miles si miles magis q̄ mulier aut rusticus qui citius decipiatur. ut in c.
accusator. in. s. si. de here. li. vi. & in c. exercōcamus in. s. si vero. Nam in quo magis ē
culpa grauior exerceatur vindicta ut ibi.

C Si autem est discipulus aut iste erat per se aut cum domino & doctrinam domini
sequebatur aut cum patre. si per se sed discipulus quia non ex se sed ab aliis errorē
recepit miti⁹ puniri debet & misericorditer & fraternaliter corrigi & puniri & admitti
debet. facit glosa ordinaria in capit. penulti. de here. facit textus in capit. dixit apo
stolus. xxi. q. iii. in fine. facit ratio nam homines sunt & per instructions alioz deo
cipiuntur & dimitunt veram legem & ad fabulas & leges extinctas aut reprobatas cō
uertuntur ut ipse apostolus ait scōa ad rom. iiii. nam contingit & vidimus tempo
ribus nostris in Hispania in certa p̄uincia multum catholica & fidei aliena a ritu
gentilium iudeorū & sarracenorū que p̄uincia de biscaya nominatur ut per puer
las predicationes exhortaciones trium hereticorū fratrum maxima multi tudo bo
mīnū & mulierum alienari a fide christi redemptoris nostri ad certam reprobam
ad omni iure diuino et ab ecclesia totaliter damnatam opinionem seu sectam con
uersa est. qui nec christi legem nec moysis nec machometi sectam ducebant. et nisi
ordinarij Episcopi plari inquisitores maxima diligentia & cura medelam & remediū
p̄ suas predicationes exhortatōes dispurationes incarcerationes adhibuissent tantū
illa rabies creuisset q̄ difficilis eis resisti posset. sed tanta fuit diligentia caritas in p̄
lati q̄ per multos dies eos incarcerationes detinebant vt errores suos confiterentur
& illos tres maledictos fratres deceptores cognoscerent & si aliqui errores cognos
cebant et abiurabant cum maxima leticia et caritate non solum a carceribus. sed ab
igne et si iā igni traditi fuissent dū viui essent extrahabant & solum in foro consciētie
penitentia imposita liberabant & nulli alii mortui & igni traditi sunt nisi p̄naces in er
rore q̄ nunq̄ errores cognoscebant nec cōuertebant ad verū deū & ei⁹ sacratissimā

si quis p̄ter
quidam
ab alijs error
vtriusq̄
ut filij qui
spania h
vnt aliq
mali

fidem et magis ad sectam extinguendam p̄fuit conversio viroy qui fuerunt multi q̄
condemnatio quinquaginta q̄ igni traditi fuerunt. nam lz̄ pena istoy alios terreret n̄
bilominus mors istoy alios in dicto errore confirmabat. nam ut ait augustinus in il.
li contra eplam p̄meniani plus p̄turbant infirmos bonos q̄ corrigant animosos nos
los cum visum fuit in loco de valleleti ubi tres aut quatuor boies p̄cipales in ere
rore in igne essent et mulier iuuenis et pulera intum misericordie liberaret ipsa ex se
ipsa cum libera esset ad ignem sponte accessit et ibi cum aliis damnari voluit. sed p̄
dicationibus exhortationibus et blanditiis ut iura divina et canonica et ipse dñs et con
ditos iurū et omniū rex inuenerit illa secta in totum extincta fuit et duo ex fratrib⁹ be
refis acis apud saracenos mortui sunt et sic ad p̄positum agam. isti sic decepti a ma
iozibus et p̄dicatoribus suis non sic puniendi erāt nec puniri sūt sicut si ipi inuētores
et seipsos errores assumerent. C Si est filius q̄ seductus a parentibus et in errore
nutritus leuiori pena q̄ ceteri veniet puniendus. nam nisi gratia dei et maxima inspi
ratione sp̄s sancti dotatus fuisset ut abraham qui Tere patrem et idola patris dimi
sit. als difficiliter filius q̄ nutritur cum patre et errore csi credidit magis q̄ be
stero recepit et facilliter errore patris sequitur sine dubio mitius puniendus est q̄ qui
per se errore recepit. casus exp̄ssus est in d. c. dixit ap̄s. in fi. et in c. pleriq̄. de cō. di.
iui. tex. est singularis in materia in c. scismatici. xxiii. q. vi. in. §. si p̄ terribiles cum ri
gor iuris temperatur quōq̄ rōne etatis qualitatē ut in c. pueris. de sen. ex. et in c. tāta
lxvii. di. et in c. tanta. i. q. vii. et isti sunt cū maxima caritate instruendi. nam dñator vis
tatis cum tranquillitate iudicat. Sapientie. xii. Nam postq̄ errore confitent et ecclie
reincorporant melius est inducere in eos puniendos miā vtantur q̄ pena excessus
teozica est car. in materia in de. i. de here. in. §. v. p̄. facit tex. in c. alligantur. xxvi. q.
vii. ubi Johannes Crisostimus increpat imponētes in cōportabiles p̄nias. nam l̄s
inter alia ait. alligantur onera gratia et in cōportabilia tales sunt sacerdotes etiam
nūc q̄ omne iusticiā populo mandāt et ipsi nec modicā seruāt uidelz̄ nō ut faciendo
sunt sed in dicendo appareant iusti tales q̄ graue pondus venientibus ad penitentiā
p̄ onant et hō cui graue pondus p̄nie imponis sur p̄niā renuet. aut si incipiens
dū sufferre n̄ p̄t scandalizatus amplius peccat. nā redēptor n̄ ait ut refert ambro.
In li. de paradiso. qd̄ fuit traslarum i. c. libenter. de pe. di. i. libent̄ ignosco. p̄mpte indul
geo misericō. diā magis volo q̄ sacrificiū. q̄ p̄ sacrificiū iustus cōmendatur. p̄ mise
ricordiam pctōz redimitur. non veni vocare iustos s̄ pctōzes ad p̄niā in lege sacri
ficiū in euāgelio misericōrdia. nā multiplex misericōrdia dei ira lapibus humanis
subuenit ut non solum per baptismū gratiam sed etiam per p̄nie medicinam spes
vite reparatur eterne ut q̄ dona regenerationis violassent proprio se iudicio cōdam
nantes ad remissionē criminū puenirēt. facit tex. ad l̄ram in c. multiplex. ea. di. i. et or
dinari in q̄stō. es filios filias mulieres simplices et boies ignaros deceptos a maio
rib⁹ suis q̄ p̄prie qd̄. s̄c. beresis qd̄ vera fides non intellexerūt et postq̄ instruitur
conuertuntur ipsam deam patrem et filiū et sp̄m sc̄m clamant ipsam dei genitricē ut p̄
eis ad filium ozet. exorant ad ignē tradant nō credo. ita q̄ sine graui penā ex quo in
errore p̄nō nō p̄fuerāt iniuncta salutari p̄nia absoluedi et reincorporandi ecclie essēt

Nec his omnibus obstat e. penal de here. ubi videtur p̄uolūm q̄ bereticus etiā
recofiliūm p̄petuo carceribus tradat. nam tex. exp̄ssē loquit̄ in p̄nace conuictō aut
notorio beretico seu cōdemnato. ita q̄ illa decretalis facit multū p̄ istis q̄ incōtinēt
redent ut nō incarcerent p̄petuo nec alia simili pena dānent. nec obstat si sit aposta
ta p̄fidie. nam siue gētilis q̄ non credebatur deū esse qui alius errare aut bēdicare non
posset ut tens. b. thomas sc̄o. sc̄o. q. x. arti. vi. aut iude⁹ q̄ credit legē moysi adhuc
durare et nihil de lege xpi et articulo et sacramētis credebatur aut macometā qd̄ ad idem
nihil aliud q̄ in somat scripsit tenebat si ita reuertant et confitent sine p̄naria erro
rem admittendi sunt. nam ead̄ pena ut aliū beretico puniunt. ut in c. p̄ xpianos de hē.
li. vi. nam ait Innoc. in c. i. de aposta. in p̄n. q̄ aposta. ta p̄fidie puniunt. et restituit vt
bereticus. nam om̄s siue in vno substantiali siue in multis a fide xpi recedant bērici di
cunt. facit tex. in c. accusatus in. §. cū vero de here. li. vi. Jacobi sc̄o. c. qui ait totz̄
legem seruauerit offendat aut in vno factus est oim̄ reus et in c. q̄ dragelima de con
di. p̄. nam qui unā diē. quadragelime fregit totā quadragelima d̄ fregisse. Itaq̄ siue
in p̄tem a fide xpi quis recedit siue in totum vt p̄q̄ recessisse videt et bēricus est. nā
bereticus siue beresis p̄prie idem est q̄ dimissio ab vnitatē fidei. ut. vii. q. i. deniq̄. et
Sitem iohannes apocryphus. i. q. vii. xxiii. q. i. c. alienus et in c. om̄s qui recedit et oēs
doctozes hoc ita sentiunt. sed cui dubiū non dimidiat ab ecclesia et christi fide q̄ ne
gat christū non esse filiū dei et deum. aut q̄ in sacramento altaris non sit vere crīstus
sicut qui totum legē negat ita q̄ l. iiii. E. de aposta. in. §. qm̄. nec opinio accurū in
eis non maior nec valere potest ad hoc qd̄ etiā venientes sponte siue ex gēte siue in
deis ut tex. ait licet glo. solū in iudeis loq̄tur et incōtinenti p̄fiteant et adiuuare velint
errores suos debent pena capitali puniri cuz ipse lex et multa iura canonica et civilia
p̄niam sentiunt nam qui sincera intentōe extraneos a xpiana religione ad fidē cupiūt
rectam p̄ducere blandimētis debent non asperitatibus fradere ne quoz mentes red
dita ratio a plano poterat reuocare. pellat p̄cul aduersitas. ut in c. qui sincera. xlv. di.
sed qui non sincera intentione mouent ut p̄menianus gaudent asperitatibus xpianos
inuenire bereticos. et bereticos p̄naces et tunc gaudent videre glo. in d. l. iiii. E. de
aposta. ut cum ea multos mitant et mandēt ad ignem p̄niam ait August. ad macedo
niam quod translātum est in c. debet homo. xxiii. q. iiii. vbi idem August. ait. debet ho
mo diligere proximū suum sicut seipsum. ut quem poterit hominē bificientē confo
latione vel informatione doctrine vel discipline cobertione adducat ad colendum
deū. nam talis potest conuerti q̄ magis in lege christi fructus faciet et operabitur q̄
eum conuertētes doctrina est August. ad bonifaciū que fuit translata in c. scismatici
xiii. q. vi. vbi singulariter ait. scismatici dicantur cui vim xps intulit quē coegit ecce
habent Paulū apostolum cognoscant in eo prius cogentē xpm̄ postea docentē prius
ferientem postea consolantē mirum est aut̄ quō ille qui pena corporis ad euāgelii
eoactus intravit p̄ om̄ibus illis laborauit qui solo verbo vocati sunt in euāgelio
et quem maior timor conspuit ad caritatem eius. perfecta caritas mittit foras timorē
Et ergo nō coegeret ecclesia p̄ditos filios ut redirēt si p̄diti filii coegerūt alios ut
p̄irēt et. quū magis Paulus opatus sit in ecclia dei q̄ philippus q̄ ex p̄na vocatōe

ad hunc
oblati
g. iiii.
de i. d. d.
h. iiii.
et h. iiii.
am. iiii.

ad christum venit tota ecclesia testatur et fidelior factus est Petrus postquam fidem se
perdidisse deservit ac maiorem gratiam reperit quam amisit tanquam bonorum pastor tuendum gre-
gem accepit ut qui sibi ante infirmus fuit fieret omnibus firmamentum et qui se interro-
gationis temptatione mutauerat ceteros vere fidei stabilitate fundaret ut in c. fidelior
l. di. Itaque siue hereticus siue apostata perfidie sponte confitetur errores suos et eos ab-
iurare uolunt sine amissione uite et bonorum admittendi sunt. nam bene aduertenti lex huius
qui sancta in. S. qm. Crete et scdm sacrorum canonum sententias iudicat. nam ista ibi ait
lapsus. n. et errantibus subuenit. si si conuertantur nam aliud sentire hereticus est. et sequitur
in ista perditis vero. hoc est scdm baptismum per baptizantibus nullo remedio penitentie
que solet aliis criminibus adesse succurrit quod sane intelligendum est. perditis id est pri-
uatis et non redeuntibus ut iura naturalia diuina canonica disposuerunt. est per-
ditus seu causa legis non ualet stare et ad heresi excusari non potest cum heretico con-
uerso et errorem adiuranti penitentie sine maximo crimine abnegari non potest ut in c.
ego hereticus et in pallegatis iuribus.

Sed si isti infamati suspecti de dicto crimine non cognoscunt errores suos imo
expresse negant affirmantes nullos errores tenere secundum eorum infamiam et suspitionem et
secundum aliquos testes quos tam per infamiam quam per suspensionem seu ad eos incarcerandas
repperint Episcopus inquisitores intelligent quia infamia laborant et quos errores creditur
tenere si autem sit in errore insipientium in quo multi ex gente descendere fuerunt et credo
sunt scilicet dixit insipiens in corde suo non est deus. Si autem ex iudeis descendentes et
etiam multi fuerunt et credo sancti credebant erat necessarium post passionem christi sicut
ante circumcidi cum baptismo et seruare sabbatum et diuinum et obseruare cum lege christi
moralis et ceremonialia legis moysis et multi in primitiua ecclesia fuerunt in multis partibus
quos dies tollerati propter quod in publico petrus a paulo fuit reprehensus ut ad gal. ii. et
ibi Aug. Iero. et ibi alios refert querit si petrus peccauit vel ne si erant tollerandi
et in quibus et quoniam vel ne aut sunt alii ex eis qui totaliter recedunt a lege nisi saluatoris et
nihil de ea nec de sacramentis creditur tenere et obseruare tunc isti sicut primi qui ex gente
descendunt et nihil credunt non solum heretici sed apostate perfidie et peruersiores dicuntur
ut dixi in penult. genere hereticorum. Si autem ex machometis descendentes qui raro aut nunquam
ex instructione scripturarum conuertuntur sed dum possunt in patria redire ad sua sectas ut per
deunt et quos omnes predictos Episcopus inquisitores ut dixi de iure possunt procedere simplici-
ter et de plano tamen ex silentio et equa consuetudine quam doctrinam allegant debet istis accusariis de
nunciari articulos suorum errorum tradere et coram notario monere si illos tenent aut non
dicant ad quos conuincendo et errores perbandum uenient testes et ut iuris est iurabunt dicere
veritatem et quod odio amore timore vel modo non testificabunt ut in c. licet ex quibus et
in c. quotiens de testibus. Nam ut ait gre. quos modis iudicium peruenit ut in c. quatuor
xix. q. iii. timore metu preteritis alicuius veritatem loqui premissimus pro cuius remedio et
cautela caute in casu de quo agitur prouidendum est per c. l. iii. in c. si de here. li. vi. in s. i. u.
bemus ubi scripta ait iubemus tamen quod si accusatoribus vel testibus in causa heresis inter-
uenientibus seu deponentibus propter potentiam personarum et quos inquiri videat Episcopus vel
inquisitores que periculum imminere si constringat fieri publicatores nominum eorum ipsorum.

notia si publice sed secreto coram diocesano Episcopo et eo abite et expmiant ut metu preteritis
non primescat vix dicere sed cessante periculo Episcopus inquisitores non debet fingere pericu-
culum ubi periculum non est ut in d. c. si in s. cessante et in s. ceteris. Secundo peruenit odio
dum quilibet aduersarij molimur amore de amico vel propinquo contemnimus perire
auxilium cupiditate dum primo alicuius animo corrumimus de quibus omnibus denunciat
et maxime accusatus testes et dicta testium poterit excipere. ut si est sibi inimicus si est
talis qui pro parua re conuenit falsum iurare si insequeretur ante accusatum ut sua bona ha-
beret. Nam bodie instans satban corde ore manibus et corpore fratrem vicinum vi-
cinum familiaris patronum seruum dominum occidit ut eorum bona surripiant ut oia hec tempo-
ribus nostris vidimus que ut sepe dixi Episcopus inquisitores notarius testes accusatores
denunciatore et tanta macula et delicto ne pro pecunia aliquid agant cauere debent et oes
circa hec dum viderint se aduincere increpare debent. Nam dat facultas in cle. volentes
de hereticis sociis inquisitorum ministris si inquisitores et alios in hoc culpabiles vide-
rint argueri et corrigi aut suis superioribus denunciare debeant et ad ulteriora Episcopus inquito-
res procedendo testes examinant quos ut supra viderint examinandos aut si aliquos
licet non dignos aut totaliter admittendos si examinant dicta eorum ad condemnationem
non sequantur. nam pluries iudices admittunt testes et in condemnatione dicta eorum non
sequuntur. nam non sufficit probare testes falsa dixisse nisi probet iudicem dicta illorum testium
sequuntur fuisse. ut in c. cum i. et de re iudi. et in c. ex parte et in c. sicut de testi. Si autem
Episcopus inquisitoribus et aliis probis et peritis illius ciuitatis cum quibus oia necessaria
et gratia coicere debeant visum fuerit crimine nulliter aut non plene probatum sed est
restat maxima suspitio si eis uidebitur ponant eum ad torturam non inquisitor sine ordi-
nario aut eius speciali delegato ut in cle. de here. cum possint et si uiderint expedire hoc
facere debent ut in c. ille qui. v. q. v. Et in l. ex minore et in l. ex libro. s. tormenta. ff.
de questi. et in l. i. c. de falsa moneta tamen si nulla est probatio nec causa inductiua ad tor-
turam iudices non debent in initium sumere et tormentis ut in l. si lites. c. de questi. nam alii
qui sunt heretici qui solum a deo iudicandi sunt cum ecclesia de istis veras probatores et no-
ticiam non ualet hereticus est singularis in c. multi. ii. q. i. ubi aug. ait multi corriguntur ut
petrus multi tolluntur ut iudas multi nesciuntur donec veniat deus qui illuminabit ab-
scandita tenebrarum ut in c. unus ex uobis me traditurus est. ca. 7. q. ita quod aliqui heretici
et absconditi erunt quos solum deus iudicabit. Et cum crimine sit ita que et gravissima et oes
tangit index iustus et satis caueat ne ex sua negligentia et culpa seu malitia ille liberetur
vadat in errorem suo et hereticus remaneat ut in c. ut officium in s. si vero de here. li. vi. a
in c. excoicamus in s. moneant. nam non est iusta misericordia sed crudelitas illi heretico
cum relinquere ut in c. iniusta mia. xxiii. q. iiii. nam ad iras deo procat cum mala puniri
deserunt. ubi scripta sunt aug. in c. si ea. xxiii. q. iiii. ubi scripta sunt in casu de quo agitur si ea de quibus ue-
bement deo offedit insequi vel vicisci differimus ad irascendum vixit diuitatis peritiam pro-
nocam. Nam nec per nec misericordia nec si procedo est ut facit tex. in c. lras de psump. genesis
xxvii. ubi ioseph accusant fratres suos coram prede crimine pessimo. nam ut ait aug.
ad Zorarii quod est translatum in c. q. uictis. xxiii. q. v. q. uictis nutritis perit et fauet ne
contrisset peccatum voluntatem non tam est misericors quam non vult cultus rapere

nota in
notia in
publione

nota in
notia in
publione

nota in
notia in
publione

puero ne audiat plorantem & non timet ne vulneratam doleat vel extinctum na ides
super ep[iscopu]m Joannis ut in c. non putes eadem causa et q. non putes te tunc amare
fratre tuam qm cu no cedis aut tunc amare filium tuu qm ei non das disciplinam aut
tunc amare vicinum tuu qm cum non corrigis no est ista caritas sed languor. servet
caritas ad emendanduz & ad corrigenduz si sunt boni mores delectent si mali emendē
tur nam idem Aug[ustinus] ait multa esse cu insicis benigna quada[m] asperitate plectendis
ogenda sunt quoz potius utilitati cofulens est q[uam] voluntati nam in corripiendo filiu
quis aspere nunc paternas amor amittitur fit tu q[uod] moliet ut doleat qui etiam inu-
ctus videtur dolere sanandus nam molestus est medicus furenti in frenetico & pater
in disciplinato filio ille ligado ille cededo sed ambo diligedo si aut illos negligent
& p[ro]p[ter]mittant ista potius falsa mansuetudo est crudelitas ut ipse Aug[ustinus] in c. ipsa pie-
tas. p[er]m[ission]e q. iiii. ait & sic ut dixi circa correctione tanti criminis multa advertent & ingret
ut nocens puniatur & innocens absolvet ut in c. notum sit. ii. q. i. et in l. i. E. de casto-
dis reoz in p[ro]p[ri]a nam si infamia surrexit a calumniatoribus & malinolis nec regitur totu
ra nec purgatio etiam si infamia veniat ad p[ro]bas p[ro]nas dum inicum no a talib[us] ve-
nerit ut in c. qualis in p[ro]mo. xii. & in c. inquisitiois & in c. veniens de accu. & ibi p[ro] doc-
t[or] p[ro] bar. in l. i. de minore in s. tormeta. ff. de questi. na si no est convictus nec cofessus
absolvendus est et in omnibus restituendus facit tex. in d. ca. notum sit. ii. q. i. tamen
si a probis viris infamia descendit iudices ut supra videbunt quid agendu[m] sit. ideo oia
ista sunt necesse relinquunt arbitrio Ep[iscopu]m in quoz ut secunduz coniecturas q[ui]ntas
p[ro]naz pure & sincere procedant aut ad torturam aut ad purgatores inducenda si ad
torturam & licet in tortura questione p[ro]fiteatur & nihil quo ad condonationem illa con-
fessio valeat ut in. ca. potest fieri de pe. di. in extra torturam et questionem non rati-
ficat nec assitit dicte p[ro]fessionem remittitur ad purgatores q[uod] p[ro] vebementē p[ro]sumptioes
in casu heresis q[uod] non cōdemnat ad mortē ut in d. c. lras de p[ro]sump. nam q[uod] iudez ra-
cit iudiciuz de re dacia p[ro]p[ri]a lenes coniecturas iudicium suspiciosum seu temerarium
vocatur ita tenet b. Thomas scda scda q. lxx. arti. ii. & etbi. v. tex. est in c. graue. xi. q.
lii. nam in crimine heresis debent esse probatores clariores ideo doc. voluerit tenē
q[uod] sunt necessari ad minus tres testes q[uod] de maiori p[ro]iudicio agitur q[uod] in alio delicto
nam in crimine heresis punitur ipse & eius posteritas & p[ro]p[ri]a notant infamia vt in
p[ro]f. locis ideo remittit ad purgationē ut ibi. in qua purgatione habemus distingūe
quia iura reperiant diversa nisi p[ro] distinctionez p[ro]cedemus q[uod] aut quis citat ut veniat
ad se purgandum & venire recusat & tunc excōcatur & si p[ro] annu steterit in excōcitate
habetur p[ro] cōicto de heresi ut in c. excōcimus de bere. in s. qui aut. aut absentē
quia q[ui]nter laborabat infamia & erat suspectus fuit imposita purgatio et q[uod] non fecit
habetur p[ro] cōicto ut facit tex. in c. tua de cobabi. cle. & mu. & in c. decernimus. iiii.
q. ix. vbi videtur p[ro]missam absentē inducatur purgatio aut est p[ro] & deficit in purga-
tione & habet p[ro] cōicto ut in dicto. ad abolenō aut est suspectus de heresi no ex
ipso negocio principali sed ex accessorio ut q[uod] p[ro]cipabat cu hereticis & familia & de-
fuit in purgatione de accessorio sed non de principali & detruditur in monasteriu[m] ad
p[ro]p[ri]am penitētia pagendā ut in c. inter sollicitudines de purgatione canonica q[uod]

no vult
no vult

quo fuit ep[iscopu]m
quod vult
quod vult

de a p[ro]p[ri]o
de a p[ro]p[ri]o

no vult
no vult

concordiam vide per Jo. an. in d. c. exbitatus & in s. qui aut per abb. in c. verita-
tis de do. & contu. si autē non est necessaria purgatio quia ipse aut manifeste seu no-
torie dependitur in heresi aut p[ro] testes plene probatur delictum & accusatus cōvin-
citur aut ipse cognoscit errorem sui licet no credat nec assinet errorem tenere sed asse-
rit credit legem tale[m] seu opinionem verā & in isto casu ecclesia ad hoc no deservit sine
illoz habendo spem de saluatione ipsoz totis viribus & posse debet ordinarius in qu-
tore instruere illos & destruere errores suos. Nam ad hoc ecclesia dilatorie heresi-
cis confasmit dare ut cōuertantur & non pereant tex. est singularis in c. cōuenientib[us]
in q[ui]bus dicitur item petrus apocritarius vbi dicit lra. Item petrus apocritarius pape
dicit Rome exiles ē macharius bēnicus & sancta sexta sinodo & quadraginta diez
inductus dedit illi p[ro] u. b[enedic]t[us] p[ro]p[ri]a & quotidie mittebat ad eū Bonifaciu[m] filiu[m] in
sua & m[on]strabat eum cu[m] monitionis verbis ex diuina scriptura & nullatenus voluit
emendari & hoc aut faciebat ut eoz reciperet in ordine suo ita q[uod] macharius public[us]
hereticus erat & ut talis sententia a pape b[enedic]to. Et nihilominus ipse se sumus pontifex
mittebat ad eum suū secretarium doctū et eum instrueret & ad veraz fidem xpi cōuer-
teret nam in his non est precipienda sententia ut in. c. deus omnipotēs. l. i. q. 2. in c.
sumo opere. xi. q. iiii. vbi gregorius ait in distanda sententia nullatenus lenitate aut
furore daci s[ed] p[ro]cipioes sed casus p[ro]mo diligēter ventitatis cum res que ignora-
batur ad noticiam pleniter veniret ad hoc tenet aug. in ep[iscopu] ad uinc. d[omi]n[us] que est tralla-
te in c. monitionib[us] xlii. q. iiii. in s. p[ro]mo ergo in parte & temperata sententia & magis
mansuetudo seruetur ut coertione exilioz & p[ro]p[ri]a damnioz aduocant cōsiderare quid
& quare patiant & discant p[ro]ponere ratiōibus & calūpniis hominū scripturas quas le-
gūt itaq[ue] doctrina est sanctoroz p[ro]p[ri]a cu[m] maxima diligētia ordinariū in quozos vigilat
& laborare debeat ut tot & tantos b[er]eticos ad deū puant q[uod] no vult mortē peccatis
sed ut ipse cōuertat ad eū q[uod] dimittatis natura est clemēs & p[ro] magis ad indulgētia
q[uod] ad vindictam p[ro]na ut in c. quis dimittatis de pe. di. in nam resp[er]cū quoz mis[er]-
cordia est non misericordia d[omi]ni plene ē terra nam omnia in misericordia disponit ut
sapientia. v. licet no debet ēē misericordia sine iustitia utq[ue] iustitia sine misericordia
ut in c. que penitet. ca. di. q[uod] in iustas d[omi]n[us] & iustitias dilexit egrate vidit vultus eius
nam iudex debet b[er]e disciplinaz & misericordiaz q[uod] etiā noceret habere mis[erico]-
rdiam sine disciplinā nam ut ait dauid virga tua & baculus tuus ipse me cōsolata sunt
nam virga peccatum. baculo sustinetur. Ita sunt gregorii in moralibus. in. xx. libro
que fuerunt translati. in. c. disciplina. et v. di. vbi inquit multa alia lra aut su itaq[ue] amor
sed non eruditio. su rigor sed non exasperans sit scelus sed non immoderate leniens
sit pietas sed non plus q[uod] expedit parcens iustitiam libet in moysi p[ro]p[ri]a mis[erico]-
diaz iustitiam cu[m] severitate sociatuz videmus amantē pie & districte sententē & pulchra
doctrina ē i materia de q[ui] idē aug[ustinus] i. c. vera iustitia ea. di. vero iustitia cōp[ro]ssioez b[er]-
ticia vero indignatoez regat ergo rigor discipline mansuetudinē & mansuetudo oriet
sermone rigore & sic alteram cōmendetur ex altero ut nec rigore sit frigidus nec man-
suetudo dissoluta ut idem in c. sunt n[on] q[uod] ca. di. nam in casu inductionis & finalis ordinis

no vult
no vult
no vult

et
et

et
et

no vult
no vult

rioz et inquisitoru est ut esse debeat principalis ad animas hereticor lacradas cogitare debent quomodo melius hoc facient et illam vitam sequantur et si non est exasperatio de illis ut Jer. ait in ieremiam qd fuit translatum in. c. recedite ea. di. non cum asperitate illi monendi sunt nec pueredi ut dicit lra recedite inquit poluti recedite abire nolite nos tangere nobiscum nolite commutare talis loquela no illuminat ceca non sanat egrotum non curat infirmum sed magis occidit atq in desperatores picilantes mittit. boni eteni doctores ex qua infirmitate alioz infirmitates pensantes magis p humilitatis et mansuetudinis leuamentum studet peccantes ab erroris laqueo ertere qd per austeritatem in foveam pditionis miteres propellere. Ita qd boni ordinarios bonis inquisitoz debent ut dixi vigilare quomodo animas deo laentur et non quod homines igni tradant et bona recipiant. Nam ante qd corpus et anima diabolo satbane et igni pperuo tradant p ordinarios laborandum gemeno et laborandum est. doctri na est Augustini in. c. non potest esse salubris. xlii. q. iiii. et in. c. quaedam de ea. causa q. vii. ubi ipse ait querimus pditos ut de inueteris gaudere possimus dicere mortuus erat frater et renasit et perditus et inuentus est verba sunt redemptoris. Luc. xv. in fi. ubi pater qui filium perdidit ait manducemus et epulemur quis filius meus mortuus erat et renasit et perditus et inuentus est. doctrina est eiusdes redemptoris nri. math. xviii. Luc. xv. quis ex vobis qui habet centum oves et si pdiderit vnam ex illis none dimittit nonaginta et novem in deserto et vadit ad illam donec inueniat eam. et dico vobis qd ita gaudium erit in celo super vno peccatore penitentiam agente qd super nonaginta et novem iustis qui non indigent penitentia. verba redemptoris refert text. in. c. penitentia. xvi. q. vii. et ambro. in. c. serpent de peni. di. h. ait nam pastor ille euangelicus lapsam ovem venisse legitur non abiecit facit text. in. c. ponderet vnu qd q. di. ubi lra ait sed si aliquis lapsus quoquomodo fuerit portemus eum et fraterno corripimus affectu. Nam ut ait beatus Tho. scda scda. q. xi. arti. iiii. circa hereticos duo sunt consideranda. Primum quid ex pte ipsorum. Aliud vero ex pte ecclesie. Ex parte quidem ipsorum est peccatu per quod meruerunt non solum ab ecclesia p excoicatione sepeari sed etiam per morte a mundo excludi multo magis est corripere fides p quam est anime vita qd falsare pecuniam p quam temporalis vite subuenit unde si falsarii pecunie vel alii malefactores statz p seculares principes iuste morti traduntur multo magis heretici statz cu de heresi conuincuntur possent no solum excoicari sed et iuste occidi. Ex pte autem ecclesie est misericordia ad errantium conuersionem. Ideo non statim coicemur sed post primas et secundam correctioes ut aplo docet. Postmodum vero si adhuc primas inueniat ecclesie de eius puerione no sperans alioz salutem puidet eum ab ecclesia separado. ita qd non vilis e bro thome in pinenti postq heretici conicti sunt igni tradantur sed ad ecclesiam trahant ut supra si autem aliqui postq heretici reperti sunt p exhortatores et predicatoes conuertuntur adhuc sine pena capitis amissione bonorum reincorporantur et recipiuntur ab ecclesia pro prima vice ut in. c. ut officium. et in. c. super eo. et in. c. statutus de here. li. vi. et in. c. nec licuit. xvii. di. et post. in sum. in ti. de here. in. s. iiii. ait. qd si hereticus timo

re probationis confitetur errorem et iudex videt vera contritionem et conversionem in illo qd inuncta penitentia salutari potest et parcere et a fortiori illi qui sponte venit aut in timore apposito et ordinato per ordinarios et inquisitores etiam venit. et in pallegatis locis. Nam ut dixi etiam si ipso iure bona confiscata sunt executio confiscationis fieri non potest usq ad finem qua cessante cessabit quod ex ea sequitur ut in. c. cum cessante. de ap. pel. et in. d. c. vergentis. et in. d. c. cum scdm leges. et in. c. inquisitionis. de here. li. vi. istam opinionem sequitur Car. in cle. de here. Jo. mo. et archi. in. c. cu scdm leges. ista sequitur Petrus de archa. istam sequitur Jo. au. in nouella. in. c. statutum. et in. d. c. cum scdm leges. in. iii. colup. vbi ipse dicit qd occupatio bonorum est accessorius ad finem damnationis que cum principale et necessarii habet pcedere ergo si finis non pcedit nec occupatio bonorum sequitur. hoc autem tenet beatus Tho. in. d. q. arti. iiii. in fi. vbi ait. ecclesia quidem primo revertentes ab heresi non solum recipit ad penitentiam sed etiam conferat eos in vitam interdum restituit eos dispensatiue ad ecclesias et dignitates que prius bobebant si videant vere conuersi et hoc pro bono pacis frequenter legitur factum. Nam illud dispensatiue solum refertur ad illud interdum et non ad vitam et bona. et idem Aug. iu. c. displicet. xlii. q. iiii. in pn. ait. trahendi estis et pducendi ad veritatem vel cognoscendam vel eligendam non solum ut honore salubriter habeat sed et ne nequissime perieris. ita qd si conuertantur honorantur quod ad deum et homines. Johannes de liniano et Chancellinus et aliquid dicitur sentire contrarium sed non sufficit Augustinus et beatus Tho. Jo. an. et alios q sequitur parte contraria. ita qd licet isti scdm qualitate psonarum etiam si admittuntur et reincorporantur ecclesie omnia pena capitali et amissione omnium bonorum puniendi sunt ut ipsi indicibus inquisitoribus visum fuerit. nam si talis amissus incorporatus est. frater religiosus magis puniatur qd clericus. et si est clericus presbiter aut beneficiatus magis puniatur qd laicus miles magis qd mulier aut rusticus ut superius dixi. Et ut Calderinus ait in ti. de heretico. in. c. consiliis. cccclxxx. in. ii. q. non obstat. et ad abolendam. vbi lra dicit qd non parcedi sicut nec vita eis conceditur nisi sponte et corinus redeant. nam ipse Calderinus dicit qd non sunt verba illa ita amare sumenda ut sonant nisi intelligatur de his ptra quos damnationis sententia lata erat et heresim abiuraerunt. ut in. c. super eo. de here. li. vi. ita tenet ipse Calderinus et etiam archidiaconus bononiensis. Jo. an. de auania in. d. c. ad abolendam. in. fi. licet in pn. videbat sequi materialiter lram put iacet. Sed in oibus indices multum aduertat ad deuotionem et contritionem conuertentium. nam tanta potest esse contritio in vno et lacrimatio vera et ex corde qd licet ille grauius puniendus esset et magis qd alius tamen minus potest puniri si indices dolorem et contritionem veram viderent doctrina est Jeronimi in. c. mensuram. de pe. di. i. et in. c. que penitet. ea. di. et in. c. baptisimi. de con. di. iiii. vbi lra dicit tanta fuit contritio in latrone qd audivit a redemptore nro bodie mecum eris in paradiso ut in. c. xlii. nam tanta potest esse contritio in penitente qd sine alia penitentia in hoc nec alio seculo ad celestia conuollet ut in pal. locis et vide. doc. in. c. de his qd filii. occi. nam ex exterioribus psumuntur plures interiora ut in. c. legimus. lxxxiii. di. et in. c. in loco. v. q. iiii. et math. xi. ubi redemptor ait. ex abundantia enim cordis os loquitur bonus homo de bono thesaurum profert bonus et ma

luis mala.

¶ Sed nūquid isti q̄ consentiunt ante sententiā debeant p̄uocari per ordinarios
et inquisitores ut heretici. Et videtur q̄d non ut facit tex. in c. bec. et fides. xlii. q. i. et
quili. c. dixit ap̄stus. et docto. in c. exco. camor. in. ii. de here. maxime. Archidiacono
bononiensi. 3o. de anan. q. 3. ponit istam p̄nacionē quam ordinarios et inquisitores
in similibus debent facere. q̄d te invenimus p̄ tua confessionē et legitimam p̄batio-
nem hereticū vel hereticos edicisse. nunc autē saniori vsus cōsilio vis ut afferis ad
unitatē ecclesie corde puro et fide non ficta redire. ideo te in primis ab iuramento heres-
tica p̄nitentia iuxta formam ecclesie ab excoitatione vinculis quibus tenebaris abli-
tus absolvimus. si nō ad eandē ex corde redieris et inuncta tibi mādta servaveris et
quis in deū et sanctam ecclesiam tenere deliquisti ad pagēdam p̄nam cōdignam in-
perpetuū carcerē te detruā volumus et p̄cipimus ibi p̄petuo manere. Hoc autē intel-
ligitur q̄d reincorporatio aut reconciliatio p̄petuo incooperandus aut nūquā. Et sed
scōm a ias penas quas ordinarii inquisitores imponūt in p̄nacionē quo ad ista ver-
ba formabant istam opinionē. sequit̄ archidiacono 3o. an. dicit q̄ inquisitores autē
t̄p̄is p̄riā sentiant cum oēs istos convictos aut in eodem crimine cōfessos etias si cō-
vertant et admittant. declarant hereticos quotū fundamentū non videt̄ cōtra. in
re contraria disposant. ut in. d. c. vergentis. et in. c. cum secundum leges. et in. c. inquisi-
tionis. et huius 2bo. in. d. q. xi. arti. iiii.

¶ De relapsio.

¶ Sed si isti reincorporati admissi post reincorporationē et admissionē reincidūt in he-
resim ad iurata et iteri secunda vice cōvertant et iteri errorē ad iurata si admittūt.
Et dico q̄ in iudicio dei semper recipiant redeuntes. q̄ dēno servator est cordium
et vere redeuntes cognoscit. sed cū hoc ecclesia imitari non pōt p̄mitit eni eos non
vere reverti q̄ cum recepti fuissent iteri sunt relapsi. et ideo eis vitam salutis nō dene-
gat s̄ a piculo mortis eos nō met. ut in. c. ad abolendam. de here. in. c. sup. eo. et in. c.
accusatus. de here. li. vi. vbi etias rep̄at si primo nō peccatū fuit in totū crimē here-
sis s̄ fuit suspectus et vehemēs suspitio fuit p̄ eū. non autē levis sufficit ad eū faciendū
relapsam ut ibi imo magis ut ter. in. c. acutus. in p̄mo. xlii. q. i. q̄d non ē necessaria
nova sententia et in. ca. q. quasi per totū. vide de relapsio vni. tri. est salvo meliori iudi-
cio p̄supposito q̄ iura p̄dicta loquunt̄ quando relapsi de p̄benti sunt. reincidisse in
dicto crimine. Ideo ista p̄sumptio est q̄ nō vere cōvertit̄ sit nec enim si secūdo
cōvertitur non vere ut p̄mo cōvertitur cuius causa ne merito si a morte non liberetur
t̄n si vnius istoz non in relapsio fuit de p̄benti sed ipse sp̄ote venit ad ordinarios vel
inquisitores et confitetur errorē suū et iteri in errore reincidisse et iteri et lacrimatur et petit
reincorporari et vult nō iurare errorem et quancūq̄ p̄nam gravissimam facere videri
meo ut dixi salvo meliori iudicio dicit q̄ cum cessat scandalū apud alios cur ipsum
relapsam nō intellexerit et cessat illa mala p̄sumptio q̄d non vere revertetur et
quo sponte venit videtur vere revertatur q̄d imposita gravissima p̄na et pena a pe-
na mortis liberetur.

*ad p̄dicta
in d. c. accutus
in p̄mo. xlii. q. i.
q̄d non ē necessaria
nova sententia
et in. ca. q. quasi
per totū. vide
de relapsio vni.
tri. est salvo
meliori iudicio
p̄supposito
q̄ iura p̄dicta
loquunt̄ quando
relapsi de p̄benti
sunt. reincidisse
in dicto crimine.
Ideo ista p̄sumptio
est q̄ nō vere
cōvertit̄ sit nec
enim si secūdo
cōvertitur non
vere ut p̄mo
cōvertitur cuius
causa ne merito
si a morte non
liberetur t̄n si
vnius istoz non
in relapsio fuit
de p̄benti sed
ipse sp̄ote venit
ad ordinarios
vel inquisitores
et confitetur
errorē suū et
iteri in errore
reincidisse et
iteri et lacrimatur
et petit reincorporari
et vult nō iurare
errorem et quancūq̄
p̄nam gravissimam
facere videri
meo ut dixi
salvo meliori
iudicio dicit q̄
cum cessat
scandalū apud
alios cur ipsum
relapsam nō
intellexerit et
cessat illa mala
p̄sumptio q̄d
non vere revertetur
et quo sponte
venit videtur
vere revertatur
q̄d imposita
gravissima p̄na
et pena a pena
mortis liberetur.*

¶ De pertinacibus.

¶ Sed si isti heretici obstinati indurati alieni a cognitione vera et semita veritatis
neq̄ misericordiam volunt nec veritatem agnoscant et doceri et instrui ac illumi-
nari recusant graviter puniendi sunt. ut in. c. nec licuit. xviii. q. i. vbi Gregorius sac. q.
obstinati et contumaces steterint eos ab eisdem sedibus apostolicis aut trahi ad salu-
tem quoquo modo necesse est aut ne alioz perditio esse possint scōm canones p̄ se-
culares oportet opprimi potestates. nam pie et sancte similibus cum misericordia et
equitate poterimus dicere verba Augustini in. c. qui peccat. xlii. q. iiii. vbi ait. Nō
p̄sequimur vos nisi quemadmodū veritas p̄sequitur falsitatem. nam non p̄sequitur
qui animay salutē requirit et honorem deo procurat. nam ut ait ap̄stus. ii. ad Corin. b̄
ii. q. a. xpi bonus odor sumus deo in his q̄ salvi fiunt et in his q̄ peunt. alioz q̄dem odor
mortis in mortē alioz odor uterinisum. et ita sicut primo erat iusta et equa excoitationio
et misericordia. ita nunc severitas et vltima pena ignis in eis exercenda est. et ois bō
psallat cum propheta. Eurgat deus et dissipentur inimici eius. nam iusta est qui di-
vina contemnunt mandata et inobedientes paternis existunt inflationibus severiorib̄
corrigantur vindictis. ut in. c. iustum. xlii. q. iiii. et qui prius odio habetur corrigat̄
experimento ut alii terreantur exemplo verba sunt Augustini in li. de civi. dei que su-
erunt translata in. c. non est innocencie. xlii. q. v. facit tex. in. c. quapropter. ii. q. viii.
et aut est hereticus notorius facti et manifestus. et tunc iste nec indiget accusatore nec
probatione. ut in. c. manifesta. et in. c. que lotharius. et in. c. de manifesta. et in. c. multi.
ii. q. i. et in. c. evidentiā. de accusa. vni. tri. est q̄d omnia ista iura intelligūt q̄n est no-
tum omnibus aliis. quia non sufficit sit notum iudici. ut facit tex. in. c. si peccaverit. et
in. d. c. de manifesta. vbi dicit littera que iudici nota sunt sine examinatione ferri non
pōt. quia dum accusatoris p̄sona assumitur iudicaria p̄tas amittitur. Sed q̄n dicat̄
manifestum notoriū vel q̄n dicatur manifestum aut notoriū et quo triplex sit notorius
vide in. c. vestra. et in. c. eius. de cōba. cle. et mu. et in. c. sup. quibusdā. et in. c. cū olim. de
verbo. sig. et in. d. c. manifesta. et ibi glo. magistralis. et in. d. vna. et si notorius hereticus
est notorie puniri debet. ut in. c. i. de pe. et re. hoc intelligas sane verum si p̄tinax est et
corrigi aut emendari recusat. sed si etiam notorius hereticus et manifestus et delictū
seu heresim nulli occultari valet errorez cognoscit et adiurare intendit admittendus ē
et ecclie reincorporandus ut berengarius qui postq̄ erroz abiuravit licet notorius
hereticus fuisset. ab ecclesia receptus fuit. et macharius 3o. notorius hereticus esset si
erroz cognovisset et abiurasset maximaq̄ consolatione a papa benedicto in eius et ec-
clesie cōfortio fuisset admissus et si isti p̄tinaces sunt fratres religiosi clerici licet sint
exempti ut dixi quo ad hoc non gaudent p̄vilegiis ut in. d. c. v. officii. in. d. deniq̄.
et tunc ordinarius cum inquisitore attendat aut ipse confiteatur erroz et est manife-
stus hereticus ut in. c. super quibusdā. de verbo. sig. et tunc cōvocatis peritis et cle-
ricis ut hereticum condēnabit et tanq̄ talem declarabit. Si autem non est manife-
stus hereticus imo asserit se xpianum et erroz confiteri recusat et vere convincitur de

*et q̄d p̄
in. c. evidentiā
de accusa. vni. tri.
est q̄d omnia
ista iura
intelligūt q̄n
est notum
omnibus aliis.*

*et q̄d p̄
notorius delictus
quod q̄d p̄
notus fuit
B. i. l. q. d. b. z.*

heresi qui idem est qd confessus in iudicio in c. si clerici de indi. ad idem ut hereticus p ordinariū 2 inquisitorē de p̄silio alioꝝ doctoꝝ egregiaꝝ p̄sonaꝝ illiꝝ lociad cō dēnationē pcedēt ut in c. ad abolēdā. 2 in c. ut cōmissi. in c. q. hoc de b̄sili. vi. 2 in c. i. e. t̄. imo deterior erit eius cōditio etiā si p̄uertat q̄ alterius q̄ erroꝝ cōfiteat. 2 in eo p aliquos dies persistit et etiam cōvertitur ut in p̄sili. locis. Sed qd si post cōdēniationē vere 2 non sicut nec mortis timore sed zelo 2 seruore fidei cōuertatur l̄y de bo n̄is fiet misericordie p̄ncipis si laicus ē cū ipso iure ut dixi fuerunt confiscata 2 lata s̄na p eccl̄iasticū. s̄nt b̄o ipsiꝝ p̄ncipis arbitrio 2 eiꝝ misericordie remissa. s̄z ad huc de iura erit securus s̄z incarceratione p̄petuo aut alio modo puniatur. ut in c. uer gentis. 2 in c. ad abolēdā. vbi tenet florentinus 2 Archidiaconus Johānes de anania q̄ ante q̄ igni tradatur potest penitere 2 mortē euadere. ut in c. excoicamus in p̄mo. de here. vide glo. singularē in c. excoicamos. in. ii. in fi. 2 magis est q̄ si humiliter p̄nias recipiunt 2 tenent in perpetuis carceribus inquisitores cum ordinariis cui in carcerē uel muro recludi subiciunt poterant mutare uel mitigare penā. ut in c. ut cōmissi. i. s̄. illoꝝ. Sed si nō cōuertitur tunc si est p̄sbyter religiosus aut clericus totius eccl̄ie afflicti ordinis p̄rogatiua nudetur. 2 sic oī officio 2 beneficio seculari relinquat arbitrio p̄tatis animaduersione debita puniendus. ut in c. ad abolēdā. de here. in. s̄. p̄nti. et tunc ep̄s suus cōuocatis abbatibus aliisq̄ religiosi p̄sonis ac l̄ratis sue dioc̄. dictū fr̄em clericū p̄sbyꝝ degradare poterit 2 post de ḡd̄rationē curie seculari tradere aut p̄ bona talē religiosū sen clericam degradatum in iurare faciet. ut in c. de here. li. vi. bona aut clericū applicabunt sue eccl̄ie ut in c. excoicamus. in. i. de here. Si autē fuerit laicus ad idem si confiteatur erroꝝem 2 heresim. 2 non ut erroꝝem sed ut ueritatē in pertinacia defendit 2 tenet erroꝝem hereticus declarabitur 2 ut talis condemnabitur 2 tradetur curie seculari ut in c. ad abolēdā. 2 in p̄sili. locis. qui cū comburatur nō indiget sepultura nec sibi aut pulcibus eccl̄iastica sepultura est danda ut in c. si cur. de here. 2 in c. li. eo. ti. li. vi. ubi non solum heretici sed fautores credentes rece ptatoꝝes p̄uuantur eccl̄iastica sepultura. 2 si sunt traditi extumulant cum ossi illorū decerni possunt 2 in aliis dic ut supra.

De absente.

Sed quid si iste suspectus infamatus de heresi est absens et incarcerationi aut reali ter trahi non potest tunc siue sit clericus siue laicus si crimen potest plene probari 2 p̄ batur licet sit absens proceditur contra absentem 2 condemnabitur de heresi nō ob stante lege absentem. C. de accusa. 2 c. accusatori. 2 c. caueant 2 quasi per totum. iiii. q. ix. Sed quomodo clericus degradabitur in absentia ut tradatur curie seculari. 2 dico qd est duplex degradatio realis de qua in c. degradatio. de penit. que nō fieri potest nisi in presentem. aut est degradatio verbalis 2 depositio que loco realis succedit. Nā si aliquis absens est deponitur excoicatur 2 cum eccl̄ia eum habere non ualeat fingit enim realiter degradatum 2 concedit licentiam potestati seculari eum capiat 2 ponat ut facit rex. sc̄m vnam lecturam 2 ut credo magis veram. in c. cum non ab

homine de indi. 2 similiter in casu de quo agitur cum clericus citatus noluit compa rere. ep̄s 2 inquisitores eum poterunt priuare 2 deponere 2 verbaliter degradare 2 potestati ut dicitur seculari tradere si laicus condemnabitur de delicto confiscabitur bona 2 habebitur pro heretico. sed si crimen non est probatum 2 ipse est suspectus infamatus de heresi probabili suspitione. nam a s̄ suspitio nihil operatur citatur ut ueniat ad respondendū de heresi non uenit ex illa contumacia insurgit uehemens p̄ sumptio contra eum 2 sic excoicatur. 2 si stat in excoicatione per annum illa presumptione seu suspitio uehemens transit in violentam presumptionem 2 propter illam violentam presumptionem tanq̄ hereticus potest condemnari ut in c. cum con tumacia. de here. li. vi. 2 archi. in c. accusatus. 2 in c. ut inquisitionis. eo. li. 2 ti. 2 in c. excoicamus. li. s̄. i. eo. ti. 2 in c. fas. de p̄sum. si autem citatus uenit 2 coram ordina rio 2 inquisitoribus comparet si confiteatur delictum aut neget. dic ut supra. in c. de presentibus.

Sed qua pena mulieres 2 filii catholici hereti corū ex condemnatione paterna puniuntur.

Breuitus dico qd si mulier non p̄cipabat in crimine aut nō sciens cum heretico cōtra it qd non perdit dotem imo anteq̄ secularis occupet bona mariti ipsa mulier dotem habebit. tex. in c. decreuit. de here. li. vi. in c. ex l̄ris. de pigno. nam p̄pter delictum mariti mulier non perdit dotē. ut. C. de dou. inter uir 2 vx. res vxoris. 2. C. ne vxor pro marito. li. ii. 2. C. ad. l. iulii. marci. quisq̄. s̄. vxor. es. 2 iura sunt vulga ria. sed qd de filiis iura uaria sunt 2 diuersa. 2 doctores diuersa sentiētes. nam tex. in c. crimen. i. q. i. ait qd crimen uel pena paterna nullā maculā filio infligere potest idē. c. sequenti. in casu de quo agitur vbi l̄ra ait qd iudei baptizati si postea p̄uaticates i xpm qualibet pena dānati exierint a rebus eoz fideles filios excludi nō oportebit quia scriptū est. filius nō portabit iniquitatē patris 2c. idē ait augustinus ad bonificiū in c. iam itaq̄. ea. cā. 2. q. etiā idē augustinus ad auxiliū ep̄m. ea. cā. 2. q. ait. uou imputant si liis pctā uentim que post eoz natiuitatem a parentibꝝ cōmittunt nec pro pctis parentum sp̄uali pena filii sunt plectēdi. officio autē uel beneficio eccl̄ie p̄uari sp̄ualis pena ē nō igitur hāc ex pctō p̄ris promerēt filius. hoc uidetur tenere lex manicheos. C. de here. i. si. ubi lex dicit. s̄z nec filios heredes eoz existere aut adire p̄mittim nisi a p̄na p̄uacitate discesserint. S̄z his omissis 2 multis disputatōibus doctoꝝ dicēdus est qd bodie decisum sit bona hereticoꝝ seculariꝝ ipso iure eē confiscata pro dño tē porali. ut in l. i. i. i. i. i. C. de aposta. 2 i. c. uer gentis. 2 in c. cū sc̄m leges. de here. li. vi. dicit ibi dominicus ancharamus 2 Jo. an. faciunt de bonis tres ptes. vna pro offi cialibus. alia pro dño ipali alia pro eccl̄ia romana pro tuitione officii. s̄z diuidantur uel nō diuidant bona confiscant 2 acquirunt dñs exclusis filiis. sed nullā uideo rōnem cum omnia iura concordent 2 decident quod uita relinquatur filiis nō succedētibꝝ nec stantibus in heresi quomodo infantes 2 minoz. xiii. annu. q. uita per se p̄fer rare nesciūt nec ualēt cū alimentis careant indirecte uita non p̄uuantur reprobandur

atq̄ qd de
vbi heretici
et eoz filii
deponuntur
bonis

atq̄ qd bona
hereticoꝝ ip
iura sunt a
filiis eoz
pro eoz filii
reprobantur

atq̄ qd bona
hereticoꝝ
deponuntur
bonis

atq̄ qd bona
hereticoꝝ
deponuntur
bonis

In hunc successiones in filiis clericorum quo ad ipsos clericos sed in canoniam ple
 considerans respectu alimentorum fecit eos ad aliquid ex successione seu donatioe
 parentum capaces ut in c. cum haberet de eo qui dicitur in matris. quam poll. p. adtre.
 sic piam et humanum esset aut filius seu dominus repositis aliquid istis pro alimen
 tis daret aut tales ad alimentandū reciperet priuatur filii dignitatibus et efficiuntur
 inhabiles pro ad obtinenda usq; ad secundā generationē. ut in c. quicumq; in s. bere
 tici de bere. li. vi. qd limitatur in c. statuti. in. ii. co. ti. 2. li. p. paternam lineam. intelli
 gunt usq; ad secundā gradum. p. maternam vero usq; ad primū. et licet vey sit ista in
 ra loquitur de obtinendis. tex. in. c. ut cōmissi. in. s. penal. etiā loquitur de ob
 sed quō intelligat de filiis natis post delictū. vel de principalis delinquentibus. vide
 Jo. an. in nouella. in. d. c. ut cōmissi qui multa dicitur unum tamē est qd omnia ista iura
 intelliguntur sane. vey si pater aut mater mortuus sit ut hereticus secus si ut xpianus
 natus si moritur xpianus et reincorporatus est ecclesie vniuersi nec filii nec nepotes i repositi
 talibus et spūalibus dignitatibus beneficiis officio non priuatur nec sūt inhabiles
 ad obtinenda. facit tex. in. d. c. statuti. in. si. sed doc. in. d. c. statuti. mouent questione
 quid de filiis seu nepotibus relapsoy si relapsi cōuertuntur et admittunt ab ecclesia
 et moriunt ut xpiani si similiter priuatur beneficiis officio et efficiuntur inhabiles ad
 futura. Jo. an. in. d. c. statuti. Petrus de ancharano arguit pro filii qui puniuntur crimine alieno
 licetam rōne ex quo datur sibi eucharistia sunt de corpore ecclesie ut. i. q. i. extra. carbo
 licam. Item benigna interpretatio est facienda nec sūt inhabiles ad futura. et faciūt
 E. de natu. li. i. legē. sed finaliter isti concludunt dictū. c. statuti. non habeat locum i
 filiis seu nepotibus relapsoy. ita qd filii ipsoy priuatur beneficiis et ad futura sint
 inhabiles. sed mihi videtur saluo meliori iudicio qd posset distingui ut supra. qd aut
 dependunt aut conuincuntur de relapsu. et quia tunc quo ad ecclesiam misentem re
 putantur heretici ne merito si filii ut filii hereticoy in his damnentur. sed si relapsi
 veniant sponte et cessat psumptio et ratio psumptionis. et reincorporantur et ut xpiani
 moriantur tales ab ecclesia merito reputantur filii istoy nec priuatur obtentis nec
 inhabilitantur ad obtinenda ut ibi.

Sed an propter multitudinē hereti
 corum hereticis parcendum sit.

Dico qd nec malitie seu pertinacie istoy propter multitudinē parcendū est ut in c.
 nabocodonosor. xxxiii. q. iiii. imo multitudo ppter peccatum vnius ex iustione seu pmissi
 none diuina plures punit. Nā ppter peccatum Beli et filioy et duobus diebus mortui sūt
 triginta et quatuor milia hominū et arca dei capta ē et ppter peccatum Achab plures mortui sūt
 quos Josue mittebat ad bellū et ppter peccatum dauid qd fecit ppter muerare septuaginta mi
 lia viroy mortui sūt none acor filii. et ppter peccatum maderū dñi et sup oēm populū israhel
 sicut in c. in cūbit. nā polluit ex vno peccatore populus sicut ex vna oca morbida vniuersus

grex inficitur. tex est iero. di. vi. di. in. c. sed illud in si. ita qd si vnus potest inflcere po
 pulum a fortiori si multi morbofi sunt. et sicut dico ppter peccatū vnius pures puniunt
 quantū in. gis si ipsi delinquentes multi et plures sunt. vey est qd ratione multitudi
 nis in casu de quo agitur ne anime tantoy in ignem eternū condemnate remaneant.
 vigilandum est et maxima diligentia adhibenda ut ad deum verum cōuertantur vni
 deum in trinitate et trinitatem in vnitatem venerentur. ut in d. c. Nabucodonosor. et
 in. c. ipsa pietas et in. c. qd facit ecclesie et in. c. qd christus. d. c. quam magnus. et in. c.
 forte ca. di. et non incontinentem etiam si heretici sint igni tradantur maxime si multi
 tatis hereticoy est. nam in. c. non potest esse. xxxiii. q. iiii. Augusti. sic cum vero idē
 morbus plurimos occupauerit nihil aliud boni restat qd dolere et gemere. ut p illud
 signū quod ezechieli sancto reuelatur illesi euadere ab eoy valuatione mereatur. et
 Reuera cum cogitatio peccati multitudinē inuaserit diuine discipline sententia misse
 ricordia necēsa est. nam ait etiam ipi ista in casu de quo agit in hoc ergo iubemur di
 ligere inimicos et miserere eorum ut de eoy pditione doleamus eoy salutem deside
 remus et p eorum correctione quotidie laboremur et oremus penitentibus solacia
 impendamus alter alterius onera portantes. idem Aug. in. c. displicet tibi. ea. causa
 et. q. ait qd quis ad Episcopum trahit inuitus et sequit in litera quantū magis vos ab er
 rore pernicioso in quo vobis inimici estis trahēdi estis et producendi ad veritatem
 vel pgnosce. iam uel eligendos si solum ut hōzem salubriter habeatis sed etiā ne ne
 quissime peccatis. Non ideo vobis displiceamus qd reuocam⁹ errantes et querim⁹
 perditos melius eni facimus voluntate dñi monentis ut vos ad ouile eius redire co
 gamus quā consentiamus voluntati errantiū ut perire vos pmittamus. et. Et quā
 crudeles eēt serui dei si huic male volūtatē tue re pmitterent et non te de illa morte
 liberarent quis eos nō merito culparet qd impies nō recte iudicatz. et. Itaq; sancta
 et sana est doctrina Augusti. in preall. locis. et credo magis cū amore et seruoze xpi ista
 docuit et monstrauit quam acursus in glo. sus in. l. ii. E. de apostaticis ista negauit. nā
 licet verū sit qd ppter peccatū vni⁹ multi puniantur nihilomin⁹ etiā in casu de quo agit qd
 multi sunt delinquenti multū tollerant ut puerant et deo lucent. hoc idē ait Aug. scri
 bens fausto in. c. qd facit ecclesie in. s. ecce. xxxiii. q. iiii. ecce qd crimina sūt puniēda
 qd salua pace ecclesie ferri possunt in quo tū discretio adhibēda est. Alioquin. n. de
 linquentiū multitudo diu per patientiam ad penam est expectanda. et. et magis bothe
 et ppe. Moyse aut dauid et magis bodie qd in primitiua ecclesia vide Aug. in casu
 pñi in. d. c. displicet quasi ad finē vbi ait ad donatū pbrz sup illud euangelicū uigd
 vos vultis abire et nō attendis qd tunc pny ecclesia nō nouello germine pullulabat
 nondē qd ppleta fuerat illa ppheta adorabant eum omēs reges terre et omēs gentes
 seruiunt ei qd vtriq; qd magis impletur tanto maiori vni ecclesia potestare ut nō so
 lum vider sed etiaz cogit ad bonū. nam postq; dñs in euangelio solētes fecit intrare
 ad penitū mandauit seruo exi in vias et sepes et compelle intrare ut impleat domus
 Itaq; doctrina est nri redemptoris et seruoq; suoy ut omēs ad ipsum cōuertant et pre
 ceptū ut ordinariū inquisitores in hoc intendant et in his sit sua tota vigilantia ne eis p
 eum redēptorem dicat errantē non reuocatis pñi non inquisitis. Nam ut dicit in

dilatatione et per exhortationes aliquos convertit quod tantum opus post conversionem quod non sine voluntate mania dilatio data fuit: nam paulus non est promissus ut pessima voluntate qua persequebatur ecclesiam sed perstrans et ut cecaretur cecatus est ut mutaret mutatus est ut mite retur missus est ut qualis fecerit in errore talia pro veritate pateret etc. Item ex dilutione excoinatione et exhortatione et predicatione predictis concessa utilitate presentibus et futuris videmus cum non parum obis sit intelligat paulum conversionem berengarii abierat nicolaum reversum et istos tres doctores et doctores in publico errores adiuvasse vel prius predicasse nam isti et alii reformati multo magis confirmarent et firmarent quod si intelligeret omnes tres et alios in erroribus suis remansisse principes. Nam si paulus principem cecatus maneret berengarii erroris non adiuvasset nicolaus a scismate non desisteret multi opinionem istorum sequuti fuissent ut post conversionem ad bonum in bonum multi sequuntur et cum his deo serviant et in eius vinea bene operantur et fructum faciunt ut satis ostensum est. Non dicimus predicam intelligenda sunt ut peccandi relaxet impunitas sicut delinquentibus correctio et nature ministri subsidium ut idem Augustinus ait in d. c. non potest in d. c. quid faciet ecclesie et in pal legatis locis.

De sortilegiis divinationibus incantationibus et aliis artibus superstitiosis.

Quia supradictus est de hereticis et quomodo veniant puniendi per episcopum et hereticis pravitatis inquisitores et quia in divinationibus et incantationibus aliqui committunt hereticam tunc si hereticus est manifestus per episcopum et inquisitores puniendi sunt ut in c. accusatus de here. li. vi. vide abb. in c. de sortilegiis et in causa in quo non sit hereticus gravissimum delictum et peccatum est ut in c. ex tempore de sortilegiis. Ideo in quo consistit et quod per ordinariam istum puniendi sunt merito restat videri. Et primo de sortilegiis circa que permittitur quod sit sortis et Augustinus in libro psalmorum quod translatus est in c. sortis. xxvi. quod ait sortis non est aliquid mali sed res inhumana dabitur divinum indicans voluntatem ita quod de sui natura non est mala ut facit textus in c. quod ante ea. ca. 2. quod sed prohibetur ne propter assiduitatem laborum idolatria. ut in c. i. et in c. ii. de sortis. et in d. c. sortis. ubi ista ait quod ante quam evangelium claresceret multa permittentur que tempore perfectionis discipline penitus sunt eliminata et ita propter peccatum. Alcor dum factus commisit Josue sortibus eius invenit. ita quod fuit ante evangelium aut ex iussu divino sicut in mathia. ut in ca. non statim ea. ca. 2. quod ubi Hieronimus ait. non statim debemus sub exemplo Josue sortibus credere. vel illud de actibus apostolorum hunc testimonio copulare ut ea. quod quasi per totum. Et si laicus est qui ista vitare excoicatur et quadraginta diebus penitentiam et si clericus excoicatur et a dignitate suspenditur et ad monasterium remittitur et privari beneficii poterit ut in c. non oportet. xxvi. quod v. cum duobus sequentibus. et in c. de sortilegiis. Sed aliqui permittitur sortis ad differentias excoicandas ut hereditas domus sorte inter heredes dandi datur et in filiabus. Divinationum autem ut ait Hieronimus quatuor sunt genera quod est translatum. xxvi. quod iii. c. i. ubi ista ait divinationum quatuor esse genera. terrarum aquarum et ignis nigromantiam ydromantiam aeromantiam dictam autumant divini dicti sunt qui deo plenitudine enim se esse plenos sumunt et astutia quam fraudulenta hominibus faturos conle-

ctant. Duo autem genera divinationis sunt ars et furor. et nullo modo divinatio sumit in bona parte ut in c. numquam divinatio. i. q. i. nec vera est prophetia que pro pecunia datur. ut in d. c. et in c. indices. ea. ca. 2. quod. Nam matth. vii. redemptor ait. multi dicent in illa die dñe domine nonne in nomine tuo prophetavimus et in nomine tuo demonia eiecimus et tunc confitebor illis quia unquam novi vos. Incantatores sunt qui arte verbis peragunt arioli vocati sunt propterea qui circa idolorum nebulas preces emittunt funesta sacrificia offerunt hisque celebrantibus accipiunt responsa. Amuspices nuncupantur quasi horarum insperatores dies enim et horas in agendis negociis operibusque custodiunt. Augures qui volatus avium et voces intendunt aliaque signa rerum vel observationes improvisas hominibus occurrentes ferunt. idem sunt et auspices. vani et auspicia sunt qui inter facientes observant dicta aut sunt auspicia quasi avium spicia et auguria quasi avium garris id est avium voces et lingue. Item in augurium quasi aves genuit quod aves genuit. Duo autem sunt genera auspiciozum. unum ad oculos. alterum ad aures pertinens. ad oculos scilicet volatus ad aures vox avium. Alii dicuntur phitonise. alii genethaliaci qui intelligunt circa considerationes natalitiorum et isti quo ad vulgum mathematici vocantur et latini constellationes vocant de quibus omnibus tertius est ambrosius in c. i. xxvi. quod liii. et ea. ca. quasi per totum et habetur. Et de maledictis et mathematicis in l. nullus et in l. nemo. et per Augustinum de doctrina christiana et per beatum Thomam scilicet de q. lxxxi. vi. quod ad lxxxvi. ubi late tractat de omnibus his. Et in istis multum ordinarius vigilare debet et de his inquirere ut nemo sit qui ista agere audeat nec ad istos venire sit alicui facultas cum istis scriptum sit. Si peccaverit vir in virum placari ei potest deus. si autem in deum operabit pro eo quasi nullus. nam primum et maximum mandatum est. Diliges dominum deum tuum. et unum cole deum etc. ut matth. xxii. ipse redemptor ait. Et cui dum nea sex aliqua elementa vel solem vel lunam vel stellas vel planetas nec etiam arborum animalia vel corpora aliqua animata vel inanimata preter unum deum in quem solum credendum ut patet in simbolo fidei. Eredo in unum deum et probatur. xxvi. quod v. non licet credere quod aliquis suis magicis artibus possit aliquid facere sine permissu et nutu dei. Cum omnia que fiunt aut suo iudicio iusto fiunt aut saltem suo permissu ipse fieri sint. xxvi. quod v. quecumque in medio hereticum enim est credere aliquid divinum preter deum vel quod aliud possit fieri vel mutari ab alio quam a deo qui est creator omnium ut patet in predicto simbolo et in Jo. c. i. ut ps. xxvi. quod v. c. epi. 2. d. c. quicunque. Item non licet demones adorare vel recipere ab eis responsa. ut xxvi. quod ii. bi. qui. et. c. illos. Nec licet nobis in nostris agendis inspicere vel attendere cursum stellarum vel inane fallaciam planetarum. quia debemus omnia quecumque agimus verbo aut opere in nomine domini nostri iesu christi facere et deo gratias agere. ut habetur in actibus apostolorum. c. viii. et ad collocem. c. iii. et luce. ii. et ps. xxvi. quod v. non licet. 2. q. ii. c. illos. Item non licet separare nostram salutem ab alio quam a deo qui est omnium vera salus et vera sapientia et qui ab alio suam salutem separat non est fidelis sed infidelis non est sanus sed eger. non est sapiens sed demens et decipitur a demone qui

est inducit et elicit ut faciat eum principem sue pditionis. xxvi. q. ii. q. sine. ad qd. xxvii.
di. 4. hinc etiam nam lacrimanda et dolenda est quod in auriis nobiles et divinationibus
incantationibus et aliis spiritibus p. maiori parte p. biteri et p. sone ecclesiastice sūt et
cum omnia ista tendent ad idolatriam. et in isto casu gentilis sive isidus sive sarce
nos sine spianis delinquant inquiri et puniri pot. p. epm cum sapienter heresim. nam si
infidelis venit contra nos naturale aut contra legē in qua est heresis. cōmūdo ut quā
non credit deum creatorem aut similia iudicari aut comburi pot. sicut xpianus qui be
renicus est in. c. novit. de indi. et in. c. q. sup. bis. de voto. et si in his incantationib. de
divinationibus et sortilegiis non cōmittitur heresis cum aliquando pot. exerceri sine
heresi ut supra dictum est et tunc epus cui ordinariē ista cōpetant inquirere et punire
pot. et debent in. c. i. de offi. oedi. et dixi etiam si in similibus epus inveniit iudeos
sarracenos peccantes p. moralia et p. legē suam ipsos pot. corrigere et castigare.
ut ait doc. in d. c. novit. de indi. et inno. in. c. q. sup. bis. de voto. ubi late ipse tractat
questionē. Et quāt sit Jeronimus in quadā epla. et tex. in. c. heresis. xlii. q. ii. here
sis dicitur ab heretico. s. tam sibi vniq. eligat disciplinā quam putat esse meliōrē
et ne in oibus supradictis videar elegisse aliq. nō eligendū approbans non appro
bāda cōclodo quo ad ecclesiam et scilicet dñm nrm Sixtu. pōntificē maximū eiusdē
ecclesie p. sidentē cum dicto Jeronimo. xlii. q. ii. c. bec ē fides. papa beatissime. quā
in catholica didicimus ecclesia quāq. semp. tenuimus in qua si minus perire aut parū
cūte forte aliquid posuū est emēdari cupimus et te q. Petri sedē et fidē tenes. si autē
hec nostra cōfessio aplatus nri iudicio cōprobatur. quicūq. me scilicet. voluerit si
imperitum vel malitūclū et non catholicū sed hereticū cōprobabit. Itē sancto. Ro
mana ecclesia que semp. immaculata pmanuit dño providente et beato aplo. Petro opē
ferente in futuro manebit sine vlla herencōz exultatione atq. firma et imobilis omi
tempore persistit. Et qm̄ autem pater. venerandē tempus in quo sumus scis est
operibus et agende penitētie cōsumitū oportuit nos nō tacite modo conscie s. etiā
popularis et fame et iudicii habere rōnē. nam ut paternitas vestra optime novit pos
sumus p. sententia sacroz. mōroz. cellulis etiam nostris legendo scribēdoq. et mentē
exercendo penitentiam agere et pctā diluere. vix id vulgo incognitum est et quod nisi
strides et sacras ecclesias equitando quotidie visitemus perq. vrbem discarnemus et
que ceteri faciūt nos etiam facere cōspiciamur mordemur p. inuis latratibus et quasi
anathematizati digni esse censetur quos populi morsus tuncet si nocere non pnt
ut hoc sacro tpe vitarem statū cum deo optimo maximo satūscerem vetalis etiam
ipsos satūscere ne tis peccandi et maledicendi causam p. beremus. Itēq. pater ve
nerāde hac rōne motus brevior sui q. tanta res postulare videretur et paternitas qui
dem v. s. mihi veniam dabit ut spero cum p. serti et ipsa et ordinarij. fere om̄s Epi
scopi ad quos hu. i. modi cognitio maxime pertinet bec oia et alia que passim apud
sacros doctores hac de re scripta sunt me longe melius atq. subtilius. et intelligant et
in promptu ut in pncipio dixi habeant. Valeat paternitas v. s. Ex Vrbe Decimo
septimo. K. i. Aprilis Anno Incarnationis dominice. Millesimoquadringentesi
moctogesimo primo. Finis

¶ Incipit hystoria principalis.

Rbem Senas: vnde tibi et mihi origo est intranti Si
gismundo Cesari quot honores impensi fuerint: iam
ubiq. vulgatum est. Palatium illi apud sacellum sancte
Marthe sup. vicū que ad Tophoz ducit portam structū para
tum fuit. Huc post q. cōmōniē peractē sunt: cum venisset Si
gismundus: quatuor maritatas obuiā habuit: nobilitate: for
ma: etate: ornatuq. pares: nō mortales sed deas quisq. putavit
Si tres dūtatar fuissent: illē videri poterant: quas referūt Pa
ridem per quietem vidisse. Erat Sigismūdu licz grandeuus
in libidinē pronus: matronarū alloquijs admodū oblectabā:
et femineis blandimētis gaudebat: nec suavius illi quicq. fuit
illustriū aspectu mulierū. Ut ergo has vidit: defiliens equo in
ter manus earū exceptus est: et ad comites versus ait: Similes
ne vnq. his feminas vidistis? Ego dubi. sum an facies huma
nē sint: an angelici vult. sunt cęlestes certe. Ille oculos humi
deiicientes: ut verecundiores sunt: sic pulchriores redduntur
Spargo nāq. inter genas rubore: tales ore colores quales indi
cum ebur ostro violatū: aut quales reddunt alba imirta purpu
reis rosis lilla. P. cipuo tñ inter eas nitore Lucrecia fulsit: ad
olescentula nondū annos viginti nacta: in familia Camullozū
p. diuiti viro Menelao nupta: indigno tñ cui tantū decus do
mi seruiret: sed digno quē vto: deciperet: et sicut nos dicimus:
conutu quasi ceruū redderet. Statura mulieris eminentior re
liquis. Comē illi copiose: et aureis laminis similes: quas nō mo
re virginum retrofusas miserat: sed auro gēmisq. incluserat.
Frons alta spacijs decentis: nulla intersecta ruga. Supercilia
in arcum tensa: pilis paucis nigrisq. debito interuallo disun
cta. Oculi tanto nitore splendentes: ut in. solis modum respi
cientium intuitus bebetarent. His illa et occidere quos voluit
poterat: et mortuos cum libuisset in vitam resumere. Aflus
in filum directus: roseas genas equali mensura discrimina
bat. Ribil bis genis amabilius: nihil delectabilius visu:

que cum muller rife: in parua vtrinq; debifcebant foueam. Aemo
hanc vidit qui non cuperet ofculari. Os parua decensq; la
bra corallini coloris: et ad mofum aptiffima. Dentes paruuli et
in ordinem pofiti et chryftallo videbantur: per quos tremula
lingua difcurrere: non fermonē: fed armoniam fuauiffimā mo
uebat. Quid dicam: mentis speciē aut gulę candorem. Nihil il
lo in corpore nō laudabile. Interioris formę iudicium faciebat
exterior. Aemo hanc asperit qui viro nō inuiderit. Erāt infu
per eius in ore multę facietę. Sermo is fuit qualem rumor est
Græcorū matrem habuiffe Cornellam: siue Hortenfij fillam.
Nec fuauius aliquid eius oratione nec modestius fuit. Nō ut
pleręq; trifti facie bonestate ostendebat: fed alacri vultu mode
ftiam. Nō timida non audax: fed temperatū verecundię metu
virilem animū femineo in corpore gerebat. Vestes illi multi
plices erant: nō monilia: non fibulę: nō baltei: non armillę de
erant. Redimicula capitis mirif:ca: multi vniones adamātesq;
tum in digitis: tum in seruo fuere. Nō Delenam pulchriore fuisse
crediderim: quo die Paridem in conuiuio Menelaus exce
pit. Nec ornatiorem Andromochem cum sacris Dectoris initi
ata est nuptijs. Inter has Caterina Peruchia fuit: que paulo
post vita functa Cefarem in funeribus habuit: qui et gnati ei
militia ante sepulchrum donauit: quos in fauces huius quoq;
mirabilis formę dec? elucebat: inferior tñ Lucretia erat. Ois
de Lucretia sermo audiebatur. Hanc Cefar: hanc ceteri cōmen
dabant: intuebanturq;. Quocūq; illa vergebatur: eo et oculi se
quebantur astantiū. Et sicut Orpheus sono cytharę filuas ac
sara secū fertur traxisse: sic ista boies suo quocūq; volebat intu
itu ducebat. Unus tñ inter oēs plus equo in illā ferebat. Euri
alus franco: quem nec amori forma nec diuitie reddebant in
eptum: duos et triginta años erat: nō eminentis staturę: sed le
tę gratęq; habitudinis: illustribus oculis: malis ad gratiā tu
mescentibus: ceteris membris non sine quadā maiestate decor
ris staturę correspondentib;. Reliqui curiales propter longin
quam militiā oēs auro excussi erant. Dic quia et domi abunda

bat: et propter amicitia Cefaris magna munera recipiebat. Indi
es ornatio: conspectib; boiuz reddebat: longū famulorū ordi
nem pofitōe ducebat: nūc auro illitis: nūc muricij tyrii san
guine tinctis: nūc filis que legūt feres tertis vestib; utebatur.
Cū equitales illi erāt qles in fabulis ē ad Troiā venisse Me
nonis. Nihil huic ad excitandū illū blandū animi calorem: ma
gnāq; mētis vim quā vocāt amorē p̄ter otiiū dēerat. Sed vi
cit inuētus et lusus: tum leta fortunę bona quib; ille nutritur.
Nec potēs Eurialus sui: ut Lucretiā vidit ardere puellā cepit
berensq; vultui: nihil satis vidisse putabat. Nec ipone dilexit.
Mira res. Dulci egregia forma iuuenes: sed vnū hunc Lucre
tia: plures honesti corpis mulieres: sed hāc vnā Eurialus sibi
delegit. Nō tñ hac ipsa die uel mēse si amā Lucretia cognouit
Euriali uel ille Lucretię: sed amare se frustra vterq; putauit.
Ut igitur ceremonijs sacro Cefaris capiti patris modus fuit: et il
la domū reuerfa in Eurialū tota: et in Lucretiā tot? Eurialus
ferebat. Quis nūc Trifbes et Priami fabulā demiretur: inter
quos notitiā primosq; gradus vicinia fecit: quippe domos ha
buere p̄tiguas: tpe creuit amor. Di nūsq; prius se viderāt: nec
fama cognouerāt. Dic Frāco: et illa Etrusca fuit: nec lingūe cō
merciū intercessit: sed oculis res tñ gesta ē: cū alter alteri pla
cuisset. Saucia ergo graui cura Lucretia: et igne capta ceco: iā
se maritatā obliuiscit. Virū odit: et alens venereū vulnus: infi
ros pectori tenet Euriali vult?: nec vllā mēbris suis quietem
p̄ebet: secūq; nescio qd obstat ait: ut apli? viro herere nequeā
Nūc me iuuat ei? amplexus: nil oblectant oscula: fastidia verba
ingerūt: pegrini semp añ oculos ē imago: qd bodie propior erat
Cefari. Excute p̄ceptas e casto corpore flāmas: si potes infelix: si
possem nō essem egra ut sum. Aoua me vis inuitā trahit. Ali
ud cupido suadet: aliud mēs. Scio qd fit meli?: qd deterius est
sequor. O ciuis egregia et nobilis: qd tibi cū pegrino est: qd in
extraneo vteris: qd thalamos alieni p̄cipis orbis! Si virū fa
stidis: hęc etiā pōt dare terra qd ames. Sed beu mihi: quoniam
illū est facies: quā nō moueat ei? forma: ptas: gen?: vire? Cer

te mea pectora mouit: et nisi ferat opem dispero. *Dij meliora dēt*
Uach prodā ego castos hymeneos: meq; aduenę nescio cui cre-
dam: qui ubi abusus me fuerit/abeat: virq; sit alteri? et me pe-
ne relinquat. Sed nō is est eius vultus: nō ea nobilitas animi
videt: nec gratia formę illa est ut timeā fraudes: et amoris obli-
uia nostri: et dabit ante fidē. Cur tuta timeam: accingar: et oēm
morā pellam. Ego quoq; ita sum pulchra: ut nō me minus ille
velit q̄ ego ipsum cupiā. Semp se mihi dabit: si semel ad oscu-
la fuerit receptus mea. Quot me ambiūt proci quocūq; pergō:
Quot riuales ante fores ercubāt meas? Dabo amori operam:
Sut hic manebāt: aut me secū abitur? abducet. Ergo ego et mā-
trem et virū et patriā relinqū. Sua est mater: et meis semp in-
se fta gaudijs. Uiro carere q̄ potiri malo. Patria illic ē ubi de-
lectar viuere. At famā perdam. Quid mihi rumores hominū:
quos ipsa nō audiā. Nihil audet qui famę nimis studet. Mul-
te hoc fecerūt alię. Rapi Helena voluit: non inuitā asportauit
Paris. Quid Dianā referā uel Medeam? Aemo errantē argu-
it qui cū multis errat. Sic Lucretia. Nec intra pectus minora
incēdia nutriebat Eurialus. Medias inter cesaris curiā et Eu-
riali domū Lucretia edes habuit. Nec palatiū Eurialus pete-
re poterat: quin illā ex altis se offētantē fenestris se haberet in
oculis. Sed erubuit semp Lucretia: cū Eurialū vidit. Quę res
Cesarē dedit amoris consciū. Nam cū ex sua consuetudine: nūc
huc/ nūc equitaret illuc: et hac sepe transfiret: aīaduertit mutari
feminā Euriali aduētū: qui sibi quasi Octauiano Decenates
astabat. Ad quę versus: Euriale siccine vris feminas. Mulier
ista te ardet. Semel tanq̄ amāti inuideret: ubi ad edes Lucre-
cię ventū est: Euriali oculos pileo cōtexit. Nec videbis inquit
qđ amas: ego hoc spectaculo fruar. Tum Eurialus: quid hoc si-
gni est Cesar? Nihil mihi cū illa: sed hoc facere incautū est: ne
circūstantes in suspitionē reducas. Erat Eurialo spadix equ?
ardu: ceruicis angustiq; capitis: quę et breuis alu? et obesa te r-
ga spectabile reddebant: animoso pectore: cboris luxuriantib?.

qui sonāte tuba stare loco nesciebat. Autabat auribus: et colle-

ctum fremēs roluit sub auribus ignē. Densa tuba et dextro ia-

ctata recōdebat in in armo: et cauās tellurē solido cōenu gran-

ter sonabat vngula. Similis illi fiebat Eurial? vīsa Lucretia.

Quę licz dum sola fuit claudere viā destinasset amori: ut tñ il-

lum asperit: nec modū flāme nec sibi ponebat: sed ut sic? ager

qui admissio igne cōburit si cbori perflent altrius: sic infelix Lu-

cretia exardebat. Ita est sane: ut sapiētib? videt: Dumiles tñ

casas inhabitat castitas: solaq; pauperies affectu sano tenet: et

quę domus se coerctet modico. Diuites edes nescit pudicitia.

Quisquis secūdis rebus erultat: semp insolita appetit: delica-

tas eligit domos: et penates magnos. Dira fortunę comes libi-

do. Intuens igit Eurialū q̄ sepe transeuntē Lucretia: nec ar-

dozem cōpescere potens: diu secū cogitauit cui patefaceret. Nā

qui tacitus ardet magis vitur. Erat inter viri seruos Sofias

Leuonicus sener: heroz fidus: cui iam diu seruierat liberali-

ter. Nūc aggredit amās: plus nationi q̄ homini credēs. Ibat

magna procerū stipate caterua p urbem Cesar: iamq; Lucretię

domū pteribat. Quę ubi adesse Eurialū cognouit: adesto in-

quit Sofias: paucis te volo. Respice deorsum ex fenestra: ubi nā

gentiū muent? est huic similis? Uide it: oēs calamistrati sūnt

erecti eminentib? humeris. Aspice cesareos et madido cirro cō-

toztoz crines. O quales facies. Oēs lactea colla ferūt quo sese

ore ferunt q̄sforti pectore. Aliud est hominū genus q̄ terra no-

stra pducit. Semen hoc deoz est: aut celo missa pgenies. O si

ex his mihi virū fortuna dedisset. Nūc testes oculi essent: nūc

qm tibi hec narranti credidisset. Et si fama fuerit prestare oī-

bus gētib? Germanos: credo subiectā Boze fore plagam: ex

frigore magno albedinē mutuari. Sz nō est in tu aliquos? Quā

plurimos inquit Sofias. Tum Lucretia: Eurialū franconē

nostrū? Tanq; me ait Sofias. Cur tñ hoc rogas? Dicam inquit

Lucretia: scio qđ in apertum nō ibit. Hanc spem mihi tua bo-

nitās facit. Et hū qui Cesari astāt nēmp mihi Eurialo est gra-

tiōz: in hunc animus cōmotus est: nescio quib? eruroz flāmie.

nec illum obliuisci: nec mihi pacem possum dare: nisi ei me fa-
cio notam. Perge oro Sosia: conueni Eurialum: dic me ipsum
amare. Nil uolo et te amplius: nec tu frustra hoc nunciū faci-
es. Quid audio refert Sosias. Doccine me flagitia facere aut
cogitare hera. Prodam ne ego dñm: iamq; senex incipiam falle-
re: quod iuuenis abhorruī. Quin potius clara pgenies huius
vrbis: extirpa nebandas flāmas e casto pectore. Ne obsequere
dirę spei: extingue ignem. Nō egre amorē pellit: qui pzimis ob-
stat insulribus. Qui dulce malū blandiēdo nutrit: durī r in-
solentis dñi seruituti se dat: nec cum uult excutere iugum pōt.
Q; si hoc resciret maritus: ben quibus te ille laceraret modis.
Nullus diu latere potest amor. Tace inquit Lucrecia: Nihil lo-
ci terrori est. Nihil timet qui nō timet mori. Quēcūq; dederit
exitum casus feram. Quo misera pergis Sosias retulit. domū
infamem reddis: solaq; tui eris generis adultera. tutū esse fa-
cinius reris. Mille circa te oculi sunt. Non sinet genitrix ocul-
tum scelus: nō rir: non cognati: non ancillę. Serui ut taceant:
iumenta loquentur: r canes: r postres: r marmora te accusabūt.
Atq; ut teles omnia: qui uidet omnia celare nō potes deū. Di-
scas q; pēna pzfens conscīq; mentis: r anim? culpa plenus seq;
ipsum timens: negata est magnis sceleribus fides. Cōpescet ob-
secro impij amoris flāmas: expelle facinus mente casta bozi-
dum. Metue cōcubitus nouos miscere thalamis mariti. Scio
rectum esse quod dicit retulit Lucrecia: sed furoz cogit sequi
peiora. Scit animus quātū pzfipitiū instat r ruit. Vincit r re-
gnat furoz: potensq; mente tota dominaat amor. Stat sequi qđ
regnū iubet amoris. Nimis ben nimis reluctata sum frustra.
Perfer si mei te miseret nunciū. Ingemuit sup bis Sosias: per
que has dixit cauas senectute comas: sessumq; curis pectus: et
fida que pzibui generi tuo seruitia. Precor supplex siste furozē:
teq; ipsam adiuua. Pars sanitatis ē uelle sanari. Tū Lucrecia
Nō ois ait ingenū reliquit pudor. parebo tibi Sosia: amorē q;
regi nō uult vincā: effugiū ē hui? mali: morte ut pueniā nefas.

Exterrit? hac Sosias voce: Moderare inquit hera mētis effre-
na impetus: coerce animos. Nūc vita es digna: quia te nec di-
gnam putas. Decretū est ait Lucrecia mori. Admissum scelus
Colatini vroz: gladio vindicauit. Ego honestius pueniā mor-
te cōmittendum. Genus leti quero: laqueo ferro: pzfipitio: ve-
neno vindicare castitatem licet. vnū horum aggrediar. Nō pa-
tiar inquit Sosias. At Lucrecia: Si quis mori cōstituit probi-
beri non pōt. At Porcia Carbonis mortuo Bruto cum ferrum
sibi subtractū esset carbones ardētes ebibit. Si tam proteruus
inquit Sosias incubat mēti furoz: tuę vitę q; famę consulendū
est. Fallax sepe fama est: que malo melior: bono peior nōnunq;
datur. Tentemus hunc Eurialū: r amorē operā demus. Deus
erit iste labor: tibiq; ni falloz rem confectam dabo. His dictis
incensum animū inflāmauit amor: spemq; dedit dubię menti.
Sed nō illi animus erat: ut quod dixerat esset factur?. Differ-
re animū feminę quebat: furozem iminere: ut sepe temp? ex-
tinguit flāmas: r adimit egritudinem dies. Existimauit Soss-
as falsis gaudijs puellam pducere: donec uel Cesar abiret: uel
mens illius mutaretur: ne si negasset alius nūcius quereretur:
aut in se manus mulier iniiceret. Sepe igitur ire atq; redire se
sinit: r illum gaudere amore suo: r temp? idoneū querere quo
inuicem affari possent: dicit. Interdū non fuisse loquēdi opor-
tunitatem. Nōnunq; se mitti extra urbem studuit: ac in reditū
gaudia distulit. Sic diebus multis egrotum pauit animū. Et
ne per oia mentiretur: semel tm adorsus Eurialū: O q; hic di-
lectus es ait. Nec illi quęrenti qđ hoc esset: respondit. At Eurī-
alus secreto cupidinis arcu percussus: nullā membris quietem
dabat: igne furtiuo populante: uenatq; totas penitus uozabat
medullas. Non tm Sossā nouit: nec Lucrecię missum putauit:
ut omnes minus spei habemus q; cupiditatis. Hic ubi ardere
se uidit: diu pudentiā suam miratus est: seq; multoties incre-
pauit. En Euriale quid sit amoris imperiū tu nosti. Longi lu-
cus: breues risus: parua gaudia: magni metus. semp moritur:

3m nō impetum
amoris!

et nunquam mortuus est qui amat. Quid tu his nugis immisceras iterum?
Et cum se frustra niti videret: quod tandem ait incassum miser amorem
repugnans. Num me licebit quod Iulium licuit: quod Alexandrum: quod
Annibal? Quid viros armatos refero? Aspice poetas: Virgilius
per funem tractus ad mediam turrim pependit: dum se mulierculam
sperat visum amplexibus. Excuset quis poetam ut laxioris vitae
cultorem: quid de philosophis dicemus disciplinarum magistris
et artis bene vivendi preceptoribus? Aristotelem tanquam equum
mulier ascendit: freno coercuit: et calcaribus pupugit. Diis equa
potestas est Caesarum. Non est verum quod vulgo dicitur: Ad bene
conveniunt: nec in una sede morantur maiestas et amor. Quis ma-
ior est amator quam noster Caesar: quotiens hic amor operam de-
dit? Herculem dicunt qui fuit fortissimus: et certa deorum sobo-
les: per barbaris et leonis spolio positus: colu suscepisse: passumque
aptari digitis smaragdos: et dari legem rudibus capillis: et ma-
nu qua clauam gestare solebat properare fuso durasse sulca. Natu-
ralis est haec passio. Sentit ignes genus aligerum. Nam niger
a viridi turtur amat anem: Et variis albe iungunt sepe colum-
bae. Si verborum memini quae ad Pharaonem Saeculum scribit Sa-
pho: Quid quadrupedes referam: mouet pro coniugio bella in-
umentum. Timidi cervi puella poscunt: et concepti furoris dant si-
gna magister. Uruntur hircanum tigris. Uulnificus aper den-
tes acuit. Peni quatiunt terga leones: cum mouit amor. Ardent
insaniam Ponti beluae. Albul immune est: nihil amori negatum: odium
parit cum iussit amor. Iuuenum feroces concitat flammae: senni-
busque fessis rursus extinctos reuocat calores. Virgini ignoto
ferit igne pectus. Quid ergo naturae legibus renitar? Quia vin-
cit amor et nos cedamus amori. Haec ubi firmata sunt: lenam que-
rit: cui has ad nuptiam serenas committat. Aifus huic sedens co-
mes erat: barum rerum callidus magister: hic prouinciam suscipit:
mulierculam conducit: cui littere committuntur: in hac sententiam
scripte.

¶ Epistola Euripli ad Lucretiam.

8. Mutarem te Lucretia meis scriptis: si qua mihi saluo

pugnantem. Quid enim est quod vel me iam pene quadragenarium
scribere: vel te quinquagenarium de amore conueniat audire? Ju-
uenes aios res ista delectat: et tenera corda deponit. Senes autem
tam idonei sunt amoris auditores: quam prudentiam iuuenes. Nec
quicquam est senectute defoamius quam venerem affectat sine viribus.
Iuuenes tamen et aliquos amantes senes: amatum homo nullum nam
et matronis est et puellis despectum senium. Fulcius amore tenet
mulierem: nisi quem viderit etate florentem. si quid aliter audis:
deceptio subest. Ego homo agnosco amatorum scriptum mihi non
conuenire: qui iam meridiem praetergressus in vesperum feror.
Sed non minus me scribere quam te poscere dedecet. Ego tibi debeo
morigerus esse: tu vide quid postules. Nam quanto es natu ma-
turior: tanto equius est parere auaritia legibus. quas si tua in-
stigia non veretur mandando infringere: nec stultitia mea trans-
gredi timebit obediendo. Quae in me tot sunt beneficia: ut nihil
negare petitionum tuarum queam: etiam si admittum sit aliquid turpi-
tudinis. Parebo igitur petitioni tuae iam decies multiplicatae: nec
amplius negabo quod tanto postulas desiderio: non tamen ut ipse flagi-
tas: factor ero: nec poetica utemur tuba: cum licet vera referre.
Quod enim tam nequam est: ut metiri velit: cum vero se potest tueri. Quia
tu sepe amator fuisti: nec adhuc igne careas: vis tibi duorum ama-
tum ut byssoziam teram. Regis est quae te non sinit esse senem. Ero
morigerus? cupiditati tuae: et haec nimis egri canicie purire faciam.
Nec fingam: quoniam tanta est copia veri. Quid enim est toto terrarum orbe
amore conuersus? quae ciuitas: quod opidum: quae familia vacat expletis?
Quis trigessimam nactus annu amoris causa nullum pegit facinus? Ego
de me facio coniecturam: quae amor in mille picula misit. Ego super-
ris gratias: et structas insidias milles fugi: felicior astro martis
quae vulcanus cum venere iacentem ferro illaqueauit reticulo: de-
ridendumque diis caeteris ostentauit. Sed alienos potius quam meos
amores attingam: ne dum vetusti cineres ignis euoluo: scintillulam
adhuc viventem reperiam. Refera autem mirum amorem penes increduli-
bilium: quo duo amantes: ne dicam amantes: inuicem exarsere.

Aec vetustis aut obliteratis vtar exemplis: sed nostri tempo-
ris ardentis faces exponam. Aec Troianos aut Babylonios:
sed nostrę vrbis amores audies: quibus et amantibus alter sub
Bruteo natus fuit celo. forsitan et hinc fugere aliquid utilitatis
licebit. Nam cum puella quę in argumentum venit amatore per-
dito inter plorandum mestam et indignantem exalauerit animam:
alter deo nunquam post hoc vere letitię participes fuerit: comunio
quidem iuuenibus erit ut abstineant nugis. Audiatur igitur
adolescentule: et hoc edoctę casu videant ne post amores iuuenum
se eant perditum. Instruit hęc hystoria iuuenes: ne militię multu-
rum se accingant quę plus fellis habent quam mellis. Sed omni-
sa lasciuia quę homines reddit insanos: virtutis incumbat stu-
dijs: quę possessorę sui sola beare possunt. In amore aut quot
lateant mala: si quis aliunde nescit: hinc poterit scire. Tu valet
et hystorię quam me scribere cogis attentus auditor esto.

¶ Epistola Eneę Silvij Piccolomini: quę iuveni non esse ne-
gandum amorem dicit.

Lustrissimo principi Sigismundo Duci Austrię dno suos
Encas Silvius S. p. d. Effragitasti modeste a me pridie:
tibi ut amatoriam alicuius epistolam mitterem: cuius exemplo
suadere posses virgini quam diligis: ut amare te sineret. Alii
tibi forte hoc negasset: timens ne prolaberis: ego annuendum
duri. Scio namque humanę vitę conditionem. Nam qui non amat
in adolescentia: in senio amat: quo tempore derisus est et vulgi
fabula. quoniam etas illa amoris inepta est. Nosco preterea amoris con-
suetudinem: qui in iuuetute torpentes virtutes excitat: hinc in
armis exercet: illum in litteris: et studet quisque id agere propter
quod amicę placeat. Et quia virtutes nomen bonum faciunt: vir-
tuti dat operam qui amat: ut ante puellę faciem laudet. Et quoniam
hoc ineptum virtutis premium sit: probabile tamen est quacumque ratio-
ne virtutes adipiscaris. Adolescentes insuper non sunt nimis
cobibendi: ne languidi et inertes fiant: permittendusque bis est

aliquis ludus. Indulgendum est aliquantisper voluptati eorum ut
animum et cor sumant: ut sciant malum et bonum: ut veritatem mundi
noscant: illasque cum viri facti fuerint euitare sciant. Hac de
causa gessi morem voluntati tue: et optatam epistolam hac conditio-
ne tibi transmittens: ut amans non negligas studia litterarum:
sed quemadmodum apes ex floribus mella decerpunt: sic tu ex
amoris blanditijs ad virtutes veneris. Vale. Et Sexto die. riii.
Decembris Anno dñi. M. cccc. xliii.

¶ Eiusdem Eneę epistola amatoria.

Sigismundus Austrię dux. S. p. d. et seipsum dat singula-
ri dominę suę insigni et formosissimę virgini Lucrecię re-
gis Dacię filię. Volui te sepius alloqui: amoremque meum tibi no-
tum efficere. Sed etas mea nimis adhuc verecunda est: quę non
patitur quod intra me sentio foris erire. Quaprimo incipio lo-
qui: mor rubor adest: timor impedit: et medijs vox in faucibus
beret: nec cogitata possum effari. Timeo modestiam tuam ne me
arguat. Vereor astantes ne me derideant. Nonesco me ipsum:
ne balbutiens fiam. Ac de te quod statueram dicere: decreui lris
committere: quia epistola non erubescit: non suspirat: non timet
quenquam. Forsitan arduum aliquid et perdifficile postulatum me
putas. Parum est quod volo: at si mihi concesseris: multum existi-
mabo. Ego enim: modestissima virgo: fateor me tui amantem
esse: captumque tui vultus splendore. nec alia die noctumque cogito
quam te. Tu mihi semper es in mente: te in corde: te in animo gero.
Tu meum desiderium es: tu spes mea: tu quies: tu refrigerium.
Cum te video quiescit animus meus: et se oblectat. At cum abes:
nec te cernere possum: magis vigeo: stimulis: nec aliud medi-
tor: nisi ut quamprimum te reuisam. Hoc multiplex causa factum est:
nam et forma et honestas in te concurrunt. Laudant Helenam po-
ete. At ego illam non existimo tibi fuisse similem. Nec Polixenam
tibi comparauerim: aut eam quam dilexit Hercules Dianira. Tu
omnes vincis et pulchritudine et moribus. Quasi altera Philome-
na: a calce usque in verticem nulla est in te menda. Crines tui splen-

150 20 2. 2. 2.

p. iunij no est
magnus mor

ad hunc modum
p. iunij no est
magnus mor

dozem auri superant. Frons alta et spaciola est: supercilia in ar-
cum tesa: debitis spacijs extingunt. Culi tui tanquam duo emi-
cant spidra: inde sagittas emittis et vulneras iuvenes. Hinc
quos vis occidis: et quos vis viuificas. Nasus suis conueniens
partibus facie mirifice honestat. Venas candore niveo resper-
sas modestus rubor interfecat. Quid labia corallina et chrysal-
linos referam dentes: et omnes oris tui partes: unde melliflua ma-
nant verba? Hinc risus ille progreditur qui me sepe ad intima pe-
netrat. O virum felicem: qui labia illa mordebit: qui tales oscu-
labitur genas: qui mentum tuum et candidiorum Scythicamue gu-
lam tuam poterit tangere. Nolo pectoris tui et illorum pomorum que
ibi latent mentionem efficere: ne referens nimis ardeam. Tu te-
scis quam intra et extra formosa es. Ego magis mirari quam digne com-
mendare te possum. hoc tamen dico: quia mores tui regio fastigio
digni: et forma plus quam dici possit honesta. Ex duce me seruum tibi
fecerunt. Tuus enim sum. nihil magis cupio quam rem gratam tibi
efficere. Nec mirum. Nam et Phebus ut inquit fabule licet esse
Iouis regis Crete: quem vetustas pro deo coluit: filius: Admeti
tamen regis filiam amans: pastorem se fecit: et gregem pavit. Ego igitur
liberum seruo tibi. Nec aliud a te postulo: nisi ut amare me sinas
et animo equo seras si mihi dicaris amata. Hoc est quod volo: pe-
to: erigo. nil postulo plus. fac tu? ut amator dicar. nam et ama-
tor et seruus ero: dummodo annuas. Confiteor dignam te fore quam
maiores et meliores quam ego sum ament. Effet vir Paris aut Hy-
politus dignus amore tuo. Tu tamen noli querere formam. nam et
pulchri sunt. superbi etiam sunt: nec stabilem habent amorem. In
me erit amor perpetuus: qui natus in adolescentie meae flore eta-
tis crescens ad senium perducetur. dummodo tu mihi faueas et me
adiuues: quem tamen non debes etiam despiciere. nam ut mihi non ne-
gauit deus mediocre formam. Sunt mihi preterea opes multe
que omnes erunt tui: si vicem amoris rependeris. Na quod dixi. Ai-
mum erravi: non ut ames peto: sed ut amare me sinas. Hoc si tua
et gratia impetrauero beatus sum. Tu quid factura sis rescribe.
Vale animula mea: delictum meum: corculum meum. Datu Grets 16.

dis copia foret. Sed omnis salutis vitaeque spes ex te pendet. Ego te
magis quam me amo. Nec te puto latere meum ardorem lesi pectoris.
Iudex tibi esse potuit vultus meus? sepe lachrymis madidus: et
que videntem te emitti suspiria. Fer benigne te precor: quod me tibi
aperio. Cepit me decus tuum: vinctumque tenet eximia qua omni-
bus prestat venustatis gratia. Quid esset amor antebac nesci-
ui. tu me cupidinis impio subiecisti. Pugnaui diu fateor vio-
lentam ut effugerem diu. Sed vicit meos conat? splendor tu-
us. Uicerunt oculorum radij: quibus es sole potentior. Capere
sum tuus: nec mei amplius compos sum. Tu mihi et tibi et por-
tus visum abstulisti. Te dies noctesque amo: te desidero: te voco
te expecto: te cogito: in te spero: de te me oblecto: tu? est animus
tecum sum totus. Tu me sola seruare potes: solaque perdere. Eli-
ge horum alterum: et quid mentis habeas rescribe. Nec durior er-
ga me verbis esto quam fueras oculis: quibus me colligasti. Non
peto rem grandem: ut alloquendi te copiam habeam postulo. Hoc
tamen volunt littere mee: ut que scribo dicere possim coram te. Hoc
si das viui: et felix viui: sin negas: extinguitur cor meum: quod te
magis quam me amat. Ego me tibi et tue committo fidei. Vale ani-
ma: et vite subsidium meum.

Haec ubi gemina signatas accepit lena: festino cursu Lucre-
ciam petit: eaque sola inuenta: hanc tibi epistolam inquit to-
ta Caesarea nobilior et potentior curia mittit amator: utque sui te
conferat magnis precibus rogat. Erat lenocinio notata muli-
er: nec id Lucretiam latebat: permolestaque tulit nephandam femi-
nam ad se mitti: atque in eam versa: que te ait scelerata in hac do-
mum audacia duxit: que te demencia adire mea presentiam sua-
sit. Tu nobilium edes ingredi: tu matronas tentare potentes:
et violare anthes legitimas facies. Vir me coram eo quin in capil-
los inuoluit tuos. Tu mihi dea lras: tu me alloquaris: tu me
respicias. Nisi plus quam me decet attendere quam quod tibi uenit: ef-
ficere bodie: ne posthac tabellas amatorias ferres. Joci? vene-
ficia: tuasque lras tuam deser: imo da potius ut lacere ignique deda.

Arripensq; papirum in partes diuersas scidit: et calcata[m] sepe
pedibus atq; consputa[m] in cinerem proiecit: ac si de te sumi sup-
plicium lena deberet: igne q̄ vino dignior. Sed abi oei? ne te
vir inueniat meus: et quas tibi remisi de te poscat penas. Cau-
toq; admodu[m]: ne ante conspectu[m] redeas meum. Linuisset alia
mulier: sed hec matronaru[m] nouerat mores: et intra se inq[ui]t: Nunc
vis maxime q[uod] te nolle offendis. Morq; ad illam: parce inquit
domina: putauit me benefacere: tibiq; placitu[m] iri: si secus est: da
ueniam imprudenti[us] meq; si non vis redeam: parebo: tu quem
despicias amato[re]m uideris. Atq; bis dictis e conspectu recessit.
Eurialo aut[em] inuento: respira inquit felix amator: plus amat q[uam]
amatur: sed nunc non fuit rescribendi otium. Inueni me[m]bra Lu-
creciam. at ubi te nomino: tuasq; litteras dedo: bilarem vultu[m]
fecit: milliesq; papiru[m] basiauit. nec dubita: mox responsu[m] da-
bitur. Et abiens vetula cauit: ne amplius inueniretur: ne pro
verbis referret verbera. Lucrecia aut[em] postq[uam] anus euasit: frag-
menta perquirens epistole: particulas quasq; suo loco reponit:
et lacera verba co[n]teruit: iamq; legibile cyrographu[m] fecerat. Quod
postq[uam] millies legit: milliesq; deosculata: tandem inuolutu[m] syn-
done inter preciosa iocalia collocauit: et nunc hoc repetens: nunc
illud verbum: maior[em] boratim bibebat amorem: Eurialoq; re-
scribere statuit: atq; hunc in modu[m] dictatam epistolam misit.

Esine sperare quod assequi non licet. Euriale. Parce litte-
ris ac nuncijs me verare: ne me illarum ex grege credito
que se vendunt. Ad sum qua[m] putas: nec cui submittere lenam
debeas. Quere aliam incesta[m] ad a[m]orem: me nullus amor nisi pudicus
sequat[ur]. Cum alijs ut libet agito. Et me nihil postules: teq; me
indignum scias. Vale.

b Ec epistola quibus durior Eurialo visa est: et contraria le-
ne dictis: nam tamen ostendit vitro citroq; lraa missu[m] ad i
Nec dubitauit Eurialus credere cui fide[m] Lucrecia prebuisset:
sed angebat: quia sermonis Italici necius erat: ideoq; seruen-
ti studio curabat ediscere. Et quia sedulu[m] faciebat amor: bene

tempore doctus euasit: solusq; sibi dictauit epistolas qui prius
ab alijs mutuabatur: quicquid Etrusco sermone scribi oportu-
it. Respondit ergo Lucreci[us]: nil succensendu[m] esse sibi q[uod] infa-
mem feminam submiserit: cum id se peregrinum lateret: qui alio-
rti nuncio non potuerat. Diffionis amorem fuisse causam: qui
nihil quere[re]t in bono: credere se ipsam pudicam castissimamq;
atq; idcirco maiori dignam amore. Insolentem feminam bono-
risq; sui prodigam nedum se non diligere: sed maximo odio pro-
sequi. Pudicitia namq; amissa nil esse quod in femina comende-
tur. Formam fore delectabile bonu[m]: sed fragile caducumq;: et cui
visi pudor adsit nihil precij datur. Quae pudicitiae formam adiun-
xerit: eam diuinam esse mulierem: ipsamq; vtraq; dote polle[n]te[m]
scire: ac propterea coli a se: q[uod] nihil ab ea peteret libidinosum aut
obfuturu[m] fame. Optare se tamen alloqui: ut animu[m] suum qui scri-
ptis plene ostendi nequit: verbis aperiat. cumq; bis litteris mu-
nera misit: non solum materia: sed opere etiam preciosa. Ad hec Lu-
crecia sic rescripsit.

¶ Epistola Lucreci[us] ad Eurialum.

Coepi lras tuas: iamq; nil ampli[us] de lena quero. Quae me
ames non magni facio: quia nec primus es: nec solus que[m]
mea forma deceperit. Multi et amarunt et amant me alij: sed ut
illo[rum]: sic et tuus erit vacuus labor. Habere verba tecum nec
possum: nec volo. Inuenire me solam nisi fias hyrudo non po-
tes. Alce sunt domus: et aditus custodia clausi. Munera tua sus-
cepi: quia oblectauit me opus illo[rum]. Sed ne quid tuum gratis
apud me sit: neue hoc pign[us] videat[ur] amoris: remitto ad te anu-
lum quem matri meae vir dedit: ut apud te quasi preciu[m] sit ven-
ditoum iocaliu[m]. Nec enim minoris est precij gena eius q[uam] mu-
nus tuum. Vale. His Eurialus sic replicauit.

Agno mihi gaudio fuit epistola tua: quae finem querelis
fecit de lena. Sed angit me q[uod] amorem parui pendis meum
Nam etsi te plures amat: nullo[rum] tamen ignis comparandus est meo
Et tu hoc non credis: quia loqui tecu[m] nequeo. Id si daretur: non

me cōtemneres. O vltimam possem fieri hyrudo: sed libentius
transformari in pulicem vellem: ne mihi fenestram clauderes.
At ego non q̄ nequeas: sed q̄ nolis doleo. Nam quid ego nisi
animū respicio. Ab mi Lucretia quid dixi te nolle. An si pos-
sis me nolis alloqui qui tuus sum tor?: qui nihil cupio magis
q̄ tibi gerere morem: quē si iubes in ignem ire: citius obediam
q̄ precipias. Mitte obsecro verbum hoc. Si nō datur facultas
assit voluntas: neq; me verbis eneca: quē vitā mihi oculis pre-
bes. Si non placet me alloquium petere: quia nō sit impetran-
dum: obsequar. Sed muta sententiā illam qua meum laborem
vacuū dixisti futurum. Abiit hęc crudelitas. Virior esto amāti
tuo. Si pergis sic loqui: homicida es. Nec dubita: facilius me
verbis interimes q̄ alius quinis gladio. Desino iam plura pos-
scere: ut redames tñ peto. Abiit hic est qd obijcias. Nemo pos-
test hoc te prohibere. Dic te me amare: et beatus sum. Munuscu-
la mea quouismodo apud te sint: gratum est. Illa te aliqñ mei
admonebunt amoris. Sed parua illa fuerūt: et minora sunt quę
nunc mitto. Tu tñ noli spernere quod amator donat. Maiora
quę Indies ex patria mihi debent afferri: cum aderūt: et me re-
cipies. Anulus tuus nunq̄ ex digito meo recedet: et illum vice
tua crebris osculis reddam madidū. Vale delictum meū: et mi-
hi qd potes solamen dato. Sic cum frequenter replicatū esset:
in hunc tandem modū Lucretia dedit epistolam.

¶ Epistola Lucretie.

Ellem tibi Euriale morem gerere: teq; ut petis amoris
mei participem facere: nam id tua nobilitas meret: et mo-
res tui deposcunt: ut incassum non ames. Taceo quantū mihi
placeat forma tua: et plena benignitate facies. Sed mihi nō est
vsui te ut diligam. Nosco me ipsam: si amare incipiam: nec mor-
dum nec regulam seruabo. Tu hic diu esse nō potes: nec ego te
postq̄ in ludum venerim possem carere. Tu me nolles abduce-
re: et ego nollem manere. Nouent me multarum exempla: quę
per peregrinos amantes desertę sunt: ne tuū amorem sequar.

Jason Medeam decepit: cuius auxilio vigilem interemit dra-
conem: et vellus aureū asportauit. Tradēdus erat Theseus in
escam minotauro: sed Hadriane cōsilio fretus euasit. Illam tñ
desertam apud insulā dimisit. Quid Dido infelic quę profugū
recepit Eneam? Rōne illi peregrinus amor: interitum dedit.
Scio quāti periculi sit amorem extraneū admittere: nec me tan-
tis obijciam discriminibus. Vos viri solidioris estis animi: fu-
roremq; magis compescitis. Femina ubi furere incipit: sola po-
test morte assequi terminū. Non amant sed insaniūt mulieres.
Et nisi correspondeat amor: nil est amanti femina terribilius.
Postq̄ enim receptus est ignis: nec famā curamus: nec vitam.
Unicum remediū est: si copia sit amantis. Nam quo magis ca-
remus: magis cupimus. Nec discrimen timemus vllum: dūmo-
do nostrę libidini satisfiat. Mihi ergo nuptę nobili diuiti con-
sultum est amori precludere: et tuo preferim: qui non pōt
esse diuturnus: ne uel Rodoperaphillis dicar: uel altera Sapho.
Ideo te oratum volo: ne rltra meū expossas amorem: et tuū ut
paulatim comprimās extinguasq;. Nam id est viris q̄ feminis
multo facilius. Nec tu si me ut dicis amas: id ex me querere de-
bes quod mihi exitio est. Sic pro tuis donis remitto aureā cru-
cem margaritis ornatam: quę licet breuis sit: non tñ precio ca-
ret. Vale. Non tacuit Eurialus his acceptis: sed ut erat no-
uis scriptis incēsus: calamū suscepit: atq; sub hac forma dicta-
uit epistolam.

¶ Epistola Euriali ad Lucretiam.

Alue mi anime Lucretia: quę me tuis lris saluū facis: et
si nonnihil fellis imisceas. Sed hoc spero me audito de-
trahes. Venit meas in manū tua epistola clausa: et tua gēna signa-
ta. Hęc et legi sepe: et deosculatū sum sepius. Sed hęc aliud sua-
det q̄ tuus videat animus fuisse. Rogas me ut amare desinā
quia nō expedit tibi peregrini flāmas amoris sequi. Et ponis
exempla deceptarum. Sed hoc tam ornate culte q; scribis: ut
mirari magis et amare tuum ingenium debeam: q̄ obliuisci.

Quis ille est qui tunc amare desinat: quā prudentiorē et sapien-
tiorē animaduertit amicā. Si meū minuire volebas amorem
nō oportuit doctrinā tuam ostēdere. nam hoc est nō incensum
extinguere: sed ignem maximū et parua conflare fauilla. Ego
dum legi magis exarsi: vidēs formę tuę præclarę et honestati cō-
iunctam esse doctrinā. Verba sunt tñ quibus rogas ut amare
desinam. Roga montes ut in planū veniant: utq; fontes sua re-
petant flumina. Tam possem ego te non amare q̄ suum relin-
quere p̄bebus cursum. Si possunt carere niuibus Schyzi mon-
tes: aut maria piscib⁹: et feris siluę: poterit et obliuisci Eurialus
tui. Non est proum viris ut reris Lucretia si āmas extingue-
re. Nam q̄d tu nostro serui ascribis: pleriq; vestro assignant.
Sed nolo hoc certamen modo ingredi. Ad ea me rīdere opor-
tet: quę in aduersum retulisti. Idcirco enim nolle te mihi corre-
spondere amanti significas: quā multas peregrinus amor dece-
pit: exēplaq; ponis. Sz possem ego quoq; plures referre: quos
femine reliquerūt. Troplum sicut nosti Priami filium Critis
decepit. Deiphebū Helena prodidit. Amatores Circe suos me-
dicamentis vertebat in sues: atq; in aliarum terga ferari. Sed
iniquū est ex paucarum consuetudine totū vulgus censere. Nā
si sic peregrinus: et tu propter duos tres ue malos aut etiā decē
viros omnes accusabis: bonis rebisq; Et propter totidē feminas
ceterę omnes erūt odio mihi. Quin potius alia sumam? erem-
pla. Qualis amor Anthonij Cleopatraq; fuit: et alior; quos epi-
stolę breuitas referre nō sinit. Sed tu Ouidium legisti: inueni-
stiq; post Troiam direptam Abiuoz plurimos dum remeant
peregrinis retentos amoribus: nunq̄ in patriā reuertisse. De-
serunt nāq; amatricib⁹ suis: carereq; poti⁹ necessarijs: regnis:
domo: et alijs quę sunt in patria cuiq; gratissima voluerunt q̄
amicas relinquere. Hęc te rogo mi Lucretia cogites: non illa
quę nostro sint amozi aduersa: et quę pauci fecerūt. Ego ea men-
te te sequor: ut perpetuo te amem: simq; perpetuo tuus. Nec tu
me peregrinū dixeris: magis nāq; ciuis sum q̄ qui hic nascit̄.

Eum nāq; casus facit ciuem: me do electio. Nulla mihi patria
erit: nisi vbi tu sis. Et quāuis contingat abhinc me aliquā abire:
reditus tñ festinus erit. Nec ego in Leuoniam reuertar: nisi
res meas cōpositurus: ordinaturusq;: ut tecum esse q̄diu pos-
sim. Facile manendi apud te reperietur occasio. Multa bis in
partibus negocia Cęsaris sunt: hec mihi cōmitti expedienda cu-
rabo. Nunc legatione fungar: nūc munus exercebo. Vicariū in
Etruria Cęsarem habere oportet. Hanc ego prouinciā impetra-
bo. Re dubita suauium meū: mea Lucretia: meū corpus mea-
Si viuere absq; corde possum: et te relinquere possum. Age iam
tandem miserere amāti: qui tanq̄ ad solem nix liquecit.
Considera meos labores: et modū iam deniq; meis martyrijs
statue. Quid me tam diu crucias? Miror ego mei qui tot tor-
menta perpeti potuerim: qui tot noctes insomnes duri: qui tot
ieiunia toleraui. Vide q̄ macer sum: q̄ pallidus: parua res est
quę spiritum corpori alligatū detinet. Si tibi aut parentes aut
filios occidissim: nō poteras de me maius q̄ hoc supplicium su-
mere. Si sic me punis qui te amo: qd illi facies qui tibi damnū
dedit aut malū? Ab mea Lucretia: mea hera: mea salus: meū
refugium: suscipe me in gratiam. Demū rescribe me tibi carum.
esse: nihil aliud volo. Liceat mihi dicere: Seru⁹ Lucretię sum
Et reges et cęsares amāt seruos vbi fideles nozunt. Nec dii de-
dignantur redamare qui amant. Vale spes mea mensq; metas.
Ut turris quę fracta interius inexpugnabilis videt̄ exterius
si admota acies fuerit mor constringit. Sic Euriali verbis Lu-
cretia victa est. Postq; enim sedulitatem amāti aperte cogno-
uit: et ipsa dissimulatū patefecit amorem: atq; bis lris Eurialo
se aperuit.

¶ Epistola Lucretię.

On possum tibi amplius aduersari: nec te amplius Eu-
riale mei amoris expertem habere possum. Vicisti: iamq;
sum tua. O me miserā: quę tuas suscepi litteras. Animū mult-
tis exponenda sum periculis: nisi me tua fides et prudentia iu-
uet. Vide ut serues quę scripsisti. In amorem iam tuum venio.

Si me deseris ⁊ crudelis ⁊ proditor ⁊ omnium pessimus es. Facile est femellam decipere. Sed quanto facilius tanto turpius. Ad hoc res integra est. Si putas me deserendam: dicitur antequam magis amor ardeat. Nec incipiamus quod postmodum incepisse peniteat. Omnium rerum inspiciendus est finis. Ego ut feminarium est parum video. Tu vir es: te mei ⁊ tui curam habere oportet. Do me iam tibi: tuamque sequor fidem. Nec tua esse incipio: nisi ut sum perpetuo tua. Vale meum presidium meorum ductor vitæ.

Post hanc plures epistole missæ utrinque sunt. Nec tam ardeat Eurialus scripsit: quæ seruentem Lucretia respondit. Unum iam utriusque desiderium erat simul conueniendi. Sed arduum ac pene impossibile videbatur omnium oculis Lucretiam obseruantibus: quæ nec sola nunquam egrediebatur: nec nunquam custode carebat. Nec tam diligenter bouem Junonis Argus custodiuit: quam Menelaus iusserat obseruari Lucretiam. Vitium hoc apud Italos late patet: feminam quasi thesaurum quisque recludit: meo iudicio minus vtiliter. Sunt enim fere huiusmodi mulieres omnes: ut id potissime cupiant quod maxime denegant: quæ ubi velis non sunt: ubi nolis cupiunt vitro. De si liberas habent habenas minus delinquit. Et inde tam facile est inuitam custodire mulierem quam in seruati sole pulicum gregem obseruasse. Aisi suapte casta sit mulier: frustra maritus nititur apponere seruantes eam. Sed Indomitum animal est mulier: nullisque frenis retinendum. Erat Lucretiæ spurium frater: huic sepe tabellas commiserat Eurialo deserendas. ⁊ hunc etiam sui amoris conscium fecerat. Cum hoc igitur conuenit: Eurialum ut clam domi suscipiat. Habebat hic prope nouercam suam Lucretiæ matrem: quam Lucretia sepe visitabat: ⁊ ab ea sepius visitabatur: nec enim magno intervallo distabant. Ordo ergo is erat: ut clauso in cœclauo Eurialo: postquam mater ecclesiasticas auditura cœrimonias eriuisset: Lucretia superueniret tanquam matrem domi conuentura: qua non inuenta reditum expectaret: interim hoc apud Eurialum esset.

Post biduum statutus erat terminus. Et hi dies tanquam anni vix sunt amanti longi: ut bene sperantibus horum productæ sunt: male suspirantibus correptæ. Sed non arrisit amanti desiderium fortuna. Presens namque insidias mater: atque ut hic dies veniret: egressa domum priuignum exclusit. Qui mox Eurialo triste nuncium tulit: cui non magis quam Lucretiæ fuit molestum: quæ postquam detectos cognouit dolos: hac non successit inquit: alia agrediemur via: nec potens erit mater meis obsistere voluptatibus. Pandatus viro affinis erat: quem iam Lucretia fecit archano scium: nec enim poterat ignitus animus quiescere. Si significat igitur Eurialo: hunc ut alloquat: quia fidus sit: ⁊ conueniendi viam possit monstrare. Et Eurialo non videbat tutum illi se credere: quem Menelaus semper berentem intuebat: ⁊ subesse fallaciam verebat. Inter deliberandum autem iussus est Eurialus Romam petere: atque cum pontifice maximo de coronatione transigere. Quæ res tum sibi: tum amicæ molestissima fuit. Sed oportebat Cæsaris imperium ferre. Inter ergo mora duorum mensium sit. Lucretia interim domi manere: fenestras claudere: vestes induere vestes: nusquam exire. Mirantur omnes: nec causam ciues noscere poterant. Quasi ipsa vidua videbat: ⁊ tanquam sol defecisset: cuncti se putabant in tenebris agere. Domestici qui eam sepe incubantem lectulo ⁊ nunquam letam videbant: egritudinem imputabant: ⁊ quicquid remedium afferri poterat perquirebant. Sed nunquam illa uel risit uel thalamum egredi voluit: nisi postquam redire Eurialum: ⁊ illi Cæsarem obuiam esse cognouit. Tunc enim quasi e graui somno excitata: lugubri veste posita: ⁊ ornamentis redimita prioribus: fenestras aperuit: letabundamque illum expectauit. Quam ut Cæsar vidit: Ne nega amplius inquit Euriale: detecta res est. Nemo Lucretiam te absente videre potuit: nunc quia redisti aurora cernimus. Quis enim modus adhit amor? Legi non potest amor: nec abscondi tuis. Jocularis mecum ut soles Cæsar: ⁊ me in risum ducis Eurialus ait. Ego quid hoc sit nescio. Minutus equorum tuorum ⁊

prolixę barbę strepitus tuę illā forſitan ſic excitauit: atq; ſic ef-
ſatus: Lucreciā ſurtim aſperit: 7 oculos cōiecit in oculos. eaq;
poſt reditum prima cōſalutatio fuit. paucis deinde interiectis
dieb; Aſius Euriāli fidus comes: dum anxius amici cauſę ſa-
uet: tabernā ſpeculatus eſt: quę poſt Menelai domū ſita in Lu-
crecę camerā retroſum habebat intuitū. Cauponem igitur ſi-
bi cōciliat: ſpectatoq; loco Euriālium adducit. Et hac inquit: ex
fenestra alloqui Lucreciā poteris. Media inter utrāq; domū
cloaca fuit: nec homini nec ſoli acceſſa. Trium vlnarū diſtātia
fenestrā Lucrecię diſcriminabat. Hic diu cōſedit amator: expe-
ctans ſi quis caſus Lucreciā oſtenderet: nec deceptus eſt. Aſſu-
it tandē Lucrecia. Cūq; hac atq; illuc reſpiceret: quid agis ait
Euriālus: vitę recrit meę? Quo tendis lumina cor meū? Huc
huc dirige oculos preſidiū meum. Tuus hic Euriālus eſt. De
me aſſum reſpice. Tu ne hic ades inquit Lucrecia o mi Euri-
āle? Jam te alloqui poſſum: vtiā 7 amplecti valerē. Et iſtud
ait Euriālus nō magno tonatu faciā. Scalā huc admouebo:
tu obſera thalamū. Amoris nr̄i gaudium nimium diſtulim? Ca-
ue mi Euriāle: ſi me vis ſaluam: fenestra hic ad dexterā eſt: vi-
cinuſq; peſſimus: nec cauponi credendū eſt: qui parua pecunia
7 te 7 me perderet. Sed alia incedemus via. Sat eſt ſi hinc ſer-
moni noſtro patet acceſſus reſpondit Lucrecia. Et mihi Euri-
ālus inquit mors eſt hęc viſio: niſi te ſemel amplector: meisq;
brachijs teneo mediā. Diu ex hoc loco tractus eſt fermo: miſ-
ſaq; huic per arundinem ſunt munera. Nec Euriālus in donis
q̄ Lucrecia liberalior fuit.

Enſit dolum Soſias: ſecūq; fruſtra inquit amanti cona-
tibus obſto. Niſi aſtu puidero 7 berā peribit: 7 domus in
famīā ſubibit. Et his malis fatius eſt vnū auertere. Amet be-
ra: nihil nocebit ſi clam ſit. Ipſa pre amore cęca eſt: nec qd agat
ſatis proſpicit. Si non pōt cuſtodiri pudicitia: ſatis eſt rumore
tollere: ne dom? infamis fiat: neue pāricidiū cōmittatur. Ad-
ibo 7 operā prebebo meam. Reſtiti quoad potui: ne cōmitteret

nephas. Id quia nō licuit: meū non eſt curare: ut qd agitur oc-
cultum ſit. Parū enim reſert nō agere: 7 ſic agere ut nemo ſciat.
Cōmune malū libido eſt: nec homo eſt quem peſtis hęc nō agi-
tet: 7 ille caſtior habet qui cautior agit. Dumq; ſic ſatur Lucre-
ciam egreſſam thalamo videt: aggreſſuſq; ſpminā: Quidnam
eſt inquit: qd nihil amoris mihi cōmunicas? Euriālus nibilo-
minus tibi dilect? eſt: 7 ut clam ames: vide cui des fidem. Pri-
mus ſapientię gradus eſt: nō amare. Secundus: ut ſic ames ne
palā fiat. Sola hęc ſine internūcio facere nō potes. Quāta mi-
bi apud te ſit fides longo iam tpe didiciſti: ſi quid mihi cōmit-
tere vis iube. Mibi maxima cura eſt ne amor iſte detegat: 7 tu
penam luas: 7 vir omniū oblocutiones ſerat. Ad hęc Lucrecia
ſic eſt ut ais Soſia inquit: 7 tibi magnā habeo fidem: ſed tu vi-
ſus es neſcio quomō negligēs: 7 meis aduerſus deſiderijs nūc
quia ſponte te offers: vtar obſequijs tuis: nec abs te decipi ti-
mebo. Tu ſcis quantū ardeo: diu ferre nō poſſum banc flāmā
Iuua me ut ſimul eſſe poſſum? Euriālus amore languet 7 ego
morior. Nil pei? eſt qd obſtare cupiditati noſtrę. Si ſemel inui-
cem cōuenerim? temperatius amabim? 7 tectus erit amor nr̄.
Uade igit: Euriāloq; viām vnicā me accedendi dicitō. Si ab-
hinc quadriduo dum ruſtici frumentū afferunt vectoris perſo-
nam induat: opertuſq; ſacco triticū per ſcalas in horreū ſerat.
Tu te ſcis thalamū meū ad ſcalas habere oſtiū: atq; oia Euri-
ālo dicitō. Hic diē manebo: 7 dum erit temp? ſola in cubili ero
Ipſe oſtiū impellat dum ſolus ſit: 7 ad me ingrediat. Soſias
q̄uis arduū facinus eſſet: maiora tū veritus mala prouinciā
ſuſcipit: Euriāloq; inuento cuncta ex ordine nūciat. quę ille iu-
dicans leuia libēter amplectit: ſeq; imperatis accingit: nec ali-
ud queritur qd nimīā moram. O inſenſatū pectus amantiſ.
O mentem cęcam. O animū audacem: corq; intrepidū. Quid
eſt tam nimium quod tibi non paruum videatur? Quid tam ardu-
um quod planū non extimes? Quid tam clauſum qd tibi non
ſit apertū. Tu omne diſcrimen parui facis. Tu nihil difficile

no...
...
...
...

exclamatio?
...
...

43
censes. Inanis est apud te omnis custodia maritorum. Nullę te
leges tenent: nulli metus: nulli pudori obnoxius es. Omnis la-
bor tibi est ludus. Tibi nil obstat usque. O rerum amor domi-
torum omnium. Tu virum primatem Cæsari acceptissimum: diuitijs
affluentem: etate maturum: imbutum litteris: prudentia clarum
eo perducis: ut posita purpura sacum induat: vultum fuco te-
gat: seruus ex domino fiat. Et qui nutritus in delicijs fuerat: iam
humeros gestandis oneribus aperet: sequitur publicum baiulum mer-
cede locet. O rem mirandam penesque incredibilem: Virum ali-
oquin consilio grauissimum: inter ceteras vectorum cernere: atque
in colluuię illa seceque hominum contubernium habuisse. Quis
transformationem querat maiorem? Hoc est quod Quidius me-
tamorphoseon vult: dum fieri ex hominibus aut bestias scri-
bit: aut lapides: aut plantas. Hoc etiam poetarum erimus Ma-
ro sensit: dum Cithæbes amatores in terga ferarum verti canta-
uit. Nam ita est: ex amoris flamma sic mens hominis alienatur:
ut parum a bestijs differat. Linqvens croceum titanis auro-
ra cubile: iam diem referebat optatum: moxque suum rebus colo-
rem apollo reddens: expectantem recreat Eurialum: qui tunc
se fortunatum beatumque sensit: cum admixtum se vilibus seruis:
nulli noscendum vidit. Pergit igitur ingressusque Lucretię do-
mum frumento se oneravit: positoque in horreum tritico vitimus
descendentium fuit. Atque ut erat perdoctus ostium maritalis
thalami quod in medio scalarum clausum videbatur impellit:
sequitur intro recepit. Et reclusis foribus solam Lucretiam serico in-
tentam vidit. Atque accedens propius: Salue mi anime inquit.
Salue vnicum vite presidium: spesque mee. Nunc te solam offen-
di. Nunc quod semper optavi semotis arbitris te amplectar. Nul-
lus iam paries: nulla distantia meis obstabit osculis. Lucretia
quis ordinem ipsa dedisset: primo congressu stupuit: nec Eu-
rialum sed spiritum putabat se videre: ut que virum tantum ad
ea pericula iturum sibi non suadebat. Et ubi inter amplexus et

44
obscula suum cognouit Eurialum: Tu ne es inquit paupercule
Tu ne hic ades Euriale. Et rubro per genas colore fuso: com-
pleta est artius hominem: et media fronte conspicatur. Moxque re-
petens sermonem: Deu quomodo ait te discrimini subiecisti. Quid
amplius dicam? Jam me tibi charissimam scio. Jam tui amoris
feci periculum. Sed neque tu me aliam inuenies. Dijs tamen fa-
ta secundent: et amoris nostro prosperum euentum dent. Dum spi-
ritus hos reget artus: preter te nemo Lucretię potes erit. Nec
maritus quidem: si maritum rite appello: qui mihi inuitę da-
tus est: et in quem animus nunquam consensit meus. Sed age mea
voluptas: meum delictum: abijce saccum hunc: teque mihi ut es
ostende. Erue vectoris speciem. Nos fumes missos face. Eur-
ialum me videre concedito. Jam ille depositis sordibus ostro sul-
gebat et auro: et amoris in officium pronus ibat. Tum Sosias
ante ostium pulsans: Cavete inquit amantes: nescio quid re-
rum querens Menelaus huc festinat. Tegite furta vestra: do-
liscum virum fallite. Nihil est quod egredi putetis. Tum Lucretia
latibulum inquit paruum sub strato est: illic preciosę res sunt.
Scis tibi quid scripserim. Si te mecum existente vir aduenta-
ret: ingredi huc. Tutus his tenebris eris. Neque te moueris:
neque secretum dederis. Anceps quid agat Eurialus: mulieris
imperium subit. Illa foribus patefactis ad sericum redit. Tum
Menelaus et vna Bertus assunt: circographa nonnulla ad rem
publicam pertinentia quesituri. Que postquam nullis sunt inuen-
ta scrinijs: In latibulo nostro inquit Menelaus forsitan erunt.
I Lucretia: lumenque affer: huc intus querendum est. His ex-
territus Eurialus vocibus: exanguis fit: iamque odisse Lucretiam
incepit: atque inter se: Deu me fatuum inquit. Quis me huc ve-
nire compulsi: nisi leuitas mea? Nunc deprebensus sum: nunc
infamis fio: nunc Cæsaris gratiam perdo. Quid gratiam?
Utinam vita mihi supersit. Quis me hinc viuum eripiet?
Emori certum est. O me vanum et stultorum omnium stul-
tissimum. In hanc sententiam volens cecidi. Quid haec

amoris gaudia: si tanti emuntur. Breuis illa voluptas est: do-
lores longissimi. O si nos hęc pro regno celoz subiremus. Mi-
ra est hominū inscitia: labores breues nolumus p longissimis
tolerare gaudijs: amoris cā cuius letitia sumo cōparari pōt: in-
finitis nos oblectamus angustijs. Ecce me ipsum. Jam ego er-
emplum: iam fabula oīuz ero: nec quis exitus pateat scio. Dinc
si me deoz quispiam traxerit: nusqz me rursus amor illaquea-
bit. O deus eripe me hinc. Parce iuuetuti meę. Noli meas me-
tiri ignorātijs. Reserua me ut hoz delictoz penitentiā agam.
Non me amauit Lucrecia: sed quasi ceruū in casses voluit de-
prehendere. Ecce venit dies meus. Audierā ego sepe mulierū
fallacijs: nec declinare sciui. At si nūc euasero: nulla me vnqm
mulier lingua deludet. Sed nec Lucrecia minoribus vigeat
molestijs: quę non solū sui: sed amantis quoqz saluti timebat.
Et ut est in periculis subitaneis: mulierū qz viroz promptius
ingenium: excogitato remedio: Age inquit mi vir: cistella illic
sup fenestra est vbi te memini monumenta nōnulla recōdisse.
Videāms an illic cirographa sint inclusa: subitoqz decurrens
tanqz vellet aperire cistellā: lantenter illā deorsum impulit: r
quasi casu cecidisset: Proh mi vir ait: adesto ne quid damni sen-
tiamus: cistella ex fenestra decidit: pge otius: ne iocalia vel scri-
pturę dispereant. Ite ambo: qd statis? Ego hinc ne quis furtū
faciat oculis obseruabo. Vide audaciā mulieris: nūc r feminis
credo. Nemo tam ocular? est ut falli nō possit. Is dūtaxat nō
fuit illusus quem coniunt fallere nō tentauit. Plus fortuna qz
ingenio sumus felices. Motus hoc facto Menelaus Bertusqz
rna repente in viculum se precipitant. Domus Etrusco more
altior fuit: multiqz gradus descendendi erant. Dinc datum
est Euriālo spacium mutandi locum: qui ex monitu Lucre-
cię in nouas latebras se recepit. Illi collectis iocalibus atqz
scripturis: quia cirographa quibus opus erat non repererant
ad scrinia iuxta quę latuerat Euriālus transeunt: ibiqz vo-
ti sui compotes facti: consalutata Lucrecia: recesserunt.

113
Illa obducto foribus pessulo: eri mi Euriāle: eri mi anime in-
quit. Veni gaudiorum sūma meorum. Veni fons delectationū
meorum: scaturigo letitię: fauū mellis. Veni dulcedo incōpara-
bilis mea. Jam tuta sunt omnia. Jam nostris sermonib? liber
campus patet. Jam locus est amplexib? tutus. Aduersari oscu-
lis nostris fortuna voluit: sed aspiciūt dij nostrū amorem: nec
tam fidos amantes deserere voluerunt. Veni iam meas in vl-
nas: nihil est quod amplius recare: meum liliū: rosarumqz cu-
mulus. Quid stas? Quid times? Tua hic sum Lucrecia: quid
cunctaris Lucreciam amplexari? Euriālus vic tandem formi-
dine posita sese recepit: cōpletusqz mulierem: nunqz me inquit
tantus inuasit timor. Sed digna tu es cui? causa talia toleren-
tur: nec isthęc oscula r tam dulces amplexus obuenire cuiquam
gratis debent. Nec ego ut verum fatear: satis emi tantū bonū.
Si post mortem rursus viuere possem teqz perfrui: emori millū
es vellem: si hoc precio tui possent amplexus coemi. O mea se-
licitas. O mea beatitudo. Visum video: an ita est: teneo te: an
somnia illudoz vanis? Tu certe hic es. Ego te habeo. Erat Lu-
crecia leui vestita palla: quę mēbris absqz ruga hērebat: nec uel
pectus uel clunes mentiebatur. Ut erāt artus sic se ostentabāt
Gulę candor niualis. Oculoz lumen tanqz solis iubar. Intu-
itus letus facies alacris. genę veluti lilia purpureis mirta ro-
sis: risus in ore suauis atqz modestus. pectus amplum. papille
quasi duo punica poma ex vtroqz latere tumecebāt: puritiqz
palpitantes mouebant. Nō potuit Euriālus vltra stimulū co-
hibere: sed oblitus timoris: modestiam quoqz ab se repulit: ag-
gressusqz feminā: Jam inquit fructū sumamus amoris: remqz
verbis iungebat. Obstabat mulier: curāqz sibi honestatis r fa-
mę fore dicebat: nec aliud eius amorem qz verba r oscula posce-
re. Ad quę subridens Euriālus: aut scitū est inquit me huc ve-
nisse: aut nescitum. Si scitū: nemo est qui non cętera suspicet.
Et stultum est infamiā sine re subire. Si nescitum: r hoc quoqz
sciet nullus. Hoc pignus amoris est: Emozior prius qz caream.

Ab scelus est inquit Lucretia. Scelus ē refert Eurialus bonis
non vti cum possis. Et ego occasionē mihi cōcessam: tum quęsti
tam: tum optatā amittē rem: acceptaq; mulieris veste pugnan/
tem feminā quę vincere nolebat absq; negotio vicit. Nec vene/
ris satietatē ut cognita Damonī Thamar peperit: sed maiorē
scim excitavit amoris. Demor tandē criminis Euriāl^o postq;
vini cibiq; paulisper hausit: repugnante Lucretia recessit. Nec
sinistre quispiā suspicatur est: quia vnus ex baiulis putabat.
Admirabat se ipsum Eurialus dum viā pergeret: secumq; o si
nūc inquit obuiam mihi se daret Cesar: meq; agnosceret: quā
illi habitus hic suspicionē faceret: q; me rideret. Fabula omni/
bus essem: et illi iocus. Nunq; me missum faceret: donec sciret
omnia. Dicendū esset qd sibi hęc rustica vestis vellet. Sed fin/
gerem. Nō hanc sed aliam me dicerem ad iisse matronā. Nam
et ipse hanc amat. Nec et vsu est meum sibi amorē patere. Lucre/
ciam nunq; proderem: quę me suscepit seruauitq;. Dum sic lo/
quitur: Aisum: Abatē: polimūq; cernit: eosq; preit. Nec pri/
us ab his cognit^o est q; domi fuit: vbi posit^o: s faccis pretextaq;
sumpta rerum pandit euentū. Dumq; quis timor: quod gaudi/
um intercessit memoriter narrat: nūc timenti similis: nūc erul/
tanti fit. Inter timendum autē: beu me stultum inquit: femine
meum cōmisi caput. Non sic me pater admonuit: dum me nul/
lius femine fidē sequi debere dicebat. Ille feminā animal esse
dicebat: indomitū: infidum: mutabile: crudele: mille passioni/
bus deditum. Ego paternę imemor disciplinę vitam meā muli/
ercule tradidi. Quid si me frumento oneratu aliquis agnouis/
set: quod dedecus: quęnam infamia mihi et meis posteris eue/
nisset. Alienū me cesar f: cisset: tanq; leuem et insanum potuis/
set me contemnere. Quid si me vir dum scrinia versat latentē
inu: nisset. Sēua ē lex iulia mecbis. Erigit tñ dolor mariti ma/
iores penas q; lex iulia concesserit. Necat hic ferro: necat ille
cruentis verberibus: quod d i mecbos et mugulis necat. Sed pu/
temus virum pepercisse vitę meę: nōne me in vincula coniecisti

set: aut infamem Cesari tradidisset. Dicamus et illius me ma/
nus effugere potuisse: quia inermis erat: mihiq; fidus ensis be/
rebat lateri. Et vir comitat^o erat: et arma et pariete pendebant
captu facilia. In domo longus famulorū ordo. Clamores mor/
tinaluissent: et ostia fuissent clausa. Tum de me suppliciu sum/
ptum fuisset. Deu dementem me. Nulla me prudētia liberauit
hoc discrimine: sed casus tñ. Quid casus? imo et promptū in/
genium Lucretię. O fidam feminā. O amatricem prudentem.
O insignem et nobilissimū amorem. Cur me tibi non credam?
Cur tuam nō sequar fidem? Dille mihi si assint ceruices: oēs
tibi cōmittam. Tu fidelis es: tu cauta: tu prudens: scis amare:
et amantem tueri. Quis tam cito excogitare potuisset viā: qua
me quęrentes auerteret: ut tu ipsa cogitasti. Tu mihi hanc vi/
tam seruasti: eandem tibi deuoueo. Non meū sed tuum est qd
spiro. Nō erit mihi durū perdere propter te: quod per te teneo.
Tu vite meę ius habes: tu necis imperiū. O candidū pectus:
O dulcem linguā. O suaves oculos. O ingeniu velox. O mem/
bra marmorea: succiq; plena: qñ ego vos reuifam: qñ iterū co/
rallina labia mordebo: qñ tremulam linguā ori meo imurmur/
rantem denuo sentiam: papillas ne vnq; illas retractabo: Pa/
rum est Abates quod in hac muliere vidisti. Quo propior est
femina: eo formosior est. Utinā vna mecū fuisses. Nō tam Can/
dualis regis Libyę formosa vxor fuit q; ista est. Nō miro illū
voluisse nudam cōiugem socio demonstrare: ut plenius sume/
ret gaudium. Ego quoq; itidem facerem: si facultas esset. Lu/
creciam tibi nudā ostenderem. Aliter autē nec tibi effari quan/
ta sit eius pulchritudo possum: nec tu q; solidum q; plenum
meum fuerit gaudiū potes considerare. Sed cōgaude tu mihi
quia maior fuit voluptas mea q; verbis queat exponi. Sic Eu/
rialus cum Abate. Nec pauciora secū Lucretia dicebat. Eius
tñ tanto minor letitia fuit: quo taciturnior. Alijs fidem nō ba/
buit: ut rem posset referre. Sozię nō audebat prę verecundia to/
tum narrare.

P Hecus interea Pannonius eques domo nobilis qui Cæsarem sequebatur: ardere Lucreciã cepit. Et quia formosus erat: redamari putabat: solãq; femine pudicitia ob stare sibi rebatur. Illa sicut mos est nostris dominabus: omnes vultu blando intuebatur. Ars est siue deceptio potius: ne verus amor palã fiat. Insanit Pacorus: nec consolari potest: nisi Lucrecię mentem persentiat. Solent matrones Senenses ad primũ lapidem sacellum diuę Marię quod in Bethleem nũcupant sepius visitare. Huc Lucrecia duabus comitata virginibus et anu quadã proficiscitur. Sequitur Pacorus: violamq; in manu gestans deauratis folijs: in cuius collo epistolã amatoziam subtilibus inscriptã membranis absconderat. Hec mirere. Tradidit enim Cicero Iliadem orationẽ ita subtiliter scriptã sibi offensam fuisse: ut testa nucis clauderet. Offert violam Lucrecię: seq; commendat Pacorus. Respuit donũ Lucrecia. Instat Pannonius magnis precibus. Tum anus: recipe inquit vera donatũ flozẽ: quid times vbi nullũ periculum? parua res est qua potes hunc militem placare. Secuta est Lucrecia anilem suasionẽ: violãq; suscepit: parumq; vltra progressa: violam alteri ex virginibus tradidit. Hec diu post obuiã facti sunt duo studentes: qui virgunculam ut sibi flozẽ traderet nõ magno negotio induerunt. Apertoq; violę stipite: carmen amatoziũ inuenerunt. Solebat hoc hominũ genus pergratũ esse nostris matronis. Sed postq; Cæsaris curia Senas venit: irrideri: despici: et haberi odio cepit quia plus armorũ strepitus q̃ litterarũ lepor nostras feminas oblectabat. Hinc grandis liuor et similtas ingens erat: quęrebantq; toge vias omnes quibus nocerent sagis. Ut ergo indolus patuit: ad Menelaũ moritur: epistolãq; ut legat rogat. Ille mestus domũ pergit: vxorem increpat: domũq; clamorib; implet. Regat se ream vxor: remq; gestam exponit: et anus adducit testimoniũ. Itur ad Cæsarem: fit querela. Vocat Pacorus? Is crimen fatetur: petensq; veniam: nunq; se posthac Lucreciã veraturũ iureiurando confirmat: sciens tũ Jovem non irasci:

sed aridere periurijs amanti. Sterilem flãmã ut magis probibitus erat eo diligentius sequebat. Venit hiems: quę exclusis alijs ventis solum bozeam admittebat. Cadũt e celo niues. Soluitur in ludum ciuitas. Jactãt matrone in vicos: iuuenes in fenestras niuem. Hinc nactus occasionem Pacorus: epistolã alterã q̃ra includit: cęramq; niue cingit: factaq; pila in fenestram Lucrecię iacit. Quis non omnia regi fortuna dicat? Quis non fauorabilem eius cupiat statum fati. Plus enim valet vera benigni: q̃ si te Veneris cõmendet epistola marti. Dicunt quidam nil esse quod in sapiente queat fortuna. Hoc ego bis sapientibus cõcedo qui sola virtute gaudent: qui et pauperes: et egroti: et in thauro pbalaris clausi: vitam se credũt possidere beatam: qualem nullũ ad huc uel vidi: uel fuisse putarim. Cõmunis hominũ vita fauoribus fortunę indiget. Hec quos vult eleuat: et quos vult deprimit. Quis Pacorum perdidit: nisi si fortuna? Rõne prudentis cõsiliũ fuit in nodis violę clausisse tabellas: et nũc bñficio niuis epistolã transmisisse? Dicit aliq; si eri cauti? potuisse. Quod si hoc p̃siliũ fortuna iuisset: et cauti? hic et prudentissim; iudicatus fuisset. Sed obstãt fatũ: p̃iã et Lucrecię manibus lapsam apud ignem durit: vbi Mutis calore niuib; liquefactaq; cęra tabellas manifestant: quas tum retulę quę se calefaciebant: tum Menelaus qui aderat perlegerunt: nouasq; lites excitarunt: quas Pacorus nõ excusatione: sed fuga vitauit. Hic amor et vsu venit Eurialo. Nam dum vir ingressus et actus Pacori speculari: insidijs Euriali locum facit. Verũq; est quod dici solet: nõ facile custodiri quod a pluribus impugnatur. Expectabant amantes post primũ concubitum secundas nuptias. Uiculus inter cędas Lucrecię atq; vicini perarctus erat: per quem pedibus in vtrũq; parietem porrectis: in fenestram Lucrecię haud difficilis p̃gebat ascensus. Sed huc ascendere solũ noctu licebat. Menelaos petendũ rus erat: ibiq; pernottandum: qui dies ab amantibus tanq; saturnaliozũ expectabat. Fit recessus. Mutatis Eurialus vestibus in viculũ

se recepit. Stabulum illuc Menelaus habebat: quod Eurialus
docente Sofia ingressus est: ibique noctem manens sub feno la-
tebat. Tum ecce Dromo qui erat Menelai secundus famulus:
equis prepositus: impleturus presepia: fenum ex Euriali latere
suscipit: eratque amplius suscepturus: ac Eurialum furca percussu-
rus: nisi Sofias obulasset. Qui ut discrimen agnouit: da mihi
hanc operam ait frater bone. Ego pabulum equis prebebo. Tu
interes loci vide an nobis cena instructa sit. Gaudendum est
dum berus abest. Melius est nobis cum domina: quam cum illo.
Hec locunda est et perliberalis. Ille iracundus: clamorosus: ana-
rus: difficilis. Aunquam nobis bene est: dum ille adest. Vides ne
rentres nostros quam iniquo castigat medio: qui semper esurit ut
nos fame cruciet. Nec linit muscida frustra cerulei panis confu-
mi: sed besternum munitical seruat in mensam: vniuscumque con-
ros et anguillas salvas in alteram differt: et numerata fila secti-
ni porri: ne quid tangam? signata recludit. Miser qui per bec
tomenta querit diuitias. Nam quid stultius quam viuere paupe-
rem: ut locuples moriariis. Quanto melius vera que non con-
tenta vitulis nos pascere et teneris hedis: gallinas quoque tur-
dosque ministrat: et vini copiam melioris. Dromo cura ut quam
cta popina sit. Istud inquit Dromo curam habebat: et mensam po-
tius quam equos fricabo. Verum ego hodie in rus deduri: quod sibi
male succedat. Aunquam mihi verbum dixit: nisi vesperi cum me
remisit et equos: renunciarique domine iussit: non se reditum hac
nocte. Laudo te Sofia: qui tandem odisse cepisti domi mores.
Ego iam mutassem diem: nisi me domina matutinis retinuis-
set offensis. Nihil dormiendum est hac nocte. Bibam? roremusque
donec veniat dies. Non tantum per mensem lucrabitur berus:
quantum nos una cena consumemus. Audiebat hec Eurialus li-
bens: tamen mores seruorum notabat: et idem sibi fieri non du-
bitaret. Et cum Dromo abisset: surgens Eurialus: O quam inquit
beatam noctem Sofia tuo beneficio sum habiturus: qui me huc
durti: et ne patefierem probe curasti. Vir bonus es: meritoque te

amo: nec tibi non gratus inueniar. Aderat hora prescripta le-
tus Eurialus: quis duobus perfunctis discriminibus murum
ascendit. Ad apertam fenestram subintrat: Lucreciam iuxta for-
culum sedentem paratissimum obsequijs expectantem reperit. Illa
ut amantem agnouit: assurgens medium complexa est. Fium blan-
ditie. Dantur oscula. Itur in venerem tentis velis: festinamque na-
uigio cytharam nunc ceteris reficit: nunc bacchus. Deu quam breues
voluptates sunt: quam longe sollicitudines. Vir horam Eurialus
letam habuerat: cum ecce Sofiam qui reditum Menelai nunci-
at gaudiumque perturbat. Timet Eurialus fugere studet. Lucre-
cia mentis absconditis obuiam viro pergit: reuersumque salutat.
Et o mi vir inquit: quam bene redisti. Nam ego te iam villicum ru-
sticatum rebar. Quid tu tamen ruri tam diu? Caue ne quid olfaci-
am. Cur non domi manes? Quid me contristari tua absentia stu-
dea? Semper dum abes timeo tibi. Tu ne quam ardeas formi-
do: ut sunt infidi uxoribus suis viri. Quo metu si vis me solue-
re: nunquam foris dormias. Nec enim sine te nox est mihi vlla io-
cunda. Sed cena hic iam: post cubatum ibimus. Erant tum in
aula vbi familia prandere solet: ibique virum detinere Lucrecia
nitebatur: donec Eurialus abundi spacium suscepisset: cui ne-
cessaria est morula quedam. Menelaus autem foris conatus erat:
sequi in thalamum recipere festinabat. Tum Lucrecia parum me-
amas inquit: cur non potius domi apud me cenasti. Ego quia
tu aberas: nec comedi hodie nec bibi quicquam. Venerunt tamen vil-
lici et Rosalia nescio quid vini portantes: optimum esse ferebant
Trebeianum. Ego prope mesticia nihil gustavi. Aunquam ades:
eamus si placet in cellarium introsum: gustemusque vinum: si
ut illi dixerunt tam suauissimum sit. Disque dictis: laternam det-
tera: et irum sinistra manu recepit: et in infernum penu descendit:
tamque diu nunc hunc: nunc illum cadum terebrauit: ac cum vi-
ro potissimum: donec Eurialum potauit abisse: ac ita demum ad in-
gratos himeneos cum viro transiit. Eurialus in tempesta no-
cte domum repetijt.

Sequenti luce: siue q sic expediebat camerq: siue suspitio mala
fuit: fenestram Menelaus obstruit. Credo ut sunt cōciues no
strū in coniecturis acuti: suspitionūq; pleni: timuisse Menelaū
loci cōmoditatem: utq; parum fidebat rrozi occasionem demer
re voluisse. Nam et si nihil conscius erat illi: veratam tñ semī/
nam: multisq; dietim tentatam precibus nō ignorabat. Et ani
mum cognoscebat mulieris instabilem: cuius tot sunt volunta
tes quot in arborib; folia. Serus enim femineus nouitatis est
avidus: raroq; virum amat cuius copiam habet. Sequebat er
go viam maritorum promulgatā: quorum opinio est: infortuni
um bonis et cūdi custodijs. Erepta est huic cōueniendi facul
tas. Nec mittendis litteris permissa libertas est. Nam et caupo
nem qui post edes Lucrecię vinariam tabernā conduxerat: et
quā solebat Eurialus affari Lucreciam: ac litteras per arundi
nem mittere: sicuti Menelaus suasit: magistratus expulit. Re
stabat solus oculoꝝ intuitus: nutuq; tñ se consultabant aman
tes. Neq; istac amoris extrema linea cōmode perfrui poterant.
Erat in zēs doloꝝ: vterq; cruciat; morti similis: quia nec amor
is poterant obliuisci: nec in eo perseuerare. Dum sic anctus
Eurialus quid consilij capiat meditāt: venit in mentē Lucre
cię monitum: quod de Pandalo scripserat Menelai sobriuo: pe
ritosq; medicos imitatus: quibus mos est in periculosis egritu
dinibus anceps adhibere medicamentū: et vltima potius expe
riri: q̄ sine cura morbum relinquere. Aggredi Pandalum sta
tuit: remediūq; suscipere quod ante refutarat. Huic igit accer
sito et in penitioem partē domus vocato: Sede inquit amice
rem grandem tibi dicturus sum indigentē bis quas in te scio
sitas: diligentia: fide: et taciturnitate. Uolui iam dudū hęc tibi
dixisse: sed nō eras mihi ad huc plene cognitus. Nūc et te nosco
et quia probatę fidei es amo et obseruo: Quod si aliud de te non sci
rem: satis est quia omnes tui conciuēs te laudāt: tum comites
mei: quibus cum amicitia cōfluisti: et qui sis: et quāti penden
tus me certum fecere. Et quib; te cupere meam beniuolentiā

dilecti. Cuius iam te facio participem: quia non minus illa es
dignus qm ego sum tua. Nunc quid velim: quoniā inter ami
cos res agitur paucis exponam. Tu scis mortale genus qm in
amorem fit pronū. Seu virtutis est seu vitij late patet ista cala
mitas. Nec cor est si modo carneū est: quod amoris non aliqñ
sentiat stimulos. Scis quia nec sanctissimū David: nec sapien
tissimū Salomonem: nec Sampsonem fortissimū ista passio di
misit imūnē. Incensi pēterea pectoris et amoris improbi ea na
tura est: ut si quis prohibeatur magis ardeat. Nulla re magis
ista curatur pestis qm dilecti copia. Fuerunt plures tum viri:
tum mulieres tam nostra q̄ maiorum nostrorū memoria: quib;
inhibitio durissimę necis fuit occasio. Contra hō plures noui
mus: qui post concubitū et amplexus passim concessos: mor fu
rere desinerunt. Nihil consultius est postq; amor ossibus besie
qm furori cedere. Nam qui aduersus tempestatem nititur: sepe
naufragiū facit. Et qui obtemperat procelle superat. Nec ideo
dixi: quia te scire amorem meum volo: et quid mei causa sis fa
cturus. Tibi quod emolimentū hinc sit orturum: non tacebo:
quia iam mei cordis alteram te reputo partem. Ego Lucreciā
diligo: neq; hoc mi Pandale mea culpa est factum: sed regente
fortuna: in cuius manu est quem colimus ovis. Mibi nō erāt
noti mores vestri: nec hui; vobis p̄suetudines noram. Putabā
ego feminas vestras quod oculis monstrant in corde sentire.
Nunc deceptus sum. Credidi nāq; amatum me Lucrecię fore:
dum me luminibus intuebatur placidis: cepiq; contra diligere
Nec tam elegantem dominā dignam putavi: cui vices nō red
derentur amoris. Nondum te noram vel tuū genus. Amaui pu
tans amari. Quis enī tam sareus est aut ferreus: qui nō amet
amatus. Sed postq̄m fraudes noui: meq; dolis irretitū: ne me
us sterilis esset amor: nifus sum omnibus artibus illam incen
dere: ut par pari referretur. Ardere nāq; nihilq; vtere: tum ru
bor erat: tum anxietas animi: quę me die noctuq; mirū in mor

dum cruciabat: ac adeo introitus ut egredi nullo pacto valeret
factum est igitur: ut me continuante par sit amor amboꝝ. Illa
incensa est: ego ardeo. Ambo perimus: nisi tu sis adiumento.
Vir custodit et frater. Non tam vellus aureum peruigil draco
seruabat. Nec aditum hosti Cerberus: quod ista diligenter recludi
tur. Non ego familiam vestram scio quia nobiles estis inter pri
mos: vobis diuites: potentes: amati. Utinam nunquam non uissem
hanc feminam. Sed quis est qui possit resistere satis? Non elegi
hanc: sed casus dedit amandam. Sic se res habet. Lectus adhuc
amor est. Sed nisi bene tegatur: magnum aliquid quod super
auertant malum pariet. Possem ego forsitan me compescere: si
hinc abirem. Quod quod esset mihi grauissimum: facerem tamen
vestre familie gratia: si hoc putarem ex usu. Hoc illic furor
rem: aut me sequeretur: aut manere coacta manus sibi consciret
quod esset dedecus perpetuum vestre domus. Quod igitur te vo
lebam: teque vocaui: nostri causa est: ut obuenimus his malis.
Nec alia via est: nisi ut amoris nostri aurigam te prebeas: cui
resque ut bene dissimulatus ignis non fiat apertus. Ego me tibi
comendo: do: deuoueo. Obsequere nostro furori: ne dum op
pugnatur magis incendat. Cura ut simul conuenire possimus:
quo facto: morum humilitate ardor: tolerabiliorque reddetur. Tu
te scis aditus domus: Scis quando vir abest. Scis quando va
leas introducere. Frater viri aduertendus est: qui est ad has res
nimium perspicax: Lucreciamque tanquam locum germani teneat ma
gna cura custodit. Inuersaque Lucrecie verba: auersas ceruices
gemitus: creatus: rufum: risus attente considerat. Hinc elude
re sententia est: nec sine te fieri potest. Assis ergo et quando ab
futurus sit vir me instrue: remanentemque fratrem diuertere: ne cu
stos affixus Lucrecie sit: neue custodes adhibeat alios. Tibi
credit: et quod dii faciunt hanc forsasse prouinciam tibi committet:
quam si susceperis: et me iuueris ut spero: iuuanda res est. Pote
ris enim me clam dum ceteri dormient introuertere et amorem

linire furentem. Et his quot emergant utilitates arbitror te pro
tua prudentia palam cernere. Seruabis namque in primis hono
rem domus: amorem teges: qui non posset absque vestra infamia
manifestari. Sobrinam tuam in vita tenebis. Menelao uxorem
custodies: cui non tam obest una nox mihi concessa nescijs omni
bus: quam si sciente populo illam perdidit me sequente. Aupta
Senatori Romano secuta est Ippia ludum Apparon et Ailum.
famosaque mentia Lagi. Quid si me domi nobilem atque potentem
Lucrecia sequi statuat: quod dedecus vestri generis: quis po
tull risus: que nedum vestra: sed totius ciuitatis infamia. Di
ceret forsitan aliquis: absumenda potius ferro: aut extinguen
da venenis est mulier: quam id agat. Sed ve illi qui se humano san
guine polluit: et maiori scelere vindicat minus. Non augenda
sunt mala: sed minuenda. Nos hoc scimus et duobus bonis me
lius eligendum: aut ex malo et bono quod sit bonum: sed ex ma
lis duobus quod minus obfit. Omnis via periculi plena est. Sed
hec quam monstro minus habet discriminis: per quam nedum
tuo sanguini consules: sed etiam mihi proderis: qui pene infanio:
dum mei causa Lucreciam video cruciari: cui potius odio esse
vellem quam te rogare. Sed hic sumus: eo deducta res est: ut nisi
tuis artibus: tua cura: ingenio: atque sollicitudine nauis regatur:
nulla salutis spes maneat. Iuua igitur et illam et me: tuamque do
mum absque nota conserua. Nec me putes ingratum. Scis apud
Cesarem quanti sum: quicquid petieris impetratum tibi efficiam.
Et hoc ante omnia polliceor: doque fidem: palatinum te comitem
futurum: omnemque tuam posteritatem hoc titulo gauisuram. Ego
tibi Lucreciam: meque et nostrum amorem: et famam nostram: et tui ge
neris decus committo: tuque mando fidei. Tu arbiter es: omnia
hec in te sita sunt. Vide quid agas: et seruare potes ista et perdere.

Ubricit bis auditis Pandalus: factaque moxula: Romam
hec Euriale dixit: et utinam non accidissent. Sed eum in
locum sicut abs te dictum est res rediit: ut necesse sit me quod iu
bes efficere: nisi et nostrum genus affici contumelijs: et scandalum

ingens cupiam exoriri. Ardet mulier sicut dixit: et impotens sui est. Nisi occurro ferro se fodiet: aut ex fenestris se dabit precipitem. Nec vite iam sibi nec bonoris est cura. Ipsa mihi sui ardo rem patefecit. Restiti: increpavi: lenire si animam studui. Nihil profeci. Omnia propter te paruisfacit. Nihil sine te curat. Tu illi in mente semper sedes. Te petit: te desiderat: te solum cogitat. Sempe me vocitans: audi precor. Curiale dixit: Sic mulier ex amore mutata est: ut iam non eadem videatur. Deu pietas: deu dolor. Nulla prius in urbe tota mel castior uel prudentior. Lucretia furit. Mira res: si tantum iuris natura dedit amori in mentes humanas. Dedendum est huic egritudini. Nec alia cura est: nisi quam tu monstrasti. Accingam me huic operi: teque dum tempus erit comonefaciam. Nec ex te gratiam quero: quia non est officium boni viri: cum is nihil promereat: gratiam postulare. Ego ut vitam insaniam nostrae iminentem famulibus: hoc ago: nec sum preamandus. At enim Curialus inquit: ego uel sic tibi gratiam habeo: et creari te comitem ut dictum est faciam: modo tu dignitatem istam non spernas. Non sperno inquit Pandalus: sed ne hinc profecta sit volo. Si ventura est: libere veniat. Nihil ego conditio-nale facio. Si potuisset hoc te uescire fieri mea ut opera apud Lucretiam esses: libentius id egissem. Vale. Et tu uale retulit Curialus. Postquam animum reddidisti: fac: finge: inueni: effice: ut simul simus. Laudabis inquit Pandalus: letusque abiit: quod tantum iri gratiam inuenisset: tum quod se iam comitem esse sperabat. Cuius dignitatis tanto erat auidior: quanto se minus cupere demonstrabat. Sunt enim homines quidam ut mulieres: quae cum maxime nolle dicunt: tum maxime volunt. Dic lenocinij mercede sortitus est comitatum: et auream bullam suae nobilitatis posteritas demonstrabit. In nobilitate multi sunt gradus mihi Mariane: et sane si cuiuslibet originem queras: sicut in a sententia fert: aut nullas nobilitates inuenies: aut admodum paucas: quae sceleratum non habuerint ortum. Cum enim bos dici nobiles videamus: qui diuitijs abundant: diuitijs vero raro uirtutis sunt comites: quis

non videt ortum esse nobilitatis degenerem? Hunc usure ditant: illum spolia: proditiones alium. Hic beneficijs ditatur: est: ille adulationibus. Huic adulteria lucrum proferunt: nonnullis mendacia profunt. Quidam faciunt ex coniuge questum: quidam ex natis. Plerumque homicidia iuuant. Rarus est qui iuste diuitias congreget. Aemo fasces amplius facit: nisi qui omnes metit verbas. Congregant homines diuitias multas: nec unde ueniant: sed quae multae ueniant querunt. Omnibus hic uersus placet. Unde habeas querit nemo: sed oportet habere. Postquam homo plena est archa: tum nobilitas posticitur: quae sic questita: nil est aliud quam premium iniquitatis. Maiores mei nobiles habitus sunt. Sed nolo mihi blandiri: non puto meliores fuisse proauos meos alij: quos sola excusat antiquitas: quia non sunt in memoria eorum uitia. Dea sententia nemo est nobilis: nisi uirtutis amator. Non miro: aureas vestes: equos: canes: ordinem familiarum: lautas mensas: marmoreas edes: villas: praedia: piscinas: uiridaria: siluas. Nam haec omnia stultus assequi potest: quae si quis nobilem dixerit: ipse fiet stultus. Pandalus noster lenocinio nobilitatus est.

Quoniam multis post diebus ruri inter Menelai rusticos ritatum est: et occisi nonnulli: qui plerumque equo biberant. Opusque fuit ad res componendas Menelaum proficisci. Tum Lucretia mihi uir inquit: gratis es homo debilisque: equi tui grauius incedunt: quare gradatum aliquem recipe comodatum. Cumque ille percontaretur ubinam esset aliquis: Optimus inquit Pandalus nisi fallor Curialus habet: et tibi libens concedet: si me vis petere. Pete inquit Menelaus. Rogatus Curialus: mox equum iussit adduci: idque sui gaudij signum recepit: secumque tacite dicit: Tu meum equum ascendes Menelae: ego tuam uxorem equitabo. Conuentum erat ut noctis ad horam quintam in uico Curialus esset: spectaretque bene si cantantem Pandalum audiret. Absiterat Menelaus: iamque caelum noctis obdurerant tenebrae. Mulier in cubili tempus manebat. Curialus autem fores erat: signumque

morabatur: nec cantum audiebat: nec screatū. Jam præterierat
hora: et ut abiret Eurialus suadebat Achates: delusumque dice-
bat. Durum erat amanti recedere: et nunc unam: nunc aliam cau-
sam manendi querebat. Ad canebat Pandalus: quia Menelaus
frater domini manserat: et omnes aditus scrutabatur: ne quid insu-
diarum fieret: noctemque traheret in somnum. Cui Pandalus:
Aunquam ne inquit hac nocte cubatum ibimus? Jam nos medium-
poli transcendit aërem: et me grauis occupat somnus. Virorum te
cum iuuenis sis senis habere naturam: quibus siccitas somni
aufert: nec unquam dormiunt nisi paululum ante diem: cum cur-
rus voluitur septentrionalis Elices: cum iam tempus esset sur-
gendi. Camus iam tandem dormitum: quid sibi volunt hęc vigi-
lię? Camus inquit Agamemnon: si tibi sic videtur. Antea tamen in-
spiciende sunt fores: an satis firmate sint: ne furibus pateant.
Veniensque ad ostium: nunc unam: nunc aliam feram admouit: et
pessulum addidit. Erat illic ingens ferrum: quod vir duo po-
terant eleuare: quo nonnunquam ostium claudebatur. quod postquam
Agamemnon mouere non potuit: Iuua me inquit Pandale: ad-
moueamus ferrum hoc ostio: tamen dormitum ibimus. Audiebat
hos sermones Eurialus: et actum est tacitus ait: si hoc ferramen-
tum adiungitur. Tum Pandalus: quid tu paras Agamemnon?
Tanquam domus obsidenda sit firmare ostium paras. An tuta su-
mus in ciuitate? Libertas hic est: et quę es omnibus eadem. Tum
hostes procul sunt quibus cum bella gerimus florētini. Si fu-
res times: sat clausum est. Si hostes: nihil est quod in hac do-
mo te possit tueri. Ego hac nocte non subibo hoc onus: quia sca-
pulas doleo: et infra sum fractus: nec gestandis oneribus sum
idoneus. Aut tu te leua: aut sine. Uab satis est inquit Agamem-
non: dormitum cessit. Tum Eurialus: manebo hic adhuc horam
ait: si forte aliquis adaperiat. Leuebat Achates morę: tacitusque
maledicebat Eurialo: qui se tam diu retineret in somnum. Nec
diu mansum est: cum per rimulam visa est Lucretia parum quid

luminis secum ferens. Versus quam pergens Eurialus: Salue
mi anime Lucretia dixit. At illa exterrita fugere primum voluit
Et inde recogitans: quod tu es vir ait. Eurialus tuus inquit Eu-
rialus. Aperi mea voluptas: iam mediā noctem te hic operior.
Agnouit Lucretia vocem: sed quia simulationem timebat: non
prius ausa est aperire: quam secreta inter se tamen nota perceperit.
Post hęc magno labore seras remouit. Sed quia plurima ferra-
menta fores retinebant: quę manus feminea ferre non poterat
ad semipedis distaret amplitudinē ostium patuit. Nec hoc ait
Eurialus obstabit: extenuansque suum corpus: per deterum la-
tus intra sese contexit: mulieremque mediā amplectatus est. Achates
extra in excubijs mansit. Tum Lucretia siue timore nimio
siue gaudio exanimata: inter Euriali deficiēs brachia pallida
facta est. Et amisso verbo ac oculis clausis: per omnia similis
mortuę videbatur: nisi quod adhuc calor pulsusque manebat. Exter-
ritus Eurialus subito casu quid ageret nesciebat: secumque si ab-
ro inquit mortis sum reus: qui feminam in tanto discrimine de-
seruerim. Si maneo: interueniet Agamemnon aut alius ex familia:
et ego perierim. Deu amor infelix: qui plus sellis quam mellis
habes. Non tam absintbeum est amarum quam tu. Quot me iam
discriminibus obiecisti? Quot mortibus meum caput deuouisti?
Hoc nunc restabat: meis in brachijs ut feminam exanimares?
Cur non me potius interimisti? Cur non me leonibus obiecisti?
Deu quam optabilis erat: in huius me potius gremio: quam
istam in meo sinu defecisse? Uicit amor virum: abiectaque pro-
pria cura salutis: cum femina mansit: eleuansque altius mutum
corpus: atque deosculans: madidus lacrymis. Deu Lucretia
inquit: Ubinam gentium es? Ubi aures tuę? Cur non respon-
des? Cur non audes aperire oculos? obsecro meque respice. Ar-
ride mihi ut soles. Tuus hic Eurialus adsum. Tuus te ample-
ctitur Eurialus. Mi anime: cur non me contra basias meum
cor? Obiisti: an dormis? Ubi te queram? Cur si mori uolebas

non me monuisti ut occidiffem vna. Nisi me audis: en iam lat^{us}
meum aperiet gladius: ut nos ambos habeat exitus vnus. Ab
vita mea: suauium meū: delitię meę: spes vnica: integra quies:
Siccine te Lucretia perdo. Attolle oculos. Eleua caput. Non
dum mortua es video. Adhuc cales: adhuc spiras. cur mihi nō
loqueris? Sic me recipis? Ad hęc me gaudia vocas? Danc mihi
das noctem? Assurge oro requies mea. Respice tuum Euriāliū.
Euriālus adsum tuus. At sic fatus: lachrymarū flumine super
frontem ⁊ mulieris tympona pluit: quibus tanq̄ rosa aquis ex
citata mulier: quasi de graui somno surrexit: amantēq; videns
Deu me inquit Euriāle: vbi: m fui? Cur me nō potius obire
finisti? Beata iam moriebar in tuis manibus. Urinam sic ecce/
derem: anteq; tu hac vbe discederes. Dum sic inuicē fantur:
in thalamū pergunt: vbi talem noctem habuerunt: qualē cre/
dimus inter duos amantes fuisse: postq; nauibus altis raptā
Delenam Paris abducit. Tamq; dulcis ista nox fuit: ut ambo
negarent tam bene inter Martem: Venerēq; fuisse. Tu meus
es Gaminedes: tu meus Hppolitus: Diomedes meus dicebat
Lucretia. Tu mihi Polixena es Euriālus referebat. Tu Emi
lia: tu Venus ipsa. Et nūc os: nūc genas: nūc oculos cōmen/
dabat. Eleuatoq; nōnunq; lodice: secreta quę non viderat an/
tea contemplabat: ⁊ plus dicebat inuenio q̄ putaram. Talem
lauantem vidit Atheon in fonte Dianam. Quid bis membris
formosius? quid candidius? Jam redemi pericula. Quid est qđ
propter te non debeat sustineri? O pectus decorum. O papillę
prenitidę. Vos ne tango? Vos ne habeo? Vos ne manus inci/
distis meas? O teretes artus. O redolens corp? te ne ego pos/
sideo? Nūc moxi est satius: qm hoc gaudium est recens: ne qua
interueniat calamitas. Anime mi teneo te an somnio? Vera ne
ista voluptas est: an extra mentē positus sim reor. Ad somnio
certe: vera res agitur. O suauia basia. O dulces amplexus. O
mellistui morsus. Nemo me felicius viuit: nemo beatius. Sed
heu q̄ veloces horę. Inuida nox cur fugis. Mane apollo mane

apud inferos diu. Cur equos tam cito in iugum trahis? Sine
plus graminis edant. Da mihi noctem ut Alcimeneę dedisti.
Cur tu tam repente titoni tui cubile relinquis auroa? Si tam
illi grata esses q̄ mihi Lucretia: baud tam mane surgere te p/
mitteret. Nūq; mihi nox visa est breuior: q̄uis apud Britānos
Dacosq; fuerim. Sic Euriālus. Nec minora dicebat Lucretia.
Nec osculum: nec verbū irrecompensatū pterijt. Stringebat
hic: stringebat illa. Nec post venterem lassū iacebant: sed. ut An/
theus ex terra validior: resurgebat: sic post bellum alacriores
isti robustioresq; fiebant. Nocte peracta. cum crines suos ex oc/
ceano tolleret auroa: discessum est. Nec post multos dies rede/
undi copia fuit: crescentibus dietim custodijs. Sed omnia su/
perauit amor: viamq; tandem cōueniendi reperit: qua se visuri
sunt. Interea Cęsar qui iam Eugenio reconciliatus erat: Ro/
mam petere destinauit. Sentit hoc Lucretia. Quid enim non
sentit amor: aut quis fallere possit amantem? Sic igitur Lucre/
cia scripsit Euriālo.

¶ Epistola Lucretię.

I posset animum meum irasci tibi: iam succenserem: q̄ ab/
turum te dissimulasti. Sed magis amat te q̄ me spiritus
meus. Nulla potest ex causa aduersus te moueri. Deu meū cor:
quid est q̄ mihi Cęsarem non dixi recessurum? Ille itineri se/
parat: nec tu manebis scio. Quid obsecro de me fiet? quid agā
misera? vbi requiescam? Si me relinquis non viuo biduū. Per
ergo has litteras meis lachrymis madidas: perq; tuam dexte/
ram ⁊ datam fidem: si de te quicq; merui: aut fuit tibi quicq;
dulce meum: miserere infelicitis amantis. Non peto ut maneas:
sed ut tollas me tecū. Fingam me vesperi Betbleem petere vel
le: vnicamq; recipiam animum. Affunt illie duo tres de famuli ex/
tuis: meq; raptant. Nihil negotij est volentem eripere. Nec ri/
bi dedecori puta. Nam filius Patami coniugem sibi raptu para/
uit. Non iniuriaberis viro meo. Is enim omnino me perdit.

rus est. Nāq; nisi me abducas mox me illi aufert. Sed noli tu esse crudelis: meq; mortuam relinquere: quę te pluris semper q̄ me feci. Ad hęc Eurius in hunc modū rescripsit.

¶ Epistola Eurioli.

Clavi te vsq; nūc mea Lucretia: ne te nimis afflictares anteq; tempus esset. Scio mores tuos. Foui quia te nimium crucias. Nec cesar sic recedet: ut nō sit reuerfus. et vrbē postq; reuerimus hac iter est nobis in patriam. Quod si Cesar aliam viam fecerit: me certe si videro redire videbis. Regentq; mihi superi in patriam reditū: errabundq; familię reddant. Ula: nisi tu reuertar. Respira ergo mi anime: sumeq; vires. Noli te macerare: quin vive potius letā. Quod dicit de raptu: esset mihi tum gratum: tum iocundissimum. Nec mihi maior p̄stari voluptas possit: q̄ te semper mecum habere: ac meo ex arbitrio potiri. Sed consulendum est magis bono tuo q̄ meę cupiditati. Exigit nāq; fides tua qua me completa es: tibi ut consilium fidele p̄beam: et quod in rem sit tuam. Tu te scis pernobilem esse: et in clara familia nuptam. Nomen habes tum pulcherrimę: tum pudicissimę mulieris. Nec apud Italos solum tua facta clauditur: sed et Thetones et Pannonij et Bobemi et omnes septentriones populi tuū nomen agnoscunt. Quod si ego te raptam: mitto dedecus meum: quod tui causa floccifacere: qua ignominia tuos afficeret necessarios: quibus doloribus matrem pangere. Quid de te diceretur? Quis rumor eriret in orbem? Ecce Lucretiam: quę Duri cōiuge tantior Penelopeq; melior dicebat: iam mechū sequitur: imenior domus parentū et patrię. Non Lucretia sed Ippia est: uel Iaso nem secuta Medea. Deu me quantus meror haberetur: cum de te talia dici sentirem. Nam amas nosser clavis est. Nemo te nō laudat. Rapina turbaret omnia. Nec vnq; tam laudata fuisti:

q̄ tunc vituperareris. Sed mittamus famam. Quid? q̄ amore perfrui nostro non valeremus? Ego Cesari seruis. Is me vrum fecit potentem et diuitem. Nec ab eo recedere possum sine mei status ruina. Quod si cum desererem: non quirem te decenter habere. Si curiam sequerer: nulla quies esset. Omni die castra mouemus. Aut q̄ Cesari tanta mora fuit: quanta nunc Senis. Idq; belli necessitas fecit. Quod si te circūducerem: et quasi publicam feminam in castris haberem: vide qm̄ esset tibi et mihi decorum. Vis ex rebus obsecro mea Lucretia: mentem ut istā et uas: honozq; consulas. Nec furozi magis qm̄ tibi blandiaris. Alius fortassis amator aliter suaderet: et vitro te fugere precaretur: ut te qm̄ diu posset abuteret: nihil futuri prouidus: dum presenti satisfaceret egritudine. Sed is non esset amator verus qui libidini magis qm̄ fame consulere. Ego mea Lucretia qd̄ frugi est moneo. Mane hic te rogo: nec me dubita rediturum. Quicquid apud Etruscos incumbet agendum Cesari: mihi cōmittere curabo. Daboq; operam: ut te frui absq; tuo incōmodo possim. Vale. Uive. Ama: nec meum qm̄ tuus est ignem putato minorem: aut me non inuitissimū hinc abscedere. Iterū uale mea suauitas: et animę cibua meę.

¶ Qui uie bis mulier: et imperata facturam se rescripsit.

Paucis post diebus Eurius cum Cesare Romam periret: nec diu moratus illic febribus est incensus. Infelix penitus: qua cum arderet amor: febrium quoq; cepit ignibus esturare. Cūq; iam vires amor extenuasset: adiectis morbi doloribus: parum supererat vitę: tenebaturq; spiritus medicorum remedijs potius qm̄ manebat. Cesar dictim ad eum ueniebat: et quali filium consolabatur: omnesq; curas Epollinis adhibere habebat. Sed nulla ualentior fuit medela: qm̄ Lucretię scriptum: quo uiuentem illam: et sospitem cognouit. Quę res febres aliquantisper imminuit: ipsum quoq; Euriolum.

surgere in pedes fecit: qui et coronatiōi Cæsaris interfuit: ac ibi
militiam suscepit et aureum calcar. Post hæc cum Cæsar Peru-
sium peteret: is Romæ mansit nondum ex integro sanus. Exin
de Senas venit: quibus adhuc debilis extenuatusque faciem: sed
intueri potuit: non alloqui Lucretiam. Epistolæ plures utrinque
missæ sunt. Rursus de fuga tractatum est. Triduo illic mansit
Eurialus. Demum cum sibi aditus omnes videret creptos: re-
cessam eius amanti renunciavit. Nunquam tanta dulcedo fuit in
conuersando: quanta in recedendo mestitia. Erat in fenestra
Lucretia. Per vicum iam Eurialus equitabat. Dumidos oculo-
los alter in alterum iecerat. flebat unus: flebat alter. Ambo do-
loribus vexabantur: ut qui suis ex sedibus cor euelli dolenter
sentiebant. Si quis in obitu quantus sit dolor ignorat: duorum
amantium separationem consideret: quibus maior hic anxietas
inest: et cruciatus ingentior. Dolet animus in morte: quia cor-
pus relinquit amatum. Corpus absente spiritu nec dolet: nec sen-
tit. At cum duo inuicem coagulati per amorem sunt animi:
tanto penosior est separatio: quanto sensibiliores uterque dile-
ctus. Et hic sane iam non erant spiritus duo: sed quemadmodum
putat Aristophanes: unum animæ duo corpora facta erant. Itaque
non recedebat animus ab animo: sed unicus amor scindebatur
in duos. Tum cor in partes diuidebatur. Mentis pars ibat: et
pars remanebat: et omnes inuicem sensus disgregabantur: et a
seipsis discedere flebant. Non manit in amantum facibus san-
guinis gutta: nisi lacrymæ fuissent et gemitus. Simillimi mor-
tuis videbantur. Quis scribere: quis referre: quis cogitare pos-
set illarum mentium molestias: nisi qui aliquando insanit. In
Laudomia recedente Prothesilao et ad sacras Ilii pugnas eun-
te et anguis cecidit. Eadem postquam viri mortem agnouit: uiuere
amplius minime potuit. Dido Phenissa post fatalem Eneæ
recessum seipsam interemit. Hec Porcia post Brutum necem voluit
supersse. Nec nostra postquam Eurialus ex visu recessit in ter-

ram collapsa: per famulas recepta est: cubilique data donec resu-
meret spiritum. Ut homo ad se rediit: vestes aureas purpureasque
et omnem lætitiæ ornatum reclusit: pelliceisque tunicis vsa: nunquam
posthac cantare audita est: nunquam visa ridere: nullis facetijs
nullo gaudio: nullis unquam iocis in lætitiā potuit reuocari.
Quo in statu dum aliquod diu perseverat: egritudinem incidit.
Et quia cor suum aberat: nullaque menti consolatio dari poterat:
inter multum plorantis brachia matris: ac collabipmates et fru-
stra consolatorijs verbis vtentes necessarios: indignante ani-
mam exalauit. Eurialus postquam ex oculis nunquam se amplius
visuris abiit: nulli inter eundem locutus: solam in mente Lu-
cretiam gerebat: et an unquam reuerti posset meditabatur. Venitque
tandem ad Cæsarem Perusij manentem: quem deinde Ferrari-
am: Mantuam: Tridentum: Constantiam et Basileam secutus est.
Hic demum in Ungariam atque Bohemiam. Sed ut ipse Cæsarem:
sic cum Lucretia sequebatur in somnis: nullamque noctem sibi
quietam permittebat. Quam ut obijisse verus amator agnouit
magno dolore permotus lugubrem vestem recepit: nec consola-
tionem admisit: nisi postquam Cæsar ex ducali sanguine virginem
sibi tum formosam: tum castissimam atque prudentem: matrimo-
nio coniunxit.
Dabes amoris exitum Mariane mi amatissime: non ficti: neque
felicis. Quem qui legerint periculum ex alijs faciant: quod si-
bi ex vsu fiet. Nec amatorium bibere poculum studeant: quod lon-
ge plus aloes habet quam mellis. Vale.

¶ Eneæ Silij Nicholominei Senensis poetæ laureati: postea
Pij papæ Secundi nūcupati: hystoria de duobus amantibus
feliciter fuit: Sub anno dñi. M. cccc. lxxxv. die. xv. mensis Ju-
lij. Sedente Innocentio Octauo pontifice maximo: anno ei-
primo.

¶ Registrum foliorum.

¶ Incipit
aliquis.

¶ Tempore
Cum nāq.

¶ Sed aridere
didici.

¶ Capud inferos.

